

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

Liber II. Physicorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

per quam repeteretur in omnibus partibus spatij in quibus erant partes quantitatis; quibus erat vnitum, quod vniuersaliter præstat quantitas cuiusque subiecto, sicuti quælibet alia forma, quæ petit subiectum existens in spatio, in quo ipsa est, quia tamen speciale est quantitatis petere habere partes non penetratas, ideo quando vnitur subiecto habenti partes cum correspondentia secundum vnionem partis subiecti, ad partem quantitatis, sicuti contingit in quantis, quæ agnoscimus existentia, tribuit subiecto petere habere partes extra partes, vt correspondeant partibus ipsius quantitatis, quibus sunt vnitæ.

16 Obiic. secundo. Forma debet commensurari cum subiecto ex quo educitur: ergo non potest educi forma diuisibilis ex subiecto indiuisibili. Inso manifestè: forma materialis indiuisibilis educitur in opinione Thomistarum, & potest educi in sententia maioris partis totius scholæ ex subiecto diuisibili: ergo sicuti non repugnat ex defectu commensurationis educi in diuisibilem formam ex subiecto diuisibili, ita non repugnat ex de-

fectu huius educi formam diuisibilem ex subiecto indiuisibili, non enim datur maior commensuratio formæ indiuisibilis ad subiectum diuisibile, quàm formæ diuisibilis ad subiectum indiuisibile. Secundo non maior requiritur commensuratio formæ cum subiecto informationis, quàm cum subiecto vnionis: sed indiuisibilitas formæ non impedit commensurationem requisitam, vt informet subiectum diuisibile, vt patet in anima rationali; neque vt educatur ex illo: ergo diuisibilitas formæ non tollet commensurationem requisitam, vt possit educi ex subiecto indiuisibili. Respondeo formam tantum exigere esse in eodem spatio, in quo est subiectum ex quo educitur quod potest habere forma diuisibilis respectu subiecti indiuisibilis, quia subiectum erit repetitum in omnibus partibus spatij in quibus fuerit pars formæ, quæ ex illo educitur, quæcumque autem commensuratio præter hanc superflua erit, vt forma ex subiecto educi possit. Vide quæ dixi num. 13. de præsentia Angeli. Alia argumenta similia fieri possent, quæ ex doctrina tradita facillè quisque soluet.

LIBER SECVNDVS PHYSICORVM.

14 **E**XPLICATA fuit libro primo natura *Totius* secundum se, & secundum illa, quæ intrinsecè includit; opus est in secundo explicare idem totum in ordine ad proprios motus, qui à toto, & à principiis intrinsecis, quæ includit, proueniunt, & in ordine ad causas intrinsecas, ex quibus componitur; & extrinsecis, à quibus dependet.

CONTROVERSIA VI.

De Natura.

15 **N**ATURAM Aristoteles primò in hoc libro contemplatur, vt pote causam motuum in ordine ad quos Totum corporeum in præsentiarum idem Philosophus meditat.

PVNCTVM PRIMVM.

Definitur natura.

1 **N**ON poterimus non aberrare in lato campo, per quem nomen *natura* vagatur, si viam non sternimus distinguentes varias naturæ acceptiones, vt certam nobis sectandam præfigamus.

2 Varias naturæ acceptiones referunt Conimbr. libr. 2. phys. q. 1. art. 1. & ex illis, qui postea de hac re egere, quas omnes breuiter referam. Primò natura sumitur à probis Philosophis, quorum Seneca 4. de officiis, & D. Augustin. lib. 15. de Trinit. c. 1. pro substantia infinita, Deo videlicet Optimo, Maximo, omnium rerum opifice, quem aliqui barbarè vocant naturam naturantem, hoc est creatorem reliquas naturas, quas iidem naturatas, id est, creatas appellabāt. Secundo sumitur natura pro quidditate seu essentia rei. In hoc sensu dicimus Verbum assumpsisse naturam humanam, hoc est, illa, quæ essentialia sunt homini; & in eodem sensu dicimus definitionem explicare naturam rei, videlicet illa, quæ sunt de essentia rei. Nota passim

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. I.

rectè Conimbr. assignasse discrimē inter naturam, & quidditatem, natura enim dicit esse rei in ordine ad se, quidditas verò dicit esse rei in ordine ad definitionem, quæ respondemus interroganti, quid est hoc. Tertiò sumitur natura pro tota collectione rerum naturalium, quo sensu dixit Aristot. 12. Metaph. cap. 7. text. 38. naturam pendere à principio, hoc est, totam hanc mundi machinam dependere à prima causa. Quartò sumitur pro causis naturalibus secundum innatam propensionem, atque virtutem. In hoc sensu dicimus naturam abhorre superfluum, nihil vanè moliri, vacuum non permittere. Quintò sumitur natura pro temperamento, seu complexione cuiuscumque viuientis ex quatuor qualitatibus resultant. Vltimò sumitur natura pro viuientium generatione, quæ natiuitas seu nascentia appellatur, vnde natura dicitur. Hæc est propria, & genuina huius nominis significatio, & vocis acceptio, quia tamē generatio ab interno principio prouenit, nomen naturæ deriuatum fuit, ad significandum internum principium cuiuscumque generationis, seu motus, & hoc titulo substantia, siue viuens, siue non viuens, quæ est principium motus, natura dicitur, de quo principio in præsentia Aristoteles disserit. Has naturæ acceptiones apud Conimbr. latius reperies loco citato, quibus nec verbum addidi, illorum enim tum eruditio magna, tum materiæ leuitas quidquam addi non permittit.

3 Naturam secundum propriam acceptionem, quam vltimò retuli definit Aristot. text. 3. *Principium, & causa, vt id moueatur, & quiescat, in quo primò, & perse, & non secundum accidens inest.* In prima definitionis voce offendunt Doctores, quæ in hac definitione superflue videtur, ad quid enim *principium*, & *causa*, ponitur in definitione, si causa conceptus in se formaliter principij conceptum exprimit. Auicenn. cum Burleo, quibus consentit Tolerus dicit per *principium* intelligi formam, per *causam* materiam.

Q. 2 Abs

Abs re omnino, quia inter materiam, & formam, hæc proprius sibi arrogat rationem causæ, quam illa: ergo gratis & contra rationem dicitur per causam non formam, sed specialiter materiam exprimi, & per principium formam. Ingens antiquorum, recentiumque caterua dicit nomen *causa* additum esse ut excluderetur privatio, quæ continebatur in illa voce *principium*. Non damno particulam *causa* positam esse, sed inquiri cur vox *principium* non fuit dempta, quæ in conceptu causæ continebatur. Si enim ego definirem hominem *vivens animal rationale*, et si vox *animal* excluderet plantam inclusam in illa voce *vivens*, vitiosa esset definitio, quia posita voce *animal*, superuacanea erat vox *vivens*, cuius conceptus in conceptu animalis expressè continetur. Res quidem parvi momenti, in qua non temerè dicitur vocem illam penitus superflue; si verò tibi placeat, Philosophum neque minimam voculam prodigisse, dicito definitione tradidisse expresso conceptu principij, & causæ ne aliquis ex imperito vulgo, cui conceptu causæ exploratus non esset, intelligens non in se imbibere conceptum principij censeret naturam non esse principium motus, in ordine ad quem natura dicitur.

4 Circa particulam *quietis* dubitant an importet aliquid positivum, an tantum negativum, videlicet negationem motus. Significare aliquid positivum videlicet permanentiam, seu conservationem termini acquisiti per motum docet optimè Rub. lib. 2. cap. 1. q. 1. n. 8. & Valles. de naturæ principijs, ad hoc caput, quod pulchrè probat ex interno impetu, quem habet corpora ad conservandum terminum quem per motum naturalem acquisierunt, si enim amovere intendas lapidem à loco, ad quem per naturalem motum peruenit, resistentiā experieris: ergo lapis positivè ingendit conservare præsentiam illam, & quiescere in spatio acquisito: ergo est principium positivum non solum motus, sed etiam quietis.

5 Circa particulam *motus & quietis* venit in quæstionem, an copulativè, vel disjunctivè sumenda sit: An videlicet sufficiat ad rationem naturæ esse principium motus, vel quietis, vel requiratur utriusque simul esse principium. P. Fons. Metaph. q. 1. cap. 4. sect. 4. disjunctivè intelligendam esse defendit, ita ut in aliquibus compositi materia, quæ est natura, principium sit motus, in alijs verò quietis. Neque verbum & ita strictè intelligi volunt multi Fonsæ sectatores, ut necessariò coniungat utrumque principium in definito, quod ego sic explicarem. Particula & dicenda est annexere iuxta hanc sententiam rationem definiti in his principijs etiam non coniunctis, non ipsa principia in se ipsis, ita ut faciat hunc sensum, omne id, quod fuerit causa motus est natura. Item omne id, quod fuerit causa quietis est natura, ex qua coniunctione, hæc disjunctio in quam resolvatur, fieri potest, natura est principium quietis vel motus. In hunc sensum explicanda est particula & in illo testimonio Scripturæ apud Ioann. Epist. 1. cap. 2. *Hic est Antichristus qui negat Patrem, & Filium*, hoc est, qui negat Patrem Antichristus est, & qui negat Filium similiter est Antichristus, quæ coniunctiva propositio in hanc disjunctivam resolvitur: qui negat Patrem, vel Filium, est Antichristus.

6 Sentio naturas omnes, quæ de facto dantur causam esse motus, & quietis sumpta particula & coniunctivè, quia omnes habent virtutem acquirendi, si aliquid illarum perdidissent, patet in lapide, qui præsentiam deorsum producit, & eandem conservat, & in eam iam amissam propendet, idem contingit in aqua respectu frigiditatis, & quibuscumque alijs entitatibus respectu suarum passionum. Sentio simul, quod si daretur aliqua substantia, quæ tantum esset principium motus, vel quietis, illam naturam esse dicendam propter rationes dictas, tum etiam quia terminus motus, & ex illo potentia ad motum, vel quietem specie distingui non posset. De mente Aristotelis sentio particulam intelligendam esse collectivè, quia Aristoteles definiit rationem communem naturam, quæ de facto dantur. Cum autem omnes naturæ existentes simul sint principium motus, & quietis, (simulata potentia intellege, non actus) sit Aristotelem definiisse rationem naturæ, quæ simul est principium motus, & quietis, quam ut definiret, sicuti est, per principium motus, simul, & quietis, illam debuit definire. Hæc omnia levia sunt, nec maiori indigent probatione: An verò per principium debeat intelligi principium actuum, vel passivum sufficiat, dicam Puncto sequenti.

Eius in quo est, per particulam istam excludunt aliqui materiam primam, quæ cum sit primum subiectum in nullo est: Alij dicunt materiam esse in toto, in quo continetur, quia contentum propriè dicitur esse in continenti. Totum multi relevant à ratione naturæ iuxta Philosophi mentem, quia in nullo est: horum tamen aliqui defendunt ex natura rei totum naturam dici posse, quia est in supposito, non verò in sententia Philosophi, qui suppositum non cognovit. Alij tandem docent adhuc iuxta Aristotelem totum dicendum esse naturam, qui particulam illam *eius in quo est* censent, Aristotelem intellexisse negativè, hoc est non in subiecto extraneo. Quæ omnia Puncto venturo examinabo. Vnum ex hac particula certum est, neque materiam, neque formam, neque totum naturam dici per ordinem ad motum exercitum in subiecto extraneo.

Tandem per illam *primò & per se*, & non secundum accidentia excluduntur accidentia, quæ non sunt in subiecto, primò & per se, sed secundariò, & accidentaliter. Sunt qui putent particulam *primò & per se* ad verbum motus referendam esse, ita ut sensus sit, causa motus, qui sit primò, & per se: errant tamen, quia ut bene Conimb. PP. demonstrant ex textu Græco ad verbum *in quo est*, referri necesse est.

PUNCTUM II.

Quibus entitatibus ratio naturæ conveniat.

1 **E**X duplici capite dubium materiæ ius est, ut inter naturas annumeretur. Primum, ex defectu subiecti in quo sit. Secundum, quia non est principium actuum motus, sed tantum passivum. Totum inter naturas ex mente Aristotelis recensere, etiam si subiectum non habeat: potiori ratione ex hoc capite materia recenseri poterit, quæ est non sit in subiecto, est tamen in toto, sicut includum in includente. Venio ad aliam rationem desumptam ex eo, quod materia principium passivum sit non actuum.

2 Scotus in 2. dist. 18. quæstione vnicâ, quem tota sua schola sequuta est, exilimat naturam tantum constitui per principium passivum, & non per actuum. P. Valquez 1. 2. tom. 1. disp. 25. cap. 3. num. 20. & 21. Et Vallesius Controvers. 11. ad Tyroneis, alique recentiores totam rationem naturæ principio actui, nullamque passivo tribuunt. Communis sententia, utrumque principium tam actuum, quam passivum naturæ constitutum esse defendit, & materiam primam propriè & strictè naturam esse censet. Ita Conimb. lib. 2. Physic. cap. 1. quæst. 1. art. 2. Rub. ibid. q. 2. Hurtadus disp. 7. sect. 2. Arriaga disp. 6. sect. 1. quibus subscribo. Probo hanc sententiam ex definitione naturæ traditâ ab Arist. Definiit Philosophus naturam per principium motus abstractens à ratione principij: Sed ratio principij motus convenit principio actui, & passivo: ergo non potiori iure intelligenda est definitio de principio actui quam passivo. Accedunt expressæ Aristotelis testimonia, quibus materiam absolutè naturam appellat. Ita hoc lib. 2. text. 10. *Natura sic dicitur: Primò cuiuscumque subiecta materies eorum, quæ motus in se, mutationis, quæ principium habent. Alio verò modo ipsa forma, & species.* Et 5. Metaph. *Natura verò hæc prima materia, & hæc dupliciter, aut quæ ad ipsum primam, aut simpliciter primam.* Tum 5. Metaph. cap. 4. *Natura est, ex quo primo inexistente generator, quod gignitur.*

3 Obiicit Aristotelem eodem cap. 4. lib. 5. Metaph. ubi hæc habet: *Ex dictis itaque prima, & quæ propriè dicitur natura, est substantia eorum, quæ in se ipsis ut ipsa sunt, motus principium habent. Materia enim eo quod huius sit susceptiva dicitur natura: ergo sentit Aristoteles materiam dici naturam eo quod sit susceptiva formæ: ergo ratio naturæ primariò convenit formæ, propter hanc secundariò materiæ.* Respondeo Aristotelem hoc cap. expressè dixisse omnem essentiam dici naturam metaphoricè propter naturam substantialem completam. Audi Aristotelem: *Metaphoricè vero omnis substantia* (id est, omnis essentia cuiuscumque accidentis) *natura propter hanc dicitur, deinde subdit: Ex dictis prima & quæ dicitur, natura est substantia eorum, quæ in se ipsis, ut ipsa sunt motus principium habent, hoc est, ex essentia dictis in quibus substantia, & accidens, prima, & quæ dicitur natura est substantia. Quam doctrinam probat in materia, dum dicit. Materia enim eo quod huius sit susceptiva, hoc est, quia est susceptiva motus, natura dicitur, quibus verbis non ex forma mendicam rationem*

NATURE,

naturæ, materiæ attribuit, quia materia per principium motus, quod in se formaliter habet, natura dicitur. Hac ratione explicandus est Aristoteles, & reiciendus Hurtadus, qui docuit sect. 3. §. 15. Aristotelem prædicto testimonio docuisse materiam esse analogicè naturam cum forma, quod non tollit propriè dici naturam, sicut accidens propriè est ens, & tamen respectu substantiæ in multorum sententia rationem entis analogicè participat. Huic doctrinæ non acquiesco, quia cum materia vniocè sit principium motus cum forma, vniocè rationem naturæ debet participare; deinde, quia illud genus analogiæ fictitium est, vt probabo in Metaph. 13. quia absque fundamento Philoſophus ad hanc interpretationem ab Hurtado trahitur.

Obiicitur secundò Aristoteles lib. 2. physic. cap. 1. textu 12. vbi hæc habet: *Atque natura magis hæc est, quam materies, quumquodque enim magis dicitur cum est actus, quam cum potentia.* Hoc testimonium adducam postea ad probandum rationem naturæ competere toti, quod comparat Aristoteles cum materia, non formam, vt rectè ex D. Thom. offendit Rub. quod totum dicitur physicè magis natura quam materia, quia includit materiam & formam.

Obiicitur tertio Aristotelem 5. Metaphys. cap. 4. *Quare & quæcumque (verba sunt Aristotelis,) natura sunt, aut sunt iam existente, ex quo apta sunt fieri, aut esse, nondum dicimus naturam habere si speciem & formam non habeant: ergo quovisq; veniat forma non est natura; ergo materia natura non est.* Respondeo Aristotelem docuisse materiam præexistentem, ex qua aliquid fit, non esse naturam, sed illud quod faciendum est, nondum habere naturam, quia nondum existit, neque habet formam, quæ facta non est, neque materiam, quæ ad illud non spectat donec fit forma, quod eleganter explicuit idem Philoſophus, 2. phys. cap. 1. his verbis: *Nam quod potest esse caro est aut os suam prius naturam non habet, antequam formam, quæ vt ratio est, accipit.* Concludit ergo Aristoteles carnem non habere naturam carnis, quovisq; adueniat forma, quæ carnem constituit.

Scotus cum sua schola formam à ratione naturæ excludit quem ferè omnes merito impugnant, tum ex Aristotelis testimonio, tum ex constitutivæ naturæ, quod propriissimè convenit formæ, quæ est principium motus, & quietis in composito, in quo est, neque in hoc magis est immorandum. Venio ad rationalem animum, de quo nonnulla poterat esse dubitatio. Sensere nonnulli animum rationalem, vt rationalem naturam non esse. Oppositam sententiam amplector cum P. Soar. tom. 1. Metaph. disp. 1. sect. 2. num. 17. Tolet. quest. 2. Procem. in lib. de anima, Comib. lib. 2. Physic. dubio 1. quest. 3. citatà n. 26. Probat Rub. hanc conclusionem: Anima rationalis, vt rationalis est principium ridendi, & flendi in homine: ergo est principium motuum materialium in homine in quo est: ergo est natura. Non acquiesco: actus flendi dicit duo, & actum internum voluntatis, quo tristatur, & angitur animus; & actum externum excutiendi lachrymas: primus actus totus est spiritualis, & respectu illius non potest dici anima principium motus corporis: secundus actus non immediatè provenit ab anima, sed ab actu voluntatis, qui non est in composito primò & per se: ergo non potest dici naturalis. Idem dico de actu ridendi, qui dicit actum internum spirituale animæ, & actum externum, videlicet motum localem procedentem non immediatè ab anima, sed ab interno actu.

Aliter ego conclusionem probò: anima rationalis, vt sensitiva est natura, sed vt sensitiva & rationalis ex parte obiecti non distinguuntur: ergo saltem ex parte obiecti, vt rationalis, est natura: Maiorem admittunt omnes, qui formam equi naturam esse concedunt, quia anima rationalis, vt sensitiva æquè est principium sensationis in homine ac hinnibilis in equo. Minorem probò in Metaph. Controu. 4. Puncto 8. vbi nullam præcisionem obiectivam admitto in rebus inter se identificatis. Secundò probò adhuc vt rationalem ex parte actus præcisam esse naturam. Anima vt principium vegetandi est natura; sed vt rationalis est principium vegetandi: ergo vt rationalis est natura. Minorem huius syllogismi in qua est tota difficultas probò. Contr. 3. de generat. Punct. 3. ibi me adi. Tertio, anima rationalis, vt rationalis est forma compositi: sed forma vt forma est principium operationum in composito: ergo vt rationalis est natura.

Obiicitur Anima rationalis vt rationalis tantum est principium. Franc. Oniedo, de Philoſoph. Tom. 1.

principium intellectus, & volitionis: sed intellectus, & volitio non sunt motus compositi, neque sunt motus corporei: ergo vt rationalis non est principium actuum, per quos possit constitui natura. Probo sequentiam: Natura constituitur per ordinem ad motus corporeos, & per ordinem ad motus compositi: ergo per ordinem ad intellectum, & volitionem, quæ neque sunt motus corporei neque motus compositi non potest constitui natura. Respondeo, negando maiorem primi syllogismi, dixi enim animam rationalem, vt rationalem supponi ad actum vegetandi, quod probò Controu. citatà de generatione, sed esto maiorem admitto, & nego minorem. Ad confirmationem. Respondeo motum volitionis, & intellectus est solùm ab anima efficienter procedant, & in illa recipiantur, esse motum totius compositi, quia per intellectum elicita ab anima, & in illa receptam, totus homo dicitur intelligens, & per potètiā intellectuam animæ dicitur anima intelligens, quia cum totum nihil aliud sit quam partes, quod est proprium cuiusvis partis, ratione illius est proprium totius. Sic equus moveri dicitur per sensationem actiue tantum procedentem à forma, & in eadem receptam vt probabo Controu. 3. de anima Puncto 1. Ad aliud quod obiicitur, videlicet motum intellectus non esse corporeum. Respondeo verum esse hunc motum secundum se non esse corporeum, esse tamen motum totius corporei, & exercitum dependenter à corpore, quod sufficit, vt per ordinem ad illum natura constituatur, quia Aristoteles definiuit naturam per ordinem ad motum substantiæ corporeæ, siue spirituales, siue corporeæ.

De calorū formis dicendum est eodem modo esse naturas: Probat Rub. cap. citat. quest. 1. numer. 13. ex eo quod sunt principium motus, etsi non sint principium quietis: non assentior. Assero corpora cælestia esse principia quietis quatenus conseruant suas qualitates, & passiones, quæ illorum formas comitantur. (suppono disputationis gratiā corpora cælestia esse composita ex materia, & forma quidquid sit de hoc) & si illis priuarentur, iterum se mouerent per acquisitionem illarum, sicut aqua nativā frigiditate priuata se mouet, vt iterum illam acquirat. Quod si semper localiter cæli moueantur (non loquor de Empyreo) non ideo carent principio quietis, quia si ab Angelis non mouerentur, eandem semper præsentiam in eodem spatio conseruarent, à quo si aliud agens illos intenderet remouere, non sine resistentia recederent, & postquam recessissent, iterum se mouerent ad idem spatium acquirendum, modò autem absque vlla violentia ab Angelo cidentur, quia etsi omnes illius partes moueantur, neque tota corpora cælestia, neque illorum partes aliquæ à proprio centro diuelluntur, totum enim corpus in eodem spatio permanet, & quælibet pars æquè gaudet qualibet parte spatii æquè distant à centro intrinseco eiusdem corporis cælestis, & à reliquis compartibus, & nunquam per motum ab Angelo productum aliter constituitur.

Toti rationem naturæ tribuit Rub. q. 2. n. 18. quam ex mente Aristotelis illi denegandam non esse ipsius Philoſophi expressa testimonia suadent, perspicuum est quod tradidit 1. Physic. c. 1. *Natura quidem sunt animalia, parteq; ipsorum & plantæ, & simplicia corpora, vt terra, ignis, & aer, & aqua. Hæc enim & eiusmodi res natura dicimus esse, & testimonio supra adducto ex lib. 5. Metaph. cap. 4. id clarè testatur. Quare quæcumque natura sunt, aut sunt iam existente, ex quo apta sunt fieri, aut esse, nondum dicuntur naturam habere, si speciem & formam non habeant, natura igitur quod ex ambobus his est (hoc est compositum) vt animalia & partes eorum.* Ratione eandem conclusionem probò: magis naturalis est motus in ipso quam in ipso in quo est: ergo totum quod est principium motus in seipso potius debet esse natura, quam pars quæ est principium motus in toto in quo est.

Obiiciunt Hurtadus, & Arriaga qui oppositam sententiam defendunt, hic disp. 6. sect. 1. ille disp. 7. sect. 5. Aristotelem 2. Physic. text. 12. sic dicentem: *compositum natura quidem non est, sed est, & constat natura, vt homo.* Quibus verbis expressè videtur negare totum naturam esse. Expendas quæso illam particulam, *sed est, & constat natura.* Quæ clarè sonant, sed est natura, & constat natura, ex qua præcedentem partem huius clausulæ intelligo, in qua Aristoteles asserit, compositum non esse naturam tantum, sicuti est materia, & forma, quæ sunt natura, & natura non constant, sed esse simul naturam, & consistere naturam.

si enim in priori parte clausula absolute negaret, totum esse naturam, inepte in posteriori contradictorium exprimeret, seu est natura. Ex quo inferes hoc testimonio nostram sententiam non impugnari, sed propugnari.

- 10 Concludo, materiam, formam, & compositum vniuocè rationem naturæ participare, & particulam illam eius in quo est, in definitione positam intelligendam esse negatiuè, id est, non in alio subiecto. Ex quo inferes totum simplex corporeum naturam esse dicendum; non verò totum spirituale sicut Angelus, quia non est principium, quo moueatur totum corporeum, in quo sit, de quo agit Arist. in hoc opere; non de mobili spirituali.

PUNCTVM III.

Quid sit motus naturalis, violentus, & medius.

- 1 **N**aturalis motus quàm plurimæ sunt acceptiones. Primò naturale dicitur, quod supernaturali opponitur, & sicuti supernaturale dupliciter dicitur, quoad modum, & quoad substantiam; ita naturale, quoddam est tantum quoad substantiam, aliud verò quoad modum, & quoad substantiam. Secundò naturale dicitur id, quod prouenit à natura sine cognitione operante ad vnum determinata, sic dicitur motus naturalis, quo lapis descendit deorsum. Tertiò dicitur naturale, id quod opponitur libero, sic etiam voluntatis actus, qui non proueniunt à principio indifferenti naturales dicuntur. Quartò naturale dicitur, quod è naturitate alicui entitati conuenit, vel ab illa procedit per naturalem emanationem, sic naturale opponitur aduentitio. Quintò naturale dici solet, id, quod iuxta communem seriem causarum communiter accedit, ut pluuia in hyeme. Sextò motus naturalis à natura secundum explicationem quam de illa tradidimus Puncto præcedenti frequenter dicitur.

- 2 Violentum definit Aristoteles 3. Ethic. cap. 1. cuius principium est foris nihil prorsus eo conferente, cui vis est illata. Quam definitionem omnes ferè Theologi, atque Philosophi, ita explicant, ut illam particulam nihil prorsus eo conferente, non tantum negatiuè, sed etiam positiuè intelligenda sit, hoc est relucante, cui vis est illata. Sumitur hæc explicatio ex Aristotele 2. Ethic. ad eundem, ubi hæc habet: Quando igitur foris quidpiam præter impetum intrinsecum mouerit, sedaritur, id vi fieri asseueramus: quando vero secus non vi. Vbi idem putat Aristoteles esse violentum, & vi factum. Circa particulam passo censo non debere intelligi necessariò de subiecto, quod in actu secundo patitur formaliter, quia hoc nunquam positiuè passioni resistit, cum sit causa, & principium intrinsecum illius. Dicitur autem passum totum subiectum, seu forma cui est violentus motus, v.g. forma aquæ, sic est violentus calor inherens subiecto, quod informat. Intelligitur etiam passum principium effectiuium, cuius impetus seu determinatio in actu primo impeditur, ne in actu secundo in actionem prorumpat, hæc enim patiuntur, quando contra illorum exigentiam illis accidens, cui resistunt, vel negatio accidentis, vel actionis, cuius habitum intendebant, contingit.

- 3 Ad hoc, ut motus dicatur naturalis in vltima acceptione, hoc est proueniens à natura, ut natura est, non sufficit prouenire à principio passiuo, aliàs nullus motus naturalis non esset, omnes enim à principio passiuo proueniunt, sed requiritur, ut proueniat actiue, & passiuè à natura, quia motus formaliter ut motus, dicitur ordinem non solum ad principium passiuum, sed etiam ad actiuum, ut probabo lib. 3. Contr. 12. Punct. 6. ac proinde ut adæquate naturalis sit requiritur, ut actiue, & passiuè proueniat à natura, hoc est, à composito, vel ab aliqua parte compositi. Neque sufficit ut quomodocumque actiue, & passiuè proueniat ab aliqua parte actu compositæ compositum, sed requiritur, ut proueniat ab illa quatenus specialiter est motus, illius compositi. Hac ratione motus, quo materia prima quantitatè producit iuxta communem sententiam, ut causa adæquata illius, motus naturalis non est, quia non prouenit, à materia prima quatenus est in composito, quia eandem quantitatè, & eodem omnino modo illam produceret in composito, & extra compositum, & ita motus ille non dicitur motus compositi, in quo est materia prima, eadem ratione motus, quo anima producit potentiam intellectiuiam motus naturalis non est, secus motus, quo in-

tellectionem producit motus, naturalis dici debet, quia iuxta communem sententiam calor receptus in materia prima, & motus ille effectiue, est à forma, & passiuè, seu subiectiue à materia, & ita actiue, & passiuè prouenit à composito secundum partes essentielles quas dicit.

Obiicit sufficit ad constituendam naturam esse principium passiuum: ergo sufficit ut motus sit naturalis, prouenire à principio passiuo, ratione cuius illius subiectum natura constituitur. Respondeo ad rationem naturæ non requiri alium influxum præter passiuum, ex parte principij quod natura dicitur, non tamen sufficere esse principium passiuum cuiuscumque motus, sed motus illius in quo est tale principium passiuum. Instabis, illa particula eius in quo est, non necessariò intelligitur positiue, sed sufficit negatiue iuxta dicta puncto præcedenti: ergo materia prima quatenus principium quantitatè est principium motus in se ipsa: ergo secundum hanc rationem est principium motus quatenus est natura, sicuti de toto simplici diximus Puncto præcedenti: Resp. particulam illam eius in quo est, posse intelligi negatiue, in motibus, qui positiue pertinent ad totum siue simplex, siue compositum, quia sunt propria illius, vel sunt dependenter ab illo, quia definitio naturæ datur per ordinem ad motus proprios compositi, qui actiue & passiuè proueniunt ab illo influente secundum se totum indissolubiler actiue, & passiuè, vel secundum vnā partem essentialē actiue, & passiuè, vel actiue, & passiuè secundum eandem partem; dependenter tamen ab vniōne ad alteram, ut motus ille prout dicitur compositi, & propriè dici possit motus alicuius partis ut existentis in composito.

Motus violentus dicitur non solum ille, qui est contra motum naturalem strictè sumptum, hoc est, prouenientem à natura quatenus natura est; sed qui est contra naturalem propensionem, & determinationem, seu exigentiam causæ, quia omnis huiusmodi motus fit vi resistente exigentiæ, seu determinationi causæ. Contra principium actiuum dari violentiam nullus negat, sæpe enim dum agens frigidum intendit producere frigiditatem, coërcetur ab agenti calido, ne talem frigiditatem producat. Est dubium inter Doctores contra quæ principia detur violentia: Vázquez 1. 2. disp. 25. c. 2. Mol. 1. p. q. 12. art. 1. Granados 1. 2. disp. 5. de voluntario negant dari violentum contra principium passiuum. Addit Vázquez, dari non solum contra principium actiuum, sed etiam formale. Pater Soar 1. 2. disp. 2. de voluntario sect. 1. ibid. Montes. disp. 1. q. 1. Cornejo q. 6. disp. 12. dub. 1. Mart. q. 6. art. 4. tenent dari violentiam contra principium passiuum, sic probant: Materia, ut est principium passiuum est natura: ergo motus, qui est contra principium passiuum est contra naturam: ergo est violentus. Non conuincor, quia sicuti non omnis violentia est contra naturam ut natura est, igitur enim violentiam patitur quando impeditur ne calorem producat in passo approximato, quem ut non natura producat, sic non omnis motus, qui est contra naturam violentus dici debet, nisi fit contra naturam positiue resistentem, & inclinam ad oppositum. Sed esto, motus omnis contra principium passiuum violentus sit. Vnde probant Doctores hi dari motum contra principium passiuum?

Dico primò, non posse dari violentum contra principium passiuum strictè sumptum per receptionem alicuius qualitatè, seu formæ positiue. Probo: Principium passiuum positiue insuit in formam receptam: ergo forma recepta, & ipsa receptio oritur ab entitate intrinseca principij passiuo: ergo non est illi violenta, nihil enim quod passiuè oritur ab intrinseco rei, illi violentum esse potest, quia omne violentum essentialiter est ab extrinseco.

Dico secundò, non potest fieri violentia principio passiuo in negatione receptionis alicuius formæ producendæ ab extrinseco agente, ad quam nullam dispositionem habet. Probo: principium passiuum non est determinatum in actu primo ad illam formam recipiendam per suammet entitatem, sed determinatur per potentiam agentis, quod est in actu primo ad illam producendam, & si sint duo agentia in actu primo ad producendā eas qualitates oppositas, determinatur per præsentiam agentis validioris, & non impeditur ad suum effectum producendū, sed posita hæc determinatione, non potest naturaliter non recipere effectum: ergo posita hæc determinatione, non potest naturaliter violentiam pati. Minorem probo, Posito passo ex se potente recipere formam, & agenti non impedito ex se in actu primo determinato

determinato ad illam formam producendam non potest naturaliter effectus non produci: ergo non potest non recipi: ergo posita tali determinatione non potest subiectum violentiam pati per negationem receptionis: sed antecederet ad terminationem causæ non potest esse violentia, quia hæc semper est contra denominationem: ergo in ordine ad has formas principium passuum nullam violentiam pati potest.

Obiic. Aqua intendens producere frigiditatem, violentiam patitur quando impeditur ab igne, ne talem frigiditatem producat in passu: ergo passum violentiam patitur quando impeditur ab eodem igne, ne frigiditatem producendam ab aqua recipiat. Nego consequentiam: disparitas est manifesta; aqua in præsentia ignis adhuc ex se determinata ad producendam frigiditatem, cuius determinatio in actu primo coërcetur per actiua ignis, ne in actum secundum erumpat: passum verò, præsentibus duobus agentibus contrariis tantum est determinatum in actu primo, ut recipiat ab agente extrinseco validiori, quia cum ex se non sit determinatum ad hanc formam potius, quam illam oppositam recipiendam, sed indifferens ad utramque, determinatur extrinsece ab agente validiori, & ita in præsentia ignis validioris ad producendum calorem, non determinatur adhuc in actu primo ad recipiendam frigiditatem, & ita negatio receptionis illi violenta non est.

Dico tertio. Vltima dispositione producta ad aliquam formam violentia fieret principio passuum, si illam formam in se non reciperet, naturaliter tamen hæc violentia contingere non potest. Probo primam partem conclusionis: Subiectum ita dispositum est determinatum in actu primo, & exigit receptionem qualitatum; ergo si non daretur talis receptio esset contra illius exigentiam: ergo esset illi violenta negatio talis receptionis. Secundam partem facilius ostendo: posita vltima dispositione ad formam, etiam si nullum sit agens naturale debet illam producere Deus ut author naturæ, & illam producat ut patet in productione plurium formarum substantialium præcipue videntium imperfectorum, quæ producuntur à Deo ad exigentiam dispositionum existentium in subiecto: ergo non potest naturaliter deficere receptio talium formarum, quia Deus naturaliter nunquam deficit in his, quæ illi, ut authori naturæ incumbunt.

Dices contra primam partem conclusionis: positis dispositionibus ad formam, hanc produci ad exigentiam dispositionum, non ad exigentiam subiecti, & ita si deficeret talis productio, esset contra exigentiam dispositionum, non contra exigentiam subiecti, neque aliqua inferretur subiecto violentia, sed tantum dispositionibus. Contra: virtus actiua, quæ ex se non potest producere, neque exigit productionem effectus sine aliis principijs, & conditionibus, dicitur per se ipsam simul cum illis conditionibus, & principijs exigere effectum: ergo similiter virtus passiva, quæ sine dispositionibus effectum non exigit, dicitur illum exigere per suammet entitatem simul cum dispositionibus, quando dispositiones illi adsunt.

Effectus formalis duplex est, primarius, & secundarius: primarius est totum compositum, secundarius expulsio formæ præcedentis. Circa primarium effectum, nulla potest dari violentia distincta ab illa, quæ principio actiui intendenti producere formam, & vnionem inferri potest. Probo clarè: producta forma, & vnione adhuc de potentia Dei absoluta non potest impediri naturaliter primarius effectus, videlicet compositum, & totum constitutum: ergo tantum potest impediri totum compositum, quatenus potest impediri productio formæ, & vnionis: ergo nulla alia violentia potest dari in negatione huius effectus præter illam, quam immediatè patitur agens intendens producere formam & vnionem: ergo nunquam datur violentia immediatè contra principium formale in ordine ad primarium effectum, præter illam, quæ datur contra principium productuum formæ, & vnionis, ex quibus necessario resultat.

Obiicies: Quando accidens est extra subiectum petit illud informare: ergo tunc fit violentia contra principium formale. Distinguo antecedens, accidens extra subiectum constitutum petit illud informare exigendo immediatè productionem informationis, & media illa suum formalem effectum, concedo; exigendo immediatè effectum formalem, non exigendo immediatè vnionem, ex quo resultat produci à principio effectiui, nego, ergo fit violentia

contra principium formale; distinguo consequens quatenus impeditur productio actiua vnionis, quam forma moraliter exigit, vel in cuius productionem actiue propendet, si habet talem virtutem, concedo: quatenus immediatè effectus formaliter, nego.

Circa effectum formalem secundarium existimo non posse dari violentiam strictè sumptam; posse tamen de potentia Dei absoluta dari violentiam nonnullam, non contra influxum aliquem moralem. Hæc conclusio fiet perspicua attento modo, quo effectus formalis secundarius, expulsio formæ videlicet, dependet à forma. Suppono, quod postea probabo Controuers. 8. Puncto. 3. formam tantum expellere aliam exigendo, ne Deus ultra illam conseruet, sed ut Deus subtrahat concursum, quem antea præstabat, quo posito sic argumentor: Expulsio formæ non provenit ab alia forma contraria physice, sed moraliter: ergo si impediatur talis expulsio non impeditur effectus, in quem forma physice influere intendebat: ergo non impeditur effectus immediatè ab ipsa forma efficiendus, sed à Deo: ergo non fit contra influxum physicum, quem intendebat, sed contra exigentiam moralem, quam habet: ergo non est propria violentia, sicuti est quando impeditur ignis à productione, quam ipse non tantum exigeret, sed physice præstaret, si non impediretur ab alio agente. Posse dari supernaturaliter hanc violentiam constabit ex dicendis Controuers. 8. Puncto. 2. ubi probabo posse Deum formas ex se impossibiles naturaliter conseruare. Naturaliter hanc violentiam non posse contingere ut certum suadeo, quia naturaliter non possunt formæ impossibiles in eodem subiecto conseruari. Neque calor existens in aqua est contra effectum formalem, quem intendit forma aquæ, quia neque impedit effectum formalem primarium, neque secundarium illius, sed tantum est contra impetum actiui formæ aquæ, ex vi cuius intendit producere frigiditatem, à qua productione arcetur per informationem caloris impediens productionem aquæ. Vnde ex parte caloris hæc resistentia est formalis in ordine ad frigiditatem, quæ produceretur, quæ violentiam non patitur, quia nondum existit, respectu tamen formæ aquæ, quæ patitur violentiam, est ex parte caloris ab eadem informatione proveniat, est contra virtutem actiuam aquæ, quia ut latè dicam Controuers. de generatione, resistentia formalis non cum alia formali, sed cum actiua digladiatur. Ratione huius resistentiæ solet dici accidens violentum subiecto cui inhæret, quod intelligendum est formaliter per se ipsum de subiecto, ex quo educitur, quia semper nascitur ex virtute intrinseca illius, & nihil ortum ab intrinseco violentum esse potest virtuti, à qua nascitur, sed respectu formæ quam habet tale subiectum, vel quatenus talis forma impedit aliam, in cuius negatione consistit violentia illata subiecto, non in positiua receptione illius quam actus recipit.

Ex his concludo motum naturalem quatenus naturale dicit quod provenit à natura, ut natura est, esse illum, qui actiue, & passiuè provenit à composito indiuisibiliter, vel actiue ab una parte, & passiuè ab alia, vel actiue & passiuè ab eadem parte dependenter tamen à composito, seu quatenus est in composito modo explicato, num. 3. Motus naturalis quatenus positiue opponitur violento est motus receptus in subiecto antecederet intrinsece determinato ad illum, sicuti est materia prima ad recipiendum suam quantitatem, & aqua ad frigiditatem, quæ recipiuntur iuxta exigentiam intrinsecam principij passiu, quod subiectum est determinatum, vel per suam entitatem, vel per formam cum qua totum substantiale componit, eodem modo dicitur naturalis motus, quo materia vltimò disposita recipit formam substantialem, cuius receptio debetur principio passiuo, ut dixi n. 8. Motus violentus dicitur ille, qui est contra exigentiam formæ subiecti, in quo est, sicuti calefactio recepta in materia prima aquæ, & qui inducit negationem in proprio subiecto alicuius effectus, in quem subiectum propendebat, sicuti præsentia lapidis sursum, quæ negationem inducit præsentia deorsum, ad quam lapis erat determinatus, quia licet hi motus secundum se præcisè violenti non sint principio passiuo, à quo intrinsece oriuntur propter rationem dictam, ut violenti dicantur, sufficit ipsos inducere negationem formaliter violentam passu vel formæ cum qua passum vnum constituit. Motus medius est, qui nec secundum se, nec secundum aliquid, quod inducit est contra

Q 4 exigen

exigentiam subiecti, aut formæ, cum qua subiectum totum componit, neque oritur ex determinatione intrinseca, quam subiectum habet ad illum, sed tantum ex determinatione agentis per accidens applicati, per quam extrinsecè tantum determinatur subiectum ad illum. Talis est motus lucis in aëre, cuius receptio, neque est contra exigentiam formæ aëris, neque impedit aliquem effectum in quem materia, vel forma aëris propèdet, neque oritur ex aliqua determinatione, quæ habet ad illam subiectum per suam entitatē, vel per formam illi inherētem, sed tantum per præsentiam luminosi determinatur aëre ad lucem in se recipiendam.

PUNCTUM IV.

An creatura possit à Deo violentiam pati.

I Oster P. Pereira lib. 7. Philosoph. cap. 8. negat iudè responderi. Affirmant P. Suarez 3. part. quæst. 44. artic. 2. P. Valquez 1. 2. disput. 25. cap. 4. P. Fonseca & ferè omnes recentiores.

2 Dico primò: Si Deus imprimat impulsum lapidi, medio quo lapis deorsum ascendat, vel introducat calorem in aqua, medio quo illius nativam frigiditatem remoueat, violentiam infert his creaturis medio calore, & impulsu, eodem modo ac illam imprimeret quodlibet aliud agens naturale, quod similes qualitates produceret. Idem intellige de quacumque alia entitate à Deo producta, quæ ab agenti naturali producta esset violentia subiecto. Ratio præsto adest: calor in aqua, & sic aliæ similes entitates, ex se est illi violentus non ratione actionis, mediâ quâ producitur, vel agentis à quo dimanat: ergo à quocumque agente producatur, erit eodem modo violentus, cum agēs per se formaliter non inferat violentiam, sed per effectum ab illo productum. Confirmatur: aqua ex se repugnantiam habet cum calore, quatenus ab illa prohibet produci frigiditatem: sed eodem modo prohibet illam produci calor productus à Deo, & ab agēti naturali: ergo eandem repugnantiam habet cum utroque calore: ergo uterque calor æquè est illi violentus.

3 Dico secundò: Etiam si Deus non concurrat cum causa secunda, v.g. cum lapide existente in medio aëris, ut moueatur deorsum præcisè per negationem concursus nullâ illi propriè, & strictè violentiam infert. Probo: violentia non fit nisi causæ existenti in actu primo ad operandum, sed quando Deus ex se denegat concursum, causa secunda non est in actu primo ad operandum: ergo non illi violentiam infert. Minorem probo: vnum ex requisitis ad operandum est omnipotentia applicata, ut operetur cum causa secunda: sed quando Deus ex se denegat concursum, omnipotentia non est applicata: ergo non habet causa secunda omnia requisita ad operandum. Maior certa est, quia omnis effectus dependet ab omnipotentia liberè operante: ergo dependet ab actu Dei, quo omnipotentia liberè determinatur ut operetur. Minorem ostendo: omnipotentia applicatur per actum, quo Deus vult liberè operari, quatenus est ex se, vel per negationem actus, quo decernat non operari antecederet ad omnem causam secundam exigentem negationem operationis: sed quando Deus ex se nullâ causâ exigente negationem operationis decernit non concurrere, non habet actum, quo ex se velit operari, neque negationē actus, quo Deus ex se determinetur ad nō operandum: ergo omnipotentia non est applicata ad operandum cum causa secunda: ergo causa secunda non est in actu primo ad operandum: ergo illi non infertur violentia in negatione talis concursus.

4 Dices causam secundam quatenus est ex se habere omnia requisita ad operandum, ac proinde quando omnipotentia non applicatur illi violentiam inferri. Contrâ: mea potentia visiva quatenus est ex se habet omnia requisita ad videndum colorem, cuius speciem non habet, ex defectu cuius illum non videt, & negatio talis visionis illi violenta non est, quia potentia visiva dependet à consortio speciei, ut visionem eliciat: ergo licet causa creata habeat ex se omnia requisita ad effectum, quatenus est ex se, cum essentialiter in operando dependeat ab omnipotentia, non illi violentia inferetur, si non habet omnipotentiam applicatam, à qua essentialiter in operando dependet. Viget: Quando Deus non applicat omnipotentiam, vel

violentiam infert causæ secundæ immediatè per negationem concursus, vel per negationem applicationis; nullo modo: ergo. Probo primam partē antecedentis: non applicatā omnipotentia implicat causam secundam immediatè in actionem prodire, ad quam sine consortio omnipotentia applicatā non est adæquatè potens: ergo negatio operationis non potest illi esse immediatè violentia. Probo consequentiam: entitati non potenti adæquatè operari non potest esse violentia negatio operationis, quia entitas impotens ad operandum non propendit in operationem, propensio enim essentialiter dicit potentiam adæquatam: sed entitas causæ sine omnipotentia applicata non est adæquatè potens operari: ergo non habet propensionem ad operationem: ergo negatio operationis non est illi violenta. Secundam partem cōclusionis, videlicet Deum non inferre violentiam in negatione applicationis, sic suadeo. Applicatio omnipotentia est actus voluntatis Dei, vel negatio actus, quo ex se decernat non concurrere cum causa creata: sed talis positivus actus, aut talis negatio non est effectus physicè præstandus à causa secunda: ergo negatio applicationis, siue applicatio consistat in actu positivo diuinæ voluntatis, siue in negatiuo, non est negatio alicuius effectus, quem causa secunda physicè intendat producere: ergo causæ secundæ nulla infertur propria & stricta violentia per negationem talis applicationis. Probo consequentiam: violentia non potest consistere in negatione illius, quod non est effectus causæ secundæ, in cuius physicam productionem propendat causa secunda: sed applicatio omnipotentia non est effectus in cuius productionem causa secunda propendat: ergo illius negatio propriè, & strictè non potest esse violentia causæ secundæ. Maior probatur ex definitione violenti, quæ debet esse contra internum impetum, vim, & conatum, qui non reperitur, nisi in causa respectu effectus, ab illa producēdi. Minorem probavi; consequentia est legitime deducta.

Dico tertio: Deus aliqualem violentiam infert creaturæ latè, & impropiè, quando ex se illi concursum denegat. Probo: etiam si omnipotentia applicata non sit in actu primo ad operandum, creatura petit non per conatum, quem habet ad applicationem tanquam ad effectum, sed per indigentiam, quam habet talis applicationis, hanc applicationem exhiberi à Deo: ergo si Deus illam non præstat, faciet contra indigentiam causæ, cui ex vi authoris naturæ succurrere debeat, eo enim ipso quod creauit lapidem cum potentia ad operandum dependentem ab omnipotentia, tenetur talem omnipotentiam præstare, quam si non præstat, perinde est ac si lapidi potentiam se mouendi non dedisset, quapropter hanc applicationem donum creationis appellant Theologi, quia est complementum ipsius creationis, largitionisque potentialium: ergo si hanc applicationem Deus non exhibeat, etiam si nullum effectum principio potenti operari immediatè denegat, denegat virtuti ex se operatiuæ id, quo indiget, & quod Deus illi tenetur præstare ex vi creationis, ut illius donum sit adæquatè completum, & ne potentia operatiua entitati collata, perinde se habeat respectu creaturæ, ac si illi non inesset: ergo aliquam violentiam latè infert, non quia faciat contra exigentiam, quam habet causa, sed contra illius indigentiam, quia virtus operatiua non alio modo petit applicationem ad operandum, quam per sui indigentiam, & quasi per miseriam sui, quæ sine tali applicatione non potest operari, semel tamen iam constituta adæquatè potens operari non petit effectum præcisè per indigentiam, sed per exigentiam, & conatum, quem habeat ad producendum effectum, etiam si illo non indigeat, sicut ignis exigit producere calorem in passo extraneo applicato, quo calore nullo modo indiget.

6 Ex his inferes quod si Deus, postquam antecederet decreuisset non concurrere cum aqua, ut frigiditatem produceret, in illa calorem produceret, talem calorem in actu secundo violentum non esse futurum aquæ, quia ut probavi Puncto præcedenti, calor tantum est violentus aquæ quatenus impedit productionem frigiditatis, quam aqua potest, & intendit producere: sed in illo casu aqua non posset, neque intenderet producere frigiditatem: ergo calor non impedit productionem frigiditatis, quæ deficiente calore eodem modo non produceretur ex defectu applicationis causæ primæ ad operandum cum secunda.

7 Obiicies primò, ut probes, Deum nullo modo posse violentiam

violentiam inferre creaturæ. Omnis creatura habet propensionem, ut obediat Deo: ergo quilibet effectus à Deo in creatura productus, est iuxta illius propensionem: ergo nullus potest illi esse violentus. Respondeo creaturam habere potentiam obedientialem, in his, quæ sunt contra illius naturam, quæ potentia obedientialis componitur cum violentia respectu effectus, quia creatura obedit Deo in his, cuius oppositum ipsa ex se intendebat, contra suam propensionem, & inclinationem, ac proinde cum violentia. Ad argumentum in forma negandum est antecedens, aliud enim est capacitas & potentia obedientialis ad obediendum Deo, aliud propensio. Obedientialis potentia seu capacitas datur in creatura respectu effectuum qui sunt contra illius propensionem, propensio verò dari nequit ad actus oppositos, illis in quos creatura ex se propendet.

8 Obiicies secundò: Siue Deus impediatur effectum mediâ formâ positivâ, siue per subtractionem concursus eundem impedit effectum, & eodem effectum manet priuata potentia: ergo eandem infer violentiam. Respondeo Deum in utroque casu eundem impedire effectum, sed diuerso modo, quia quando illum impedit per negationem concursus, impedit effectum in quem proximè causa non propendet, ac proinde illum non impedit contra propensionem causæ; quando verò illum impedit per introductionem formæ impossibilis, impedit effectum contra propensionem causæ, quam proximè habet in talem effectum, ac proinde in primo casu illum non impedit cum violentia, cum quia illum impedit in secundo. Est enim violentiam inferre impedire effectum in quem causa proximè propendet, quod Deus facit in secundo casu, in quo permanente propensione ex parte actus primi impedit actum secundum non in primo, in quo ex se concursus denegat, in quo casu propensionem remouet remouendo potentiam sine cuius applicatione non est virtus ad æquata ad effectum, neque propensio per modum actus primi.

9 Obiicies tertio: Aquæ, dum habet calorem conferuatum à fortiori agentis, non debetur productio frigiditatis: ergo non illi infer violentia in negatione productionis. Distinguo antecedens; non debetur productio frigiditatis ex eo quod illam non exigit, nego: non debetur, ex eo quod contrarium agens conferuans calorem, vel ipse calor fortius exigit conseruationem caloris, & consequenter negatione productionis frigiditatis, quam exigit aqua productionem eiusdem frigiditatis, concedo: deinde nego consequentiam. Ratio est, quia adhuc præsentem contrario aqua exigit frigiditatem producere, cuius exigentia si effectum non habet, quia contrarium oppositum exigit, violentiam patitur ortam ab exigentia contrarij, ratione cuius non debet cum illa concurrere Deus, qui tantum debet ex vi causæ primæ concurrere cum illo agente, quod fortius in suum effectum propendet, etiam si alterum violentiam patitur à contrario fortiori, quod impedit effectum, in quem propendebat agens, quod violentia patitur.

10 Obiicies quintò ex D. Paulo ad Romanos: Deo operanti nihil resistere: sed ubi non est resistentia, non est violentia: ergo operante Deo nulla creatura violentiam patitur. Respondeo cum P. Vasquez, Deo operanti nihil resistere cum victoria, ita ut illius actionem impediatur, quod tantum vult Paulus, sæpè tamen creaturam resistere, sed frustra, quæ resistentia respectu omnipotentis vix talis dici potest, sufficiens tamen est, ut ratione illius creatura violentiam patiatur.

11 Obiicies sextò contra sextam conclusionem: Si Deus tantum infer violentiam quando causa secunda habet omnipotentiam applicatam, sequitur creaturam nunquam violentiam pati, etiam quando illius effectus impeditur à causa secunda. Consequens est falsum: ergo antecedens. Sequelam probò: quotiescumque causa secunda non operatur, omnipotentia non est applicata ad operandum: ergo non patitur violentiam causa secunda. Probo antecedens, quotiescumque causa secunda non operatur non habet Deus actum, quo velit omnipotentiam concurrere cum causa secunda: sed omnipotentis applicatio consistit in hoc actu: ergo quotiescumque creatura non operatur, non habet applicatam omnipotentiam. Alio modo idem fit argumentum. Applicatio omnipotentis consistit in actu, quo Deus vult concurrere cum causa secunda, sed quotiescumque vult concurrere cum causa secunda, de facto concurrat: ergo quotiescumque omnipotentia est applicata ad aliquem effectum, de facto existit effectus: ergo

creatura numquam patitur violentiam per negationem effectus, ad cuius productionem habeat omnipotentiam applicatam, quia talis negatio numquam existit. Plena huius argumenti solutio exigebat doctrinam non paucis explicandam de modo, quo Deus suam omnipotentiam applicet ad concurrendum cum causis secundis. De qua applicatione respectu effectus liberi producendi dicam Controuers. 10. Punct. 4.

Modò ex ibi dicendis Respondeo applicationem ad effectum liberum producendum non consistere in actu, quo Deus velit productionem illius actus independentem à libertate voluntatis, aut necessariò connexo cum productione, sed indifferenti, ita ut illo posito adhuc possit esse, & non esse effectus ad quem Deus ex vi talis actus omnipotentiam applicat. Quod si per decretum simile non absolute efficax, sed dependenter ab existentia, vel non existentia causæ impediens respectu effectus præstandi, Deus applicaret suam omnipotentiam ad effectum necessarium, ita cum tali actu posset componi negatio effectus, & argumenta suprà facta nullam difficultatem haberent. Sed do Deum non habere simile decretum respectu effectus producendi à causa necessaria, sed ita absolute efficax, ut illo posito non possit non esse effectus, & in hoc casu respondeo omnipotentiam esse applicatam virtualiter ad effectum producendum casu, quo illum non producit ratione contrarij exigentis productionem oppositam, præcisè per negationem decreti, quo Deus decernat antecedenter ad exigentiam contrarij denegare concursus, quia eo ipso quo Deus illum tantum neget, ex eo quod contrarium exigit talem negationem, virtualiter Deus est præparatus ad illum præparandum, casu quo contrarium oppositum non exigeret, & hanc applicationem virtutem omnipotentis sufficere, ut causa secunda violentiam patiatur à contrario, quia ex illa sequeretur formalis, si agens contrarium non adesset, ac proinde negatio effectus non oritur ex defectu applicationis omnipotentis, quia hæc præstò adesset, si contrarium agens vel forma impossibilis cum effectum illum non impediret, sed ratione impedimenti, seu contrarij agentis ex cuius præuisione Deus non applicat formaliter omnipotentiam, quam virtualiter applicat eo ipso, quod ex se illam non remoueat independentem ab exigentia contrarij, & formaliter applicaret contrario fortius non exigente negationem effectus, ad quem omnipotentia erat applicanda.

CONTROVERSIA VII.

De causis in communi.

GGREDIMVR tractationem rei, si quæ est in tota Philosophia, scitu dignissimam, vix enim in illa, imò neque in Theologia quationem notabis, in qua tibi non occurrat prioritas causæ, dependentia effectus ab illa, causandi genus.

PUNCTUM PRIMUM.

Quid sit causa?

§. I.

Aliorum sententia.

NVllam causæ definitionem tradidit Aristoteles in hoc lib. neque 5. Metaphysic. cap. 2. ubi ex professo de causis disputauit, ideo omnibus datum est, ex proprio Marte rationem communem causæ definire, quo nihil exitialius, nulla enim lex esse potest, ubi legislatores sunt omnes, neque communem aliquam auscultant latam à Principe, cui auscultent omnes. Conimbr. 2. physic. cap. 7. quest. 1. ha definiunt, *causa est id, à quo aliquid per se dependet.* Quam definitionem mutuati sunt ex P. Fonssec. Metaphysic. 1. cap. 7. quest. 1. P. Pereira lib. 8. Philosophiæ

Philosophia c. 1. causam sic describit: *Causa est, quæ in suo genere per se, & principaliter concurrat ad sustentandum effectum.* Parum à Pereira discrepat P. Rubius lib. de causis, n. 15. ita definiens: *Causa est per se influens in effectum.* P. Suarez disp. 12. Metaphysic. sect. 2. causam describit, *Principium per se influens esse in aliud.* Arriaga sic definitionem omnibus faciliorem tradidisse putat: *Causa est quæ per se influat producendo effectum.* Valel. cap. 7. text. 68. hanc definitionem ex Aristotele putat deducere. *Causa est id propter quod est aliud.* Alij acuti recentiores causam definiunt: *Principium cum prioritate naturæ in aliud influens.*

Vna eademque difficultas Doctores omnes in varias traxit sententias, nullamque causæ definitionem non nobis difficilem reddit. Fide sanctum est Patrem æternum esse principium influens in Filium, produciens personalitatem Verbi, ratione cuius Verbum dicitur à Patre productum. Patres omnes Latini hoc nomen causæ in diuinis exolum habent, asseruntque Patrem dicendum non esse causam Filij, licet Græci omnes pleno ore Patrem Filij causam appellant. Nobis cum Patribus Latinis est sentiendum, & loquendum, ex quo tota in hac materia insurgit difficultas, quæ tota est in assignanda aliqua definitione, quæ conueniat omnibus principiis creatis, quæ per se verè influunt in suos effectus, & non conueniat Patri respectu Verbi, neque Patri, & Filio respectu Spiritus sancti, quia neque Pater dicendus est causa respectu Filij, neque Filius dicendus est effectus respectu Patris. Sicuti neque Pater, & Filius dicendi sunt causa, sed principium Spiritus sancti, neque Spiritus sanctus effectus respectu sui principij. Præter hanc difficultatem nulla potest contra has definitiones adduci, quæ ponderis aliquid contineat: percurro singulas.

Conimbricenses à sua definitione excludunt conditiones, & dispositiones sine quibus non potest esse effectus per illam particulam *per se*, quia effectus non dependet per se à conditionibus. Per illam particulam *dependet*, excludunt secundam, & tertiam personam Trinitatis, quæ non dependent, sed procedunt, Filius enim non potest dici dependens à Patre. Ab hoc ultimo incipio quod maioris est momenti: cur Filius, qui sine Patre esse non potest, & ita ab illo producitur, vt non possit non existeret ab illo productus, & qui per locum intrinsecum repugnaret, si Pater repugnaret, dicendus non est, dependens à Patre? Cur non diceretur dependere ab alio, illud, quod sine illo esse non potest, & à quo procedit tanquam à principio per se influente? Dices dependentiam dicere distinctionem naturæ in termino dependenti, quam non habet Filius respectu Patris, & ob hanc rationem non potest dici Filius respectu Patris, & ob hanc rationem non potest dici Filius ab illo independentens. Non nego, sed rogo ex quo capite probas dependentiam dicere naturam distinctam in termino dependenti, ab illo, à quo dependet? id tibi supponis non dato fundamento, vt tuam definitionem integram serues. Sed esto: ignotior nobis est natura dependentiæ naturæ causæ, vel saltem æquè ignota, vnde non rectè per dependentiam causam explicas, qui posses per distinctionem naturæ inter causam, & effectum, per quam explicas dependentiam, naturam causæ breuius & clariùs nobis patefacere. Neque omnino conditiones censo excludi per illam particulam *per se*, quæ tantum opponitur cum illo, quod se habet per accidens respectu effectus, conditiones autem non sunt per accidens, sed per se requiritur ad effectum. Secundò illud *per se*, non ponitur in definitione ex parte principij, sed ex parte termini, qui à principio procedit, quo posito sic argumentor. Modus vnionis per suamet entitatem est affixus extremis, quorum est vnio, & illi repugnat ex intrinsecis prædicatis existeret sine extremis: ergo per se dependet ab illis: ergo hæc definitio conuenit extremis respectu modi, quo vniuntur, ex eo præcisè, quod sint illius extrema, ex quo capite non sunt illius causa; sunt enim plura extrema vnita, quæ nullam causalitatem propriam exercent circa vnionem, quæ annexantur.

Patres Pereirus, & Rubius rectè principia omnia, quæ causalitatem propriam non exercent, conditiones, & dispositiones excludunt à suis definitionibus per illas particulas *per se influens*, quia priuatio, quæ principium generationis dicitur per accidens se habet ad generationem, vel saltem ad actionem productiuiam termini, vel ad terminum productum, reliquæ conditiones non influunt, sed

requiruntur, vt influat principium, quod dicitur causa, potius videtur redundare in vtraque definitione illa particula *per se*, quia omne quod influat, per se influat, & illa, quæ per accidens se habet nullo modo dicuntur influere. In definitione Pereiræ plura videntur redundare: particula illa *in suo genere*, necessaria non erat, quidquid enim influat, influat in suo genere: demerem ego etiam illam particulam *per se*, quidquid enim per se influat, & quidquid influat habet totam rationem principij principalis ad rationem causæ requisitam: particula illa *ad sustentandum*, mihi sonat genus causæ materialis, cuius proprium est, non efficientis effectum sustentare. Hæc definitio Rubij emendat: videamus quomodo scopum vincant, ad quem reliquæ alidantur definitiones. Excludunt Patrem à ratione causæ respectu Filij, & Patrem, & Filium respectu Spiritus sancti, per illam particulam *effectum*, quia neque Filius, neque Spiritus sanctus dicuntur effectus respectu processionum quas terminant, & ex vi quarum producantur. Non inficior Verbum, & Spiritum sanctum, non posse dici effectus, quia effectus dicitur quid creatum, seu factum, quod de Verbo, & Spiritu sancto dici non potest, teste Athanasio. Cæterum horum definitionum auctores, se in typo collocant, nobisque naturam causæ æquè ignotam reliquerunt, cum enim effectus, & causa relatiue dicantur, æquè difficile est naturam effectus inquirere, & essentiam causæ persequari; itaque etsi firmum Catholicumque sit Verbum non esse effectum, æquè nos latet ratio propter quam Verbum non sit effectus Patris, & propter quam Pater non sit causa Verbi, & æquè explicari difficile est, quid dicat conceptus effectus, qui non conuenit Verbo supra conceptum procedentis à principio, qui rectè de Verbo dicitur. Et quid dicat conceptus causæ, qui primæ personæ respectu secundæ non conuenit supra conceptum principij influentis, qui dicitur de prima persona respectu secundæ.

Definitio Patris Suarij excludit primam Trinitatis personam à ratione causæ respectu secundæ per illam particulam *in aliud*: Filius enim non potest dici aliud à Patre, quia verbum *aliud*, significat non quamcumque distinctionem, sed specialiter distinctionem naturæ. Mitto Verbum esse aliud suppositum à Patre, & argumentor sic: illud *aliud* in quod debet influere principium, vt dicat causa, vel dicat naturam aliam, quam nos naturam vocamus, vt distinctam à personalitate, vel dicat aliam essentiam, quatenus essentia dicitur conceptum quidditatum rei, qui conuenit naturæ, personalitati, & cui-cumque accidenti. Si dicat aliam naturam, vt distinctam à personalitate, sequitur naturam creatam influentem actiue, & passiue in propriam substantiam, adhuc non esse futuram causam subsistentiæ, quia non influat in aliud, ac proinde meam subsistentiam de facto non habere causam materialem, quia hæc non poterat esse alia præter meam naturam, hæc autem, etsi de facto sit principium passiuum, illius causa dici non poterit, quia dum influat in subsistentiam, non influat in aliud, hoc est, in aliam naturam. Si illud aliud dicat alium quidditatum conceptum, subsistentia Filij producta distinguitur à persona producente, & habet proprium conceptum quidditatum, & hac ratione respectu illius, principium à quo procedit propriè causa dici posset. Eodem omnino modo reicienda est definitio ab Arriaga adducta, quæ in nihilo differt à definitione P. Suarij.

Vallesij definitio leuiori operâ detruditur. Verbum enim *propter*, si strictè sumatur tantum causam finalem propter quam reliqua fiunt, significat: si ab illius strictæ significatione discedamus, latissime patet illius significatio, non enim solum effectus propter causas existeret dicere solemus, sed etiam causas propter effectus, & communi proloquio inter Philosophos dicitur: *esse est propter operari.* Neque inuenietur ratio aliqua propter quam potius posset dici lux propter solem, quam Verbum propter Patrem.

Abstrusioribus fundamentis ex Theologia petitis, & in Philosophia non alienis à communi sententia suam definitionem architectantur recentiores: supponunt ex Theologia principium productiuum in Patre non distingui formaliter ab ipsa productione actiua, & ab ipso actuali influxu, & primam personam Trinitatis constitui formaliter, vt actiuam per generationem, ita vt non sit prius in aliquo signo rationis, Patrem esse potentem generare Filium, & esse actum generantem. Neque in Patre, & Filio prius esse

esse principium spiratum, quam spirationem ipsam, sed principium constituit per ipsam actiuam spirationem. Sumunt secundum ex Philosopho aliud principium, videlicet de ratione causa esse prioritatem naturae respectu effectus. Ex quibus inferunt Patrem non esse causam respectu Filij, neque principium spiratum respectu Spiritus sancti, quod sic probant. Pater non potest concipi, ut principium Filij, quin concipiatur actu generans, sed ut actu generans non potest esse prior natura filio: ergo ut principium non est prius natura: ergo non est causa, quia de ratione causa est prioritas naturae respectu effectus. Patrem, ut generantem non esse priorem naturam, probant ratione, quia probabo influxum, & actionem non esse priorem naturam respectu effectus creati, quia videlicet non potest esse, neque concipi sine effectui: illa autem quae natura sunt priora, possunt esse sine illo, quod posterius est, ut latius Puncto sequenti. Ex quo inferitur Patrem ut generantem non esse priorem naturam Filio, quia ut generans includit actualem generationem, quae non potest esse neque concipi sine termino genito, & consequenter neque ut principium habet hanc prioritatem, quia prima persona, ut prima persona, & ut principium Filij, & ut generans Filium formaliter dicit eundem indiuisibilem conceptum, quod si Pater non est principium prius natura Filio; neque causa illius propter rationem iam dictam, quam Philosophi omnes admittunt asserentes, causam essentialiter dicere prioritatem naturae respectu effectus.

Hac sententia acutè satis ad speciem rem componit, sed praeterquam quod iuxta principia metaphysica difficultatibus non careat, quod mihi maioris est momenti, longe abest à mente Patrum, & à ratione, propter quam primae personae Trinitatis rationem causae respectu secundae negant. Id primò displicet in hac sententia, quod rem certam inter omnes Patres Latinos, & inconcussam inter Theologos dependentem facit à quadam opinione dubia satis, quam plerimi Theologi impugnant, praecipue Pater Valquez, qui primam personam, & principium generandi per aliquid praedicamentalius absolutum, & tantum transcendentalius relatum constituit, iuxta quam sententiam ruit tota doctrina, & fundamentum, quo denegant hi recentiores primae personae veram rationem causae. Audio illos respondentes se iuxta propria principia, & sententiam, quam defendendam suscipiunt, rectam definitionem causae tradidisse, neque illorum esse iuxta sententias quas impugnant definitiones componere. Solutionem admitterem, si in rebus aequa probabilitatis lance libratis hac propriae doctrinae consequentia se tuerentur hi recentiores, in praesentiarum verò, inter omnes Latinos sanctum est nomine causae in diuinis vtendum non esse; illam verò recentiorum opinionem, licet aliqui Theologi defendant, nullus illam tuetur, tanquam quid necessarium ad retinendas Patrum loquutiones, neque illi adhaerit, ne adhuc verbis à Patribus discederet, ideoque non rectè hac doctrinae consequentia se protegent hi recentiores, illa enim, quae ab omnibus sunt degustanda, ad proprium conditi palatum par non est. Interrogo hos recentiores an aliquando nostrum Vasquium constituentem primam personam Trinitatis per aliquid absolutum, aliquando impugnaverint, quia ex opinione illius inferatur Patrem esse causam Filij, vel apud quem Patrum legerint, principium generandi constituendum esse paternitatem, ne dicatur causa Verbi geniti. Nullus de hac constitutione metaphysica meminit, neque dissentio inter Gracos, qui Patrem Filij causam vocabant, & Latinos, qui non causam, sed principium Filij Patrem appellant, ex hac diuersitate constituendi metaphysicè primam Trinitatis personam trahebat originem, neque Latini Patres recusabant Patrem causam Filij vocare propter metaphysicam constitutionem sic vel aliter defendendam, de qua nihil curabant. Alia ergo Patrum mens, quam sciri plurimum oportebit, ut sciamus quid nomine causae intellexerint Patres, Doctoresque Latini, & ex quo capite principium in diuinis nomine causae appellari recusauerint.

§. II.

Propter quam rationem Latini Patres nomen causa in diuinis non admittant.

Sensere Latini Patres conuenientius esse ut nomine principij quam causae in diuinis, ne nomen causae ra-

tionem effectus, & creaturae, distinctam inaequalem, & finitam naturam in productis denotaret, neque alia de causa volunt Patrem non dici causam Filij, nisi ne Filium Patri inaequalem naturam ab illo diuersum, creatum, & finitum compellere viderentur. Sic manifestè ostendunt plura Patrum testimonia, nonnulla in medium adducam, quibus haec veritas comprobetur. D. Anselmus episcopus de processione Spiritus sancti contra Gracos, paulò post medium, has rationes adducit dubitandi, ut definiat, an Pater dicendus esset principium vel causa Verbi: si tamen dicitur, Deus principium aut causam habere. Principium autem videtur non nisi rei recipientis esse, & causa non nisi effectus alicuius, & Spiritus sanctus numquam incipit esse, neque est effectus alicuius. En ubi nullam rationem adducit, ne dicatur Spiritus sanctus causam habere, nisi quia nullus est effectus, unde cum postea cum omnibus Latinis nomen causa non admittit, non alia ratione mouetur, nisi ne dicat Verbum, aut Spiritum sanctum effectum esse.

Egregium est aliud testimonium ex D. Dionysio lib. de diuinis Nominibus, cap. 2. Neque enim (ait Dionysius) inter effectus & causas perfecta similitudo, sed effecta quidem causarum, quas possunt praesentare imagines: cause autem secreta sunt ab effectibus, suntque principij sui ratione superiores. Pulchrè Dionysius rationes omnes recenset, quas supra adduxi. Neque enim, ait, inter effectus & causas perfecta similitudo, quasi diceret, in personis diuinis nulla potest aliis esse causa, quia personae omnes perfectam habent similitudinem, quae non intercedit inter causas & effecta, est vna aliis esset causa, illa perfectior esset. Effecta quidem causarum praesentant imagines, &c. idem est, ac dicere effecta quas possunt per productionem & dependentiam trahunt perfectiones ex his, quae reuolunt in causis, quae sunt secreta, hoc est, distinctae naturae ab effectibus, respectu quorum superiores sunt. Quibus expressè testatur Dionysius Verbum, aut Spiritum sanctum, non habere causam, quia utrumque eiuudem est perfectionis cum principio, à quo procedunt, & non distinguitur à natura principij, neque aliud principium habet maioris perfectionis, neque trahit perfectiones aliquas à natura principij aliis non participatis; quicquid enim est in natura principij generantis & spirantis est in natura geniti & spirati, utpote non simili, sed omnino eadem.

Accedit Bessarion Patriarcha Constantinopolitanus in oratione pro vnione, quae habetur in fine Concilij Florentini capite ultimo, post medium, ubi haec habet: Notandum, quod sancti Doctores Orientales etiam in diuinis videntur nomine cause, & causati largo modo, non quidem ut limitationem, & dependentiam importat, sed propter productionem, & emanationem à principio eius, quod est à principio significat: ideo me etiam ad Gracos loquentem his nominibus usum fuisse. Disputauerat Patriarcha cum Gracis de processione Spiritus sancti, utebantur Graci hoc nomine causa etiam in diuinis, Bessarion cum Latinis utebatur nomine principium, & nomen causa non admittebat in diuinis, verumtamen, quia de hac re non erat concertatio, & vocibus tantum in illa dissidebant, Bessarion nomine causa vsus est inter disputandum cum Gracis, ne vocum diuersitate turbaretur disputatio, & impedita vocibus diuersis ad rem non perueniret. Postea verò disputatione finita rationem reddit Bessarion, cur cum Gracis fuerit loquutus, & ait: vsus sum nomine causa more Graco, quia Graci Patres cum quibus sum loquutus largo modo sumunt hoc nomen causa, non quatenus significat dependentiam, & limitationem causati, quam dependentiam & limitationem nefas esset admittere, & quam intendunt Patres Latini negare, dum dicunt Patrem non esse causam Verbi, & quia ipsi limitationem, & hanc dependentiam non intendebant admitti in diuinis, non reculaui loqui tum illis, quia non ex alio capite nomen cause in diuinis inuisum esse potest, nisi quia limitationem, & dependentiam significat: expende illa verba: Non quidem ut limitationem & dependentiam importat, &c. ideo me etiam ad Gracos, quorum genuinum sensum esse à me traditum manifestè comperies.

Ex his inferes Latinos hoc nomen causa exterminasse à diuinis, ne limitationem, hoc est, naturam limitatam, & finitam in personis significare viderentur. Hanc illationem finitae, & limitatae virtutis in persona producta ex causa, à qua producitur, quam Latini faciebant cuius antecedens negabant, ne consequens admitterent, fundatam inuenio in alio principio vulgari satis in Philosophia, quod tetigit D. Dionysius testimonio citato in illis verbis,

Esse

Effecta quidem causarum, quas possunt præferunt imagines. Illud est, nullum effectum perfectiorem sua causa. quia causa nihil potest producere perfectius se ipsa, neque eminenter continet maiorem perfectionem suâ formali perfectione, ex quo principio metimur perfectionem cuiusque effectus per causæ perfectionem tanquam mensuram, quam non potest excedere, omnique causa taxat, & limitat perfectionem effectus, & quotiescumque effectus procedit à causa creata, etiam si hæc produxerit effectum, quem potest, dicimus effectum productum non excessisse tantam perfectionem, quia causa à qua procedebat, non poterat aliam maiorem attingere; si verò effectus à Deo immediatè fuit productus dicimus, Deum produxisse effectum cum tanta perfectione, quia ita illi placuit effectum producere, potenti alias perfectiorem alium producere, cuius perfectio similiter voluntate diuinâ taxaretur, quæ potuit omnipotentiam ad maiorem aliam producendam applicare. En causa omnes taxant, terminisque præscribunt perfectioni effectus, ita ut si à virtute creata procedat tantam perfectionem non excedat, quia alia maior non est obiectum virtutis, à qua procedit, etsi à Deo immediatè producat, tantam perfectionem habeat, & non aliam maiorem, quia voluntas non applicuit omnipotentiam ad effectum cum maiori perfectione producendum, & omnes ab illa producibiles finiti sint. & limitati, quia nihil non finitum, & limitatum ad extrâ producendum est obiectum virtutis productivæ existentis in Deo. In diuinis aliter se res habent, principium produciens non taxat perfectionem termini producti, cuius perfectio nullam taxam habet, aut mensuram; quod si Filius non possit esse perfectior Patre, ideo est quia eadem est utriusque perfectio, communisque indivisibilis essentia, quæ maior alia repugnat, non præcisè ex defectu virtutis causæ illam potentis producere, sed quia secundum se repugnat maior perfectio, & quia una omnium personarum natura, atque perfectio excedit omnem perfectionem excogitabilem. Hanc summam perfectionem sine aliquo termino, aut limitatione volunt Latini Patres in personis productis defendere, & ne viderentur illam non agnoscere, si nomen *causæ* in diuinis admitterent, quod apud illos limitationem importabat, illo vi noluerunt, Neque in re à Græcis dissentiebant, qui nomen *causæ* sine hac limitatione ad diuinas personas extendebant, ideo Bessarion non recusat vii illo, explicat tamen nomen illud usurpare cum Græcis non quatenus dicit dependentiam & limitationem, quam apud Latinos importabat, in quorum acceptione nefas esset nomen causæ ad diuinam transferri.

13 Eadem est mens Angelici Doctoris opusc. 1. cap. 1. contra errores Græcorum, ubi his verbis probat Patrem non esse dicendum causam Filij: *Nam apud Philosophos prima causa Deus nominatur: omne autem causatum sub vniuersitate creaturarum comprehenditur apud eos, & ideo si Filius causam dicatur habere, posset intelligi quod sub vniuersitate causarum, aut creaturarum comprehenderetur.* En expressè testatur D. Thomas Patrem non esse dicendum causam Filij, ne Filius inter vniuersitatem creaturarum recenseatur, hoc est, ne creatura compelleretur. Et cap. 2. ubi negat Patrem prioritatem causæ respectu Filij hæc habet: *Neque enim prior est Pater tempore: cum Filius sit æternus: neque prior natura cum Patre & Filij sit una natura.* Ecce D. Thomas negat Patrem esse priorem naturâ Filio, quia Pater & Filius eandem habent naturam, idem enim sonabat inter Patres aliquid esse prius naturâ alio, quàm habere naturam priorem illo, quod erat posterius. Constat ergo ex Patribus ideo non admisisse nomen causæ in diuinis, quia sentiunt nomen causæ importare distinctionem naturæ inter causam, & causatum, & perfectionem finitam, & limitatam, rationemque creaturæ in termino à causa producto.

§. III.

Veram causæ definitionem expono.

14 **N**on est animus causam utcumque definire definitione, quæ omnibus & solis causis conueniat, sed etiam primum quidditativum conceptum causæ explicare, & constitutum essentiale causæ in definitione iuxta mentes Patrum exprimere. Definitionem adductam à Rubio quam num. 1. retuli scilicet, *id quod per se influit in effectum* ideo reieci, quia rem per conceptum æquè obscurum

Franc. de Quicada, Philosoph. Tom. 1.

exponebat, est enim æquè ignota ratio, propter quam Filius non fit dicendus effectus, & Pater causa non fit appellandus: verumtamen conceptum quidditativum causæ attingere constat ex mente Patrum, qui ideo negabant Patrem esse causam Filij ne concederent Filium esse effectum, sentientes causam, dici essentialiter per ordinem ad effectum: Est ergo hic conceptus effectus clarius in definitione explicandus. Non ineptè definitur causa: *Principium influens in terminum non identificatum cum natura principij.* Quæ definitio non conuenit Patri respectu Filij producti, quia Filius productus identificatur cum natura producentis, & videtur omni causæ create competere, & alias attingit distinctionem creaturarum, ex defectu cuius nolunt Patres Latini primam personam dici causam respectu secundæ. Contra hanc definitionem adduci potest sententia aliquorum assertantium posse eandem entitatem, se ipsam per secundam actionem producere, quæ productio est vera causalitas, nullus enim admittit actionem creatam, quæ propriissimè non sit causalitas, ex vi cuius principium non constituitur in actu secundo. Hanc opinionem non omnes admittunt, illamque impugnabo Controuers. 9. Punct. 10. verumtamen vellem definitionem aliquam tradere, quæ iuxta omnium opinionem constans sit propter rationem, quam contra recentiores expendebam n. 8. Deinde si per impossibile hoc contingeret, ut idem homo se ipsum per veram actionem produceret, in illa productione totam rationem causalitatis contempleremur: ergo de ratione formali causalitatis non est tendere in terminum distinctum à principio, quando principium est creatum: quod si Patres intendebant de ratione effectus seu termini causati à Deo esse distinctionem terminâ naturâ Dei causantis, ideo est, quia requirebant limitationem ex parte effectus, illiusque naturam esse finitam, quod essentialiter importat distinctionem à natura producentis quod habet naturam infinitam.

Sic ergo essentialiter & quidditatiuè conceptum causæ ad sensum Patrum, & iuxta Aristotelis mentem expimo, *Principium influens per influxum ex se formaliter defectibilem.* Per particulam *principium* conuenit causa cum priuatione, & aliis, quæ non per se ad effectum conducunt, & principia dicuntur. Per illud *influens*, differt à principijs non conducentibus, & à conditionibus, quæ non influunt, sed prærequiruntur ad influxum, & adhuc conuenit cum principio generante, & cum principio spirante secundam, & tertiam personam Trinitatis, à quibus vltimò differt per illam particulam *per influxum ex se defectibilem*, quia influxus quo prima persona influit in secundam ex se est indefectibilis, generatio enim actiua identificatur cum Patre, & passiva cum Filio, ac proinde influxus, qui est idem cum generatione æquè indefectibilis est, ac Pater, & Filius, & ipsa natura diuina cum qua identificatur. Definitionem hanc competere omnibus causis respectu omnium effectuum per se notum est, nullus enim influxus procedit à Deo circa effectum ad extrâ productum, quem Deus subtrahere non possit, & qui ex se vtpote finitus, & limitatus non sit defectibilis. Eadem ratione potest deficere quilibet alius influxus dependens à causa secunda, qui etiam immediatè dependeret à Deo: quod si daretur aliqua causa secunda, quæ per se ipsam influeret in effectum adhuc illius influxus defectibilis esset, quia ipsa causa secunda posset deficere.

Statui definitionem hanc omnibus causis, & non alij entitati competere: probo modò exprimere conceptum quidditativum causæ. Rationem causæ contemplantur Patres respectu effectus, seu termini, qui in se dicat distinctionem à natura diuina: rationem hanc rectè explicat defectibilitas influxus, quæ per locum intrinsecum dicit defectibilitatem termini, qui sine illo non potest, & consequenter distinctionem à natura diuina, quæ indefectibilis est. Ad rationem causæ exposcebant Patres ex parte termini virtutem finitam, & limitatam, hæc optimè explicatur per conceptum defectibilitatis: illud enim quod defectibile est, non est infinitum per essentiam, cui repugnat per locum intrinsecum esse defectibile. Consonat etiam hæc definitio doctrinæ Aristotelis, qui 2. Physic. cap. 3. text. 29. & 1. 2. de gener. c. 7. text. 55. causam efficientem definiuit, *unde primum principium est mutationis*, ac si diceret, causa efficiens non est nisi illius, quod mutatur de non esse ad esse, quibus verbis innuit Aristoteles omnem effectum ex se esse defectibilem, capacemque non essendi.

Dices

17 Dices per defectibilem influxum explicari formalitates requisitas ad rationem causæ, respectu principij, & effectus respectu termini. Non tamen requiri hanc defectibilitatem per locum intrinsecum, ut in termino productio releceat tota ratio effectus secundum omnes formalitates assignatas, & in principio producente tota ratio causæ, quod sic probare posses. Supponamus per impossibile Deum ad extra entitatem aliquam necessariam, & absque illa libertate produxisse, non sequitur ex hac suppositione per locum intrinsecum Deum non esse causam illius termini producti, & terminum productum non esse effectum, quia adhuc haberet perfectionem finitam, & limitatam distinctam à natura Dei producentis, & nihilominus effectus ille non esset defectibilis, quia cum necessario produceretur à Deo independentem à quolibet alio, eo ipso quod Deus existeret, illum produceret, & cum Deus necessario existeret terminus ille necessario produceretur à Deo. Respondeo duplicem defectibilitatem posse considerari in influxu, unam extrinsecam, intrinsecam aliā defectibilitatem extrinsecam est, quæ provenit à causa indifferenti, vel libera ut producat: Defectibilitas intrinseca provenit ab ipsa rei entitate, quæ ex se indifferens est, ut existat, & non existat, quia ex prædictis essentialibus quæ in se habet non illi repugnat, non existere, neque essentialiter dicitur actu existere. Hæc defectibilitas intrinseca est de ratione constitutiva effectus quæ adhuc conveniret entitati, quam Deus necessario produceret, quia licet non posset deficere, hoc non illi competere ratione intrinsecæ entitatis, ex vi cuius præcise apta erat ad existendum, vel non existendum; sed ratione agentis illam necessario producentis. Influxus autem per quem Verbum producit, & Verbum productum ex suam intrinsecam entitatem deficere non possunt, & ex prædictis intrinsecis defectibilitatibus illis repugnat, non præcise ex eo quod principium productivum necessario terminum producat. Idem dicito de productione Spiritus sancti.

18 Obicit in opinione aliquorum præcipue ex Thomistis: creatio identificatur cum Deo: ergo in horum sententia influxus, quo Deus influit in rem creatam, cuius est causa identificatur cum ipso Deo: ergo est æquè indefectibilis cum ipso Deo: ergo in sententia horum definitio causæ à nobis assignata subsistere non potest. Dixi rem explicandam esse à me iuxta omnium sententias, & ita etiam ad hanc sententiam, definitionem extendo. Authores, qui dicunt creationem, actionemve non distinguere à principio producente, dicunt creationem identificatam cum Deo non posse entitati, & secundum se deficere, asserunt tamen posse deficere secundum formalitatem, & exercitium actionis, ita ut existat sine termino, & quin actu formalitatem influxus exerceat, & ita actionem defectibilem constituent, etsi non materialiter, formaliter tamen, secundum rationem formalem actualis influxus, & ita influxus, etsi aliis identificatus sit cum Deo, & indefectibilis secundum entitatem, defectibilis est secundum formalitatem, & secundum rationem formalem influxus, quia Deus ab æterno illam actionem secum identificatam habuit, quin ex vi illius effectus poneretur extra causas, & ita in tempore effectus ex vi illius producit, ut potuerit non produci, quia omnis effectus ad extra liberè producit respectu Dei, quæ defectibilitas sufficiens est, ut per ordinem ad illam illius principium constituitur in ratione causæ, quæ tantum dicit ordinem ad influxum defectibilem formaliter in ratione influxus. Neque hæc defectibilitas convenit influxui, quo prima persona influit in secundam, aut prima & secunda in tertiam, quia neque materialiter, neque formaliter adhuc in ratione influxuum actualium potuerunt deficere hi fluxus, quibus personæ producantur.

19 Definitionem hanc intendit impugnare novus quidam, & in ipso epigraphi impugnationis illam novellam appellat, de quo ego parum curo, videamus, quid supra ostensionem sui animi rationis contra hanc definitionem adducit.

Obicit facile contempturum prædictam definitionem illum, qui cum Patribus Græcis vellet defendere Patrem non solum dici principium, sed causam Filij, quia Græci in hac parte non recipiunt autoritatem Patrum Latinorum. Vno D. Thoma sæpe extra rem adducto, frequenter istæ questionis definit ex rationibus contra suam sententiam adductis satisfecisse putat, & modo ut impugnet rationem haberi non vult de ipso S. Thoma, & de omnibus Patribus Latinis, nec fat mihi esse iudicari iuxta illorum

Fruct. Quædæ, de Philosoph. Tom. 1.

phrasim loqui, & ad locutionem Græcorum contra Latinos Patres recurrit, ut me impugnandi affectum expleat.

20 Obicit secundò Aristotelem non cognovisse productionem in divinis, & idè frustra ex illo in definitione causæ querere particulam excludentem talem productionem. Respondeo, ad hoc, ut Aristoteles proprietatem causæ designaret, quæ competere non posset Patri producenti Filium, necesse non esse Patrem æternum cognovisse, nec productionem Filij, eo autem ipso, quod talem proprietatem designaverit, exclusit Patrem à ratione causæ, sicut dum ego definio hominem per animal rationale, quod magneti non competit, magnetem excludo à ratione hominis, etiamsi magnetem non cognoverim, nec mihi unquam in mentem venerit.

21 Obicit, me petere principium dum suppono omnem causam, causam esse effectus creati, & limitati. Respondeo me hoc non ex meo cerebro fingere, sed ex unanimi consensu omnium Patrum Latinorum, & totius Latinæ Ecclesiæ, cum quibus sentire, & loqui teneor, & ita hoc supposito conceptum commune causæ inquiri, & designo, mirorque hominem mei ad eum memorem, ita esse sui memorem, ut cum hoc argumentum contra me instituerit nu. 8. statim num. 10. afferat autoritates Patrum probare causam rigorose includere distinctionem, & limitationem, idque ex doctrina Patrum expressè docere Sanctum Thomam.

22 Obicit non requiri ad rationem causæ influxum defectibilem, & quia Angeli secundum D. Dionysium vitam habent indefectibilem, & iuxta D. Thomam secundum suam naturam sunt incorruptibiles. Agnoscit iste ex Concilio Lateranensi, ex D. Augustino, & Sancto Thoma omnem creaturam posse transire de non esse ad esse, & annihilari, quo potuisset ab hac obiectione abstinere, quam non refero, quia illi satisfacere necesse sit. Sed ut ostendam, quàm frigida, & friuola sint ea, quibus in meas sententias absque defectu innuehitur.

23 Tandem arguit, quod etiamsi conceptus causæ, quem ego designo omni causæ competere, quidditativus non esset. Deberet alium conceptum designare, qui prius omni competere, ut hoc fundamento aliquo asseueret.

PUNCTUM II.

Quid sit actus primus respectu effectus, & causam esse in actu primo ad illum.

1 Non pauci confundunt actum primum causæ cum prioritate naturæ causæ respectu effectus, existimantes idem esse causam esse in actu primo ad effectum, & esse naturam priorem illo: Errant tamen, differunt enim sicuti differt subiectum à concreto, lignum v.g. ab albo, ut constabit ex dicendis in hoc Puncto de actu primo, & in sequenti de prioritate naturæ.

2 Causam in actu primo dicere entitatem intrinsecam virtutis productivæ nemo in questionem vertit, quia actus primus dicit totum illud quod ad actum secundum supponitur: sed entitas intrinseca causæ v.g. ignis supponitur ad productionem caloris, & ad calorem productum: ergo actus primus dicit formaliter entitatem intrinsecam causæ. Dicit similiter actus primus condiciones omnes prærequisitas ad effectum tenentes se ex parte causæ v.g. approximationem inter agens, & passum, positivam, vel negativam, eo modo, quo requiritur ad effectum producendum, dispositiones ex parte passivi, sine quibus effectus produci non potest, omnipotentiam applicatam ad operandum cum causa secunda, demum omnia comprincipia, & illorum circumstantias, quæ prærequiruntur ad effectum, & quæ debent supponi ut causa simpliciter sit potens operari. Ratio est manifesta: causa in actu primo, dicit virtutem iam aptam, & proximè potentem, & iam ultimo accinctam ad operationem: sed quovisque habeat omnia alia comprincipia parata, & omnes condiciones, & circumstantias tenentes se ex parte virtutis virtus causativa non est simpliciter potens operari, non enim dicitur homo, etsi potentiam vitam habeat, simpliciter potens videre obiectum cuius speciem non habet, neque ignis dicitur proximè potens calefacere subiectum abiens: ergo quovisque virtus causativa sit cum his omnibus comprincipiis & circumstantiis non est in actu primo ad operationem.

R. Remotio

Effecta quidem causarum, quas possunt præferunt imagines. Illud est, nullum effectum perfectiorem sua causa. quia causa nihil potest producere perfectius se ipsa, neque eminenter continet maiorem perfectionem suâ formali perfectione, ex quo principio metimur perfectionem cuiusque effectus per causæ perfectionem tanquam mensuram, quam non potest excedere, omnique causa taxat, & limitat perfectionem effectus, & quotiescumque effectus procedit à causa creata, etiam si hæc produxerit effectum, quem potest, dicimus effectum productum non excessisse tantam perfectionem, quia causa à qua procedebat, non poterat aliam maiorem attingere; si verò effectus à Deo immediatè fuit productus dicimus, Deum produxisse effectum cum tanta perfectione, quia ita illi placuit effectum producere, potenti alias perfectiorem alium producere, cuius perfectio similiter voluntate diuinâ taxaretur, quæ potuit omnipotentiam ad maiorem aliam producendam applicare. En causa omnes taxant, terminisque præscribunt perfectioni effectus, ita ut si à virtute creata procedat tantam perfectionem non excedat, quia alia maior non est obiectum virtutis, à qua procedit, etsi à Deo immediatè producat, tantam perfectionem habeat, & non aliam maiorem, quia voluntas non applicuit omnipotentiam ad effectum cum maiori perfectione producendum, & omnes ab illa producibiles finiti sint. & limitati, quia nihil non finitum, & limitatum ad extrâ producendum est obiectum virtutis productivæ existentis in Deo. In diuinis aliter se res habent, principium producens non taxat perfectionem termini producti, cuius perfectio nullam taxam habet, aut mensuram; quod si Filius non possit esse perfectior Patre, ideo est quia eadem est utriusque perfectio, communisque indivisibilis essentia, quæ maior alia repugnat, non præcisè ex defectu virtutis causæ illam potentis producere, sed quia secundum se repugnat maior perfectio, & quia una omnium personarum natura, atque perfectio excedit omnem perfectionem excogitabilem. Hanc summam perfectionem sine aliquo termino, aut limitatione volunt Latini Patres in personis productis defendere, & ne viderentur illam non agnoscere, si nomen *causæ* in diuinis admitterent, quod apud illos limitationem importabat, illo vi noluerunt, Neque in re à Græcis dissentiebant, qui nomen *causæ* sine hac limitatione ad diuinas personas extendebant, ideo Bessarion non recusat vii illo, explicat tamen nomen illud usurpare cum Græcis non quatenus dicit dependentiam & limitationem, quam apud Latinos importabat, in quorum acceptione nefas esset nomen causæ ad diuinam transferri.

13 Eadem est mens Angelici Doctoris opusc. 1. cap. 1. contra errores Græcorum, ubi his verbis probat Patrem non esse dicendum causam Filij: *Nam apud Philosophos prima causa Deus nominatur: omne autem causatum sub vniuersitate creaturarum comprehenditur apud eos, & ideo si Filius causam dicatur habere, posset intelligi quod sub vniuersitate causarum, aut creaturarum comprehenderetur.* En expressè testatur D. Thomas Patrem non esse dicendum causam Filij, ne Filius inter vniuersitatem creaturarum recenseatur, hoc est, ne creatura compelleretur. Et cap. 2. ubi negat Patrem prioritatem causæ respectu Filij hæc habet: *Neque enim prior est Pater tempore: cum Filius sit æternus: neque prior natura cum Patre & Filij sit una natura.* Ecce D. Thomas negat Patrem esse priorem naturâ Filio, quia Pater & Filius eandem habent naturam, idem enim sonabat inter Patres aliquid esse prius naturâ alio, quàm habere naturam priorem illo, quod erat posterius. Constat ergo ex Patribus ideo non admisisse nomen causæ in diuinis, quia sentiunt nomen causæ importare distinctionem naturæ inter causam, & causatum, & perfectionem finitam, & limitatam, rationemque creaturæ in termino à causa producto.

§. III.

Veram causæ definitionem expono.

14 **N**on est animus causam utcumque definire definitione, quæ omnibus & solis causis conueniat, sed etiam primum quidditativum conceptum causæ explicare, & constitutum essentiale causæ in definitione iuxta mentes Patrum exprimere. Definitionem adductam à Rubio quam num. 1. retuli scilicet, *id quod per se influit in effectum* ideo reieci, quia rem per conceptum æquè obscurum

Franc. de Quiedo, Philosoph. Tom. 1.

exponebat, est enim æquè ignota ratio, propter quam Filius non fit dicendus effectus, & Pater causa non fit appellandus: verumtamen conceptum quidditativum causæ attingere constat ex mente Patrum, qui ideo negabant Patrem esse causam Filij ne concederent Filium esse effectum, sentientes causam, dici essentialiter per ordinem ad effectum: Est ergo hic conceptus effectus clarius in definitione explicandus. Non ineptè definitur causa: *Principium influens in terminum non identificatum cum natura principij.* Quæ definitio non conuenit Patri respectu Filij producti, quia Filius productus identificatur cum natura producentis, & videtur omni causæ create competere, & alias attingit distinctionem creaturarum, ex defectu cuius nolunt Patres Latini primam personam dici causam respectu secundæ. Contra hanc definitionem adduci potest sententia aliquorum assertantium posse eandem entitatem, se ipsam per secundam actionem producere, quæ productio est vera causalitas, nullus enim admittit actionem creatam, quæ propriissimè non sit causalitas, ex vi cuius principium non constituitur in actu secundo. Hanc opinionem non omnes admittunt, illamque impugnabo Controuers. 9. Punct. 10. verumtamen vellem definitionem aliquam tradere, quæ iuxta omnium opinionem constans sit propter rationem, quam contra recentiores expendebam n. 8. Deinde si per impossibile hoc contingeret, ut idem homo se ipsum per veram actionem produceret, in illa productione totam rationem causalitatis contempleremur: ergo de ratione formali causalitatis non est tendere in terminum distinctum à principio, quando principium est creatum: quod si Patres intendebant de ratione effectus seu termini causati à Deo esse distinctionem terminâ naturâ Dei causantis, ideo est, quia requirebant limitationem ex parte effectus, illiusque naturam esse finitam, quod essentialiter importat distinctionem à natura producentis quod habet naturam infinitam.

Sic ergo essentialiter & quidditatiuè conceptum causæ ad sensum Patrum, & iuxta Aristotelis mentem expimo, *Principium influens per influxum ex se formaliter defectibilem.* Per particulam *principium* conuenit causa cum priuatione, & aliis, quæ non per se ad effectum conducunt, & principia dicuntur. Per illud *influens*, differt à principijs non conducentibus, & à conditionibus, quæ non influunt, sed prærequiruntur ad influxum, & adhuc conuenit cum principio generante, & cum principio spirante secundam, & tertiam personam Trinitatis, à quibus vltimò differt per illam particulam *per influxum ex se defectibilem*, quia influxus quo prima persona influit in secundam ex se est indefectibilis, generatio enim actiua identificatur cum Patre, & passiva cum Filio, ac proinde influxus, qui est idem cum generatione æquè indefectibilis est, ac Pater, & Filius, & ipsa natura diuina cum qua identificatur. Definitionem hanc competere omnibus causis respectu omnium effectuum per se notum est, nullus enim influxus procedit à Deo circa effectum ad extrâ productum, quem Deus subtrahere non possit, & qui ex se vtpote finitus, & limitatus non sit defectibilis. Eadem ratione potest deficere quilibet alius influxus dependens à causa secunda, qui etiam immediatè dependeret à Deo: quod si daretur aliqua causa secunda, quæ per se ipsam influeret in effectum adhuc illius influxus defectibilis esset, quia ipsa causa secunda posset deficere.

Statui definitionem hanc omnibus causis, & non alij entitati competere: probo modò exprimere conceptum quidditativum causæ. Rationem causæ contemplantur Patres respectu effectus, seu termini, qui in se dicat distinctionem à natura diuina: rationem hanc rectè explicat defectibilitas influxus, quæ per locum intrinsecum dicit defectibilitatem termini, qui sine illo non potest, & consequenter distinctionem à natura diuina, quæ indefectibilis est. Ad rationem causæ exposcebant Patres ex parte termini virtutem finitam, & limitatam, hæc optimè explicatur per conceptum defectibilitatis: illud enim quod defectibile est, non est infinitum per essentiam, cui repugnat per locum intrinsecum esse defectibile. Consonat etiam hæc definitio doctrinæ Aristotelis, qui 2. Physic. cap. 3. text. 29. & 1. 2. de gener. c. 7. text. 55. causam efficientem definiuit, *unde primum principium est mutationis*, ac si diceret, causa efficiens non est nisi illius, quod mutatur de non esse ad esse, quibus verbis innuit Aristoteles omnem effectum ex se esse defectibilem, capacemque non essendi.

Dices

17 Dices per defectibilem influxum explicari formalitates requisitas ad rationem causæ, respectu principij, & effectus respectu termini. Non tamen requiri hanc defectibilitatem per locum intrinsecum, ut in termino productio releuat tota ratio effectus secundum omnes formalitates assignatas, & in principio producente tota ratio causæ, quod sic probare posses. Supponamus per impossibile Deum ad extra entitatem aliquam necessariam, & absque illa libertate produxisse, non sequitur ex hac suppositione per locum intrinsecum Deum non esse causam illius termini producti, & terminum productum non esse effectum, quia adhuc haberet perfectionem finitam, & limitatam distinctam à natura Dei producentis, & nihilominus effectus ille non esset defectibilis, quia cum necessario produceretur à Deo independentem à quolibet alio, eo ipso quod Deus existeret, illum produceret, & cum Deus necessario existeret terminus ille necessario produceretur à Deo. Respondeo duplicem defectibilitatem posse considerari in influxu, vnam extrinsecam, intrinsecam aliā defectibilitatem extrinsecam est, quæ provenit à causa indifferenti, vel libera ut producat: Defectibilitas intrinseca provenit ab ipsa rei entitate, quæ ex se indifferens est, ut existat, & non existat, quia ex prædicatis essentialibus quæ in se habet non illi repugnat, non existere, neque essentialiter dicitur actu existere. Hæc defectibilitas intrinseca est de ratione constitutiva effectus quæ adhuc conveniret entitati, quam Deus necessario produceret, quia licet non posset deficere, hoc non illi competere ratione intrinsecæ entitatis, ex vi cuius præcise apta erat ad existendum, vel non existendum; sed ratione agentis illam necessario producentis. Influxus autem per quem Verbum producit, & Verbum productum ex suam intrinsecam entitatem deficere non possunt, & ex prædicatis intrinsecis defectibilitas illis repugnat, non præcise ex eo quod principium productivum necessario terminum producat. Idem dicito de productione Spiritus sancti.

18 Obicit in opinione aliquorum præcipue ex Thomistis: creatio identificatur cum Deo: ergo in horum sententia influxus, quo Deus influit in rem creatam, cuius est causa identificatur cum ipso Deo: ergo est æquè indefectibilis cum ipso Deo: ergo in sententia horum definitio causæ à nobis assignata subsistere non potest. Dixi rem explicandam esse à me iuxta omnium sententias, & ita etiam ad hanc sententiam, definitionem extendo. Authores, qui dicunt creationem, actionemve non distingui à principio producente, dicunt creationem identificatam cum Deo non posse entitati, & secundum se deficere, asserunt tamen posse deficere secundum formalitatem, & exercitium actionis, ita ut existat sine termino, & quin actu formalitatem influxus exerceat, & ita actionem defectibilem constituent, etsi non materialiter, formaliter tamen, secundum rationem formalem actualis influxus, & ita influxus, etsi aliis identificatus sit cum Deo, & indefectibilis secundum entitatem, defectibilis est secundum formalitatem, & secundum rationem formalem influxus, quia Deus ab æterno illam actionem secum identificatam habuit, quin ex vi illius effectus poneretur extra causas, & ita in tempore effectus ex vi illius producit, ut potuerit non produci, quia omnis effectus ad extra liberè producit respectu Dei, quæ defectibilitas sufficiens est, ut per ordinem ad illam illius principium constituitur in ratione causæ, quæ tantum dicit ordinem ad influxum defectibilem formaliter in ratione influxus. Neque hæc defectibilitas convenit influxui, quo prima persona influit in secundam, aut prima & secunda in tertiam, quia neque materialiter, neque formaliter adhuc in ratione influxuum actualium potuerunt deficere hi fluxus, quibus personæ producantur.

19 Definitionem hanc intendit impugnare novus quidam Presb. 1. part. C. 1. ar. 2. & in ipso epigraphi impugnationis illam novellam appellat, de quo ego parum curo, videamus, quid supra ostensionem sui animi rationis contra hanc definitionem adducit.

Obicit facile contempturum prædictam definitionem illum, qui cum Patribus Græcis vellet defendere Patrem non solum dici principium, sed causam Filij, quia Græci in hac parte non recipiunt auctoritatem Patrum Latinorum. Vno D. Thoma sæpe extra rem adducto, frequenter istæ questionis definit ex rationibus contra suam sententiam adductis satisfecisse putat, & modo ut impugnet rationem haberi non vult de ipso S. Thoma, & de omnibus Patribus Latinis, nec fat mihi esse iudicari iuxta illorum

FRANC. QUICQ, de Philosoph. Tom. 1.

phrasim loqui, & ad locutionem Græcorum contra Latinos Patres recurrit, ut me impugnandi affectum expleat.

20 Obicit secundò Aristotelem non cognovisse productionem in divinis, & idè frustra ex illo in definitione causæ querere particulam excludentem talem productionem. Respondeo, ad hoc, ut Aristoteles proprietatem causæ designaret, quæ competere non posset Patri producenti Filium, necesse non esse Patrem æternum cognovisse, nec productionem Filij, eo autem ipso, quod talem proprietatem designaverit, exclusit Patrem à ratione causæ, sicut dum ego definio hominem per animal rationale, quod magneti non competit, magnetem excludo à ratione hominis, etiamsi magnetem non cognoverim, nec mihi unquam in mentem venerit.

21 Obicit, me petere principium dum suppono omnem causam, causam esse effectus creati, & limitati. Respondeo me hoc non ex meo cerebro fingere, sed ex unanimi consensu omnium Patrum Latinorum, & totius Latinæ Ecclesiæ, cum quibus sentire, & loqui teneor, & ita hoc supposito conceptum commune causæ inquiri, & designo, mirorque hominem mei ad eum memorem, ita esse sui memorem, ut cum hoc argumentum contra me instituerit nu. 8. statim num. 10. afferat auctoritates Patrum probare causam rigorose includere distinctionem, & limitationem, idque ex doctrina Patrum expressè docere Sanctum Thomam.

22 Obicit non requiri ad rationem causæ influxum defectibilem, & quia Angeli secundum D. Dionysium vitam habent indefectibilem, & iuxta D. Thomam secundum suam naturam sunt incorruptibiles. Agnoscit iste ex Concilio Lateranensi, ex D. Augustino, & Sancto Thoma omnem creaturam posse transire de non esse ad esse, & annihilari, quo potuisset ab hac obiectione abstinere, quam non refero, quia illi satisfacere necesse sit. Sed ut ostendam, quàm frigida, & friuola sint ea, quibus in meas sententias absque defectu innuehitur.

23 Tandem arguit, quod etiamsi conceptus causæ, quem ego designo omni causæ competere, quidditativus non esset. Deberet alium conceptum designare, qui prius omni competere, ut hoc fundamento aliquo asseueret.

PUNCTUM II.

Quid sit actus primus respectu effectus, & causam esse in actu primo ad illum.

1 Non pauci confundunt actum primum causæ cum prioritate naturæ causæ respectu effectus, existimantes idem esse causam esse in actu primo ad effectum, & esse naturam priorem illo: Errant tamen, differunt enim sicuti differt subiectum à concreto, lignum v. g. ab albo, ut constat ex dicendis in hoc Puncto de actu primo, & in sequenti de prioritate naturæ.

2 Causam in actu primo dicere entitatem intrinsecam virtutis productivæ nemo in questionem vertit, quia actus primus dicit totum illud quod ad actum secundum supponitur: sed entitas intrinseca causæ v. g. ignis supponitur ad productionem caloris, & ad calorem productum: ergo actus primus dicit formaliter entitatem intrinsecam causæ. Dicit similiter actus primus condiciones omnes prærequisitas ad effectum tenentes se ex parte causæ v. g. approximationem inter agens, & passum, positivam, vel negativam, eo modo, quo requiritur ad effectum producendum, dispositiones ex parte passi, sine quibus effectus produci non potest, omnipotentiam applicatam ad operandum cum causa secunda, demum omnia comprincipia, & illorum circumstantias, quæ prærequiruntur ad effectum, & quæ debent supponi ut causa simpliciter sit potens operari. Ratio est manifesta: causa in actu primo, dicit virtutem iam aptam, & proximè potentem, & iam ultimo accinctam ad operationem: sed quovisque habeat omnia alia comprincipia parata, & omnes condiciones, & circumstantias tenentes se ex parte virtutis virtus causativa non est simpliciter potens operari, non enim dicitur homo, etsi potentiam vitam habeat, simpliciter potens videre obiectum cuius speciem non habet, neque ignis dicitur proximè potens calefacere subiectum abiens: ergo quovisque virtus causativa sit cum his omnibus comprincipiis & circumstantiis non est in actu primo ad operationem.

R. Remotio

3 Remotio impedimenti seu forme impossibilis cum actu secundo, quando potest esse effectus ipsius actus secundi non requiritur ex parte actus primi. Rem explico: Applicatur ignis intendens producere calorem subiecto frigido, frigiditas se tenens ex parte passi est impossibilis cum calore, quem ignis intendit producere, & illa permanente calor non introduceretur, potest tamen ignis non obstante resistentia frigiditatis calorem producere, & medio illo frigiditatem expellere, quia expulsa, calor, qui illam expellit, sibi subiectum sine aliquo impedimento preparat, ut possit illud informare, & in illo recipi, tunc expulsio talis frigiditatis non se tenet ex parte actus primi, sed potius est effectus, & actus secundus non tantum respectu actus primi caloris, sed respectu ipsius caloris, qui est actus secundus ignis potentis illum producere, & actus primus respectu frigiditatis expulsæ. Ratio est, quia tunc expulsio frigiditatis est effectus caloris introducti, ratione cuius frigiditas fuit expulsa, ex prævisione enim caloris informantis subiectum, Deus subtrahit concursum, quo frigiditatem conservabat, effectus autem caloris non potest se tenere ex parte actus primi, quia ex parte actus primi tantum se tenet, id, quod est prius: sed effectus caloris est posterior calore: ergo non est prior: ergo expulsio frigiditatis, quæ est effectus caloris, & illo posterior, non potest esse prior illo, & se tenere ex parte actus primi respectu eiusdem.

4 Maior difficultas est de aliis impedimentis, quæ non possunt auferri ab agente producente effectum mediâ productione illius; eadem materia exemplum præbeat. Applicatur ignis intendens producere calorem passo alias capaci, preoccupato tamen frigiditate, ita subiecto adherente, ratione peculiaris informationis, vel ratione validissimi agentis, quod illam conservat, ut nequiquam possit ignis frigiditatem expellere medio calore, neque hunc producere ratione impedimenti inauferibilis ab agente naturali, vel saltem ab hoc igne applicato. Inquirimus an hoc casu dicatur ignis in actu primo ad producendum calorem. Duplicem actum primum distinguo, liberum & necessarium. Posito impedimento inauferibili existimo destrui actum primum liberum, libertatemque in actu primo, ratione cuius potentia dicatur proximè libera ad operandum. Hæc conclusio mihi certissima est, si enim ego deuinctus sum ferreis catenis, à quibus me expedire non possum, nullus dicet me esse liberum, ad longum iter agendum, quod illo ablato impedimento inire possem. Itaque negatio impedimenti auferibilis non requiritur ad actum primum liberum, negatio verò impedimenti inauferibilis, essentialiter ad illum supponitur: verbi gratia sum ego in medio cubiculi constitutus ianuus vndique clausus, intendo Ecclesiam petere, impedit iter aer occupans spatium, quod ego per nouas præsentias sum acquisiturus, impediunt similiter parietes quibus sum conclusus, aer impediens præsentias acquirendas, non tollit libertatem, quia possum ego aerem remouere ipsâ præsentiarum productione; parietes, quos ego deicere non possum libertatem destruant, & actum primum liberum, quia non illos possum remouere, ut Ecclesiam petam. Sed de hoc longius redibit sermo Controversiæ de anima, ubi de libertate voluntatis disputabo.

5 De actu primo physico aliter sentiendum: affirmo ignem applicatum passo ex se receptivo frigiditatis esse in actu primo, etiam si non possit vincere impedimentum frigiditatis inherens subiecto: à posteriori conclusio manifestè probatur, quia si tantum esset in actu primo causa necessaria, quando potest vincere impedimentum extrinsecum, ut effectum producat, numquam daretur resistentia causa rum, quia numquam poterunt dari duæ causæ simul in actu primo ad effectus impossibiles, quia non potest utraque mutuo vincere, & vinci; illa verò quæ vincere non poterit non erit in actu primo: ubi verò non sunt duæ contraria in actu primo, non potest esse resistentia, quæ dicit virtutes resistentes in actu primo, ut constabit ex dicendis in Generatione. A priori rationem reddo: Actus primus physicus tantum dicit potentiam physicam ad operandum: sed cum potentia physica ad operandum componi potest impedimentum ad operationem: ergo negatio huius impedimenti non est de ratione potentie physice, neque actus primi physici, quia ille, qui potentiam habet cum omnibus aliis circumstantiis ad deambulandum, simpliciter dicitur potens deambulare, etiam si aliquid impe-

dimentum habeat, quo impediatur, ratione cuius non erit impotens physicè, sed tantum physicè impeditus, & moraliter impotens, quia physicum impedimentum impotentie morali æquiualeat in ordine ad effectum, quando inauferibile est. Ex hoc inferitur & iam distinctio inter actum primum liberum, & non liberum, quia actus primus liber dicit potentiam non solum physicam, sed moralem, & opponitur cum omni determinatione, siue intrinseca, siue extrinseca ad actum secundum, quæ illum præcedat actus verò primus physicus non dicit determinationem, neque opponitur cum determinatione intrinseca, quam semper ex se habet potentia necessaria ad effectum, neque cum determinatione extrinseca ad negationem effectus, quam inducit impedimentum inauferibile, ratione cuius determinationis opponitur cum actu primo libero, qui essentialiter dicit indifferentiam ex parte principij, quam non importat actus primus physicus, hic enim tantum dicit posse facere, ille verò posse facere, & posse non facere.

6 Causam in actu primo non includere actionem, ex dictis manifestè constat, si enim causa adhuc impedita, dum nullam exercet actionem, est in actu primo, certum est ad actum primum non requiri actionem, & ratio ipsa manifestè ostendit: esse in actu primo dicit potentiam ad operandum cum omnibus prærequisitis ad actum secundum: sed potest esse potentia cum omnibus prærequisitis sine actione: ergo sine actione potest esse potentia in actu primo. Minor patet in causa libera, quæ postquam fuit in actu primo proximè potens ad operandum sapè non operatur, & in causa necessaria physicè impedita, & ratione ipsa manifestè apparet, aliud enim est posse operari: operari dicit operationem supra potentiam, posse operari tantum dicit potentiam.

7 Difficilis quæstio dissoluitur de possibilitate actionis: hanc requiri ex parte actus primi affirmant, nescio qui recentiores, quos impugnant Hurt. disp. 8. & Arriag. disp. 7. uterque sectæ subiect. 2. In opinione, quæ affirmat repugnante actionem causam non posse subsistere, certum est requiri possibilitatem causalitatis tanquam obiectum relationis, quam dicit ad illam virtus productiua caloris, ad ipsum actum primum caloris producendi, quia ex parte actus primi supponitur ad productionem caloris virtus productiua caloris: sed hæc virtus supponit, vel dicit comitanter tanquam obiectum possibilitatem calefactionis, & caloris, sine qua existere non potest: ergo eo modo quo requiritur possibilitas calefactionis & caloris ad existentiam ignis tenentis se ex parte actus primi ad calorem producendum, requiritur ad actum primum respectu eiusdem caloris, quia actus primus illius dicit intrinsecè, & identicè entitatem ignis potentem calorem producere.

8 Dixi requiri possibilitatem caloris (eadem est ratio de possibilitate caloris, seu calefactionis) ad actum primum respectu eiusdem caloris, secundum prædictam sententiam, non tamen dixi requiri ex parte actus primi, quod est valde notandum, intercedit enim maximum discrimen inter hoc, quod est requiri ad actum primum, & requiri ex parte actus primi. Requiritur ex parte actus primi proximi, dicitur requiri tanquam quid tenens se ex parte virtutis, seu potentie, conditionisue immediatè prærequisitæ ad effectum: requiritur ex parte actus primi remoti, est requiri hoc modo non ad ipsum effectum, sed ad actum primum effectus, qui se habeat tanquam actus secundus respectu illius prærequisiti, quod dicitur actus primus remotus respectu ultimi effectus. Requiritur ad actum primum non dicit hanc prioritatis modum, sed sufficit requiri non immediatè ad effectum, & requiri ad causam, non ut actum primum illius, sed tantum comitanter, vel ut actum secundum. Rem explicio in probabili sententia, quæ asserit animam habere potentias superadditas, & non posse esse sine illis: ad actum primum visionis requiritur potentia auditiva, quia requiritur ad animæ existentiam, quæ est actus primus visionis, non tamen requiritur potentia auditiva ex parte actus primi ad visionem, quia neque immediatè influit in visionem cuius sit actus primus immediatus, neque mediatè, quia licet anima requirat potentiam visuam ad sui existentiam (loquor iuxta communem sententiam, ut rem explicem) non illam requirit ut actum primum illius, neque ab illo dependet à priori, sed tantum à posteriori, quæ dependentia non est ab aliquo.

aliquo, quod se teneat ex parte actus primi. Similiter presentia vnionis ex parte actus primi supponit vnionem, & quia hæc requirit extrema, ad actum primum huius presentia requiruntur extrema, non tamen requiruntur ex parte actus primi, quia neque sunt immediatè actus primi presentia, neque mediâ vnione, quia cti vnio ex se non possit esse sine extremis, hæc non requirit ex parte actus primi, neque se habent per modum actus primi. Sic in nostro casu, productio caloris supponit ex parte actus primi entitatem ignis secundum se, hæc non potest existere secundum sententiam, in qua procedit conclusio, si ne possibilitate caloris: Ex quo inferitur ad actum primum caloris requiri possibilitatem eiusdem, non tamen ex hoc capite requiritur ex parte actus primi, quia possibilitas caloris non requiritur immediatè, vt actus primus calefactionis, seu caloris existens, neque vt actus primus virtutis, à qua est producendus calor, videlicet ignis, quia licet ignis dicat intrinsecè relationem transcendentalem ad possibilitatem caloris, & illam requirat tanquam terminum, non illam requirit ex parte actus primi, quia terminus, vt terminus non est actus primus illius, quod terminat, vt patet in termino actionis productiua, sed tantum requiritur comitanter, vel consequenter, seu illatiuè. Hæc doctrina apprimè obseruanda est, quam si in promptu Philosophus non habeat, nihil solidè apprehender in his, quæ ad dependentiam effectuum à causis pertinent. Neque Theologus, qui his principiis dexterè non vtatur, nihil in materia de prouidentia, de ordine decretorum Dei solidè inuestigare poterit.

Alio modo affirmo requiri possibilitatem cuiusvis entitatis non solum ad actum primum eiusdem existentis, sed ex parte actus primi obiectiue. Probo: Ex parte actus primi caloris producendi ab igne requiritur voluntas Dei applicans omnipotentiam ad concurrendum cum igne: sed hoc decretum supponit ex parte actus primi possibilitatem eiusdem caloris producendi: ergo calor producendus remotè supponit sui possibilitatem, quatenus hæc supponitur ex parte actus primi, ad decretum, quod immediatè tanquam actum primum supponit. Tota difficultas in minori veritur, vt Deus moueatur ad applicandam omnipotentiam ad producendum calorem requiritur ipsum esse possibile, temerè enim, & cum periculo inane decretum eliciendi decreuisset producere calorem, quem ignorabat, an esset possibile: ergo actus, quo vult producere calorem cum causa secunda respiciat, tanquam motiuum saltem inadæquatum possibilitatem caloris: ergo hic actus aliquo modo se tenet obiectiue ex parte huius decreti ad rationem, quæ potest dari actus primus respectu actuum interiorum Dei, quia motiuum actus voluntatis non tantum requiritur ad actum comitanter, sed antecedenter: ergo medio hoc decreto applicante omnipotentiam ad calefactionem, quod pertinet ad actum primum calefactionis, hæc supponit ex parte actus primi sui possibilitatem, eo modo, quo supponitur ad decretum: sed ad decretum supponitur non tantum comitanter, sed antecedenter, non physice, sed tantum obiectiue, tanquam motiuum actus, quod eadem calefactio supponit ex parte actus primi. Quod dixi de actu applicante omnipotentiam ad producendum effectum cum creatura, dicam de actu, quo Deus se solo illam producere decernit, quia semper actus, quo Deus vult effectum producere supponit ex parte motiui possibilitatem effectus.

Dico vltimò, possibilitatem effectus non requiri alio modo præter iam dictos, neque ad actum primum, neque ex parte actus primi respectu eiusdem effectus producendi, quapropter in opinione, quam latè probabo in Metaphysicis asserente, virtutem intrinsecam causæ non habere connexionem cum possibilitate effectus, possibilitas tantum requiritur, vt obiectum voluntatis, quo Deus applicat suam omnipotentiam, quod sic probo. Possibilitas effectus potest considerari pertinens ad actum primum eiusdem effectus producendi tanquam obiectum alicuius ordinis, seu respectus, vel formaliter per suam entitatem constituens actum primum tanquam obiectum tantum potest conducere, vt obiectum relationis transcendentis, vel actus intentionalis, qui se teneat ex parte actus primi, quos modos se tenendi ex parte actus primi iam explicui: neque alius apparet, quo possit concurrere tanquam obiectum. Immediatè & per se formaliter non potest ad actum primum conducere, sic probo. Possibilitas

Franc. Quædæ, de Philosoph. Tom. I.

effectus nihil est distinctum ab ipso effectum, sed effectus tantum potest supponi ad se ipsum, vt obiectum, & non immediatè per suammet entitatem, quia nihil potest immediatè ad se ipsum supponi, neque tanquam virtus productiua, neque tanquam conditio: ergo non potest formaliter immediatè pertinere ad actum primum sui ipsius. Dices entitatem, vt possibilem supponi posse ad ipsam vt existentem. Contrà: vel distinguis formaliter entitatem vt possibilem ab ipsa vt existenti, vel non distinguis: si non distinguis non duplicem terminum distinctionis assignas, sed eundem repetis modò affirmatum, & postea negatum. Si distinguis, possibilitas, vt distincta ab existentia non est physice, sed tantum obiectiue, quia quod non est existens, absolutè non est: ergo non potest physice actum primum constituere, nihil enim potest eo modo, quo non est, aliud constituere.

Ex hoc infero, quod si per impossibile fingamus Deum posse applicare omnipotentiam ad obiectum ex se repugnans, vel ignem posse independentè ab applicatione omnipotentia calorem producere, in hac suppositione admittendum esse actum primum adæquatum respectu obiecti impossibilis. Rem explico: Supponamus repugnare calorem, ex hac repugnantia, non sequitur per locum intrinsecum repugnare virtutem productiuam illius, verbi gratia ignem, quia vt probabo in Metaphys. Controuers. 10. Punct. 4. virtus productiua connexionem non habet cum possibilitate effectus. Applicetur ergo ignis potens producere calorem subiecto capaci, tunc talis ignis, tantum ex defectu decreti applicantis omnipotentiam non erit in actu primo ad producendum calorem, quia possibilitas tantum requiritur ad existentiam illius decreti: ergo si supponamus per impossibile decretum illud non esse necessarium ad productionem caloris, nihil deficiet ex his, quæ requiruntur ad actum primum caloris producendi.

Obiic. Implicante effectum, supposito quocumque alio, causa non potest producere effectum: ergo ad hoc vt causa possit producere effectum requiritur effectus possibilitas: ergo requiritur ad actum primum effectus producendi, qui dicit formaliter causam posse effectum producere. Distinguo antecedens: non potest causa producere effectum quocumque alio posito, ex defectu potentia seu actus primi, nego: ex intrinseca repugnantia effectus concedo: Deinde distinguo primum consequens: ergo ad hoc vt causa possit producere effectum requiritur effectus possibilitas: requiritur effectus possibilitas concomitanter ad ipsum effectum cum quo identificatur, & per modum actus secundi, concedo consequentiam: requiritur antecedenter ad ipsum effectum producendum, nego consequentiam. Deinde nego secundam consequentiam: actus enim primus dicit causam posse producere effectum quatenus est ex parte actu primi, & quatenus dicit omne, quod antecedenter prærequiritur ad effectum, non verò quatenus dicit possibilitatem effectus requisitam formaliter ad productionem, tanquam quid comitans, productionem, seu identificationem cum illa. Aliud enim est requiri formaliter ad effectum: Aliud est prærequiri causaliter. Quod causaliter prærequiritur pertinet ad actum primum, & hac ratione non requiritur possibilitas effectus ad eundem producendum formaliter per se, sed tantum tanquam obiectum decreti applicantis omnipotentiam, quod decreto præciso nullo modo requiritur. Quod formaliter requiritur tanquam actus secundus constituens actum primum formaliter operantem non se tenet ex parte actus primi, & hac ratione requiritur immediatè, & per se possibilitas ad ipsius productionem.

Obiicies secundo. Causa actu operans dicit operationem actualem: ergo causa potens operari dicit operationem possibilem: probatur consequentia, sicut se habet existentia operationis ad causam actu operantem, se habet possibilitas eiusdem ad causam potentem operari: sed causa operans constituitur per operationem actualem: ergo causa potens operari constituitur per possibilitatem operationis. Respondeo negando consequentiam prioris enthymematis, & maiorem syllogismi sequentis, hoc enim quod est operari dicit quid superadditum actui primo, posse autem operari nihil dicit illi superadditum. Vnum in hac re verum est, quod arguentem decepit, videlicet possibilitatem obiectiuam huius concreti causa operans dicere possibilitatem causæ & possibilitatem operationis, quia id, quod

R 2 inclu

includit hoc concretum existens in statu existentie, includit idem concretum possibilitatis obiectivæ, seu Logicæ, cuius possibilitas non distinguitur ab ipsa entitate existente. Operatio verò quatenus dicit potentiam physicam, in qua virtualiter continetur tantum dicit actum primum realiter distinctum ab ipsa operatione possibili, & existenti.

PUNCTUM III.

De prioritate causæ respectu effectuum.

S. I.

Naturam prioritatis explico.

Prioritatem causarum respectu effectuum explicuit Aristoteles in Metaphys. cap. 11. & in Postprædicationem. cap. 11. ubi postquam varios modos prioritatis tradidisset, scilicet prioritatem ordinis, dignitatis, universality, & temporis, accedit ad illa, quæ prioritatem causæ habent. Quæ verbis exponit: *Alia autem natura (scilicet priora) ea inquam, omnia, quæ cuiusmodi sunt, ut sine aliis esse possint, non item sine illis alia.* Ex quo inferitur illud, quod prius naturæ est, posse esse sine posteriori, posteriori autem sine priori esse non posse, ideo dicitur prior naturæ quia sine effectu subsistere potest, effectus verò sine causa neutiquam potest existere. Ratio est, quia causa non recipit suum esse ab effectu, & ita deficiente effectu potest cum illo permanere; effectus verò habet à causa, quapropter sine causa existere repugnat.

Sibi contrarium fuisse Aristotelem in postpræd. cap. citato existimant nonnulli decepti quibusdam verbis, quibus ego doctrinam Philosophi magis illustrabo: *Videbatur ultra iam dictos, alius quidem esse prioris modus. Eorum enim, quæ essendi consequentia convertuntur, alterum quod est causa quovis modo, ut alterum sit, prius naturæ non incongruè dici potest.* Ecce Aristoteles assignat alium prioritatis modum inter illa, quæ ad invicem convertuntur, quorum unum est causa alterius: ergo prioritas ex mente Philosophi non dicit consequentiam non mutuam inter illud, quod est posterius. Hæc verba nonnulla speciem obiectioni præbent, illa tamen adduxi in confirmationem doctrinæ, quam tradiderat Aristoteles, quam apprimè probant, si attextantur illis, quæ postea subdit Philosophus, quibus præcedentia declarat. Exemplo doctrinam traditam explicat Arist. *Esse enim hominem ad orationem de ipso veram, essendi consequentia sanè convertitur. Nam si sit homo, vera est oratio, quæ de ipso profertur, & e contra, homo profectus est, si vera est oratio ea, quæ hominem dicimus esse: Atqui oratio vera, ut res sit nullo pacto est causa; res tamen aliqua ex parte causa videtur, ut sit oratio vera.* Non dubitari potest in hoc exemplo extrema non dici ad convertentiam, res enim, quæ causa est veritatis, connexionem non habet cum veritate, quæ est illius effectus, non enim inferitur est homo: ergo est veritas propositionis, quæ dicitur hominem esse, quia homo potest existere nulla propositione existente, in quo casu erit homo, & non erit propositio vera: veritas autem cuius est causa homo existens, necessarîo inferit hominis existentiam, & hæc est recta illatio, hæc propositio *homo existit*, est vera: ergo homo existit: hæc autem non ita: homo existit: ergo datur aliqua propositio vera cuius ipse sit causa, quia potest existere homo nulla propositione verâ, vel falsâ existente. Vnum in hac re verum est propter quod videntur aliquo modo dici ad convertentiam hæc extrema, etsi verè non convertantur, quod Arist. in prædictis verbis insinuat, & ex quo fundamentum desumpsit ad affirmandum, hæc extrema converti non absolute, sed ex suppositione, ut iam explico, quod non est contra prioritatem causæ respectu effectus. Asserit Aristoteles rectè inferri esse hominem ad orationem de ipso veram, hoc est rectè valere, hæc oratio est vera, *homo existit*: ergo existit homo. Postea subdit rationem propter quam hæc illatio mutua videatur: *Nam si sit homo vera est oratio, quæ de ipso profertur, expendas quæso illa verba, quæ de ipso profertur, quæ non imprudens addit Aristoteles, qui non dixit: si sit homo, vera est oratio; quia hæc est inepta consequentia, est homo: ergo est oratio vera: sed dixit: Nam si sit homo, vera est oratio quæ de ipso profertur.* Ac si diceret, si est homo vera erit oratio, quæ de

ipso profertur, clariùs, si sit homo, ex suppositione, quod esse de illo profertur, oratio vera erit, implicat enim existente homine, me profere hanc orationem, *homo existit*, & illam veram non esse, ac proinde mutuo dicuntur, hæc propositio est vera *homo existit*; ergo verè existit homo: Similiter homo existit: ergo hæc propositio quam ego modo profero, *homo existit*, vera est. In quo sensu extrema hæc ad convertentiam dicuntur, quod declarat Aristoteles prædicto testimonio, semperque integra remanet illius doctrina, quia veritas propositionis, quæ est effectus obiecti, nulla suppositione facta inferit obiectum, obiectum autem quod est causa, nulla suppositione facta, veritatem non inferit, ut patet in exemplo adducto.

Ceterum contra hanc doctrinam ita nonnulli obijciunt: ex parte illius, quod prius dicitur, vel tantum sumitur actus primus secundum se, vel actus primus cum actione: si sumitur actus primus cum actione, quatenus dicit hoc concretum *causans*, non potest esse sine effectu, si sumitur actus primus secundum se, sicuti actus primus secundum se potest esse sine effectu, ita effectus secundum se potest esse sine illo, quo posterior est, quia poterat dependere ab alio per aliam actionem, & non esse posterior hoc actu primo: ergo non est consequentia de effectu ad causam, quæ non sit ex causa ad effectum, cum neutra entitas secundum se alteram inferat, & sicuti effectus causalitati adiunctus inferit causam, ita causa adiuncta causalitati inferit effectum. Respondeo facta comparatione cum causa in actu primo existente, omni actione seclusa cum effectu nudè sumpto disparem esse rationem, quia causa posita in actu primo potest esse sine aliquo effectu, & ita illud esse quod habet in illo primo habet independentem ab omni effectu, ita ut verum non sit dicere, hæc causa in actu primo existit ex vi huius effectus, quo ablato non existeret. Effectus verò in instanti in quo existit eo ipso quod existat affixus est alicui actioni determinatæ, quia etiam hæc vel illa illi sufficeret, eo ipso quod existit unam determinatam habet, ex vi cuius existit, & quæ deficiente deficeret effectus, mediâ quâ affixus est huic actui primo, quia illa actio, ex vi cuius existit ex natura sua est determinatè affixa huic actui primo, & ita verum est de effectu, qui modò existit dependens ab hac actione per se affixa huic principio, non solum secundum causalitatem, sed etiam secundum se defectum deficiente hoc principio, dummodo aliud non superveniret; de causa verò nunquam est verum dicere, deficiente hoc effectu, seu hac causalitate deficeret causa, nullo alio superveniente effectu. Verum est, me non posse modò inferre ex existentia effectus nudè sumpti existentiam huius numero causæ; qui nescio ex vi cuius causalitatis existit, quæ immediatè mihi causam demonstrat, in re tamen effectus ipse, etsi non per suam entitatem, per causalitatem, quam de facto habet, est affixus huic causæ, ita ut sine illa non existeret; causa verò, etsi de facto per causalitatem coniungatur cum effectu, ita coniungitur, ut illo deficiente eodem modo existeret, etiam si nullus alius succederet effectus.

Ceterum hucusque nondum dictum est, per quid constituitur causa prior effectu: licet enim actus primus, qui sine secundo esse potest, denominatur prior naturæ respectu actus secundi, ut dictum est, tamen non dicitur prior naturæ per suammet entitatem, ut patet ex ipsa ratione actus primi, seu subiecti, quod denominatur prius naturæ, quod potest esse sine effectu: ergo potest esse sine illo, quod est posterius: ergo potest non esse prius, quia sine posteriori existenti saltem in signo sequenti non potest existere prius formaliter ut prius: ergo actus primus, qui formaliter denominatur prior naturæ, in ratione prioris constituitur per causalitatem per quam constituitur formaliter causans, & per eandem indivisibiliter effectus constituitur posterior. Sicut enim per eandem constituitur ignis produciens calorem, & calor productus ab igne, ita per eandem constituitur ignis prior naturæ calore, & calor posterior naturæ igne, quia conceptus prioris naturæ est conceptus causantis, & conceptus posterioris est conceptus causati: itaque duo dicitur entitas, quæ est prior naturæ, seu subiectum, seu actus primus, qui denominatur prior naturæ; posse existere sine illo, respectu cuius prior dicitur, & esse causam illius: primum habet actus primus, ratione sui, quia per se est independens ab omni effectu producendo; secundum per actionem superadditam, ex vi cuius constituitur effectus existens. Similiter

militer in effectu aliud est actu dependere, & effici ab illo, quo posterior est aliud non posse esse sine illo: Dependere actu habet per causalitatem superadditam, non posse existere sine hac causa determinata, ex eo quod de facto terminet hanc causalitatem, & non aliam, quod similiter dicit causalitatem superadditam, habet tamen ex se, & per suam intrinsicam entitatem non posse existere sine hac, vel illa, quia ita intrinsecè petit dependere ab aliqua causa, ut implicet existere sine illa dependentia.

Concludo ex his actum primum secundum se non esse priorem naturæ, sed per actionem superadditam, quæ ab illo potest saltem supernaturaliter separari. Infero similiter effectum secundum suam entitatem non esse posteriorem naturæ, sed per eandem causalitatem, per quam dependet ab agente, quia ut modò dicebam per eandem entitatem constituitur causa prior, & effectus posterior, habet tamen effectus per suam naturam, ita exigere dependere ab aliqua causa, quæ sit posterior, ut implicet existere sine aliqua dependentia illi superaddita. Hæc de effectibus, qui dependent per actionem interiectam illi verò qui immediate dependent per suas entitates abique vili mediâ actione per suas entitates formaliter nullo alio superaddito constituitur posteriores certâ, & determinatâ causâ, à qua per se dependent. Infero similiter actionem quâ dependet effectus à causa non esse priorem effectui, quia sine effectu existere non potest, sed intrinsecè per suam entitatem ita est connexa cum effectu, ut non possit neque diuinitus esse sine illo. Rursus infero primam personam Trinitatis non esse priorem naturæ Filio, quia non est causa illius, ut probauimus puncto I. neque me accuset circuli committere, ego enim non probauimus, Patrem non esse causam Filij, quia non est prior naturâ illo, ut aliqui probant, sed iam aliunde firmum suppono, non esse causam, ex quo infero non esse priorem, quia prioritas naturæ essentialiter dicit causalitatem, & supponit virtutem causatiuam. Deinde Pater non potest dici prior Filio, quia adhuc ut principium productiuum Filij existere non potest sine Filio, similiter principium productiuum non distinguitur ab actuali productione actiua, & sicuti productio non potest esse prior naturâ propter rationem dictam; ita neque principium cum illa identificatur. Adde in multorum sententia, primam personam formaliter constitui per generationem actualem, & ita neque formaliter datur principium productiuum Filij distinctum ab ipsa productione actuali. Infero vltimò: Actum primum formaliter, ut priorem naturâ effectui non posse separari ab illo, quia formaliter ut prior includit causalitatem inseparabilem ab effectu, respectu effectus, qui non dependet, mediâ causalitate distincta, includit ipsum effectum.

Hæc de prioritare in quo, quam prioritatem nature Philosophi appellant. Aliam prioritatem assignant Doctores, quam vocant prioritatem à quo, quæ non dicit necessariò causalitatem neque illam excludit. Prius à quo dicitur illud à quo aliud siue natura, siue supposito distinctum trahit originem, illud verò quod originem trahit, posterius à quo dici solet. Hac ratione, Pater dicitur prior prioritare originis Filio, & hic eadem ratione posterior dicitur, quia pater filium producit, & filius productus dicitur à patre. Eadem ratione omnis causa prior est effectu, & omnis effectus posterior causæ, valet enim, est prius natura: ergo origine; non tamen è contrâ, quia prioritas naturæ & in quo, suprà prioritatem originis; & à quo, dicit veram causalitatem, quam non includit præcisè prioritas originis seu prioritas in quo. De actione dissentiant Doctores. An prior dicenda sit effectui prioritare originis, affirmant aliqui à paritate generationis actiua, quæ est prior origine termino genito, & quæ effectus verè dicitur esse ab actione. Negant alij existimantes effectum non esse ab actione sed à causa mediâ actione: & disparitatem reddunt ad exemplum adductum, ex eo quod generatio actiua non distinguitur à principio producente Verbum, cuius est generatio, actio verò procedens à causa distinguitur à principio producente effectum. Res est parui momenti, assentior huic dicendi modo.

§. II.

Argumenta soluta.

Obiicit, ad probandum non omnem actum primum posse esse sine effectu, ac proinde non omnem causam

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. I.

priorem naturæ adhuc materialiter sumptam sine effectu esse posse. Ex parte actus primi respectu cuiusvis effectus supponitur actus voluntatis, quo Deus vult illam producere; sed posito hoc actu non potest esse actus secundus: ergo posito actu primo valet consequentia ad actum secundum. Ne recurras ad effectum, qui ratione libertatis, vel impedimenti creati potuit non coniungi cum actu primo, quia tantum supponebat decretum virtuale, vel decretum producendi effectum dependenter à libertate causæ creatæ; conficio argumentum in actu primo, qui supponitur ad creationem Angeli: creatio Angeli supponit ex parte actus primi decretum absolutum, & efficax creandi Angelum: sed supposito hoc decreto non potest non Angelus creari, quia est decretum absolutum, & efficax independens ab aliquo, quod possit impedire creationem Angeli, quæ nullam entitatem habet in rerum natura secum impossibilem, quod decretum non minorem connexionem habet cum creatione Angeli, quam ipsa creatio cum termino: ergo hic actus primus inseparabilis est ab effectu, etiam per intellectum, quia non possumus concipere decretum efficax Dei sine effectu, quem Deus per tale decretum intendit producere: ergo datur actu primus à quo valet consequentia ad effectum: ergo cum postea huic actui primo aduenit actio, non constituitur prior natura, quia de ratione illius, quod est prius natura, est, ut ex illo non valeat consequentia ad illud, quod est posterius. Respondeo totum actum primum, qui supponitur ad creationem Angeli quatenus dicit omnipotentiam, & decretum illud efficax, posse, & de facto separari ab Angelo non pro illo instanti pro quo Deus decernit creare Angelum, sed per totam æternitatem præcedentem; omnipotentia enim, & decretum ex vi quorum Angelus in tempore fuit creatus existere ab æterno sine creatione Angeli; actio verò productiua effectus pro nullo instanti potest existere non existente effectu, & ideo connexio, quam habet actio cum effectu opponitur cum prioritare naturæ, non verò connexio, quam habet decretum cum effectu. Dices omnipotentiam cum tali decreto creandi Angelum in instanti, non esse actum primum ad creationem faciendam in æternitate, seu in aliquo instanti præcedenti instanti, ac proinde huic actum primum non posse existere in illa mensura, pro qua est actus primus sine effectu. Concedo, decretum non posse existere in mensura, pro qua est actus primus, id est, pro qua ex vi illius decernitur effectus sine effectu, nihilominus verum est totum actum primum secundum se præcessisse in æternitate sine effectu, ac proinde non valet consequentia, est actus primus ad producendum Angelum in instanti, ergo est Angelus productus. Sed necessum est adiungi aliam præmissam, videlicet, est actus primus creandi Angelum in instanti, & instanti, & est iam præsens: & tunc legitime inferitur: ergo existit Angelus.

Instabis: supponamus Deum decreuisse creare Angelum ab æterno, & perpetuò illum conseruare. Decretum, quo decerneretur talis creatio semper connecteretur cum effectu: ergo non posset esse prius naturâ illo, ergo actus primus huius Angeli non esset prior naturâ illo. Respondeo decretum creandi Angelum ab æterno, & perpetuò illum conseruandi, esse actum primū substantiæ Angeli, & infinitarum durationū, quas per totam æternitatem haberet, quæ omnes essent actus secundus adequatus respectu illius, à quo actu secundo adequato actus primus de facto separatur, quia numquā illi toti simul coexistere, sed successiue in singulis instantibus, singulis partibus illius actus adequati, hoc est, singulis durationibus; & dū huic coexistere, esse sine omnibus aliis. Et ita à quacumque illarum singulariter sumpta per æternitatem à parte antea, & à parte post separaretur, quia tantum illi coexistere per vnicū instanti, in quo existeret illa duratio, & ita ex existentia actus primi non posse inferri existentiam totius actus adequati, qui numquā simul existeret, neque existentiam huius partis in particulari, quia hæc tantum existeret in vnicō instanti, & actus primus illius per totam æternitatem duraret. Quod si substantia Angeli semper coexistere actui primo, seu decreto, quo produceretur, ideo esset, quia decretū esset actus primus substantiæ Angelicæ, ex eo enim quod sit decretum efficax circa substantiā Angeli, tantum inferitur Angelum esse futurum in aliqua differentia temporis, non verò per totam æternitatem, sed ex eo, quod esset actus primus durationum correspondentium omnibus temporis

R 3

temporis instantibus, quarum quælibet supponit, vel constituit Angelum præsentem in certo instanti temporis, & ita ratione decreti durationis, seu actus primi durationum Angelus debet esse existens in omni tempore, & consequenter coexistere cuicumque entitati in quacumque differentia temporis, & hac ratione coexistit decreto, quo decernitur illius substantia, quatenus est decretum, seu actus primus durationum.

9 Instabis: Duratio non distinguitur à re durante: ergo decretum, quod est actus primus substantiæ Angelicæ durantis, & quod est actus primus durationis adhuc ex parte obiecti non respicit duo, entitatem & durationem, nec est actus primus duorum: ergo malè distinguimus actum primum Angeli per æternitatem durantis, quatenus respicit substantiam Angelicam, & quatenus respicit durationem? Respondeo durationem non distingui intrinsecè à re durante, distingui tamen extrinsecè per aliquod extrinsecum quod connotat entitas durans, quod extrinsecum respicit decretum producendi Angelum durante: diversum enim est decretum, quo Deus decernit creare Angelum durante ab æterno, à decreto, quo decernit illum in tempore creare, & diversum obiectum respicit, etiam si inspiciat eandem substantiam Angeli.

10 Aliter responderi posset eandem entitatem decreti secundum totum id quod dicit entitarium futurum esse, etiam si Deus non decrevisset producere Angelum, in quo casu licet non esset illud decretum secundum formalitatem decreti, & esset secundum entitatem, esset id, quod modo est actus primus Angeli, etsi non esset ut actus primus, & decretum efficax producendi Angelum, ex quo inferretur actum primum Angeli secundum suam entitatem non habere connexionem cum Angelo, quia eadem entitas quæ modo est decretum, & eadem omnipotentia in quibus consistit actus primus adæquatus Angeli producendi existerent, etiam si Deus non decrevisset creare Angelum, in quo casu existente toto actu primo secundum entitatem, etsi non secundum formalitatem, non existeret Angelus. Ex quo inferretur non valere consequentiam ex entitate, quæ est actus primus Angeli ad ipsum Angelum existentem, quod sufficit ad prioritatem naturæ. Alij affirmant decretum efficax ut efficax constitui per effectum, & non supponi ad illum, & ita decretum efficax non se tenere ex parte actus primi, iuxta quorum doctrinam ratione decreti numquam valebit consequentia de actu primo ad actum secundum. Legatur P. Viquez tom. 1. in 1. part. disp. 80. cap. 2. & P. Herice disp. 16. cap. 9.

11 Obiicies secundò: Etiam si fingamus per impossibile Deum esse causam necessariam effectus, non sequeretur Deum non esse priorè naturà effectui, & nihilominus mutuo valeret consequentia, est effectus; ergo est causa: est causa, ergo est effectus, ergo non est de ratione prioris & posterioris naturà non dici ad convertentiam. Respondeo adhuc in hoc casu diverso modo inferri effectum ex causa, quàm causa ex effectui, quia i. inferretur effectus ex causa, ut si per impossibile fingeremus causam deficere per locum intrinsecum, sequeretur effectum defectuum esse, si tamen fingeremus per impossibile effectum, quem necessariò Deus erat producturus per accidens deficere, ex defectu per locum intrinsecum non inferretur defectus cause, quod sufficit ad prioritatem naturæ, ad quam tantum requirit Aristoteles, ut illa quæ sunt priora, ita sint, ut datà negatione posterioris ex hac non inferatur per locum intrinsecum negatio prioris, sicuti datà negatione prioris inferretur per locum intrinsecum negatio posterioris, quod intendit Aristot. per illa verba: *Alia autem natura priora, quæ huiusmodi sunt, ut siue aliis esse possint, non item siue illis alia, casu autem quo Deus operaretur necessariò, etiam ex se posset esse sine effectui, quia si rursus fictioni fictio ad datur, quæ dicamus actionem Dei necessariò operantis impediri, non sequeretur per locum intrinsecum Deum non exstiturum, sicuti modo non sequitur ignem necessariò calefacientem non exsistere ex eo, quod non operetur.*

12 Obiicies contra conclusionem, quæ diximus actionem non esse priorem naturà effectui. Actio constituit actum primum priorem naturà: ergo ipsa est prior naturà, quia id quod est prius naturà, non potest aliud tale constituere. Insto, actio constituit effectum posteriorem naturà: ergo est posterior naturà. Urgeo in effectibus, qui per se ipsos ab agente procedunt: nulla interiecta actione, actus primus constituitur prior naturà effectui per ipsum effectum: ergo

effectus ipse est prior naturà se ipso. Vide quàm rectè arguas. Respondeo actum primum constitui priorem per actionem, quæ non debet esse prior sicuti mea duratio hodierna constituitur prior per durationem crastinam, quæ non est prior, sed posterior. Et ego sum posterior Adamo per meam durationem, & durationem Adam, quæ non est me posterior. Instabis, actus primus in illo signo, in quo præcedit illud, quod est posterius, est prior naturà: ergo in illo signo debet habere id per quod constituitur prior: ergo in illo signo debet esse actio. Concedo antecedens, & nego consequentiam, quia actus primus constituitur prior per illud, quod non est in illo signo, sed in alio posteriori, sicuti duratio hodierna constituitur in hac mensura prior crastinæ per durationem crastinæ, quæ non est in hac mensura, sed in alia ventura, quæ si in hac mensura esset, non constitueret priorem durationem hodiernam, id enim quod est prius, formaliter constituitur tale, per id, quod est posterius, quod essentialiter est in alio signo; illa enim quæ sunt in eodem signo, non possunt inter se servare ordinem prioris & posterioris.

Obiicies ultimò: Si daretur virtus productiva identificata cum actione, virtus illa esset prior naturà effectui: ergo actio identificata cum illa haberet eandem prioritatem. Respondeo repugnare talem virtutem in creaturis, & in Deo respectu effectus ad extra producendi, ut probò Controv. 12. Punct. 1.

§. III.

Nonnulla de prioritate expediuntur.

1 **S**atis nota est ex dictis distinctio inter illa, quæ sunt natura priora, & priora tempore, solum hic notò prioritatem naturæ importare necessariò coexistentiam temporis in illo instanti in quo principium est prius naturà, & effectus posterior, quia nihil potest influere in instanti temporis in quo non est, & in quo non fit illud in quod influat, influxus enim per quem principium formaliter constituitur prius, & effectus posterior, essentialiter est affixus vtrique extremo, & connotat existentiam vtriusque in instanti temporis, in quo ipse est, ex quo fit principium, & effectum debere tempore coexistere vni tertio, scilicet influxui, & consequenter debere inter se coexistere, cum hoc tamen non opponitur principium tempore præcessisse effectum, in quo non fuerit prius illo, Petrus enim prior est tempore filio, quem genuit, licet per se causa non requirat hanc proprietatem, essentia enim in primo instanti, in quo est, suas passiones producit, hæc tantum est legitima consequentia in omni causa. Hoc principium actu est prius naturà effectui: ergo est simul tempore cum effectui, siue simul cum illo, vel antea inceperit esse.

2 Dixi influxum constituere principium, à quo procedit prius naturà, ex quo inferes id tantum esse prius naturà, quod est principium, à quo influxus procedit, vel tanquam à causa, vel tanquam à conditione prærequisita. Ex hoc inferretur in prioritate naturæ, neque esse effectum, neque negationem effectus, quia effectus neque dependet à se, neque à negatione sui, neque effectus, neque negatio effectus influit in ipsum effectum. Ex his deprehendens equivocationem ad quam multi offendunt sic arguentes: effectus non est in priori naturà: ergo est negatio effectus, quia inter effectum, & negationem effectus non est medium. Explico hanc argumentationem, effectus non influit in se ipsum: ergo influit illius negatio, quia inter effectum, & negationem illius non est medium. Inepta argumentatio, eadem tamen cum præcedenti, influere enim idem est quod esse prius naturà, & idem est dicere, negatio est in illo priori naturà, quod supponitur ad effectum; ac dicere, negatio est prior naturà effectui, & negatio influit in effectum. Ad illud quod dicitur de immediata oppositione contradictoriarum, Respondeo non opponi immediate contradictoriè hæc extrema, *effectus est in priori naturà, & negatio effectus est in priori naturà*, quia propositiones istæ cum his convertuntur, *effectus est causa, & negatio effectus est causa*, & omnes sunt falsæ, quia neque effectus, neque negatio effectus est causa ipsius, sed entitas positiva, à qua dependet, sicuti nec albedo, neque negatio albedinis in musco est causæ musicæ, sed tantum homo. Contradictorium huius propositionis *effectus est prior naturà*, est hæc propositio *effectus non est prior naturà*, quarum hæc est vera, & illa falsæ. Neque negandum est in priori naturæ

naturæ effectum non esse, sed absolute dicendum in priori naturæ, quod supponitur ad effectum, effectum non esse, quia sicuti verum est dicere, effectus non est causa sui ipsius, ita verum est dicere effectus non est prior naturæ se ipso, & effectus non est in illo priori, quod supponitur ad effectum, quia hæc propositiones omnes habent eandem omnino significationem, ex quo inferes manifestè decipi, qui dicant in illo priori, quod supponitur ad effectum, neque esse, nec non esse effectum, per secundam enim propositionem retractant, quod per priorem dixerant. Secunda enim propositio tantum addit negationem quandam supra priorem. Attendas quæso quod prior propositio erat, *neque est effectus*; secunda *neque non est effectus*, quæ tantum differt à prima per negationem præpositam, per quam fit prioris contradictoria, ac proinde, qui utramque affirmat, duplex defendit contradictorium, dixerat enim per primam propositionem effectum non esse in illo signo, & postea id ipsum negat.

15 Sed adhuc instabis: Effectus, & negatio effectus sunt extrema contradictoria: sed ex duobus extremis contradictoriis alterum eorum debet esse in quocumque signo, ergo ex his extremis alterum eorum debet esse in signo naturæ, quod supponitur ad effectum. Concedo maiorem, & nego minorem, aliud enim est de quocumque in quocumque statu existenti debere verificari vnam ex duobus propositionibus contradictoriis, quod verum est, aliud vnum ex extremis contradictoriis debere esse in quocumque signo, quod est falsum, quia etsi nullum sit medium inter hoc quod est esse album, & non esse album, effectum esse in signo naturæ, & effectum non esse in signo naturæ: negationem esse in signo naturæ; & negationem non esse in signo naturæ: & ita harum propositionum, altera debet esse vera, datur tamen maximum medium inter hæc extrema, *effectus est in signo naturæ*, & *negatio effectus est in signo naturæ*, ut iam probavi, extrema enim contradictoria tantum immediate inter se opponuntur in ordine ad existendum, & non existendum in rerum natura, ita ut vera sit hæc consequentia, *homo non est in rerum natura: ergo negatio hominis est in rerum natura*, non tamen in ordine ad causalitatem, vel ad alia prædicata illis superaddita, in ordine ad quæ desinunt esse contradictoria. Rem clarè cernes de eisdem extremis in ordine ad idem spatium consideratis: mea existentia, & negatio meæ existentie contradictoriè opponuntur: modò dum Compluti existo, verum est dicere meam existentiam non esse Romæ, falsum autem est negationem meæ existentie esse Romæ, quia dum ego existo Compluti, non est negatio meæ existentie in rerum natura, ac proinde non est Romæ, id enim quod non est, nullibi est. Non ergo sequitur in illo priori esse negationem effectus. Fateor tunc verum esse dari negationem præsentie, quæ mea existentia fiat præsens Romæ, in hoc tamen non tenet paritas exempli adducti, quia illa, quæ sunt prius naturæ non dicuntur esse in signo aliquo, sicut dicuntur entia realia esse in loco, quia esse in loco, dicit præsentiam superadditam, quæ locatum loco correspondet, esse autem in signo non dicit correspondentiam ad aliquod extremum, sed esse entitates à quibus fluat influxus, qui non in illo signo, sed in alio dicitur esse, ac proinde actus primus adequatus, qui dicitur esse in signo naturæ, in illo signo in quo est, nihil intrinsecum neque extrinsecum importat existens in illo signo supra suam entitatem, constituitur enim formaliter prior per influxum existentem in alio signo posteriori, quem quæsi prior cōnotat actus primus, qui prior naturæ dicitur.

PUNCTUM IV.

Quomodo existentia causæ supponatur ad effectum.

1 Duplex definienda difficultas est in præsentī: Prima est an ad causandum requiratur entitas actu existens, vel sufficiat immediate præcessisse: Secunda quomodo existentia requisita in instanti in quo effectus producit, vel tantum in immediatè præcedenti supponatur ad effectum. Prima mihi leuissima est, res enim est manifestæ experientia comperta rem non existentem non operari, quis enim vidit extinctum ignem lucem producere? quisue leonem mortuum timuit impetentem aliumve effectum à causa non existenti producentem vidit: ratio

ipsa manifestè ostendit: id quod non existit non habet esse: ergo non potest alteri entitati esse, seu entitatem tribuere. Deinde causalitas quæ effectus dependet à causa est modus per se immediatus affixus causæ physice: ergo non potest existere sine illa, modus enim existere non potest sine re cuius est modus.

2 Occurrunt Thomistæ, qui defendunt rem sine existentia posse operari in instanti, in quo primò non est immediato sue existentie, & dicunt sufficere immediatè antea causam habuisse esse, ut illud tribuat effectui, & immediatè præcessisse rem in instanti antecedenti, ut in hoc possit esse modus illius. Contra: Id quod præcessit æquè non est, & æquè non habet esse in primo instanti, in quo non habet esse, ac in vterioribus: ergo si in vterioribus operari non potest, neque in primo in quo non est, poterit operari, vel si in primo potest, poterit etiam in vterioribus. Idem infero de modo, qui si potest esse sine re in hoc instanti, in quo primò res non est, poterit etiam insequentibus, præcessisse enim, vel non præcessisse immediatè antea nihil conducit ad dependentiam, quam hic, & nunc habet modus à re: eodem enim modo dependet calefactio in hoc instanti à substantia ignis, siue calor præcesserit in instanti antecedenti, dummodo lignis hic & nunc existat.

3 Nonnulli contra Thomistas arguunt intendentes probare corrupta forma materiali leonis posse leonem adhuc vivere saltem pro unico instanti, quia modus unionis potest permanere in instanti in quo primò forma, à qua tanquam modus à re dependet, & forma in instanti in quo non est, poterit causare compositionem, Thomistæ tamen hanc doctrinam ad causas intrinsecas non extendunt, quæ cum inadæquatè identificentur cum effecta, existere debent, ut effectus existat. Neque eadem est ratio de causis extrinsecis, quæ adæquatè ab effectu distinguuntur. Similiter arguit Hurtadus disp. 8. sect. 5 §. 112. se qui ex hac sententia hominem in instanti in quo moritur posse videre, sentire, peccare, & damnari, etiam si in gratia decesserit. Respondent Thomistæ has operationes esse immanentes, & importare influxum causæ materialis illas recipientis, qui præstari nequit à causa non existenti, sed adhuc poterit Hurtadus virgere Thomistam, argumento, quod ipse conficit §. 110. Causa materialis non potest recipere in instanti in quo non est, ut constat ex hac solutione, ergo neque efficiens efficere: vel aliter, causa efficiens potest efficere in instanti, in quo non est: ergo materialis poterit etiam recipere: etiam si hanc consequentiam deglutiret Thomistæ: illum ego ab absurdo quod inferit Hurtado liberarem, quia etiam si homo in instanti in quo moritur efficiens, & subiectivè visionem causeret, non esset vivens, quia vivens dicit compositum ex visione & subiecto quod implicat esse non existentem subiecto, sicuti supra dixi de composito essentiali, quod forma non existente, existere non potest.

4 Obiicit Thomistæ: Continguitas loci sufficit ad operandum: ergo continguitas temporis: ergo entitas poterit operari in instanti in quo primò desinit esse. Instat entitas potest operari in loco immediatè à parte antea, & à parte post: ergo poterit in tempore vtrunque immediato, & ita operari antequam existat, in instanti immediato illi in quo exitura est. Vrger: Causa potest operari in spatio instanti, & mediato, dummodo approximetur media alià causa immediatè illi spatio: ergo poterit in tempore etiam remoto, & mediato, si approximetur medio alio immediato illi tempore, & ita homo, qui immediatè fuit ante me, poterit modò mecum in hoc tempore operari, etiam si quinquaginta ante annos decesserit. Respondeo disparem esse rationem, id enim, quod non existit in hoc loco, sed in alio absolute existit, & habet entitatem, illud verò quod non existit in hoc tempore, etsi dicatur existere in alio absolute non existit, & strictè loquendo dicendum non est, res existit in alio tempore, sed rem exituram esse in tempore venturo, vel extitisse in præterito.

5 Obiicit secundò Thomistæ: Homo moritur in hoc instanti in quo non est: ergo potest operari in instanti in quo non est. Quam bellè! egregia operatio mors est. Argumentum explico: mori hominem in hoc instanti, est fuisse in antecedenti, & non esse in hoc: ergo idem est dicere, homo potest mori in hoc instanti, in quo non est, ac si diceret, homo qui in instanti antecedenti fuit, potest non esse in hoc instanti, in quo non est: vide ergo quomodo

ex hoc antecedenti inferatur : ergo potest operari.

6 Obiic. tertio : Dispositiones ad formam in instanti in quo non sunt, influunt in illam : ergo potest causa operari in instanti in quo non est. Nego antecedens, & illo admisso possem distinguere consequens : ergo potest causa operari in instanti in quo non est, per influxum physicum, nego consequentiam : per influxum moralem, concedo consequentiam : influxus enim dispositionum in formam non est physicus, sed moralis.

7 Obiic. quarto : Sacramenta agunt in instanti in quo non sunt : ergo distinguo antecedens ; physicè nego : moraliter, concedo.

8 Maior est difficultas, quomodo existentia causæ requiratur ad effectum, an videlicet requiratur, ut ratio formalis productiva effectus, vel an requiratur ut conditio tenens se ex parte actus primi, an tantum ut conditio ad actum primum. Suppono, quid sit requiri tantum ad actum primum, & quid requiri ex parte actus primi, quod explicui Puncto 2. n. 8. Recole ibi dicta. In mea sententia quæ existentiam ab existentia non distinguit, res est extra totam controuersiam, existentiam non se habere ut conditionem sed ut rationem formalem ad effectum producendum, eodem enim modo supponitur ad calefactionem substantia ignis, & existentia cum illa identificata : sed substantia ignis supponitur ut virtus formaliter productiva : ergo existentia eodem modo supponitur. In opinione quæ existentiam ab existentia distinguit, statutum est apud illius sectatores existentiam se habere tanquam conditionem, quia existentia est modus, qui in sua virtute non continet substantiam aliam eiusdem rationis cum illa, quæ producitur, v. g. existentia ignis A, qui est modus quidam imperfectior substantiæ ignis, cuius est modus, non potest in virtute continere substantiæ ignis B, æquæ perfectam cum substantia ignis A ; & consequenter perfectiorem modo existentia ignis A, imperfectiore igne A, cuius est modus.

9 Ceterum ego duplicem opinionem inuenio distinguentem essentiam ab existentia ; quidam asserit essentias esse ab æterno, & per productionem, seu generationem rei produci tantum existentiam afficientem essentiam, quæ iam ab æterno supposebatur. Dura sanè cogitatio, quæ meâ sententiâ toto cœlo à veritate aberrat, illius tamen auctores dabo in Metaph. Controv. 1. & 2. Alij mitius philosophantur asserentes essentiam, & existentiam inter se distinctas simul produci, & per eandem actionem essentiam recipere suum esse actuale, quod tunc incipit esse, adhuc ut distinctum ab existentia, & quatenus ab illa distinctum habet esse actuale, quod per existentiam distinctam sine qua esse non potest constituitur formaliter existens, iuxta hanc duplicem sententiam, duplicem modum philosophandi exponam. Secundum priorem dicendi modum ex his, quos modò retuli, rationem non inuenio cur existentia ignis producentis non sit tota ratio productiva caloris, vel ignis ab alio igne producto, imò verisimilius videtur ab illa tantum procedere actionem terminatam ad effectum, quod sic suadeo. Cum producitur ignis B, tantum producitur secundum illum dicendi modum existentia illius : ergo poterit produci ab existentia ignis A, quin ignis A, qui dicitur produciens concurrat per suam essentiam ad producendam existentiam ignis B, qui dicitur productus ; rectè enim intelligitur existentia ignis B, producta ab existentia ignis A, & necessarium non est hanc ab essentia ignis B, immediatè produci, neque necessarius est influxus procedens ab essentia ignis A, ad producendam essentiam ignis B, quæ secundum hanc sententiam iam præcessit ab æterno, & non existit in tempore : ergo ex nullo capite necessarius est influxus procedens ab essentia ignis A, nec requiritur, ut producat essentia ignis B, quæ iam supponitur, sed ut producat existentia, quæ sufficienter ab alia existentia procedit. Rursus in omnium sententia productio ignis ab alio igne est à causa vniuoca, sed illius terminus est existentia ignis producti & non essentia : ergo principium quod debet esse eiusdem speciei cum termino producto debet esse existentia, & non essentia alijs ignis ; existentia enim huius ignis eiusdem speciei est cum alia existentia, & non cum essentia alijs ignis. Concludo iuxta principia huius sententiæ maiori consequentiâ dictum iri existentiam esse rationem formalem producendi quàm esse conditionem ; & essentiam ignis tantum conducere ad producendum alium ignem tanquàm quid prærequiritur, ut sit illius existentia, quæ est tota ratio formalis pro-

ducendi. Existimo tamen melius esse consequentiam ad principia adedè difficilia non seruare, quàm id asserere, quapropter hæc dicta sint, non ut probem existentiam esse virtutem formaliter operatiam, sed ut ad hoc absurdum traham illos, qui modum illum dicendi amplectuntur, & ex illo incipiat impugnatio huius sententiæ, quam latius loco citato exhibebo.

Iuxta alium dicendi modum asserentem essentiam produci simul cum existentia censeo hanc conditionem dicendam esse, & non rationem formalem propter rationem, quam tetigi, esse tamen conditionem, certum est, quia sine existentia non potest dari essentia, seu esse actuale, à quo tanquam à potentia formali dependeat effectus. Sed adhuc questio, An sit conditio se tenens ex parte actus primi. Sentio satis consequenter dici posse, non esse conditionem tenentem se ex parte actus primi, sed tantum requiri ut detur illud esse actuale, & tantum dependere effectum ab existentia causæ quatenus essentia dependet ab existentia, sine qua esse non potest, & sicut essentia non dependet à priori ab existentia, ita neque effectus dependet à priori ab existentia causæ, neque tanquam ab aliquo quod se teneat ex parte actus primi ; neque necessarium est dici effectum dependere ab esse actuali, quod essentia dicitur, quatenus existenti, sed dependere ab illo, quod sine existentia esse non potest. Neque rationem aliquam reperio, quæ suadeat existentiam requiri ex parte actus primi, adhuc ut conditionem ad effectum. Hæc dixisse sufficiat iuxta principia omnino à veritate aliena, iuxta quæ dum consequentijs loquimur, in maiora incidemus absurda.

Acriter contra me insurgit nouus Complutenis Thomista, quia Thomistæ nomine retuli celebre illud argumentum, homo in instanti, in quo non est moritur : Ergo in instanti, in quo non est operatur, asseritque debuisse refutare Thomistam, in quo fictionem hanc legerim, & cum nulum possem, debuissim à lectionibus abstinere, & non argumentum fingere, quod irrideant. Fictionis calumniam facillimè à me excutiam, & obligationi satisficiam, quam in me agnoscit modernus iste designandi Thomistam, in quo prædictum argumentum legerim. Caezudo tom. 1. in 3. parte quest. 6. art. 1. pag. 80. colum. 1. vbi docet Sacramenta in instanti, in quo primo non sunt causare gratiam, respondens ad argumenta opposita apponit exempla ad solutionem confirmandam, primò in dispositionibus antecedentibus introductionem formæ, deinde subiungit ; *est etiam appositum exemplum in morte viuientium, res enim certa est, quod non moriuntur, nisi viuientia ; tamen in instanti mortis iam viuens non est, non uiuit, sed sufficit, quod uixerit toto tempore antecedenti, unde in illo instanti dicitur esse sufficienter, cum uerè dicatur mori, cum tamen in alio instanti non uerè dicatur mori, licet fuerit viuens ; mori autem mutatio physica est realis.* En argumentum quod Thomistæ nomine retuli apud Caezudum expressum. Quis ergo finget, ego, qui argumentum refero ex ratione, quæ apud Caezudum inuenio, vel qui dicit me hoc argumentum finxisse ut illud crederent ? sciunt omnes argumenta ista longè illustriora apud Caezudum reperiri, & referunt adolescentes, qui vix prima scholarum limina salutarunt. Hoc vnum Thomistam in hac Compluteni Vniuersitate Theologiæ Cathedræ moderatorem ignorare quis crederet ? Difficilius tamen mihi persuasum erit ipsum scientem hoc argumentum apud Caezudum reperiri illius fictionem mihi imposuisse. Hoc vnum scio, quod si Caezudum in hac parte non legerat, legisse debuerat, ne temere alijs fictionem imponeret.

Subdit immediatè contra illos inferri hominem in instanti, in quo moritur, posse videre, sentire, & peccare. Respondit hoc argumentum contra illos non procedere, quia ipsi non loquuntur de causis intrinsecis, nec de actionibus immanētibus, dum asserunt causam posse operari in instanti, in quo non est. Eandem solutionem pro Thomistis dedi immediatè antequam argumentum Caezudi referrem, ex quo posset Recentior iste agnoscere, quàm longè absim ab argumentis fingendis, quæ Thomistis imputem, cum solutionem adducam argumentis contra illos adductis in eadem materia, in qua ille mihi fictionem imponit. Nec debuisset iste argumentum, quod pro Thomistis dissoluo, & reicio immediatè post me citatum referre ut omnes, qui apud illum tale argumentum relatum legerint absque hesitatione sibi persuadeant, me eo argumento contra Thomistas uti.

PUNCTUM V.

An causa remota, sit vera & propria causa.

Causam remotam vocamus illam à qua medio effectu, quem ipsa proximè produxit, effectus alius procedit v. g. produxit ignis calorem in se, hic calor calorem alium producit, ad quem immediatè ignis non concurrir, calor à calore productus effectus remotus dicitur ignis producentis calorem in se. Ex quo inferes Deum, qui aliàs est causa proxima omnium creaturarum, in quas immediatè influit, esse simul causam remotam illarum, quæ ab aliqua causa creata producuntur, quatenus influit in creaturam producentem aliquem effectum, exempli gratia: Producit Deus ignem, ignis producit calorem: quatenus Deus immediatè cum igne concurrir ad producendum calorem, est causa proxima illius, quatenus produxit ignem, à quo calor producitur dicitur causa remota caloris.

Communis loquendi modus causas remotas simpliciter causas appellat, neque de hac re distinctè antiqui quæstionem instituere. Hurtad. disput. 8. sect. 4. multis intendit probare causam remotam non esse propriè causam, neque dicendam esse causam per se. Arriaga disp. 7. sect. 4. asserit quæstionem hanc de nomine, in re enim siue dicatur causam remotam esse veram causam & per se influere, siue dicatur non esse propriè causam, & influere per accidens, idem omnino influxus illi est concedendus, neque noua causalitas conceditur, aut negatur, omnes enim admittunt causam remotam influere immediatè, & per se in proximam, & hanc in effectum, & nullus causæ remotæ influxum aliquem præbet præter illum, quem præstat circa suum proximum effectum influentem in alium, cuius causa dicitur. Fateor rem ita se habere, neque in hoc posse aliquod esse discrimen in re, existimo tamen in præsentem multum curandum esse de modo loquendi, tum quia debemus loqui nominibus rebus accommodatis, si enim quis diceret Petrum esse equum, & postea diceret Petrum esse animal rationale, & nullo modo esse animal hinnibile tantum in nomine à reliquis Philosophis dissentiret, tamè hoc modo nominibus abutens ab scholis explodendus esset, omnes enim scientias, illarumque terminos perturbaret, tum etiam quia ex modo loquendi in hac re dependet solutio quæstionis non contemnendæ in Philosophia: an videlicet effectus suam causam remotam producere possit, quod si modò assero causam remotam tantum esse causam per accidens, magnum robur tribuo sententiæ, affirmanti: si verò causam remotam propriam, & per se causam appellem, virescunt negatiua sententia quæstionis iam propositæ, quia quod est per se causa, est per se prius, ac proinde non poterit esse posterius, nihil enim potest esse prius & posterius respectu eiusdem.

Dupliciter potest influere causa remota, primò eo modo, quo meus auus in me influxit, qui produxit meum patrem, quem postea non conseruauit, & ita quando meus pater in me influxit, iam non dependebat à meo auo. Alio modo potest influere causa remota, actu producens, vel conseruans causam proximam, à qua illius remotus effectus proximè dependet, sicuti ignis, qui actu conseruat calorem in se, qui calorem producit in ligno. Assero causam remotam propriè, & per se physicè influere quando influit posterio modo assignato in effectum actu influentem in alium. Rationem huius conclusionis pro multis quæstionibus Theologicis atque Philosophicis obserua. Quotiescumque effectus dependet ab aliqua causa, ita ut non possit subsistere, illa deficiente, quin alia suppleat vices illius, dependet ab illa tanquam à causa propriè, & per se influente. Ratio est manifesta: illud, quod ab alio, per accidens dependet, eodem modo subsistit, siue absit, siue adsit nullo vices illius supplet, ut patet in ædificio, quod per accidens pendet ab habitu Musicæ, quem habet artifex, & ita eodè modo subsistit, siue adsit habitus, siue absit, etiam si nullus loco illius subrogetur. Deinde quia quotiescumque effectus perseverat deficiente aliqua illius causâ, loco cuius alia substituitur, non potest inferri causam illam non esse causam propriè & per se. Aliàs ignis non esset causa propria caloris, neque Petrus generans Ioannis geniti, quia deficiente igne, qui calorem producit, & deficiente Petro,

qui Ioannem genuit, remanent calor productus, & Ioannes genitus, quia Deus ut causa prima substituitur loco loco causarum primò producentium ad hos effectus conseruandos. Ex hoc principio infero ignem procedentè calorem in se esse propriè causam respectu caloris producti in aqua à calore in igne producto, quod sic probò: deficiente igne, qui calorem in se produxit, si alia causa loco illius non substitueretur, deficeret calor productus ab igne, quia non potest permanere sine conseruante: ergo si deficeret antiquum conseruans, & aliud non succederet, deficeret calor conseruandus, qui fuerat ab igne productus. Rursus deficiente calore producto ab igne, si non substitueretur alia causa loco illius, deficeret calor productus in ligno propter eandem rationem: ergo de primo ad vltimum deficiente igne si alia causa non sustineretur loco illius non permaneret calor in ligno ex vi eiusdem influxus, quo ante erat productus: ergo dependebat tanquam à causa per se ab igne, sine quo, vel sine alio loco illius non potest conseruari ex vi eiusdem influxus.

Effectum, qui primo modo dependet à causa remota actu non influente in proximam existimo non dependere ab illa physicè tanquam à causa propria, & per se, neque respectu huius effectus causa remota propriè potest dici causa per se, quod sic probò. Causa remota non influit physicè adhuc remotè in instanti in quo producit proximum effectum, non in instanti in quo effectus remotus producit: ergo numquam à primam partem antecedentis sic probò: in instanti in quo causa hæc producit suum proximum effectum non existit effectus remotus, ut supponimus: ergo non potest causa in illum induere, influxus enim dicit dependentiam vnius ab alio, illud autem quod non est neque proximè, neque remotè est dependens, ego enim non poteram dici dependens, à meo auo in instanti, quo meus parens genitus fuit, in quo & multis postea annis, nondum existerem, & eram æquè indifferens ad existentiam cum multis indiuiduis, quæ ab eodem parente potuerunt procreari, & procreata non fuere, neque maior erat ratio cur ego dicerer tunc dependens à meo auo, quam illa indiuidua, quæ potuerunt produci à meo parente, & producta non fuere: ratum ergo sit effectum non dependerè physicè à causa remota in instanti, in quo effectus non producit, sed à causa proxima, à qua producendus est. Secundam partem antecedentis probò. In instanti in quo ego genitus fui à meo parente per eandem omnino actionem, & omnino eodem modo essem productus, siue meus auus in illo instanti existeret, & numquam ex eo quod non existat, necessum est aliquam aliam causam in me influere, quæ non influeret si existeret meus auus: ergo existentia mei aui in instanti, in quo fui productus, omnino per accidens se habet ad meam productionem: ergo in illo instanti in me non influit, neque poterit dici causa per se meæ entitatis, neque proxima, neque remota, quia potest non existere, id autem quod non existit, neque remotè influit in effectum; quod si existat æquè per accidens est illius existentia ad mei productionem, ac si non esset: ergo numquam potest esse causa per se. Vna hæc est ratio conclusionis huius: effectus remotus hic & nunc æquè producitur existente, & non existente causa remota, à qua proxima hic & nunc non dependet: ergo talis causa remota omnino per accidens se habet respectu effectus.

Dixi physicè non dependere hunc effectum à causa remota, quia sentio moraliter dependere ab illa tanquam à vera causa morali, non quatenus existente in instanti, in quo producit effectus remotus, sed ab illa quatenus existenti in instanti, in quo causa proxima fuit producta. Rem probò, & explicò: ego in hoc instanti, in quo producor, dependeo à mea causa immediata, & ab omni illo, à quo mea causa immediata in eodem instanti dependet: sed meus parens in instanti generationis, in quo ego dependeo ab illo, dependet moraliter ab existentia præterita mei aui, ergo eadè dependentia, qua meus parens dependet immediatè in hoc instanti generationis, ego mediatè ab eodè dependeo. Minor tantum indiget probatione: meus parens hic & nunc conseruatur ex eo quod fuerit antea productus à meo auo existente, & si tunc illa productio non præcessisset, hic & nunc non conseruaretur, quia Deus hunc influxum, ex vi cuius meus parens conseruatur, substituit loco actionis præteritæ à meo auo exhibitæ: ergo si illa actio non præcessisset, non esset modò hæc conseruatio, neque

neque meus parens existeret: ergo hic & nunc meus parens in instanti meae generationis dependet ab actione, quae processit à meo auctore existente: non physice, quia nihil physice dependet ab illo, quod non est: ergo moraliter: ergo eadem dependentia, quia meus parens proxime dependet, dependeo ego remotè iuxta doctrinam traditā. Ex hoc inferes me modò physice dependentem tantum à Deo conservante, moraliter dependere ab omnibus meis progenitoribus, quia quod Deus hic & nunc me conservet, dependet ex eo quod illi praecesserint, & altero eorum deficiente, non me conservaret ex hac numero providentia, & serie decretorum, ex qua hic & nunc mea conservatio dependet. Quod si Deus modò modò me conservaret per decretum, quo decerneret hic & nunc meam existentiam non praevia actione, quā sui primò productus à meo parente, ita ut ex vi eiusdem decreti modò existerem, etiam si nullus ex meis progenitoribus praecessisset, neque physice neque moraliter ab illis dependerem, quod ex doctrina tradita clarè constat.

6 Vno haustu totam doctrinam traditam solido, vniuersali principio probavi, & fundamentum Hurtadi destruxi, & quod magis mirabile est non aliam impugnationem contra Hurtadum adduxi, quam ipsi debere non possent, sic ait ibidem sect. 9. §. 175. nescio an sanè sibi constans: *Causa per se est, quae per se necessaria est ad effectum, ita ut sine illa effectus esse non possit.* Subdit ipse immediatè: sic ignis, & aqua, aliaeque causae remotae sunt per se causae calefactionis in ligno procedente à calore in ipsis existente, quia licet calefactio adaequare dependat à calore, ignis tamen, & aqua sunt necessaria ad existentiam caloris: quomodo autem haec componenda sint cum sententia, quam ipse tradit sect. 4. non calleo: illum arguentem audiamus, sic inurgit: Primò, deficiente causa remota eodem modo remanet effectus: ergo effectus non pendet à causa remota. Distinguo antecedens deficiente causa remota, & supplente alia locum illius, concedo: deficiente alia & nulla vices illius supplente remanet effectus, nego. Sed posses instare: Demus modò Deū producere ignem, & ignem producere calorem in se, & calorem productum in igne producere calorem in ligno approximato, & calorem productum in ligno, sensationem in viuentem; dummodo Deus conservaret calorem in ligno permaneret sensatio: sed conservans calorem in ligno tantum suppleret concursum, quem praestabat calor productus in igne; ergo destructo igne, qui erat causa remota sensationis, & nullā alia causa subrogata, loco ignis permanet sensatio: ergo & ex vi eiusdem actionis: ergo ignis qui erat causa remota sensationis non influebat per se in sensationem. Resp. Deum conservantem calorem productum in ligno non solum supplere in ordine ad illum calorem vices causae proximae, à qua producebatur talis calor, sed etiam omnium causarum remotarum, quia subrogat suum influxum loco alius, qui dependebat ab aliis causis, & immediatè, & per se Deus praestat calori, quem modò conservat, totum illud, quod praestabant omnes causae remotae à quibus dependebat, ac proinde vices omnium supplere dicitur. Ex hac doctrina Minor illa: *Sed Deus conservans calorem in ligno tantum suppleret concursum, quem praestabat calor in igne: ut sonat, concedenda est; sed negandum quod intendit arguens videlicet hoc tantum esse supplere vices principij proximi illius conservationis: qui enim supplet concursum dependentem à pluribus causis remotis, & ab una proxima, in ordine ad effectum conservatum ex vi illius influxus, qui loco praecedentis subrogatur, supplet non tantum vices causae proximae, à qua ille influxus dependebat, sed etiam omnium remotarum.*

7 Obiicit, secundo Hurtad. Eodem modo influit causa proxima in remotam, media proxima, quo potentia visiva videt subiectum albedinis, media albedine: sed qui videt albedinem, non videt subiectum media albedine; ergo qui influit in effectum remotum, media illius causā proximā, non influit in illum effectum. Respondeo negando antecedens, est enim longè diversissima ratio, ego enim non dicor remotè videns subiectum albedinis, quia albedo quam ego video, videt subiectum cui inhaeret, sicuti dicor influere remotè in motum localem, quia immediatè influit in hunc impulsus, in quem ego influo; albedo enim subiectum non videt, imò etiam albedo parietem videret, non diceret ego videns parietem media albedine, sicuti ex eo quod videam Petrum Solem videntem, non dicor Solem videre, quia visio, qua Petrus videt So-

lem, & visio, qua ego Petrum video, omnino dispartat se habent, & etiam si una ab alia dependeat, visio Petri non potest me videntem constituere, quia videre formaliter dicit immanentiam, visionemque in me receptam; causare autem non dicit hanc immanentiam, & ideo etiam causa proxima dicitur actu causans per effectū ab illa adzquatè distinctum, & nullo modo unitum, & materialis causa etiam praecisa unione causae materialis formae in actu secundo constituitur.

8 Obiicit, tertio opinionē Durandi afferentis effectus productos à causis secundis tantum mediatè pendere à Deo, quam omnes Theologi damnant, quia ex illa sequeretur Deum non esse causam per se illorum: ego sentiant Theologi causam remotā non esse causam per se. Resp. Theologos non damnare hanc sententiam, quia ex illa inferatur Deum non esse causam per se effectū, quos producit mediis causis secundis, sed quia asserit, Deum non esse causam proximam illorum, quod per se absurdum est, quia cum causa remota non influat in effectum nisi quatenus influit in causam proximam illius, sequeretur semel producto Angelo Deum non posse impedire illius operationem quod absurdissimum est.

PUNCTUM VI.

An idem effectus possit dependere diuissim à duplici causa.

1 IN hanc questionem non cadunt intrinsecae causae. Certum enim est duplicem causam intrinsecam numero distinctam, non posse causare eundem numero effectum. Ratio est manifesta: Causa intrinseca identificatur cum effectū, & compositum hoc nihil aliud est, quam haec materia, haec forma, & haec unio; ergo nequit dari hoc compositum sine hac materia, hac forma & hac unione: ergo si loco huius materiae alia poneretur, aliud esset compositum. Neque effectus negatiui maiorē locum inveniunt in hac questione, licet ratione opposita, quia nullus dubitat eandem expulsionē, seu carentiam frigiditatis in hoc subiecto posse ab hoc vel illo calore procedere, quicumque enim calor adueniens expellit eandem frigiditatem, quā inuenit in subiecto, & ita eandem carentiam eiusdem frigiditatis inducit. Relego etiam ab hac questione finalem causam, quae nimis improprie causa dicitur, non enim dubium est me posse idem iter agere causā inuisendi amicū, aliudve negotium tractandi, licet non defuerint, qui dixerint actionem diuersam ex diuersa intentione procedere. Ita P. Arrub. 1. p. disp. 58. c. 4. & 5. quem sequutus est P. Hurt. tr. 2. disp. 117. c. 2. n. 11. quorum fundamentum hoc est. Actio procedens à principio diuerso, diuersa esse debet, quia per se ipsam illud attingit: sed intentio est principium actionis; ergo ex diuersa intentione diuersa actio procedet; Distinguo maiorem: posito diuerso principio physico, à quo actio per se ipsam depēdet, actio est diuersa, concedo maiorem: posito principio distincto morali, à quo actio per se ipsam non dependet, nego maiorem: sed intentio est principium actionis, distinguo eodem modo: est principium physicum, à quo actio per se ipsam dependeat, nego minorem: est principium morale, à quo actio non dependet per se ipsam, concedo minorem; deinde nego consequentiam.

2 Restat difficultas haec de causa materiali respectu formae, & de causa efficiente, leuius utraque, & leuissima, vel nulla respectu causae materialis; eadem enim forma, quae educitur ex hac materia potuit ex alia educi, omnes enim materiae de facto existentes sunt eiusdem rationis, & quilibet capacitatem habet ad recipiendam quamcumque formam, & ita haec materia potuit antecedenter recipere formam, quam de facto recipit alia materia, & forma ab hac & illa materia, diuissim dependere. Trahitur tota difficultas ad duplicem causam efficientem utramque creatam, quia de una creata, & altera increata dubium esse non potest, certum enim est Deum posse se solo producere effectum, quem causa secunda producit.

3 Negant Capreolus, & Mar. relati à P. Doar. in Metaph. disp. 26. sect. 5. in quam partem propendit D. Thom. quodlibet 5. existimant enim hi Doctores quamlibet causam sub se habere classem quaudam effectum adzquatè distinctam; ita ut nullus effectus, contentus in virtute huius causae in illius virtute contineatur. Afferunt P. Suarez. iam relatus

relatus cum Scot. in 2. dist. 20. q. 2. quam sententiam maior pars Scholasticorum defendit.

4 Dico primò. Possibiles sunt duæ virtutes actiue vniuersæ eiusdem speciei quarum neutra sub propriæ actiuitatis sphaera habeat aliquem effectum, ex his, quos potest alia producere. Sit ratio: virtutes hæ non repugnant ex aliquo capite: ergo possunt à Deo produci. Assigna implicationem, vel totum concede. Confirmatur: Non repugnat duplex ignis productiue caloris immediatè nullà actione interiecta: sed nullus calor ita ab hoc igne productus posset ab alio dependere, quia dependeret per se ipsum ab hoc sicuti modò dependet actio interiecta: ergo possibilis est duplex causa vniuersa, quarum neutra possit producere effectum, quem alia producere valet.

5 Dico secundò. Possibilis est duplex actiua virtus, quarum vtraque eisdem numero effectus producere possit, ita vt nulla illarum valeat effectum edere, ad quem producendum altera per modum actus primi virtutem non habeat. Probanda est hæ conclusio ex non repugnantia harum causarum, nulla enim poterit assignari, ex qua liceat asserere virtutes has inter se repugnare. Secundò ex parte effectuum repugnare non possunt tales virtutes, quia effectus non dependent immediatè per se ipsos, sed mediis actionibus: ergo ex se indifferentes sunt, vt dependant ab hac vel illa causa. Neque repugnantia ex parte principiorum, seu virtutum potest inueniri, quia nulla exco-gitari potest in eo quod multipliciter distinctæ numero virtutes in actu primo, quarum qualibet adequatè possit effectum producere, in se enim qualibet sine respectu ad aliam repugnantiam non habet, aliàs vtraque repugnaret, ex respectu aliquo inter vtramque intercedente repugnàtia oriri nequit, quia cum hæ virtutes subiectum commune non habeant, oppositionem contrariam habere nequeunt, neque alia potest inter has virtutes probabiliter excogitari: Confirmatur: non repugnat hunc effectum, qui potest adequatè à causa prima produci, posse à causa secunda eodem modo produci: ergo non repugnat hunc effectum, qui potest, & de facto produci ab hac causa, potuisse antecederet produci ab alia: id de aliquo effectum concedis, quod sine fundamento negabis, posse contingere respectu omnium, dummodo hæc virtus aliam virtutem intra suæ actionis sphaeram tanquam effectum non contineat perspicuum est.

6 Dico tertio. Ex potentiis actiuis de facto existentibus non qualibet habet sub se seriem effectuum adequatè distinctam ab illa, intra quam alia suam potest extendere actionem, neque qualibet potest producere omnes effectus, quos alia producere valet. Hæc conclusio nulla potest efficaci ratione ostendi, est enim de facto, quod nullo certo fundamento nobis constat: probabiliter tamen ita suadet pars, quæ asserit non quamlibet causam habere sub se omnes effectus, quos habet alia. Probatur ex D. Th. 1. p. q. 45. art. 5. ad 1. vbi docet causam vniuersam non posse habere pro obiecto adequato totam speciem, aliàs se ipsam tanquam obiectum respiceret, & posset se ipsam producere, quam rationem expendit Scot. supra, & nos adducemus Controu. 9. puncto 10. ad probandum idem non posse esse causam sui ipsius. Confirmatur, & declaratur. Experiencia compertum est hunc ignem producere illum, v.g. ignem A ignem B: ergo ignis B continetur in virtute ignis A: sed idem ignis B non continetur intra propriam virtutem actiuam: ergo aliquis ignis potest produci ab igne A, qui produci non possit ab igne B.

7 Partem aliam asserentem plures effectus, qui possunt ab hac causa produci, posse etiam produci ab aliis ratione Theologica non contemnenda probo: Ex Scriptura, & historiis Ecclesiasticis constat multos homines datos esse suis parentibus ex meritis Christi, quos non haberent sine Christo cuius meritis eorum sterilitas fuit fecunda, vt patet in Anna matre Samuëlis, 1. Reg. 1. Sarà matre Isaac Gen. 18. Elisabeth matre Baptistæ, Luca 1. & in Matre S. Bonauenturæ, & aliis plurimis, quod confirmat totius Ecclesiæ consensus, fideles enim preces fundunt, vt ex meritis Christi, ex his parentibus filij procreentur: ergo ex meritis Christi hi homines ex his parentibus nati sunt: sed aliàs erant nascituri independentè à meritis Christi: ergo poterant ab aliis parentibus nasci. Consequentia est legitima, quia si independentè à meritis Christi erant nascituri, & non poterant ex aliis parentibus nasci, independentè à meritis Christi, ex his nascerentur, & merita

Christi in hoc negotio nullam possent vtilitatem habere. Maior Scriptura testimoniis firmiter est stabilita. Sola Minor, seu secundum Antecedens indiget probatione: vide licet illos homines independentè à meritis Christi esse nascituros, quod confirmat communis Theologorum opinio, quæ asserit Deum non meruisse existentiam hominum, sed redemptionem illorum, & posset multis rationibus probari idem ex decretorum ordine, quibus superfedo, quia nimis Theologica sunt, tantum in medium adduco celebre Augustini testimonium Epist. 105. *et enim (christus non pro nullis, hoc est non pro non existentibus,) vt homines conderentur, sed pro impiis mortuis est, vt iustificarentur.* Infero ergo Petrum procreatum à Ioanne potuisse à Francisco procreari, ac proinde posse effectum ab hac causa dependentem diuisum ab alia dependere.

8 Obiic. primo. Determinatio productionis huius indiuidui prouenit à causa producente: ergo causa produciens non potest esse indifferens ad producendos plures effectus, quos sub se habeat. Respondeo certum esse causam quamlibet esse indifferentem ad producendos plures effectus, quos virtualiter continet, ex quibus determinatur ad producendum hunc potius, quam illum cuius determinationis fundamentum inquirendum est, siue possit producere effectus, quos alia, siue non possit, ac proinde argumentum prædictum contra nostram sententiam nihil probat, quia principium determinans causam ad hunc numero effectum, inter plures, quos potest illa producere valebit determinare eandem causam inter effectus quos eadem, & alia causa pariter producere possunt.

9 Obiic. secundò. Effectus, qui modò dependet ab hac causa, potuit ab illa dependere: ergo non dependet essentialiter ab hac. In omnium sententia hoc argumentum locum inueniet, quia certum est effectum dependentem ab hac causa potuisse dependere à Deo. Respondeo effectum potentem ab hac, & illa causa diuisim dependere, à nulla determinata essentialiter dependere, dependere tamen per se, hoc est, tanquam à vera causa, non per accidens influente ab illa à qua recipit esse, quia ita dependet ab illa, vt non posset subsistere ablata illa causa, si alia loco illius non substitueretur, quod est dependere per se.

Obiic. quidam contra id, quod dixi effectum moraliter dependere à causa remota, medià causà proximā, quæ actu non conseruatur à primo producente, me id sine causa dixisse, illudque probare non posse, & per accidens omnino esse, vt me Deus modò conseruet, fuisse prius productum, à talibus hominibus vsque ad Adamum. Respondeo: neminem posse negare me Deum modò conseruare, quia prius fui productus, & ad hoc, quod fuerim productus à meo parente per se conduxisse existentiam mei parentis, & ad hanc per se conduxisse actionem, qua meus parens fuit productus à meo ayo, & sic in aliis progenitoribus. Nam etsi meus parens eodem modo produceret me, etsi immediatè ipse à Deo fuisset productus, hoc probat causas remotas non esse causas essentialiter requisitas, non verò suadet non esse causas per se, in eo oppositum manifestè probatur, si enim meus auus, vel alius loco illius meum patrem non produxisset, neque meus Pater, neque ego ab eo fuisset productus.

Obiic. insuper me contra omnem vsum, & rationem transferre causalitatem moralem ad esse physicum, quod est in causis omni cognitione, & ratione, & moralitate carentibus. Respondeo causam moralem debere causare media alià ratione prædicta, quia causat mouendi voluntatem alius, id verò, quod voluntatem mouet potest esse quid physicum, & ratione destitutum, vt per se notum est, ex eo enim quod videt Deus causas naturales applicatas ad agendum, suoque indigere concursu, vt agant, mouetur ad concurrendum cum illis, & quando videt duo agentia contraria intendentia producere effectus inter se in-compossibiles, mouetur ad concurrendum cum hoc potius, quam cum illo, quia est fortius illo. Hæc sunt omnibus nota, videat ista iuxta quorum vsum, & qua ratione dixerit esse contra omnem vsum & rationem.

PUNCTUM VII.

An duplex causa possit in eundem effectum totaliter influere.

Quid dicatur de dependentia eiusdem effectus à duplici causa diuisim sumptà huius difficultatis disputa-tio

IO
Prad. 2. part.
Controu. 1.
art. 4. n. 77.

II

tatio integra perseverat, cum enim certum sit eundem effectum posse diuissim à Deo, & à creatura adequatè dependere, disputandum superest, an possit simul à causa creata per influxum totalem, & per aliam adequatè distinctum à causa increata dependere, etiam si adhuc diuissim non possit à duplici causa creata idem effectus dependere. Ad id respectu eiusdem causae creatae posse hanc exagitari questionem; eadem enim causa potest diuissim per diuersas actiones adequatas eundem producere effectum, & de illa insurgit difficultas, an simul possit diuinā intercedente potentia per duas illas actiones, quae diuissim possunt ad eundem effectum terminari, illum producere, ita ut qualibet ablata ex vi alterius superficis integer effectus perseveret. Neque aliud est inquirere an idem effectus possit dependere à duplici causa adequata, nisi inquirere an possit dependere per duplicem influxum adequatum, certum enim est naturaliter posse procedere per vnicum influxum à duplici principio, quorum quodlibet virtutem habeat adequatam actionem ad illum effectum adequatè ponendum extra causas.

Eadem ratione, quā Puncto precedenti causas intrinsecas à questione relegavi, illas respectu compositi ad hanc difficultatem non voco; vnicum enim compositum vnicā formā describitur; cui si aliam adiungas compositum aliud saltem inadeguatè distinctum illa constituit.

De causa finali insurgit difficultas respectu intentionis efficaciae, electionis mediorum, & aliarum actionum voluntatis, & respectu operationum aliarum potentiarum, levis tamen de utriusque. Affirmo nullum actum internum voluntatis posse dependere à duplici fine adequato. Ratio est obuia: Actus internus voluntatis intrinsecus, & per suā entitatem respicit suum obiectum, quod se tenet ex parte finis, & per se ipsum ab alio dependet, ita ut non possit non dependere ab illo; à quo semel dependet: ergo actus, qui dependet à duplici obiecto, ita à quolibet illorum dependet ut non possit non dependere: ergo à neutro dependet adequatè. Patet consequentia, eo ipso quod non possit non ab utroque dependere, neutrum seorsim sumptum sufficiens est, ut alio ablato actus perseveret; ergo neutrum influit adequatè, influere enim hanc causam adequatè in hunc effectum dicit, ut ex vi illius omni alia ablata effectus subsistere possit.

De actibus externis aliarum potentiarum longè aliter dicendum est, certum enim puto posse quilibet actionem externam à duplici causa finali dependere mediā duplici intentione efficaci duorum finium, quod sic probo. In primis est certum posse reperiri in voluntate duplicem actum quemlibet ex se sufficientem ad determinandam potentiam externam ad aliquam actionem, v. g. duplicem volitionem deambulandi ex duplici fine, quarum quilibet illarum seorsim sumpta efficaciter imperaret deambulationem, in quo casu probo in actu secundo deambulationem procedere adequatè à qualibet illarum volitionum simul existentium. Illa deambulatione, ita procederet ut qualibet illarum intentionum ablata, alia superfluit, eadem permaneret sine alio nouo influxu procedente ab hac intentione permanente; ergo intentio permanens antea adequatè influebat in deambulationem: Consequentia est legitima, quia modo adequatè dependet deambulatione ab intentione, quae vnicè existit: & non per dependentiam, quam antea non haberet: ergo sicuti modò dependet adequatè, ita dependebat antea, siquidem eandem dependentiā habebat. Antecedens duplicem partem continet, utramque seorsim probo. Pars vna dicit ablata vna intentione, alia superfluit deambulationem permanens, quod perspicuum est, quia cum supponamus illam intentionem ex se in actu primo habere virtutem imperandi adequatè deambulationem, eo ipso quod existat in subiecto suam virtutem exercet, posita enim volitione in actu primo efficaciter imperante actionem externam, non superest iam libertas ex parte voluntatis ne ab hac intentione, quae iam supponitur procedat deambulatione. Alterum in Antecedenti contentum est, volitionem illam non aliter influxuram quàm antea influebat, quod sic ostendo: Influxus volitionis in actionem externam non est actio aliqua physica intermedia mediā quā hanc ab illa dependeat, sed tantum coexistentia virtutis potentis imperare cum actione externa imperata, quae per sympathiam resultat posita volitione: sed coexistentia est eadem: ergo influxus est idem.

Influxus volitionis in actionem externam consistere in coexistentia volitionis potentis influere, & ipsius actionis externae, probo latè in Controv. 8. de Anima, ubi latè de imperio voluntatis disputo: coexistentiam esse eandem notum est, quia coexistentia non distinguitur ab existentia extremorum: sed extrema existentia sunt eadem: ergo coexistentia est eadem.

De causa materiali, & efficienti eadem est omnino ratio, cum idem sit utriusque influxus, & idem est rem produci per duplicem actionem eductiuam adequatam, ac recipi per duplicem passionem, sic tota iam difficultas vertitur ad principium efficiens, seu ad causalitatem actionem, an videlicet duplex principium actionum possit simul adequatè influere in effectum, vel quod idem est an duplex causalitas actiua, seu duplex actio adequata possit simul ad eundem effectum terminari. Quidquid enim de causalitate actiua dixerimus, de passiva eodem modo intelligendum est.

Negat Pater Vasquez tom. 1. part. 3. disp. 29. cap. 4. affirmat Pater Soarez in Metaph. disput. 26. sect. 5. n. 13. uterque suos habet affectus. Ego in hac re Soarium sequor, cuius sententiam iam probo. Nulla est repugnantia in eo, quod idem terminus duplicem causalitatem actionum simul terminet; ergo poterit illam terminare diuinā omnipotentia intercedente; antecedens mihi firmum erit, donec aliquis repugnantiam assignet, quam illico solvam, ut illud inconsummum conferuem, sed adhuc illud suadeo. Repugnantia ex parte virtutis actiuae praecise sumptae nulla existit, idem enim effectus simul continetur sub pluribus principijs actiuis, quod saltem respectu creati, & increati negari non potest, neque ex eo quod principium suam virtutem exerceat alterius actionum virtutem intrinsecè euacuat: respectu actionum si aliqua est impossibilitas, est formalis similis impossibilitati duarum formarum in eodem subiecto, quae potest vinci à Deo cui integrum est, quantumvis haec actio seu haec forma exigat negationem aliis cum qua est impossibilis, illam contra talem exigentiam conservare: repugnantia ex parte termini nulla est, quia terminus nullam virtutem exercet circa actionem, neque ex parte illius magis requiritur ad terminandum simul actiones, quàm ad easdem successiue terminandas, quam rationem de termino vniionis latius expendam Controv. 8. Puncto 1. ergo ex nullo capite aliqua potest esse repugnantia, in eo quod effectus supernaturaliter dependeat à principio effectiui per duplicem causalitatem adequatam.

Puto hanc conclusionem iuxta propria principia adeo efficaciter probasse, ut illius ratio difficilem reddat tradendam aliam propter quam idem effectus non possit à duplici causa adequata etiam naturaliter dependere; non etiā possumus recurrere ad incapacitatem subiecti actionis, neque ad incapacitatem termini, si enim ex hoc capite naturaliter non posset effectus duplicem causalitatem terminare, etiam supernaturaliter repugnet, ut efficaciter probo Controv. 8. Punct. 1. Neque impossibilitas formalis actionum sufficiens videtur ratio, quia impossibilitas formalis sumitur in ordine ad subiectum, seu actio creatiua nullum habet subiectum: ergo actio creatiua cum nulla alia entitate potest habere impossibilitatem formalem: ergo ratione huius impossibilitatis nullum est impedimentum, ne possit idem effectus terminare duplicem actionem creatiuam, vel vnam creatiuam, & aliam eductiuam. Dices terminum, qui potest terminare actionem generatiuam, non posse naturaliter actionem creatiuam terminare, esto non creetur naturaliter supposita creatione, siue naturali, siue supernaturali quoad modum, inquit an generatio naturaliter possit terminari ad effectum creatum, quem posset respicere, si creatio non terminaretur ad illum, & an harum actionum coexistentia specialem dicat repugnantiam naturalem distinctam ab illa, quam diceret quilibet illarum seorsim sumpta. Secundò in duplici ratione creatiua clariùs urget nostra difficultas, quilibet enim illarum naturaliter potest eundem attingere terminum. Vltimo adhuc respectu duplicis actionis generatiuae respicientis idem subiectum argumentum conficio. Actiones non repugnant nisi ratione terminorum, ita actio productiua dulcedinis, & actio productiua albedinis non repugnant, & repugnant actio productiua caloris, & productiua frigiditatis, quia non repugnant albedo, & dulcedo, & repugnant frigiditas, & calor: sed duplex

duplex actio terminata ad eundem effectum non repugnant in subiecto ratione termini cum eundem vtraque respiceret: ergo ex nullo capite repugnaret.

8 Responder Arriaga disp. 7. sect. 10. non posse eundem effectum terminare duplicem actionem, quia earum altera esset superflua, natura autem nihil superfluum admittit. Non acquiescit animus, quia vtraque actio secundum se est possibilis: ergo si agens sit in actu primo ad illam, & passum in potentia principium actionum suam exercebit actionem, etiam si per accidens hic & nunc necessaria non sit; agenti enim naturali, & actioni dimanatae omnino extrinseca est existentia aliud actionis, ac proinde eodem modo se habent principium, & actio illius, siue alia existat, siue non existat, nisi dicat Arriaga agens naturale moveri, ne actionem eliciat, & ipsi actioni notum fieri ne in medium proficiat, quia modo non est necessaria, sed vt expectet, quovis alia non existat, & terminus illa indigeat.

9 Nihilominus dicendum existimo terminum naturaliter produci non posse per duplicem actionem. De duplici actione generatiua respectu eiusdem subiecti facile potest reddi ratio petita ex impossibilitate actionum, quae illis competere potest ratione sui, est ratione terminorum impossibilitatem non illam participant, licet enim bene inferatur, termini non possunt esse in eodem subiecto: ergo neque actiones, non ideo licet inferri actiones per se ipsas formaliter aliam impossibilitatem non habere ratione cuius, si per impossibile separarentur a terminis adhuc inter se mutua esset formalis oppositio. Hanc ergo habent duae actiones terminatae ad eundem terminum, etiam si nulla sit in vtriusque termino oppositio, non enim recte inferitur, albedo potest esse in subiecto: ergo in eodem poterunt naturaliter coexistere plures actiones ad eandem albedinem terminatae. Neque potest esse multiplex actio respectu eiusdem termini existens quilibet in subiecto distincto, quia cum distincta subiecta distinctum occupent locum, si terminus per actiones existentes in distinctis subiectis poneretur, in eisdem subiectis constitueretur naturaliter, & existeret naturaliter in duplici loco, quod coningere non potest. Inquires: quid, si subiecta naturaliter, vel supernaturaliter idem spatium occuparent? Respondeo in hoc casu assignandam esse repugnantiam in his duabus generationibus, quam in duabus creationibus iam assigno.

10 Affirmo nullum terminum posse terminare duplicem actionem, siue vtramque generatiuam, siue creatiuam, siue vnam generatiuam, & creatiuam alteram propter eandem rationem, propter quam non potest effectus iam corruptus iterum produci, quia sicut numquam determinatur principium ad actionem terminatam ad effectum, qui semel fuit productus, & iam est corruptus, sed semper determinatur circa novum effectum, ita non determinatur circa effectum, qui iam per aliam actionem, siue ab eodem, siue ab alio principio procedentem existit. Hae ratio generalis est pro omnibus effectibus quam etiam suo modo accommoda pro effectibus creatis, licet enim Deus liber determinet omnes causas ad productionem effectuum secundum rationem indiuiduam, numquam tamen aliquam determinat ad productionem effectus, iam corrupti, sed ad novum effectum, & potiori ratione, neque ad productionem effectus iam producti, & existentis, neque se ipsum determinat ad duplicem creationem respectu eiusdem termini, quia cognoscit vnam esse sufficientem, & alteram, esse superflua, haec enim ratio, quam contra Arriagam impugnavi respectu agentis liberi circa ultimas effectuum indiuiduationes optima est.

11 Ex hoc capite, si Deus crearet Angelum per duplicem creationem, etiam si illa simulatas creationum non esset iuxta legem ordinariam, tamen nihil importaret contra exigentiam actionum, neque contra termini exigentiam, quia reproductio eiusdem effectus tantum repugnat ex lege Dei non vero ex aliqua ratione physica; quapropter si alia repugnantia non inueniatur in similitudine harum actionum, non posse eundem effectum terminare duplicem actionem creatiuam, vel vnam actiuam, vel aliam generatiuam, tantum erit ex lege Dei, non vero ex aliqua ratione physica. Multum in hanc sententiam propendebam, verum tamen, quia nimis singularis videtur, est non in re magni momenti, aliud caput assigno, ex quo desumatur impossibilitas actionum. Dicit potest actiones ipsas est subiecto carentes, impossibilitatem habere, ex eo praecise,

Franc. Quiedo, de Philosoph. Tom. I.

quod in eundem terminum feruntur, ratione cuius quilibet exigit alterius non esse, neque cum altera naturaliter componi potest, quae oppositio differt ab illa, quae est inter alias formas, quia oppositio inter formas est in ordine ad subiectum commune, oppositio vero inter actiones creativas, vel inter generatiuam, & creatiuam non est in ordine ad subiectum commune, sed in ordine ad terminum communem. An vero haec oppositio proprie sit dicenda formalis, vel tantum improprie, quia non est inter formas eiusdem subiecti, quaestio est tantum de nomine. Aliam rationem adducit Soar. quam tribuit Caietano, respectu agentium creatorum, videlicet non posse duo eodem modo applicari ad productionem eiusdem effectus, illam vide apud eundem loco citato, non enim vacat omnia examinare. Vnum te moneo, rationem hanc adaequatam non esse ad praesentem difficultatem, non enim ex illa poteris respondere, cur idem effectus non dependeat ab eodem numero principio per duplicem actionem totalem.

Obiic. contra conclusionem, qua diximus posse supernaturaliter eundem effectum procedere a duplici principio adaequato, seu per duplicem actionem adaequatam. Eo ipso quod effectus recipiat esse ab hoc principio, habet existentiam: ergo non habet iam quid recipiat ab alio, neque vllum potest praestare effectum formalem alia actio. Respondeo concedendo antecedens, & negando consequentiam, effectus enim iam habens existentiam eandem, iterum ab alio principio recipere potest, & eadem existentia, quae erat ex vi prioris actionis licet secundum se non aliud novum recipiat esse, incipit tamen idem habere ex vi alius actionis praecedentis. Ad illud de effectui formali respondendo, quod si nomine effectus formalis intelligatur illud, quod ex vi actionis extra causas ponitur, idem est formalis effectus vtriusque actionis, si vero nomine formalis effectus intelligatur complexum ex termino, & actione, diuersus formalis effectus est quem constituunt diuersae actiones sicut diuersum compositum, quod diuersa forma constituit.

Obiic. secundum. Effectus dependet a causa, quia illa indiget, & si causa non indigeret, dependere non posset adhuc de potentia Dei absoluta: sed nullus effectus potest duplici causa indigere, adhuc de potentia absoluta, ergo nec dependere. Respondeo effectum indigere causa nihil aliud esse, quam non esse ens infinitum, & a se, eo enim ipso quod tale non sit, causa aliqua indiget a qua recipiat esse, & consequenter a qua dependeat. Haec indigentia seu hoc non esse infinitum, & a se, fundamentum est, ex quo necessarii resultat effectum existentem ab vna causa hac, vel illa necessario dependere. Similiter est fundamentum, quo deficiente non posset a duplici causa dependere, quia si entitas esset a se, vel si esset repugnans, quod est non esse entitatem, sed figmentum, neque ab vna neque multiplici causa dependere posset, & ita necessario requiritur, vt effectus indigeat dependere ab aliqua causa, vt ab vna & multiplici dependere possit, quia posita natura effectus etiam si ex illa non necessario inferatur duplex dependentia, inferitur posse illam supernaturaliter terminare, quia non omnis dependentia debet esse orta ex indigentia, quam habeat effectus respectu illius, sufficit enim indigere aliqua dependentia, vt possit plures terminare. Ita concedendum est, quod si effectus nullam dependentiam indigeret non posset illam habere, quia tunc vel esset a se vel esset figmentum, de ratione enim entis possibilis creati est indigere dependentia. Ad illud, quod dicitur, ideo dependet ab vna causa, quia indiget vna dependentia, concedo, dependet a pluribus quia indiget pluribus dependentiis, nego. Sufficit enim vnica dependentia indigere, vt possit plures terminare.

Obiic. tertium. Causa, quae influit in consortio alterius non est tota causa effectus: ergo non est causa totalis: ergo implicat dari duplicem causam totalem respectu effectus, eo enim ipso, quod influat duplex causa, quae libet influit in consortio alterius. Respondeo distinguendo primum antecedens. Causa quae influit in consortio alterius, non est tota causa, ultra quam non sit alia, concedo antecedens: non est tota virtus, quae praestat influxum aliquem ex vi cuius, quocumque alio seculo subsistat effectus, nego antecedens; deinde nego consequentiam, quia causa totalis non est, quae influit sine consortio alterius, sed quae ita influit, vt ex vi illius influxus, ablata quacumque alia causa subsistat effectus.

S. Rubius,

15 Rubius, qui docuit lib. 2. tract. 7. de comparatione causarum, quaest. 1. posse eundem effectum simul produci à duplici causa totali, negat ibidem n. 69. effectum productum tempore antecedenti ab alia causa, & conseruat in hoc, posse denuo dependere ab alia causa, ait enim se non posse intelligere eundem effectum iam productum, & permanentem in esse recepto iterum produci, quia productio dicit nouitatem effectus: ergo si non est nouus effectus, non potest esse noua productio. Ratio debilis, quia actio terminata ad effectum, qui praecessit in tempore immediato non dat nouum esse rei, sed conseruat, quod immediate antea habuit, & ita sicuti, si vtrique causa ab instanti praecedenti dedisset nouum esse rei, vtrique in hoc instanti idem esse conseruaret, ita similiter postquam altera tantum dedit nouum esse rei in instanti praecedenti, potest vtrique idem esse conseruare in hoc instanti, per actiones distinctas, quarum vtrique dicitur conseruatio, quia licet altera modo incipiat esse illius terminus, non modo incipit, sed immediate antea fuit, & actio non dicitur prima productio ex eo quod primo incipiat, sed ex eo quod primo incipiat existere illius terminus. His soluitur Rubij ratio, & simul impugnat conclusio ratione adducta. Effectus enim, qui in hoc instanti potest terminare duplicem actionem, si primo inciperet esse, vel si cum primo incipit esse eandem terminasset, eodem modo poterit illas terminare etiam si in instanti praecedenti alterum tantum terminauerit, vnica enim terminatio, quae praecessit in instanti praecedenti neque ratione sui, neque ratione negationis aliis terminationis, quae simul cum illa praecessit opponitur cum duplici terminatione, seu duplici actione existenti in hoc instanti, aliis in illo possibili.

PUNCTVM VIII.

An duplici entitati possit conuenire mutua causalitas in eodem genere.

I Inquirimus an calor productus ab alio calore in genere causae efficientis possit in eodem genere eundem producere: exempli gratia an calor A productus à calore B, possit eundemmet calorem B producere. Similiter possit quaestio procedere de causa materiali, quae non sit primum subiectum, hoc enim nullam aliam habet materialem causam, sed de alio secundo subiecto. An videlicet calor receptus in quantitate ex eo praecise, quod in illa recipiatur impeditur maneret ad quantitatem recipiendam, si aliis ad illius receptionem haberet virtutem, in qua hypothese locum inuenit hac difficultas de causa materiali, & non in sensu absoluto, quia nulla datur materialis causa recipiens formam, in qua antecederet ad receptionem illius eadem posset recipi. De causis formalibus nulla est dubitandi ratio, quia cum huius causalitas nihil aliud sit, quam vnio inter formam, & materiam, implicat hoc extremum, quod alteri vnitur tanquam formae, eidem tanquam materiae vniri, quia ratio materiae, & formae non desumitur ex diuersitate vnionis, sed ex diuersitate intrinseca earum entitatu, quae vniantur: de causis finalibus non recusabo concedere posse duas entitates sibi mutuo esse finales causas in eodem genere per diuersas intentiones, quia ex vi huius intentionis possum ego intendere deambulationem propter sanitatem, & ex vi illius sanitatem propter deambulationem, quarum prima respicit sanitatem tanquam finem, & sanitatem tanquam medium. Ratio est, quia vt finis moueat non debet supponi exercitium, & quovisque ita supponatur potest illius assequutio efficaciter intendi, & postquam semel est ita intentus potest efficaciter amari propter alium finem tanquam medium vtile ad illud.

2 Deuoluitur tota difficultas ad principium effectiuium, de materiali enim in hypothese facta eodem modo philosophandum est. Nullam causam posse quoad primum sui esse produci ab effectu, quem ipsa producit certum est inter omnes cuius rationem dabo num. 3. causam remotam sentiebat doctus quidam Magister non esse causam per se sed per accidens, cui principio ita fidebat, vt non dubitauerit absolute concedere causam remotam posse dependere quoad primum esse ab effectu ab illa producto in eodem genere: ita vt si calor A calorem B produxerat, & hic calorem E: posset calor E, calorem A, producere, quia cum

ab hoc remotè tantum dependeat, quod non est dependere per se, sed per accidens, strictè loquendo non est illo naturè posterior, & ita absolute potest esse prior. Hanc sententiam ita absolute prolatam puto nullatenus sustinendam esse omnique probabilitate carere. Si enim sine vlla distinctione admittamus effectum posse producere causam remotam in eodem genere quo ab illa procedit, poterit hoc modo defendi omnes creaturas esse sibi mutuo causas in genere causae efficientis, & necessarium non erit aliquam primam causam increatam assignare à qua omnes dependeant.

Dicendum est effectum non posse producere suam causam mediatam, neque immediatam, à qua actu dependet: in eodem genere in quo ab illa dependet, de causa immediata conclusionem probabo. Effectus supponit suam causam existentem: ergo antequam intelligatur existens effectus, & potens influere, intelligitur existentia causae: ergo supponitur existens ex vi alicuius actionis: consequens primae illationis realiter ab antecedenti non differt. Secundam consequentiam probabo: nihil creatum potest supponi existens quin supponatur dependens: ergo debet supponi terminans aliquam dependentiam: ergo aliquam actionem, in qua consistit dependentia: ergo est posterior hac dependentia, seu hac actione: ergo non potest esse prior hac actione, neque actio ab illo per se dependere, cum supponatur absolute existens, antequam adueniat effectus, ita vt si hic deficeret, non deficeret saltem per locum intrinsecum talis actio. Confirmatur, nulla actio potest intelligi ante virtutem causatiuam, à qua dependet: sed actio ex vi cuius producitur hac causa intelligitur antequam existat effectus productus ab eadem causa: ergo non potest dependere ab hoc effectu tanquam à virtute causatiua: ergo effectus non potest influere in causam per illam primam actionem, per quam primo existit causa.

De causis remotis à quibus actu dependet effectus eodem modo traditam conclusionem probabo. Ad effectum supponitur actio productiua suae causae, vt nuper probauimus: ergo supponitur existens principium, à quo procedit talis causa: sed hoc principium est causa remota: ergo ad hunc effectum supponitur existentia causae remotae. Hac causa remota vel est creata, vel increata: si est increata erit à se, & in illa sicut series causarum huius effectus: si creata: ergo debet supponi existens ex vi alicuius actionis existentis: ergo supponitur alia actio ad effectum remotum: ergo non potest dependere ab illo, eodemque modo arguo donec deueniam ad causam increatam, quae supponitur existens à se, vltra quam non potest causarum series procedere.

Dixi effectum non posse producere causam mediatam, neque immediatam, à quibus actu procedit, quia si primo fuit ab illis productus, etiam ab aliis conseruetur, poterit eodem modo illas iterum producere vel conseruare, ac si ab illis numquam dependisset. Exempli gratia, Ignis A produxit calorem B, & hic calorem C, qui iam non conseruatur à calore B, neque à calore A, proxime vel remotè, calor C, poterit modo vtrumque calorem A, & B, producere, ac si numquam ab illis fuisset productus. Ratio est, quia effectus constituitur posterior principio effectiui per dependentiam, quam habet ab illo, & ita dum hanc dependentiam habet posterior est, quia ablata non remanet posterior: ergo si alias habeat virtutem per modum actus primi potest esse prior, & influere in illam entitatem à qua olim dependebat, & iam non dependet. Dixi posse influere effectum in principium à quo dependebat, & iam non dependet, ac si numquam ab illo dependisset, quod intelligo, siue per nouam illius principij iam corrupti reproductionem, siue eiusdem existentis conseruationem, neutra enim ex his repugnat ab hac entitate procedere ex dependentia tam praeterita, si aliunde non repugnet, quod si repugnet reproductio effectus, vel noua eiusdem existentis conseruatio, effectum, qui antea ab entitate reproductenda, vel conseruanda dependebat, non posse hanc reproductionem seu conseruationem exercere, non procedet ex dependentia praeterita, sed ex alio capite de quo non curo.

Contra hanc conclusionem sic explicatam nulla obiectio alicuius momenti excogitari potest, non enim requiritur idem esse prius, & posterior respectu eiusdem in eodem tempore, sed in diuersis, quia entitas tantum est prior dum

dum ab illa dependet alia, & tantum est posterior dum ipsa dependet, & cum non concedamus eandem entitatem simul insuere, & dependere, non concedimus simul esse priorem, & posteriorem, id autem respectu diuersorum temporum concedere nullum est inconueniens. Tantum posset obicere effectus, qui modò conseruatur à Deo adhuc moraliter depèdet ab illa causa, à qua primò fuit productus, quia ideo conseruatur à Deo in hoc instanti, quia antea ab illa causa fuit productus: ergo saltem moraliter est modò effectus posterior causà, à qua non actu depèdet sed dependit. Respondeo effectum conseruatum à solo Deo moraliter esse posteriorem causa primo producente relatè ad illius existentiam præteritam, ex vi actionis, quam terminabat, quod non impedit priorem respectu eiusdem causæ, non vt iam præterita, sed vt actu præsentis ex vi actionis actu ad illam terminata.

7 Iam de causa quoad secundam actionem ex vi cuius adæquatè existat supposita alia actione, similiter adæquatè mihi dubium non est posse dependere ab effectu, quem ex vi primæ actionis producit etiam in eodem genere, quo illum produxit. Supponit hæc conclusio entitatem posse dependere à duplici causa totali per causalitates adæquatas adæquatè distinctas, quod iam probaui Punct. 7. Quia suppositione facta, sentio ignem B, dependentem ab igne A, & producentem ignem C posse iterum ab eodem igne C, dependere per aliam actionem distinctam ab illa per quam dependet ab igne A. Ratio est, quia ad productionem ignis C, tantum supponitur existentia ignis B, dependens ab igne A, & non alia: sed postquam habet hanc dependentiam potest habere aliam, siquidem potens est duplicem adæquatam terminare: ergo poterit illa alia dependentia procedere ab effectu eiusdem ignis, quia nullo modo illum supponit. Confirmatur: ideo effectus non potest esse principium primæ, seu vnice actionis, quia virtus illum produciens dependet, quia illa actio vnica seu prima supponitur ad effectum: ergo poterit procedere ab ipso effectu. Neque in hoc maior est difficultas, quam illa, quæ reperitur in eo quod effectus duplicem dependentiam habeat adæquatam.

8 Obicies: Eadem entitas non potest esse prior, & posterior respectu eiusdem: sed si causa dependeret ab effectu quoad secundam actionem, esset prior & posterior respectu effectus: ergo non potest habere hanc dependentiam. Respondeo non posse idem esse prius & posterior respectu eiusdem, ex vi vnice causalitatis, seu dependentiæ, bene tamen posse, si duplicem dependentiam habeat, esse prius ex vi huius, & posterior ex vi illius, sicuti si quis duplicem haberet præsentiam, posset ex vi huius præsentis esse prior in ordine ad locum respectu Petri, & ex vi aliud esse posterior. Sic contingeret in prædicto casu: ignis B, quatenus productus ab igne A, prior esset igne C, quatenus verò supposita productione ab igne A, ex vi cuius est prior effectu, terminaret aliam actionem ab igne C, dimanans esset illo posterior.

9 Inquires an illa secunda actio semper dicenda sit conseruatio, vel etiam possit dici productio, vt à conseruatione distincta: Respondeo hanc secundam actionem dicendam esse productionem vt à conseruatione distinctam, si incipiat esse in eodem instanti temporis, in quo incepit prima actio, quia in illo instanti terminaretur ad effectum qui in mensura præcedenti temporis existentiam non habuit, quod autem effectus supponatur productus prioritate naturæ per aliam actionem, non reddit illam actionem conseruatiam, quia conseruatio non dicitur in ordine ad prioritatem naturæ, sed ad prioritatem temporis, quam supponit in termino.

PUNCTVM IX.

An duplici entitati possit conuenire mutua causalitas in diuerso genere.

1 **M**utua causarum dependentia potest sumi respectu causarum secundam entitatem, vel respectu causalitatum, quibus causæ suos produciunt effectus, vtroque modo sumptam illam explicabo. Mutua dependentia respectu causalitatum non ita intelligenda est, vt causalitas huius causæ dependeat à causalitate illius, & rursum illius causalitas à causalitate huius, hæc enim dependen-

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. 1.

tia eandem habet difficultatem respectu causalitatum, & respectu causarum: dependentia ergo causalitatum, quam communis admittit sententia, nihil aliud dicit quam non posse dari causalitatem huius causæ, sine causalitate alterius, neque posse causalitatem huius principij non dependere ab illo: in hoc sensu datur mutua causalitatum dependentia, non enim potest dari causalitas principij passiuæ sine causalitate principij actiuæ, neque non dependens simul à principio actiuo, & passiuo. Ratio manifesta sumitur ex identitate causalitatum, cum enim actio quæ est causalitas agentis, & passio, quæ est causalitas passiuæ realiter non distinguuntur, mirum non est non posse separari, neque non posse aliquam illarum non dependere à principio, à quo alia dependet. Idem dico de causalitate intrinseca materiæ, & formæ respectu compositi, quæ consistit in eadem vnione, per quam constituitur vtrique pars essentialis, actu totum componens, seu actu causans, quæ non distinguuntur, idem enim est causam intrinsecè causare effectum, & illum intrinsecè componere. Stat ergo causas mutuo dependere quoad causalitates, hoc est non posse vnā sine alia causare.

2 De dependentia causarum secundum suas entitates mutua inter ipsas in diuerso genere procedit difficultas, mediū quidem sententiā omnino eadem cum illa, quam Puncto præcedenti exagitaui de mutua dependentia causarum in eodem genere, verumtamen multitudo terminorum, & maior illorum obscuritas respectu causarum in diuerso genere probabilem reddit hanc mutuam dependentiam in diuerso genere causæ, quam in eodem genere nullus audet defendere. Procedit difficultas de causis, quæ verè causæ sunt, quia de finali causa controuersia non est posse esse causam in genere causæ finalis, & effectum in genere causæ efficientis, medicina enim est principium efficiens sanitatis, & sanitas est causa finalis medicinæ. De causis propriis, quæ verum influxum habent, affirmo non posse mutuo inter se dependere (loquor quoad primum esse) quod per singulas discurrens sic probō. In primis forma, quæ formaliter totum componit in nullo genere potest ab eodem toto dependere, non in genere causæ formalis, quia forma nullam causam formalem habet, non in genere efficientis, neque materialis, quod sic probō. Forma debet supponere principium à quo procedit iam existens: ergo vt forma dependeat à toto debet supponere existens totum: sed non potest supponi totum existens ante existentiam formæ: ergo non potest existentia formæ supponere totum tanquam principium. Non potest supponi totum existens ante existentiam formæ sic probō: Totum formaliter includit formam identificatam cum ipso: ergo implicat in aliquo priori existere totum, in quo non existat forma: ergo implicat totum esse prius formæ: ergo implicat totum esse causam formæ. Confirmatur: Nullus concedet idem posse esse causam sui ipsius adhuc in diuerso genere; sed si forma in aliquo genere dependeret à toto tanquam à principio, dependeret à se ipsa, ergo non potest à toto dependere. Minorem probō: implicat formam dependere à toto quin dependeat ab illo, quod est identificatum cum toto, & per quod totum constituitur: sed totum est identificatum cum forma, & per illam constituitur: ergo implicat formam dependere à toto, quin à se ipsa dependeat. Quod si dicas formam dependere à toto non quatenus hoc est identificatum cum forma, sed præcisè quatenus est identificatum cum materia, est dicere dependere tantum à materia, hoc ego non nego, neque ad rem facit, cum materia non dependeat à forma.

3 Aliter fieri potest comparatio inter materiam & formam, quarum formam dependere à materia fatentur omnes, materiam verò non dependere à forma, faciliè euincam, vt hanc mutuam dependentiam reilegem. Materiam non posse dependere à forma tanquam à causa materiali dabunt aduersarij, quia materia prima nullam habet materialem causam, & quia ipsi mutuam hanc dependentiam in eodem genere causæ non admittunt: non dependere tanquam à causa formali certum est, quia materia prima nullam habet formalem causam per quam constituitur, quod si illam haberet sicuti de materia secunda, seu toto aliqua accidentia recipiente fas est dici, adhuc non posset forma, quæ ab illa materia secunda dependeret, seu ab illo toto esse causam formalem constitutam

S 2 curtuam

tutiam illius secundæ materiæ, seu totius habentis se per modum causæ materialis ad illam propter rationes, quibus nuper probauimus non posse formam dependere in aliquo genere causæ à toto, quod formaliter constituit. Restat dici formam dependentem in genere materialis à subiecto in illud influere in genere causæ efficientis, quod in forma substantiali respectu materiæ primæ facile potest impugnari ex eo quod materia prima creetur, & nihil per creationem productum potest dependere à principio creato, quia nullum ens creatum creandi virtutem habet: tradenda manet vniuersalis ratio pro subiectis secundis, quæ per educationem sicuti formæ in ipsis receptæ producuntur, quam iam pro omnibus causis quomodocumque productis explicabo.

4 Sit vniuersalis CONCLUSIO, quæ omnia hucusque dicta amplectatur. Nullæ entitates possunt sibi mutuo esse causæ propriæ causalitatis ratione etiam in diuerso genere. Conclusionem hanc tradunt Suarez in Metaphysic. disput. 15. sect. 8. n. 20. & alij ex antiquis, quos ipse refert, quibus adde Hurtadum disput. 8. sect. 8. Arriagam disput. 7. sect. 8. subsect. 2. Effectus, in quocumque genere dependeat ab aliquo principio, supponit illud iam existens, (pono dependere in genere causæ materialis) ergo supponit illud iam productum: ergo non potest illud primo producere. Refellit plurimos distinctio in diuerso causarum genere, qui ita respondent: forma dependens in genere causæ materialis supponit subiectum existens in genere causæ materialis, concedo; in genere causæ efficientis, nego: ergo non potest illud efficere, negant consequentiam: Et si inferas: ergo non potest illud causare, distinguunt consequens: non potest illud causare in genere causæ materialis, in quo dependet, & in quo illud supponit, concedo consequentiam: in genere causæ efficientis in quo non dependet, neque illud supponit: nego consequentiam. Quanta in his verbis æquiuocatio! Inquiri illud in genere causæ efficientis, & in genere causæ materialis, ex parte cuius se teneat: ex parte modi, quo principium supponitur, quod debet esse existens, seu ex parte modi quo principium, quod est existens, est prius effectui, quod est idem, vel ex parte modi, quo illud principium est existens? hoc secundum ineptè dicitur, quia subiectum neque dicitur existere in genere causæ efficientis, neque in genere causæ materialis, quia per se ipsum existit: quod si in aliquo genere diceretur existere, diceretur existere in genere causæ formalis, id enim quod alicui entitati per se conuenit, dicimus formaliter illi conuenire, seu per propriam formalitatem quod posset aliquo modo dici in genere causæ formalis illis conuenire. Si membra, distinctionis non ipsum modum, quo subiectum existit, sed modum, quo subiectum est prius, ut necessum est afficiant, integra manet difficultas, quam iterum propono: forma, quæ in genere causæ materialis est posterior principio passiuo supponit tanquam causam influxuram in genere causæ materialis (viam præcludo omni distinctioni) existentiam principij passiuus: ergo illam supponit iam productam: ergo non potest illam producere.

5 Respondent aduersarij formam supponentem existentiam principij passiuus priorem in genere causæ materialis non supponere illam existentiam ut productam, neque productionem principij passiuus, quia ad hoc ut principium passiuum causet in genere causæ materialis tantum per se requiritur existentia passiuus principij, non verò illius productio, quia passio non dependet à productione existentie principij passiuus, sed ab existentia passiuus principij secundum se. Contra: Passio formæ supponit immediatè existentiam passiuus secundum se ipsam, sed hæc passiuus existentia supponit actionem productiuam illius: ergo de primo ad vltimum passio formæ remotè supponit productionem existentie principij passiuus, quam proximè supponit. Confirmatur: calor dependens ab igne per se, & immediatè tantum supponit existentiam ignis, ita ut si per impossibile ignis existeret absque aliqua dependentia, calor eodem modo dependeret ab illo, & ex eo quod ad existentiam ignis requiratur productio ipsius ignis, calor supponens existentiam ignis supponit illius productionem: ergo passio, quæ supponit existentiam passiuus debet supponere productionem passiuus essentialiter requisitam ad existentiam eiusdem, quam supponit. Dices diuersam esse rationem, quia productio ignis requiritur ad ignem tanquam quid requi-

situm in eodem genere, in quo ignis supponitur ad calorem, productio verò passiuus supponitur ad passiuum tanquam quid requisitum in diuerso genere, ab illo in quo passio seu forma recepta supponit existentiam passiuus. Contra: productio caloris ab igne supponens tanquam immediatam principium existentiam ignis, ex eo præcisè supponit productionem ignis, quia implicat dari existentiam ignis sine actione: ergo quocumque supponitur aliqua existentia debet supponi, quicquid essentialiter ad illam requiritur, & sine quo implicat dari talem existentiam quomodocumque illud requiratur. Secundo: calor supponens ut principium efficiens ignem productum, illiusque productionem: ergo supponit illud iam receptum, & illius receptionem: ergo non potest esse principium sue receptionis. Probo consequentiam: calor supponit productionem ignis, non productionem abstrahentem à creatione, & educatione, quia id supponit, quod requiritur ad ignem, & ex vi cuius ignis existit, sed non existit ex vi actionis in communi: ergo non supponit actionem in communi, sed in particulari: ergo vel actionem creatiuam, vel educationem: si educationem supponitur iam ignis in subiecto receptus, & ex illo educus: ergo non poterit educi postea ex effectui, qui in illo priori, in quo est ignis educus non supponitur; si supponit actionem creatiuam, ergo ignis ut recipiatur in termino productum in genere causæ efficientis debet supponi aliunde creatus: ergo non datur hæc mutua causalitas quoad primum esse vtriusque causæ. Neque hoc dici fas est, quia si terminus postea recipiendus est per passionem non potest prius naturaliter supponi per creationem productum, quia naturaliter non potest idem terminus terminare educationem, & creationem. Breuiter rem totam cingo. Actio & passio sunt idem: ergo terminus supponens actionem supponit passionem: ergo sicuti effectus dependens in genere causæ efficientis non potest esse principij actionis, per quam causa producit, quia illam supponit neque poterit esse principium passionis, quia supponit eandem.

Demum ut omnem æquiuocationem in hac materia effugas, cautè aduerte, aliud esse rem poni in aliquo signo quasi exercitam in illo, aliud rem exercitam in alio signo poni in hoc ut conditionem ad illud, quod in hoc signo peragendum est. Cum dicitur creationem materiæ poni in illo priori seu illo signo causæ materialis in quo materia supponitur ad formam, non dicitur creatio materiæ fieri in illo signo, seu in genere causæ materialis, sed creationem exercitam in genere causæ efficientis, supponi tanquam conditionem prærequisitam ad virtutem, quæ in genere causæ materialis in illo signo supponitur. Eodem modo applicatio agentis ad passiuum, quæ fit in genere causæ formalis supponitur in signo, in quo virtus actiua supponitur in genere causæ efficientis, & alia innumera huiusmodi exempla. Hæc doctrina apprime notanda est contra illos, qui cum argumentis supra factis opprimunt rem confundunt dicentes argumentem genera causarum confundere, cum dicit materiam in illo priori in quo supponitur tanquam virtus materialis ad formam supponere actionem prærequisitam ad sui existentiam, quibus verbis ita se protegent, ut viam disputationi præcludant semel & iterum reclamantes causarum genera confundi, ut rem confundant, ne ipsi argumentorum vi confundantur.

De dispositionibus eodem modo philosophandum est, dum in actu secundo ad formam disponunt, ac de reliquis aliis causis, dum enim in aliquo genere dispositiones influunt in formam, non possunt ab hac in alio genere dependere propter eandem rationem, quia non minus supponitur existentia dispositionum, ut determinent productionem formæ, quam existentia causæ materialis, ut illam recipiant: ergo sicuti causa materialis non potest in aliquo genere dependere à forma, quam recipit, ita neque dispositiones ab eadem forma ad quam disponunt.

Obiicies: Actus contritionis est posterior habitu gratiæ in genere causæ efficientis, & prior illo in genere causæ materialis, ut dispositio ad illum: ergo potest aliquid esse prius, & posterius saltem ut dispositio. Ut rem hanc componeret docuit P. Vazquez 1.2. disp. 212. n. 8. dispositiones posse dependere à forma ad quam disponunt, quam doctrinam tradidit Rubius lib. de generatione [capit. 4. tit. 2. quæst. 5. verumtamen plures suppetunt modi, quibus

res aliter sine hac mutua dependentia possit componi: non enim adeo certum est ut oppositum defendi non possit, habitum charitatis, à quo procedit charitatis actus, non distingui ab habitu gratiae. Deinde etiam dicatur hos habitus non distingui multi censent primum actum non produci ab habitu, nec certum est, actum contritionis supponere ex parte subiecti habitum tamquam propriam dispositionem, quibus omnibus dicendi modis tota res sine hac mutua dependentia agitur, qui verò tenendus sit alibi definiendum.

9 Alij obiciunt expulsiōem formae esse priorem, in genere causae materialis introductione contrariae, & posteriorem in genere causae formalis, quibus negandum est expulsiōem in aliquo genere esse priorem, de quo latè Controu. 8 Punct. 3.

CONTROVERSIA VIII.

De causa materiali & formali.

 G lib. 1. Controuers. 2. de materia, & Controu. 3. de forma, ubi dum essentias harum entitatum explicui, non pauca dixi de virtute causatiua illarum, & de causalitate materiae respectu formae, dum explicabam, quomodo formae praexistant in materiae potentia, & de causalitate utriusque respectu compositi, multa scripsi Controuers. 4. dum naturam modi vnionis explicabam, absolui in praesenti quidquid pertinet ad perfectam cognitionem harum causarum, ex quibus materialis causa se extendit, non solum ad materiam primam, sed etiam ad quodcumque subiectum ex quo educitur forma realis, vel modalis, substantialis, vel accidentalis.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid utraque causa, & utriusque causalitas.

1 **M**ATERIALIEM causam definit Aristoteles in hoc lib. capit. 3. his verbis: *Ex qua cum insit, aliquid fit*; definitionem hanc merito recipiunt omnes Philosophi, contra quam frustra recentiores multa congerunt, quae simplici definitionis explicatione euanescent, hanc exhibeo, quae proluxa argumenta vito, & dirimo, festinè enim interficit, qui nasci prohibet. Definierat Aristoteles materiam primam lib. 1. cap. 9. *Primum cuiuscunque subiectum, è quo quidpiam eo fit patet ut non per accidens insit.* Intendit modò non solum materiam primam describere, sed etiam omnem causam, materialem, quae latius patet, quam materia prima, ideo omisit particulam illam, *primum subiectum*, cuius ratio formae potest competere, quae etsi sit formalis causa compositi, est causa materialis plurium proprietatum, quae ex illa educuntur, omisit etiam illam particulam, *eo patet ut non per accidens insit*, quae tantum potest conuenire subiecto respectu substantialis formae & materialis causa non solum ad hanc se extendit, sed etiam ad formas accidentales, quae ex illa educuntur. His demptis particulis, quod superest in definitione omni materiali causae conuenit & non alij, quod sic ostendo. Do verbum ex commune esse omnibus causis, imò etiam omni principio, quod latius causa patet. Definit enim Aristoteles prima principia, *quae non sunt ex alio neque ex alterutris, sed omnia sunt ex ipsis*, & hac ratione forma potest dici, ex qua fit totum, ita fert communis loquendi modus, quo dicimus totum constare seu componi ex materia, & forma; componi autem idem est, quod intrinsecè causari, causae enim intrinsecè non alio modo, quam componendo, causant. Neque audiendi sunt, qui dicunt hac, & similibus loquutionibus verbum ex sumi improprie, si enim frequenter sumitur hoc verbum in acceptione, quam volunt improprie esse, ex quo capite potest

Franc. Onedo, de Philosoph. Tom. I.

rimus cognoscere an hic & nunc verbum ex proprie, & non improprie sumatur? Sentio definitionem hanc causae materiali praecise competere ratione illius particulae *cum insit*, quae referenda est ad ly *aliquid*, ita ut faciat hunc sensum, *causa materialis est ex quo aliquid fit, quod illi insit*, in hoc sensu definitio omni causae materiali conuenit, quia omne, quod fit ex causa materiali illi inest medià passione, & non potest alij principio, seu causae competere, licet enim ex forma fiat compositum, & illa insit materiae, & sit in composito, compositum autem factum ex forma non inest ipsi formae, & ideo non potest ad illam tanquam ad causam materialem referri, cui debet inesse illud, quod fit ex illa. Hoc intendit Philosophus per illam particulam, *cum insit*.

2 Ceterum est valde notandum materiam dici in ordine ad duplicem terminum causam materialem, in ordine ad formam, & vnionem, quae ex illa educuntur, & illi insunt, & in ordine ad compositum, quod componit, quod non potest dici in esse materiae, potius materia dicitur esse in composito, tanquam inclusum in includente, & pars in toto. Compositum causat materia seipsam communicando tanquam aliquid illi intrinsecum, ex quo componitur, & cum quo inaequate identificatur, formam verò, & vnionem causat tanquam effectus adaequate ab ipsa materia distinctos, quos totos ponit extra se entitatiuè, ita ut nihil illorum constituat formaliter neque componat, sed tantum illis det esse per receptionem, quod agens tribuit per actionem. Respectu horum effectuum materialis causa propria causa dicitur, sicut de materia prima respectu formarum substantialium probaui Controuers. 3. Punct. 4. in ordine ad quos causam materialem definit Aristoteles definitione adducta non in ordine ad totum quod non inest materiae, neque proprie est illius effectus ut postea ostendam. Ex hoc inferes illam particulam *cum insit* non esse intelligendam de inhæione medià vnione, sed medià passione, per quam causa materialis constituitur in actu secundo causans, ad cuius conceptum formalem non spectat ordo ad vnionem, quia ad hoc ut materia causet formam necessum non est illi vniri, etsi semper vnio illius causalitatem comiteretur, ut probaui punct. citato, ubi ostendi causalitatem materialis causae esse passionem, seu receptionem accidentalem & non vnionem. Neque diminutè processit Aristot. ex eo quod non definierit causam materialem in ordine ad totum, quia ut exactè res definiatur non debet definiri in ordine ad omnia extrema, ad quae dicit ordinem, neque causa in ordine ad omnes effectus est necessariò explicanda, sed sufficiet illam explicari per ordinem ad aliquem effectum per quem possumus totam naturam definiti perfectè cognoscere.

3 Conceptus causae materialis, & formalis in ordine ad totum componendum nullam dicunt receptionem accidentalem, aut potentiam ad illam ex parte materialis causae recipientis, aut formae receptae ut probaui Controuers. 2. Punct. 3. & Controuers. 3. Punct. 3. ubi de conceptu materiae, quae essentialiter est causa materialis totius & de conceptu formae quae eiusdem est formalis causa disputauit. Neque alius est conceptus causae materialis totius, quàm conceptus potentis componere per modum partis materialis, & conceptus formalis causae quàm conceptus potentis componere per modum partis formalis quos conceptus explicui punctis citatis, ubi accuratè tractaui, quomodo inter se differant pars materialis, & formalis, & materialem partem perfectibilem per aliam partem formalem perficientem appellauit, & explicui, quid sit partem esse perfectibilem per formam substantialem, & accidentalem, & quid sit partem substantialem, & accidentalem aliam partem perficere, recognosce ibi latè tradita, nihil enim praeter ibi dicta desiderandum inuenio ad cognoscendas naturas causae materialis, & formalis totius, quae formaliter non differunt à partibus materiali, & formali eiusdem, quia conceptus causae intrinsecè à conceptu partis non distinguitur, & per easdem differentias per quas differunt pars materialis, & formalis differunt causa materialis, & formalis, & per eosdem conceptus per quos constituuntur pars materialis, & pars formalis constituuntur formaliter causa materialis, & formalis eiusdem totius.

4 Causalitatem materialis, & formalis causae totius in ordine ad ipsum totum ex parte materiae esse vnionem, per quam materia vnitur formae, & ex parte formae esse vnionem,

S 3 per

per quam forma vnitur materiæ extra totam controuersiam esse debet; id breuiter ratione ostendo. Causa materialis, & formalis totius in actu primo dicunt potentiam componendi totum: ergo reducuntur ad actum secundum per compositionem, per quam formaliter dicuntur componere: sed hæc est vnio: ergo reducuntur ad actum secundum per vnionem: ergo vnio est causalitas vtriusque, quia causalitas nihil aliud est, quam id per quod causa in actu primo reducitur ad actum secundum: potentiam componendi reduci ad actum secundum per vnionem tanquam per compositionem, negbit nemo, est enim per se notum partes actu componere totum, nihil aliud esse, quam actu habere vnionem, per quam ex illis constituitur vnium, quod formaliter est totum constans partibus. Circa hanc causalitatem, seu vnionem plures quaestiones nonnulli hoc loco exagitant, an videlicet vnio, seu causalitas causarum intrinsecarum, ab ipsis distinguatur, an ex suppositione, quod distinguatur eadem sit cum eductione, seu passione, an per simplicem, vel duplicem vnionem annectantur materia, & forma, quas quaestiones exagitaui Controverf. 4. vbi probaui Punct. 1. vnionem esse modum substantialem distinctum ab extraneis, & ab eductione, & Punct. 2. esse modum simplicem, eandemque vnionem dici materializationem, quatenus se tenet ex parte materiæ, & informationem quatenus se tenet ex parte formæ; sicuti eadem entitas actio dicitur, & est agentis causalitas quatenus respicit principium, à quo fluit, & dicitur passio, & est causalitas causæ materialis formæ quatenus se tenet ex parte subiecti. Ex quibus ratum est, eandem esse causalitatem materialis, & formalis causæ in ordine ad totum, quod componunt, & hanc distingui ab vtraque causa, in compositis, quorum partium vnio ab ipsis distinguitur. In totis, quorum altera pars per se ipsam vnitur subiecto, sicuti in hoc concreto *presens*, cuius pars formalis, videlicet præsentia per se ipsam subiecto vnitur, causalitas partis formalis ab ipsa parte formali non distinguitur, & causalitas materialis causæ, quæ eadem est cum causalitate causæ formalis distinguitur à causa materiali, & identificatur cum causa formali: vnde ex duabus concausis, quæ conflunt in hoc concretum, *presens*, subiectum habent rationem materialis causæ illud componens, forma verò, quæ est præsentia est causa formalis componens compositum, & est causalitas sui ipsius, & aliud concausæ, quia per ipsam præsentiam eadem vnitur subiecto, & subiectum eidem est vnium.

Contra hanc doctrinam præsto adest obiectio. De ratione causæ est prioritas naturæ, sed hæc non potest conuenire causalitati: ergo neque entitati identificatæ cum causalitate: ergo non potest esse causa formalis identificata cum causalitate: ergo causa formalis huius concreti *presens* distinguitur à causalitate per quam constituitur actu causans. Respondeo verum esse causalitatem non esse priorem naturæ, ut probaui Contr. 7. Punct. 3. ex quo rectè inferitur non posse habere hanc prioritatem aliquid identificatum cum causalitate, & causam formalem huius concreti *presens* non esse priorem naturæ, in quo nullum est inconueniens, nam etiam si concedamus prioritatem naturæ esse de ratione cuiuscumque causæ, & non solum illarum, quæ adæquatè ab effectu distinguuntur, nihil absurdi contra nos poterit inferri cum sentiamus causam intrinsecè componentem effectum, propriè, & strictè causam non esse quod statim probabo.

Obiicit ad probandum vnionem non posse esse causalitatem materiæ & formæ. Causalitas per se ipsam dependet à causa in eo genere, in quo est causalitas: sed vnio per se ipsam non dependet à materia, neque à forma in genere causæ materialis, aut formalis: ergo non est causalitas materiæ in genere causæ materialis, aut formæ in genere causæ formalis. Resp. antecedens esse verum in causis quarum effectus ab ipsis distinguuntur, non in illis, quæ causant componendo, quia causa à qua dependet effectus adæquatè distinctus potest effectum, & causalitatem causare, materialis enim causa potest subesse passioni, & formæ, quæ mediâ passione recipitur, & ab eodem principio effectiuo possunt effectus, & ipsa effectio procedere; materia verò, quæ totum tanquam effectum componit, non potest simul causalitatem, seu vnionem, & effectum, seu totum compositum componere, quia vnio non constat materiâ, & formâ ex quibus componatur, & ita non possunt materia, & forma, quarum est causalitas illam componere; sicuti actio,

quæ constat principio effectiuo, & subiecto, potest à causis, quarum est causalitas, tanquam à principio effectiuo, & à materia dependere.

Materiam, & formam componentes totum causas intrinsecas vulgus appellat, quibus iam causalitatem assignauimus, sed adhuc sciendum superest: an illis propria ratio causæ conueniat. Non est quaestio de materia quatenus in se respicit formam, & vnionem; hæc enim ratione iam probaui Puncto citato, materiam propriè exercere causalitatem per receptionem respectu formæ, & vnionis, quas recipit, quæ causalitas non solum est mediata, & remota circa totum, ut multi censent, sed proxima, & immediata, quod sic probaui. Principium effectiuum causarum vnionem mediâ actione dicitur immediatè causare totum compositum, ergo principium passiuum causarum vnionem mediâ passione eodem modo dicitur causare totum: vtriusque enim principium est verè causa respectu termini quæ attingit, & terminus, quem vtrumque respicit est omnino idem: ergo non est maior ratio ut dicatur principium efficiens causa immediata compositi per actionem terminatam ad vnionem, quam ut principium passiuum dicatur similiter causa immediata per passionem terminatam ad eandem vnionem, ex vi huius causalitatis materia prima dicitur causa immediata totius non componens, sed patiens vnionem, per quam vltimo constituitur compositum. Vnum in hac re verum est de principio effectiuo vnionis dici esse principium efficiens totum compositum, & illud generat, etiam si tantum attingat per causalitatem vnionem: de principio verò passiuo vnionis non posse dici pari totum compositum, vel totum compositum recipere, quia etiam si ratione vnionis tantum generat totum compositum denominetur genitum, ratione vnionis receptæ compositum receptum non denominatur, non alia de causa, nisi quia inualuit vsus, denominationem geniti, etsi tantum vnioni conuenientem toti communicari, & non ita communicari denominationem recepti, quæ tantum tribuitur entitati indiuisibili, quæ formaliter ratione sui recipitur. Materia quatenus recipit formam potest dici totum mediatè, seu remotè causare, sicuti de producente formam dicitur, si tamen per eandem passionem formam, & vnionem sustentet, causalitas terminata ad formam erit causalitas immediata, non formaliter quatenus ad formam, sed quatenus ad vnionem terminatur. Hoc causalitatis genus non est materiæ ut componentis, de quo procedit difficultas, quam iam soluo.

Sentio, materiam, & formam quatenus sunt causæ intrinsecæ componentes compositum mediâ vnione propriè non esse causas, sed tantum partes compositi, quod sic probaui: forma (idem intellige de materia) quatenus in actu secundo componit totum non est causa materiæ, neque est causa vnionis, quam tantum terminat præcisè ex eo, quod fit pars componens totum, neque est causa sui ipsius: ergo non est causa alicuius quod includat compositum: antecedens admittit communis sententia: consequentia est vndique firma, quia totum nihil includit præter materiam, formam, & vnionem: ergo quod non est causa materiæ, formæ, & vnionis, non est causa alicuius, quod includat compositum. Pergo vltèrius: forma non est causa alicuius, quod includat compositum: ergo neque ipse compositi. Probo consequentiam: totum eatenus est causatum, & existens extra causas, quatenus illa, quæ formaliter dicitur sunt causata & existentia extra causas: ergo eatenus recipit esse à causa quatenus illud recipiunt, illa, quæ dicitur formaliter: ergo non potest recipere esse ab aliqua causa, à qua illud non recipiat aliquid, quod dicat formaliter: sed nihil, quod dicat formaliter totum recipit esse à formâ: ergo neque ipsum totum ab illa suum esse recipit.

Secundò forma, ex eo quod totum componat tantum præstat hoc, quod est terminare vnionem, sed esse terminum vnionis non est propriè esse causam: ergo forma ex eo quod componat compositum non est propriè causa: terminare vnionem non esse propriè esse causam, probaui à paritate reliquorum terminorum actuum vitalium, relationum, & quorumcumque respectuum, cum etiam à paritate vnionis integralis, & ratione. Quia terminus, ut terminus nullum genus causalitatis ex quatuor assignatis à Philosophis dicit, ut cuiusque singula percurrenti patebit. Deinde si forma mediâ vnione aliquid causaret id deberet esse, quod mediâ vnione immediatè

immediatè attingit: sed quod attingit immediatè media vnione est materia: ergo causaret immediatè materiam: hanc non causat: ergo nihil. Ad hæc facit illud argumentum quod efformabam num. 6. Vnio non dependet tanquam à causa à forma: ergo non est propria causalitas respectu illius. Demum si forma esset vera causa quatenus componit, materia quæ similem causalitatem haberet etiam quatenus componens, haberet duplex genus cauſandi, vnum media passione per modum recipientis, aliud mediâ vnione per modum componentis, quæ cauſarum genera maximopere ex causalitatibus differunt, & ita multiplicarentur cauſarum genera respectu cauſarum, quibus propriè, & strictè ratio cauſæ conueniret, quod nullus hucusque concessit. Neque poteris eadem vi argumentum retorquere in meam sententiam, ex qua non infertur minui numerum generum cauſarum propriarum, si forma non sit vera cauſa, quia forma potest dici cauſa propria respectu expulſionis aliis formæ, etſi non dicatur cauſa compositi, quod autem vna forma aliam non expellat physicè, sed moraliter, inconueniens non est, quia finalis cauſa intra numerum, quatuor cauſarum continetur, & non physicè sed moraliter inſiſtit. Accedit plurimos negare cauſæ finalis propriam rationem cauſæ, quapropter nouum non eſſet aſſerere non dari quatuor genera cauſarum propriarum; aſſerere autem materiam pertinere ad duplex genus cauſæ, & dari quinque cauſarum, genera, etiam exceptâ exemplari cauſâ, eſt contra communem omnium ſententiam. Contra hunc dicendi modum nihil momenti adduci poſſe exiſtimo, neque in re differt à communi ſententia, cum non negetur materiam, & formam intrinſecè totum componere, & eſſe partes illius eſſentiales mediâ vnione totum conſtituentes.

PUNCTUM II.

An eadem materia possit duplicem formam incomp. & c. §. I.

Hæc difficultas in præſenti propriè locum ſibi vendicat, vbi de cauſa materiali, & formali ſimul ſermonem inſtituimus, eſt enim vtrique communis: Inquirimus, an eadem materialis cauſa poſſit ſimul ſubſeſſe diuinâ intercedente potentia duabus formis ex ſe incomp. ſibilibus, quod eſt idem ac inquirere an duæ cauſæ formales, poſſint materiam habere communem, & illi inefſe, eodemque iure pertinet hæc difficultas ad tractatum de cauſa materiali, & formali.

§. I.

Nonnulla pramittuntur.

Duplicem reſpectum dicit materia ad formam, quemdam media paſſione, alium media vnione. De vtroque ſub præſio titulo venit diſputatio: an videlicet materia poſſit media receptione duplicem formam ex ſe incomp. ſibilem pati, ſeu recipere, & an poſſit eidem duplici formæ, ſue receptæ in materia, ſue non receptæ, ſed per creationem productæ vniri, ita vt cum qualibet illarum vnum compositum conſtituat, quod à composito, quod cum altera componit differat ratione formæ, & in materia communicet. Quæſtiones hæc inter ſe ſunt valde affines, quæ promiſcuè abſque diſtinctione vulgò agitantur, de illis tamen ego diuerſum feram iudicium, quapropter multum reſert præ oculis ſemper habere hanc diſtinctionem receptionis, & vnionis, mediis quibus forma diuerſo modo ſubiectum reſpicit.

Oportet etiam animaduertere ex diuerſis capitibus poſſe dimanare incomp. ſibilitatem naturalem, ſeu naturaliter non poſſe eſſe duplicem formam in eadem materia media vnione, vel receptione. Primo potest procedere ex luſta quam inter ſe habent hæc formæ, quarum vna ſemper aliam expugnat propter inimicitias, quas cum illa gerit, etiamſi aliâ ſubiectum in ſuo gremio ex ſe vtramque ſimul amplecti non reuenerit, quia non eſſet ſupra ſuam virtutem, causalitatem, vel vnionem vtriusque terminare, ſi ipſæ formæ inter ſe non mutuò digladiarentur, ita vt tota ratio, propter quam formæ ſimul eſſe non poſſunt ſumatur ex mutua exigentia, quam quælibet habet, vt illa poſita corrumpatur altera, nulla habita ratione ad defe-

ctum virtutis, ſeu capacitatis, quem habeat ſubiectum ad vtramque formam ſimul fouendam. Poſſet ſecundò dimanare incomp. ſibilitas formarum ex incomp. ſibilitate diſpoſitionum, quas vtræque ſupponit, quæ cum non poſſint ſimul eidem ſubiecto coaptari extrinſecè reddent formas ad quas diſponunt incomp. ſibiles, etiamſi quælibet ratione ſui poſſet alteram abſque vlla violentia comitari. Tertiò potest incomp. ſibilitas procedere ex incapacitate materiæ quæ ex ſe impotens ſit ad recipiendas ſimul duas formas, quia ita eſt potens vtramque ſucceſſiue recipere, vt illas ſimul capere non poſſit. Poſſet quartò materia non poſſe naturaliter aliquam formam recipere ex defectu agentis naturalis, quia nullum non ſupernaturale poterit illam producere. Hæc incapacitas præciſe ex defectu orta agentis non eſt reſpectu ſimultatis formarum, ſed reſpectu alicuius, quæ non poſſit neque ſimul, neque ſucceſſiue ab agenti produci, quia ſi agens poſſet ſucceſſiue vtramque producere, & ſubiectum poſſet vtramque ſimul fouere, & vna non propulſaret alteram, duo agentia numero diſtincta poſſent duplicem hanc formam in eodem ſubiecto producere, vel vnum, poſtquam vnam produxiſſet, poſſet ceſſare ab illius conſeruatiōe, & producere alteram in eodem ſubiecto, ſi vtramque ſimul producere non poſſet, & ita naturaliter eſſet duplex forma in eodem ſubiecto.

Statuo primò: Si repugnantia recipiendi mediâ inhæſione, vel terminandi mediâ vnione duplicem formam, proueniat ex incapacitate ſubiecti, de potentia Dei abſoluta non poterit ſuppleri à Deo, neque ſubiectum duplicem amplecti formam. Rationem reddo à priori deſumptam ex P. Valquez, quem poſtea dabo. Capacitas, & incapacitas reſpiciendi formas non diſtinguitur à ſubiecto capaci, & incapaci: ergo permanente eodem ſubiecto permanet eadem capacitas, vel incapacitas: ergo ſi hoc ſubiectum eſt incapax recipiendi duplicem formam ſue mediâ inhæſione, ſue mediâ vnione, vel informatione, non potest fieri adhuc ſupernaturaliter capax, quia quidquid Deus miraculoſè operetur, permanet idem ſubiectum: ergo eadem incapacitas; permanente verò incapacitate non potest recipere duplicem formam, quia ſi illas reciperet, eſſet capax, valet enim conſequentia de actu ad potentiam: ergo eſſet capax, & eſſet incapax; capax quia reciperet, incapax quia eſſet idem ſubiectum, quod per ſuam entitatem incapax erat.

Secundò probatur eadem conſuſio: Subiectum recipit in genere cauſæ materialis, ſed in hoc genere nulla potest eſſe eleuatio: ergo ſi ſubiectum ex ſe non eſt capax, non potest capax fieri à Deo: idem dices de effectu cauſæ formalis, ſue intrinſecæ, ſue extrinſecæ, qui non potest ſuppleri à Deo, propter rationem, quam iam trado. Deus tantum operatur in genere cauſæ efficientis: ergo non potest per ſe ipſum ſupplere defectum cauſæ materialis, vel formalis. Probo conſequentiam: hæc cauſarum genera ſunt inter ſe valde differentia. ergo per influxum, quem præſtat cauſa in hoc genere non potest ſuppleri defectus influxus præſtandi in alio genere diuerſo. Conſirmatur: agere non eſt pati: ergo per nullam actionem Dei potest adiuuari materia, vt patiatur formam, quam ipſa ex ſe non potest pati, neque vt terminet vnionem formæ; quam ſubiectum ex ſe non potest terminare, actio enim produciens formam, vel vnionem, tantum producit id, quod eſt recipiendum, vel terminandum, capacitas autem ad determinandum debet ſupponi ex vi actionis, quæ ſubiectum, quod præſupponitur ſuit productum identiſicatum cum ipſa capacitate.

Dices: Deum in genere cauſæ efficientis ſupplere defectum cauſæ materialis: Contra: vel Deus ſupplet hunc defectum cauſæ materialis præſtando ſimilem influxum illi quem præſtat, ſeu præſtaret cauſa materialis, & hoc implicat, quia Deus non potest pati formam, neque illi ſe vnire tamquam ſubiectum informationis: vel ſupplet defectum cauſæ materialis talem influxum actiuum præſtando, vt neceſſarius non ſit influxus cauſæ materialis, & hoc modo materia non recipiet formam, neque erit ſubiectum illius, ſed Deus per creationem conſeruabit formam independentem à materia, per quam creationem materia non erit eleuata ad receptionem ſed potiùs ab illa remota, de quo non eſt quæſtio, ſed an Deus poſſit facere vt duplex forma dependentem à materia tamquam à ſubiecto inhæſionis conſeruetur in eadem materia recepta. Quod dixi

de subiecto inhaesionis eodem modo intellige de subiecto informationis, eadem enim est ratio de utroque.

7 Dices materiam primam esse capacem recipiendi duplicem formam simul, & terminandi utriusque unionem supernaturaliter, non verò naturaliter. Contrà: illud naturaliter vel supernaturaliter, vel se tenet intrinsecè ex parte potentiae materiae, vel tantum extrinsecè, quia licet potentia ad similitudinem horum actuum ex se naturalis est, dicitur extrinsecè supernaturalis, quia illorum simultas propter contrarietatem, seu oppositionem actuum erit supernaturalis. Primum dici nequit, quia naturalitas, & supernaturalitas non potest eidem entitati intrinsecè euenire: sed materia prima est una entitas simplex, & indiuisibilis: ergo non potest illi naturalitas & supernaturalitas conuenire, neque potest habere potentiam intrinsecè supernaturalem recipiendi formas, cum hæc debeat esse identificata cum sua naturali entitate, & nihil supernaturale possit identificari cum entitate naturali. Si dicas illam supernaturalitatem esse extrinsecam materiae, tecum sentio: sed in hoc sensu cum dicitur materia non potest recipere duplicem formam naturaliter, quam poterit supernaturaliter recipere, impotentia recipiendi naturaliter illas formas non est intrinseca materiae, sed extrinseca, quia tantum dicit nullum agens naturale posse illas simul conservare in eadem materia propter impossibilitatem, quam ex se habent formas, non quia ipsa materia ex se virtutem non habeat, quia si agenti naturali virtus actiua superueniret ad conservandam simul utramque formam in eadem materia non obstante oppositione ipsarum, materia prima intrinsecè inuariata absque ulla elevatione naturaliter utramque formam reciperet, ac proinde in hoc sensu idem est dicere materiam primam non posse recipere duas formas simul, ac dicere me non posse ditari ab homine paupere, quod non est me habere aliquam incapacitatem recipiendi diuitias, sed pauperem non habere facultatem illas mihi tribuendi.

8 Iuxta hanc doctrinam intelliges hanc esse optimam consequentiam, materia prima non potest recipere hanc formam, vel simul duplicem aliam naturaliter: ergo neque supernaturaliter, si illud non potest se teneat ex parte materiae, & non ex parte agentis connotati per illam particulam naturaliter. Vnde cum dicimus animum rationalis non potest naturaliter recipere gratiam, tantum intendimus significare nullum esse agens naturale, quod possit gratiam habitalem in animo rationali producere, ex quo provenit animum rationalem non posse ab agente naturali gratiam recipere, sed necessariò illam recepturum (casu quo illam recipiat) ab agenti supernaturali per receptionem supernaturalem ratione agentis, à quo procedit, non verò intendimus significare animum rationalem ex se habere aliquam incapacitatem intrinsecam, vel aliquem defectum circa id, quod præcisè ex parte subiecti requiritur, quod debeat suppleri à Deo ad receptionem gratiae supernaturalis, quia animus rationalis etiam ex se gratiam supernaturalem non exigit, illam poterit recipere per suammet entitatem, & virtutem intrinsecè naturalem, si Deus velit gratiam aliàs indebitam supernaturaliter illi infundere. Semper tamen dicitur animum rationalem supernaturaliter gratiam recipere, & numquam naturaliter, quia semper illius receptio connotat agens supernaturale, & ratione termini intrinsecè est supernaturalis, etiam si ex parte subiecti, in quo recipitur nullam supponat virtutem supernaturalem, ad hoc enim ut receptio absolute sit supernaturalis non requiritur terminum recipere per potentiam passivam supernaturalem, sed sufficit ab agenti supernaturali procedere.

9 Statuo secundò. Si repugnantia naturalis, propter quam idem subiectum non possit recipere simul duplicem formam, vel utraque simul informari, procedat tantum ex mutua utriusque pugna, vel ex contrarietate dispositionum, quas supponunt, poterit Deus supernaturaliter utraque formam in eodem subiecto informationis, & receptionis copulare. Ratio est facilis. Vna forma tantum expellit aliam quatenus petit, ut Deus subtrahat concursum, quo illam conservabat, sed supposita quacumque exigentia subtractionis concursus, potest Deus illam non subtrahere: ergo supposita forma exigente corruptionem alterius poterit Deus alterum, cuius hæc corruptionem exigebat conservare: exigentia enim causae naturae non potest cogere Deum ad illud, quod exigitur præstandum, ita

ut non possit causae exigenti non annuere: ergo quando repugnantia oritur præcisè ex pugna formarum poterit vnicui à Deo: quando oritur ex impossibilitate dispositionum facilius res componi poterit, quia sicut Deus formas substantiales inter se pugnantes potest in eodem subiecto continere, eodem modo poterit formas accidentales, seu dispositiones ad duplicem formam inter se impossibiles in eodem subiecto conservare, sicuti conservat plures praesentias, quas habet Christus Dominus in Eucharistia, quarum quaelibet cum altera habet naturalem impossibilitatem: ergo simul conservatis dispositionibus ad utramque formam iam ex hoc capite formarum simulas non repugnaret. Demum potest Deus formam substantialem absque ulla dispositione saltem supernaturaliter conservare: ergo etiam in eodem subiecto non possent componi dispositiones ad duplicem formam (quod facile posset defendere, si diceret quamlibet formam substantialem supponere tamquam propriam dispositionem carentiam dispositionum ad aliam, de quo modò nihil trado) ex hoc capite non repugnaret respectu omnipotentiae simulas formarum in eodem subiecto.

Obiic. Vna forma expellit aliam per informationem: ergo posita informatione non potest illam non expellere. sicuti posita actione, per quam effectus producitur implicat non produci. Distinguo amecedens: vna forma expellit aliam per informationem in actu primo, concedo: in actu secundo, nego. hoc est forma alterius expultrix per informationem exigit à Deo, ut Deus subtrahat concursum, quo subtrahito non erit inimica forma, cuius non esse machinatur, & hoc voco expellere in actu primo, hoc est intendere in expulsiōnem, seu in non esse formae expellendae; expulsio tamen tantum contingit quando Deus ad exigentiam formae informantis subtrahit concursum, quo formam antiquam conservabat, quae subtrahitio est causalitas non esse formae antiquae, & dicitur expulsio, quando contingit ad exigentiam formae introductae, quae non expellitur physice, sed moraliter media voluntate Dei per subtractionem concursus, quo Deus antiquam formam conservabat, de quo latè punct. 3 §. 2.

Obiic. secundò. Deus non potest facere ut forma, quae ex se est naturaliter impossibilis cum alia, compossibilis fiat supernaturaliter, quia compossibilitas, & impossibilitas identificantur cum entitate formarum, & eisdem permanentibus semper remanent cum eadem compossibilitate, vel impossibilitate. Respondeo de compossibilitate intrinseca rectè probare argumentum, me tamen non afferere Deum posse facere compossibiles intrinsecè duas formas ex se impossibiles, quia etiam si Deus illas conservet in eodem subiecto adhuc remanent impossibiles, quia utraque remanet cum exigentia ad corruptionem alterius, in qua impossibilitas consistit, non enim requiritur ad hoc ut formae sint impossibiles, ut non coniungantur, neque ut non possint absolute coniungi, sed ne possint coniungi absque repugnantia utriusque, contra quam agens utramque conservabit, quia etiam quando sunt simul mutuo, illarum quaelibet exigit non esse alterius in eodem subiecto.

Statuo ultimò: Quando materiam non posse recipere naturaliter hanc formam, vel duplicem illam simul, tantum provenit ex defectu virtutis agentis, supernaturaliter poterit vnicui, vel duplicem formam recipere, quia nullus effectus repugnat produci à Deo ex defectu virtutis Dei, ergo effectus in quo producendo nulla potest inveniri repugnantia præter defectum virtutis productivae poterit produci à Deo, cuius virtus est infinita, & se extendit ad omnia, quae ex alio capite non implicant.

§. II.

De formis substantialibus indicium fero.

13 **P**ater Vasquez 3 part. disput. 29. cap. 4. num. 23. cum Capreol. in 1. distinct. 17. quaest. 2. & aliis Thomistis negat posse materiam adhuc supernaturaliter plures formas substantiales recipere. Afferat P. Suarez in Metaph. disp. 15. sect. 10. num. 6. P. Fonseca 5. Metaph. cap. 4. quaest. 4. sect. 5. ad 3. P. Rub. 2. Physic. tractat. de forma. P. Hurt. disp. 4. sect. 3. num. 39. Praemissa semper distinctione subiecti inhaesionis, & informationis aliquibus conclusionibus meam sententiam aperiā.

14 **PRIMA CONCLUSIO.** Possibilis est materia ex se capax recipiendi

recipiendi duplicem formam substantialem media inhesionem, & media informatione, etiam si formae secundum se sint incompōsibiles. Ex hoc inferitur consequenter ad dicta §. precedenti, praecipue num. 7. posse de potentia Dei absolutam duplicem formam informare simul talem materiam, & recipi in illa de potentia Dei absoluta. Hanc conclusionem recte probant rationes à Suar. adductae pro sua sententia, quarum praecipua est, nullam sequi contradictionem ex exigentia talis materiae, & ex similitudine receptionum, & informationum in illa; non enim vna forma esset de essentia alterius, neque vna forma pertineret ad essentiam compositi, quod altera constitueret, quod sic ostendo. Demus vnam esse formam ligni, alteram formam auri, neque aurum esset lignum, neque lignum aurum, quia neutrum alterius formam includeret: lignum enim, etsi materiam auri includeret, aurum non esset, quia aurum non tantum dicit materiam, sed essentialiter includit formam. Idem dico de auro, quod materiam ligni includeret, non tamen esset lignum. Verum est illa duo composita non distinguenda adequatè, quia habent eandem numero materiam, quod nullum est inconueniens, quia sicut composita accidentalia album, & dulce distinguuntur formaliter, & sunt idem ex parte subiecti, sic accideret in illo casu, in quo eadem esset in re distinctio, quae nunc est in compositis accidentalibus, quorum subiectum est idem, & maior in modo significandi, quia composita accidentalia cum tantum dicant in recto subiectum, & non formam, si subiectum est idem, totum quod dicunt in recto est idem, & ideo possunt praedicari, & dici, album est dulce, composita verò substantiales cum dicant aequè in recto materiam, & formam, etiam si haberent eandem materiam communem, non haberent commune totum id, quod dicunt in recto, & ita non possent mutuò praedicari, neque dici aurum est lignum, vel lignum est aurum, ratione subiecti communis.

15 SECUNDA CONCLUSIO. Materia illa, de qua loquuti sumus conclusionem praecedentem, duplicem illam formam recipere per potentiam naturalem, & ratione illius potentia non diceretur supernaturalis. Hae conclusio constat ex dictis supra, ubi probati hanc illationem esse legitimam: materia ex se non potest recipere duplicem formam substantialem naturaliter: ergo neque supernaturaliter poterit illas recipere: ergo ab opposito consequens valebit ad oppositum antecedens: materia prima recipit supernaturaliter duplicem formam: ergo quatenus est ex se per potentiam naturalem, & per suam entitatem potest utramque recipere. Extrinsecè materia dicitur supernaturaliter recipere formas, quia receptio supernaturalis erit non ratione materiae, sed ratione formarum incompōsibilium, quas nullum agens naturale potest simul in eadem materia conferre, & non possit dici materiam naturaliter recipere tales formas, quia ut ita diceretur illas recipere necessum erat receptionem ex omni capite esse naturalem, & non sufficere illam exerceri per potentiam passivam naturalem, & ex hac non esse supernaturalem, sicuti dici nequit animam rationalem naturaliter gratiam recipere, etiam si receptio supernaturalis non sit ratione subiecti recipientis, & hoc secundum se, & secundum suam virtutem receptionem cum illo identificatam intrinsecè sit naturale.

16 TERTIA CONCLUSIO. Potest dari materia potens ex se terminare duplicem vnionem, ex cuius potentia non possunt simul educi formae illae, quae eidem possunt vniri. Prior pars conclusionis in conclusione 1. continetur. Posterior probatur: posse terminare vnionem ad formam, & posse illam recipere, in aliqua materia possunt realiter separari, sicuti de facto separantur in materia, quae modo est respectu animae rationalis, cuius vnionem potest terminare, etsi non possit illam recipere: ergo ex eo quod materia possit vniri simul duplici formae non inferitur posse utramque recipere: ergo potest dari materia, quae possit vniri sibi formam, quam recipere non potest. Deinde nulla est repugnantia in eo, quod detur talis materia: ergo poterit dari. Idem dico de modis vnionum qui possunt esse informationes materiae, & non educi ex illa, sed ex forma, vel creati à Deo, modus enim vnionis non essentialiter dependet à materia tanquam à subiecto inhesionis, imò si hic, qui de facto datur dependet ex se ipsum, non implicaret dari modum alium, qui posset creati sine dependentia à materia tanquam à subiecto inhesionis.

17 QUARTA CONCLUSIO. Materia, quae de facto datur non potest esse subiectum inhesionis, seu causa materialis duplicis formae substantialis, neque duplicis modi vnionis adhuc de potentia Dei absoluta. Adhuc P. Vasquez in hac conclusione, quam ratione euidenti probare non praesumo, sed tantum probabili coniectura, quam expono: Materia prima non habet capacitatem sustentandi duas formas simul, ergo neque supernaturaliter poterit illas recipere. Consequentia ex iam dictis legitima est, antecedens probò: nullum est fundamentum adtribuendam materiae hanc virtutem recipiendi duas formas simul: ergo non est tribuenda. Probo antecedens: ex eo quod materia possit successivè recipere, non inferitur posse simul, quia maior virtus requiritur ad sustentandam simul duplicem formam, quam successivè, sicuti ex parte efficientis maior virtus requiritur ad producendum simul duplicem effectum, quam successivè: ergo nullum est fundamentum quod hanc virtutem in materia suadeat, quia si aliquid esset, deberet sumi ex virtute, quam habet ad recipiendas successivè plures formas. Consequentiam prioris enthymematis probò: quia sicut iuxta bonam Philosophiam non sunt multiplicandae entitates sine fundamento, sic in eadè entitate non sunt virtutes multiplicandae, neque eadem est extendenda sine positio fundamenti circa effectus, qui maiorem virtutem exigunt, aliàs possum ego dicere mulcam habere virtutem inchoatam ad producendum Angelum, & alia similia sine fundamento confingere.

Obiicit. Plures esse virtutes ad cuius cognitionem fundamentum non habemus: ergo ex eo quod non inueniamus fundamentum, non debemus negare virtutem occultam, cuius fundamentum forsitan nos ignoramus. Resp. admissio antecedenti negando consequentiam, quia licet haec regula non apparet fundamentum, ex quo haec virtus nobis innotescat: ergo non est, non sit infallibilis, imò certum sit aliquando deficere, tamen ut plurimum est vera, & hic, & nunc moraliter certa; nos autem ubi demonstrationem non habemus prudenter iudicamus iuxta communiter accidentia, quia iuxta hunc modum est minus errandi periculum, quam si absolute virtutes sine fundamento concederemus, neque quia aliquando deficiat illa regula, cum ut plurimum vera existat, debemus iudicium suspendere, aliàs plurimas quaestiones indecisae remanerent, sed prudentia censetur, hic & nunc contingere, quod communiter accidere solet, & non quod raro euenit, licet posse aliter rem se habere aliquam formidinem pariat assensui, sine qua non ego conclusionem praecedentem trado.

18 QUINTA CONCLUSIO. Materia prima quae de facto datur potest vniri duplici formae, dummodo non ultra vniam formam, & vnicum modum vnionis ex illo educatur. Posituum huius conclusionis docuit Soar. cum aliis, quos cum illo retuli, qui sine distinctione inter vnionem, & inhesionem docent materiam primam posse habere multiplicem formam. Negativum docet Vasquez, & probatum est concl. praecedenti, utrumque & praecipue positivum quod probatum non est ostendo ex principiis Patris Vasquez disp. 29. citata num. 25. & ex doctrina Caiet. ibi relati, quam ipse Vasquez approbat. Refert citato loco sapientissimus Pater Caietanum concedentem Scoto effectum non posse dependere à duplici causa totali, & aliter inde non sequi eandem naturam non posse à pluribus personis terminari, eo quod diuerso modo dependeat natura à suppositis alienis, quam effectus à causa efficienti, natura enim à supposito, à quo terminatur, potius pendet instar relatiui, quam sicut effectus ab efficiente, quare sicut relatio potest esse ad plures terminos, ita etiam eadem natura posset à pluribus personis terminari. Hae sunt Caietani verba ex Vasquez translata. Deinde in confirmationem huius doctrinae sic scribit Vasquez: Natura ita terminatur ab una persona aliena ut solum terminetur tanquam à totali termino secundum entitatem, hoc est, ita terminatur ab una persona ut in sola illa possit esse, & ab ea sustentari, & hac sola ratione tanquam à termino totali terminatur; at verò quia non terminatur omni modo, quo terminari posset, siquidem ipsa terminari potest diuerso quodam modo à qualibet persona diuina seorsim, ideo dum terminatur ab una non habet explicitam capacitatem, quae posset ab alia terminari. Postea latè tradit rationem, propter quam effectus non possit dependere à duplici efficiente, videlicet quia ab hoc accipit esse, & isto accepto, non habet quid ab alio accipiat, at verò terminata ab una subsistentia non accipit esse

esse ab illa, sed quamdam terminationem, propter quod potest terminari, ab alia, & aliam accipere terminationem. Ex his principiis sic arguo. Casu quo forma, & modus vnionis creentur, materia prima tantum se habet per modum puri termini respectu formæ, & modi vnionis, ergo poterit terminare multiplicem vnionem. Probo ex doctrina, quam supra ex Valquo retuli: tunc materia prima non acciperet esse à forma neque illi daret esse, quia supponimus creari formam, & modum vnionis: ergo posset aliam vnionem ad formam aliam terminare. Probo consequentiam: natura potest terminari pluribus suppositis, seu subsistentiis, quia tantum se habet vt terminus subsistentiarum, non vt causa, neque vt effectus: sed si vniones, & formæ creentur, materia tantum se habebit, vt terminus vnionum ad formas, non vt causa, neque vt effectus illarum: ergo poterit pluribus vnionibus terminari.

20 Rationem à priori huius conclusionis accipe. Non maior, sed eadem omnino virtus requiritur ad terminandam duplicem vnionem ad formas distinctas simul, & ad terminandas easdem vniones successiue: ergo materia, quæ potest terminare successiue potest vtramque simul terminare. Antecedens probo: terminus vt terminus non est causa, sed tantum per suam entitatem terminat vniones productas ab aliis causis. Vnde terminare vniam vnionem dicit suam entitatem & vnionem productam ab alia causa, terminare duplicem vnionem, dicit eandem omnino entitatem ex parte materiæ, & duplicem vnionem productam aliunde: ergo vno, quæ additur quando materia terminat vnionem non oritur ex ipsa materia: ergo siue materia terminet vniam vnionem, siue duplicem, nihil additur ex parte materiæ, neque illi intrinsecum, neque extrinsecum ortum ab ipsa materia, neque nonum exercet influxum, sed tantum supponitur ex parte materiæ entitas capax terminandi quamlibet ex illis vnionibus sine aliquo influxu orto ab illa: ergo non maior virtus requiritur ad terminandam duplicem vnionem simul, quam successiue: ergo materia, quæ potest terminare successiue duplicem vnionem, poterit simul vtramque terminare. Hinc clarè deprehendes distinctionem inter terminationem duplicis vnionis ad duplicem formam, & duplicem receptionem earundem vnionum, vel formarum. Quando recipitur duplex forma, vel duplex vnio in materia datur duplex receptio, vtraque orta ex materiæ visceribus & ex virtute illius tanquam ex causa, quapropter maior virtus requiritur ex parte materiæ, sicut ex parte cuiuslibet causæ, vt simul duplicem edat causalitatem, circa quas conatum adhibet, & exercitium virtutis causatiuæ; quando vero materia terminat duplicem vnionem, creatam ad duplicem formam etiam creatam, nihil reperitur ortum ex visceribus materiæ, in quo causando suam exerceat virtutem, ac proinde non maior virtus requiritur ad terminandam simul illam duplicem vnionem, quam illa quæ requiritur ad successiue vtramque terminandam.

21 Obiicit. Potest Deus creare materiam, quæ sit potens terminare successiue duplicem vnionem, & non simul: ergo maior virtus requiritur ad terminandam duplicem vnionem simul, quam ad eandem successiue terminandam. Resp. negando antecedens propter rationem iam datam, quia terminus per puram terminationem, nihil præstat, in quo possit suam infundere virtutem, neque materia dum terminat ponit aliquem conatum, neque influxum, vt actu terminet, sicut ponit efficiens, vel ipsa poneret ad recipiendam vnionem. Et sicut Deus non potest producere albedinem potentem terminare successiue visionem hominis, & equi, & impotentem vtramque simul terminare, ita neque materiam quæ possit successiue, & non simul duplicem terminare vnionem, non enim maiorem influxum præstat materia in vniones præcisè quatenus illas terminat, quam albedo in visiones, tam enim materia, quam albedo se habent respectu vnionum, & visionum, vt purè terminos in nullo genere causæ influentes in vniones, & visiones, quas terminant, neque refert materiam esse terminum intrinsecum vnionis, & albedinem terminum extrinsecum visionis, quia ratio intrinseci, vel extrinseci nullam dicit causalitatem, nullumque influxum.

22 **SEXTA CONCLUSIO.** In tota latitudine formarum possibilem nonnullæ erunt formæ substantiales, quæ absque aliqua ipsarum repugnantia possint informare eandem materiam quin vna petat expulsionem alterius. Hanc conclusionem tradidit recens quidam de formis diuersæ spe-

ciei, quam impugnât in formis eiusdem speciei: ego verò de omnibus idem fero iudicium. Ratio est: de conceptu quidditatiuo formæ substantialis abstrahentis ab existentibus, & possibilebus non est impossibilitas cum aliis formis eiusdem, vel diuersæ speciei, neque prædicatum aliquod, quod per locum intrinsecum connexionem habeat cum hac impossibilitate: ergo possibile sunt formæ, quæ illa careant. Secundò nulla inuenitur repugnantia in his formis, imò neque ratio aliqua, quæ suadeat formas omnes esse impossibiles, cum illam impossibilitatem solam nos docuerit experientia, quam de formis purè possibilebus non habuimus. Possent hæc formæ ex se immediatè non compossibiles præcipuè si specie differrent, esse impossibiles ratione dispositionum, quas supponerent, possent etiam dispositiones non impossibiles secum asserre, & in hoc casu simultanea informatio, & receptio plurium formarum in eadem materia ex omni capite esset naturalis, quia ex parte materiæ supernaturalis non esset, quia iam probaui concl. i. posse dari materiam ex se naturaliter potentem plures formas sibi vnire, & recipere, neque ex parte formarum, neque dispositionum, quæ amico foedere possent in idem subiectum conuenire, neque ratione agentium, quia vt dicebam num. 12. simultas formarum, quarum quælibet potest ab agenti naturali produci ratione agentium præcisè supernaturalis non eaderet; in reliquis autem euentibus quando ex aliquo capite simultas non potest naturaliter contingere etfi ex aliis capitibus naturaliter non repugnaret: verbi gratia, cum materia ex se potens terminare vnionem duplicis formæ impossibilis, vtramque de facto simul terminaret, illa simultas absolutè supernaturalis dicenda esset non ratione materiæ; sed ratione formarum ex se impossibilium.

23 Obiicit. Materia prima semper est sufficienter informata vniuocâ formâ adæquatâ: ergo non indiget aliâ formâ: ergo superflua erit illi informatio illius formæ. Confirmatur: materia prima ideo recipit formam, quia indiget illa, sed non potest indigere duplici formâ: ergo non potest illam recipere. Resp. materiam primam sufficienter informari vnica formâ, ex quo infertur aliam non esse illi necessariam, non tamen infertur esse superfluum, plura enim, quæ necessaria non sunt, valde vtilia existunt, lux enim aëri non est necessaria, non tamen illi superflua est. Secundò etiam si secunda forma nullam materiæ vtilitatem asserret, esset necessaria composito, quod constituit, & ex hoc capite non inutilis esset, neque superflua, neque ex hoc capite repugnaret, id enim inutile, & superfluum dicitur absolutè quod omni vtilitate caret, non quod vni, vel alteri entitati non vtile est. Ad confirmationem Respondeo dato materiam vniam recipere formam, quia illa indiget, & concessio, quod aliâ non indigeat, negando, non posse recipere aliam, non enim rectè infertur, materia recipit hanc formam, quia indiget illâ: ergo non potest recipere aliam, quâ non indiget, potest enim recipere vniam formam propter indigentiam, & aliam propter potentiam, seu indifferentiam, quam habet ad illam, sicut aër recipit proprias qualitates, quia indiget illis, & recipit lucem, quâ non indiget, quia capax est recipiendi illam.

§. III.

De formis accidentalibus iudicium fertur.

24 **P**lures formas accidentales inter se disparatas posse simul reperiri in eodem subiecto media inhesionem & media informatione sensibus percipimus, sentimus enim albedinem, dulcedinem, & præsentiam in eodem subiecto. Formas contrarias, verbi gratia calorem, & frigiditatem esse impossibiles, & mutuò se expellere suadet experientia. Hanc impossibilitatem in naturam formarum ferè omnes reducant, ex eo enim quod disponent ad formas inter se immediatè oppositas, talem naturam fortiuntur, vt eandem impossibilitatem inter se æmulentur, quam formæ, ad quas disponent, sortiuntur. Formas adæquatas eiusdem speciei, & eiusdem omnino rationis esse etiam impossibiles monstrat experientia, non enim possum ego habere duplicem præsentiam, duplicem quantitatem, aliæ huiusmodi accidentia. Nonnulli reuunt concedere has formas ex natura sua esse impossibiles per oppositionem aliquam, quam inter se habeant, & asserunt totam illarum impossibilitatem oriri ex inca pacitate

§. I.

De effectū primario.

incapacitate subiecti, quod non potest duplicem formam accidentalem eiusdem omnino rationis sustinere. Censeo impossibilitatem formarum accidentalium non oriri ex incapacitate subiecti, quia si ex hac oriretur, neque diuinitus possent in eodem subiecto reperiri, ut probauimus supra, sed fide certum est in Eucharistia habere corpus Christi plures praesentias definitiuas eiusdem speciei: ergo naturalis ipsarum repugnantia non oritur ex repugnantia subiecti. Ex praesentis definitiuus gradum facio ad praesentias circumscriptiones, etiam si specie distinguantur, quod ego non censeo, quas etiam posse in eodem subiecto reperiri fert communis sententia. Neque hac repugnantia praecise ex defectu virtutis agentium potest oriri, quia cum ego virtutem habeam ad acquirendam per motum progressum praesentiam in hoc spatio, & extrinsecum agens virtutem habet ad imprimendum mihi impulsus, quo in alio spatio praesentiam distinctam acquiram, si termini ratione sui, vel ratione subiecti non repugnant, simul a diuersis virtutibus producerentur. Ex hoc infero: repugnantiam horum accidentium oriri ex impossibilitate, quam inter se habent, ratione cuius in genere cause formalis ad inuicem se expellunt.

25 Censeo similiter impossibilitatem accidentium contrariorum caloris, & frigiditatis oriri tantum ex oppositione ipsorum, & nullo modo ex incapacitate subiecti. Probo hanc conclusionem a paritate accidentium eiusdem speciei, quae tantum opponuntur ratione sui, & non ratione subiecti, & a paritate accidentium disparatorum albedinis, & caloris, in quibus, quia deficit formalis oppositio, nulla reperitur, quod est signum tantum impossibilitatem accidentium oriri ex oppositione formali ipsorum. Ratione etiam eandem paritatem confirmo. Non maior virtus requiritur ex parte subiecti ad recipiendam nigredinem simul cum albedine, quam ad recipiendum calorem simul cum eadem albedine cum supposita iam receptione albedinis ex parte subiecti non requiritur maior virtus ad effectum, qui perfectior non est, sed supposita iam albedine, nigredo neque illius receptio, quae esset eadem si albedo non supponeretur, non est perfectior calore, & receptione illius: ergo supposita iam albedine in subiecto, ex parte subiecti, non maior virtus requiritur per se loquendo independentem ab impossibilitate formarum, ad coniungendam nigredinem per receptionem cum albedine quam ad coniungendum calorem cum eadem albedine: sed potest coniungere calorem cum albedine: ergo praecise si aliud non sit impedimentum poterit subiectum ex se coniungere nigredinem cum albedine, sicuti componit calorem, & albedinem. Dices formam arguendi non esse bonam, quia maior virtus requiritur ad producendam muscam, quam ad producendum hominem, nihilominus valet homo hominem producere, & muscam producere non poterit. Respondeo me non arguere: potest subiectum recipere calorem: ergo poterit recipere albedinem, ad quam non requiritur maior virtus, sed supposita iam ex parte subiecti virtute ad utramque qualitatem recipiendam, inferre ex eo quod non maiorem conatum impendat virtus passiva in receptione huius qualitatis, quam illius, posse componere quatenus est ex se receptionem huius in qua maiorem conatum non impendit cum receptione, cum qua componit aliam, in qua maiorem vel saltem aequalem virtutem in actu secundo exercet.

26 Ex hoc infero: posse reperiri in eodem subiecto duplicem formam accidentalem, siue eiusdem speciei, siue contrariam, quia quoties impossibilitas tantum oritur ex mutua ipsarum oppugnatione, & non ex incapacitate subiecti, illa non obstat de potentia Dei absoluta possumus formae in eodem dari subiecto. Hac de formis, quae opponuntur tantum ratione subiecti, sunt tamen aliae formae accidentales, quae obiecta opposita respiciunt sicuti amor, & odium, assensus, & dissensus, quarum oppositionem explico Controu. 5. de anima Punct. 3.

PUNCTUM III.

De effectibus causa formalis.

Duplex formalis effectus vulgo circumfertur, primarius, & secundarius; hic negatiuus, ille positiuus, de utroque sigillatim disputabo.

1 Dixi saepe effectum formalem primarium formae nihil aliud esse, quam totum compositum, quod dicitur effectus formae, ex qua tanquam ex causa formali intrinseca componitur. Causalitas, quam formae assignauimus totum suum esse effectum suadet, quia cum hac sit vnio, & quod ex vnione resultat sit totum compositum, hoc effectum dicimus, in quem fertur causalitas formae, vnio videlicet. Deinde causa intrinseca causat, semetipsam exhibendo effectui quem componit: sed quod componit forma, & cui seipsam exhibet est totum: ergo totum est effectus formalis formae. Hoc effectui formali assignato optime subsistit illud tritum proloquium, quo dicitur impossibile esse dari formam in subiecto sine formali effectui, quia cum totum nihil aliud sit, quam materia, forma, & vnio, eo ipso, quod detur forma vnita subiecto, datur materia, forma, & vnio, & necessarii datur totum, quod ab his entitatibus simul sumptis non distinguitur. Neque quidquam aliud potest inueniri quod possit esse effectus, cum sit positiuus, & forma nihil aliud positiuum causet per vnionem ad materiam, nihil enim inuenitur postquam forma est vnita materiae praeter compositum, materiam, formam, & vnionem, sed forma non est causa materiae seorsim sumptae, neque vnionis seorsim, neque materiae, & vnionis, neque ipsius formae seorsim sumptae, quia nullam ex his entitatibus intrinsece componit, neque extrinsece causat; ergo tantum potest esse causa totius, seu materiae, formae, & vnionis simul sumptarum, quae a toto non distinguuntur: ergo nullus effectus positiuus formae potest dari praeter totum: ergo effectus formalis, qui positiuus est, non distinguitur a toto composito.

2 Ex his inferes contra recentiores, quibus patrocinatur Rub. materiam ut informatam non esse effectum formalem formae, quia materia ut informatam non est totum, sed tantum dicit materiam cum informatione, seu materiam habentem formam, forma autem neque est causa materiae, neque informationis, seu habitationis formae, ut modò expendebam. Si hoc teneas, videbis saepe multos vanè terri vanis difficultatibus, quas rem non percallentes petunt ex negatione effectus formalis posita forma in subiecto, saepe enim anguntur quomodo visio inharens lapidi, non illum constitueret videntem, ex quo inferri existimant non illi tribuere effectum formalem, & quomodo gratia habitualis in purè homine filium adoptiuum constituat, & hunc effectum Christo Domino non tribuat. Semper enim forma suum effectum formalem tribuit, quod est compositum, sed quia eadem forma cum diuersis subiectis diuersa composita constituit, hinc est, quod diuersos fortitur effectus formales. Hac ratione visio, etsi lapidi posset vniri non illum constitueret videntem, quia videns dicit compositum ex visione, & natura animalis, & non quodcumque compositum constitutum ex visione, & alio quodcumque subiecto. Similiter filius adoptiuus dicit compositum ex gratia habituali, & subiecto, quod non sit filius naturalis, & gratia habitualis vnita Christo Domino non componit concretum, cuius subiectum quod est hoc suppositum Christus, filius naturalis non sit, & ita non constituit filium adoptiuum quando vnitur Christo: quando verò vnitur homini puro constituit quoddam concretum sanctum, cuius subiectum non est filius naturalis & ita illius effectus formalis, seu totum, quod resultat ex homine & gratia est filius adoptiuus. Si verò eadem gratia lapidi vniretur illius effectus formalis, non esset totum, quod sanctum diceretur, quia sanctum dicit concretum constans ex gratia habituali, & natura intellectuali.

3 Inferes, ex his nihil aliud esse formam suum effectum formalem tribuere subiecto, quam cum illo totum constituere, in quo sensu posset etiam dici, si ita ferret usus, materiam suum effectum materialem tribuere formae, quia sicut forma cum materia componit totum, ita materia cum forma idem componit, & utraque est de essentia totius. Est tamen specialis ratio, propter quam praevaluit usus, ut totum potius diceretur effectus formalis formae, quam effectus materialis materiae, etsi utroque modo dici posset. Hac est indifferentia, quam habet materia, quae de

de facto datur ad totum huius, vel illius speciei constituendum, & determinatio, quam habet forma, ex quo provenit, ut totum hoc, quod ratione formæ ab illo specie differt, & non ratione materiæ, iuxta vulgarem loquendi modum non dicatur effectus materiæ, sed formæ. Hæc ratio communis est compositis substantialibus, & pluribus accidentalibus. In accidentalibus occurrit etiam alia, videlicet subiectum, seu materiam significare in recto, formam in obliquo, & ita subiecta significantur per modum habentis, & denominata per formam, ex quo provenit, ut dicamus formas subiectis tribuere suum formalem effectum, & non dicamus materiam tribuere suum materiale effectum formæ, quia hæc non significatur per modum habentis materiam. Nihilominus potuit dici albedo parietata per subiectum sicuti paries dicitur dealbatus per albedinem, si ita ferret usus, ut ex Hurtado dixi Controu. 2. puncto 3.

§. II.

De effectu secundario.

4 **V**Nus est negatiuus effectus formalis causæ qui est expulsio formæ in qua expulsiōe examinandum est, quid se teneat ex parte effectus negatiui, quid huius sit per se, quid per accidens, respectu principij expellentis, quid se teneat formaliter ex parte principij, & quid sit causalitas. In expulsiōe animæ rationalis est subtractio concursus, quo cōseruabatur vnio, & non esse ipsius vnionis, quæ antea cōseruabatur, in expulsiōe aliarum formarum corruptibilium inuenitur eadem subtractio concursus, & idem non esse vnionis, insuper reperitur subtractio concursus, quo cōseruabatur forma, & non esse formæ prius cōseruata. Idem contingit in expulsiōe formæ accidentalis.

5 Principium expellens quodcumque illud sit, per se non opponitur cum substantia formæ substantialis, neque intendit non esse illius secundum substantiam: patet hoc in corruptione hominis, in qua anima rationalis, quia suum esse habet independentem a subiecto, quacumque forma introducta, quæ è subiecto abigitur, remanet; idem contingeret in qualibet forma ex his, quæ generantur si per actionem creatiuam cōseruarentur. Ratio est manifesta: forma non expellitur per aliam formam à natura rerum, sed à subiecto: ergo si non habeat hæc forma subiectum, quod alia acquirat nullam habebit oppositionem cum illa: ergo id, quod hæc forma intendit est pellere aliam à subiecto: ergo si alia abeat, etiam si postea cōseruetur, non erit contra exigentiam formæ introductæ illius cōseruatio, sicuti non esset si antea non præcessisset in subiecto, à quo expellitur.

6 Principium expellens, quod non opponitur cum forma secundum se, poterit opponi cum forma vt inherente mediâ passione, vel informante mediâ vnione, vel vtroque modo. In primis certum est opponi cum forma vt informante independentem ab inherencia, patet in anima rationali, quæ non inheret, cum qua opponitur forma cadaueris, & non cum illa secundum se: ergo cum illa vt informante. Sed adhuc poterit subesse difficultas, an forma cadaueris opponatur cum anima rationali vt informante præcisè, vel cum illa vt informante per informationem inherentem ita vt immediata oppositio non sit cum forma vt vnita ratione formæ, neque ratione vnionis, sed ratione inherencia, quam habet vnio in materia, ita vt si hæc non inhereret forma cadaueris relinqueret vnitam subiecto rationalem animam quia modò directè, & per se opponitur cum inherencia vnionis quâ destructâ definit esse vnio, & anima rationalis non informat: vel an forma cadaueris opponatur immediatè cum vnione secundum se, cuius non esse intenderet, etiam si vnio crearetur. Iuxta aliquorum principia, qui religiosè obseruant nihil creatum posse desinere ad exigentiam alijs entitatis creatæ ex hoc principio sic posset argui. Positâ formâ, & positâ vnione creatâ, quidquid est in composito est creatum: ergo neque forma, neque vnio potest corrumpi ab entitate creatâ: ergo forma informans tantum opponitur cum alia forma, & cum alia vnione, quatenus forma, vel vnio est dependens à subiecto, tanquam à causâ materiali: si enim opponeretur cum forma vel vnione secundum se opponeretur cum forma, & vnione etiam si nulla intercederet inherencia. Nihilominus omnino certum puto for-

mam opponi cum alia forma, vt informante, siue per informationem creatam, siue educatam, ita vt vnio secundum suam entitatem sit ratio formalis terminandi oppositionem, quam habet forma expellens cum expulsa. Ratio est, quia etiam si vnio crearetur, anima rationalis vt vnita opponeretur cum forma cadaueris, neque naturaliter possent duæ formæ informare idem subiectum, etiam si vtrique forma, & vtrique vnio crearetur, oppositio enim est inter formas vt informantes, & æquè informant per vnionem creatam siue educatam. Neque ratio opposita quidquam probat, rectè enim entitas creata potest exigere annihilationem alijs entitatis creatæ, neque quidquam contra hanc conclusionem obijci potest. Eandem conclusionem stabiliet ratio num. 9. adducenda ad probandum formam vt informantem esse terminum expulsiōis.

7 Opponitur etiam forma cum alia forma præcisè vt inherente seclusâ informatione. Hanc conclusionem tradidi Controuers. 2. punct. 2. n. 17. vbi dixi animam rationalem non solum opponi tantum cum forma Embryonis, seu cuiusvis alijs compositi, quam expellit tantum vt vnita, sed etiam vt inherente, alias anima rationalis informans tantum destrueret vnionem formæ præcedentis, & illam inherentem relinqueret in eodem subiecto, quia inherencia, vt ibi dicam, bene posset sine vnione subsistere, si hæc ex aliquo capite non impediretur, neque ex non esse vnionis à priori, aut à posteriori sequeretur non esse inherencia. Ex hoc infero formam opponi non solum cum vnione secundum se, sed etiam immediatè cum ipsâ inherencia vnionis, ita vt inherencia, & vnio per se immediatè terminent oppositionem, quia etiam si forma cum illa forma secundum se sumpta non opponatur, opponitur immediatè cum illius inherencia: ergo potiori ratione opponetur cum inherencia vnionis per suam entitatem oppositæ cum alia forma.

8 Concludo ex his in corruptione cuiuscumque compositi vnionem inter materiam, & formam immediatè & per se corrumpi ab alia forma, illiusque non esse per se intendi à principio expellente. Similiter inherentiam vnionis, & formæ eodem modo desinere esse, tanquam entitates quarum non esse intenditur à principio expellente; formam verò non per se corrumpi, neque illius non esse per se intendi, sed tantum provenire ex eo quod forma sine inherencia non possit subsistere & ita hac ablata definit esse, succeditque illius non esse: quod si forma posset sine inherencia permanere, posito principio expellente adhuc permaneret, sicuti de facto contingit in expulsiōe animi rationalis. Hæc de expulsiōis termino, illius principium modò explicabo.

9 Dixi quid desinat esse ratione formæ informantis, oportet modò scire quid sit principium illius non esse, quod in expulsiōe reperitur. Duplex est principium, in actu primo, & in actu secundo: in actu primo est illud, quod potest ponere effectum, siue de facto illud ponat, siue non in actu secundo est, quod potest ponere effectum, & illud ponit de facto. Vtrumque respectu non esse quod in expulsiōe reperitur explicabo. Forma secundum se principium non est expulsiōis, vt per se patet, quia secundum se non potest aliud expellere, expulsio enim semper est in ordine ad idem subiectum informationis, seu inherencia. Forma vt vnita seclusâ omni inherencia siue formæ, siue vnionis principium est expellens aliam formam, seu potens inducere non esse quod in expulsiōe reperitur. Formæ opponuntur, quatenus constituunt diuersa tota; forma enim cadaueris, & rationalis opponuntur quatenus constituunt cadauer, & hominem: sed constituunt hæc composita præcisè vt informantes: ergo vt informantes opponuntur: ergo vt informans forma cadaueris esset principium non esse formæ hominis, vt informantis: ergo sicuti forma hominis vt informans est terminus expulsiōis, ita forma cadaueris, vt informans erit principium illius per modum actus primi. Clariùs patet eadem conclusio in formis accidentalibus, in quibus sic arguo. Calidum vt octo, & frigidum vt octo formaliter vt calidum, & vt frigidum opponuntur, sed per vnionem intelligitur vnum formaliter calidum, & alterum formaliter frigidum, etiam inherencia seclusâ: ergo etiam inherencia seclusâ intelliguntur opposita: ergo intelligitur repugnantia ipsorum tam ex parte termini, quam ex parte principij.

10 Opponitur etiam forma vt inherens, seclusâ etiam vnione

vnione ex parte principij cum alia forma independentem ab vnione, & vt vnita independentem ab inhærentia. Priorem partem probō: duæ vniones formarum oppositarum per se immediatè opponuntur respectu eiusdem subiecti: ergo duæ inhærentiæ etiam per se immediatè respiciunt subiectum per semetipsas inhærentiæ, & vnionis, & æquè respiciunt formas oppositas quarum sunt inhærentiæ: ergo forma ligni vt inhærens opponitur cum forma ignis vt inhærente. Alteram partem videlicet formam vt inhærentem opponi cum alia forma vt informante sic probō: Oppositio inter extrema semper est mutua, implicat enim hoc esse impossibile cum illo quin illud sit etiam impossibile cum isto, sed probaui num. 7. animam rationalem præcisè vt vnitam omni inhærentiæ seclusâ opponi cum forma embryonis vt recepta independentem ab vnione inter materiam, & formam embryonis: ergo forma embryonis vt recepta opponitur cum anima rationali vt vnita: ergo illa vt recepta exigit non esse animæ rationalis vt vnitæ: ergo est principium per modum actus primi non esse formæ rationalis vt vnitæ, quo posito forma rationalis vt vnita non permanebit, sed illius destruetur vnio.

11 Est etiam aliud principium in actu primo illius non esse, quod dicit expulsio, hoc est, principium in actu primo potens producere formam expultricem formæ præexistentis, quod non tantum petit productionem formæ, quam continet in sua virtute, sed non esse oppositæ illi, quam intendit producere, eo enim ipso quod agens in actu primo exigit producere formam ignis in hoc subiecto exigit non esse totius formæ impossibilis cum illa, quam intendit producere, ac proinde exigit vt subtrahatur concursus formæ oppositæ, quæ in subiecto reperitur, & ne detur nouus concursus ad formam impossibilem cum illa, quam intendit producere. Clarè rem cernes in formis accidentalibus: datur subiectum frigidum, cuius frigiditas conferatur ab aqua, seu ab alio agente calido approximato: applicatur agens calidum in actu primo potens producere calorem vt tria, impossibilem cum frigiditate vt sex: hoc agens calidum in actu primo, antequam calorem vt tria producat, exigit immediatè non solum productionem trium graduum caloris, sed etiam subtractionem concursus caloris vt sex, & non esse illius: quod latè, clarè, & efficaciter inuenies Controuerſi. 6. de generatione, Punct. I. ubi resistentiam actuum qualitatium explico. Idem contingit in formis substantialibus, in quibus eadem est oppositio, agens enim in actu primo exigit productionem formæ ignis in hoc subiecto exigit non esse formæ ligni in subiecto eodem. Ex quo infero virtutem productiuam ignis in actu primo proximè constitutam, esse in actu primo per se etiam principium non esse formæ ligni in eodem subiecto.

12 Aliud principium in actu primo non esse formæ in subiecto iuxta communem doctrinam posset assignari, videlicet non esse dispositionum requisitarum ad formam, ex quo immediatè sequitur non esse formæ in subiecto in opinione, quæ asserit formam dependere in conservari à dispositionibus, quibus ablatis secundum hanc sententiam, quolibet alio principio corruptionis secluso deficeret forma. In mea sententia, in qua forma non dependet in conservari à dispositionibus: non esse dispositionum, neque in actu primo principium est expulsionis formarum, illis enim ablatis, & oppositis introductis forma naturaliter conservaretur in materia, dummodo non esset aliud principium, à quo corrumperetur. Ex his inferes agens producens formam ignis in subiecto multipliciter esse principium in actu primo respectu expulsionis formæ ligni primò, immediatè, & per suam entitatem, quatenus exigit subtractionem concursus, quo conservatur forma ligni in subiecto modo explicato num. II. Secundo mediâtè, quatenus producit formam inhærentem subiecto. Tertio etiam immediatè quatenus producit vnionem inter materiam, & formam, siue inhærentem subiecto, siue non inhærentem, sed per actionem creatiuam, qui duo posteriores modi non distinguuntur si agens per eandem actionem producit formam, & vnionem in subiecto. Hæc de principiis in actu primo corruptionis, seu non esse formæ in subiecto. Explico modò, quæ ex his principiis, quæ in actu primo possunt influere, de facto in actu secundo influant.

13 Consent multi ex principiis in actu primo potentibus

Franc. de Guisado, Philosoph. Tom. I.

expellere formam, illud tantum, quod est prius aliis de facto expellere formam, quia posteriora iam inueniunt formam expulsum ab illo, quod illa præcessit, & ita illam de facto expellere nequeunt. Ita philosophantur multi Theologi, qui asserunt actum contritionis esse expulsum peccati, de facto tamen illud non expellere, quia iam illud inuenit expulsum ab habitu, qui ad actum contritionis supponitur. Sic in nostro casu posset dici formam ignis ad huc vt in formam non expellere formam ligni, quia iam illam inuenit expulsum à principio producente formam ignis, quod necessariò supponit, quodque diximus exigere non esse formæ ligni in illo signo, in quo exigit productionem formæ ignis prius naturâ, quod illa producat, & hac ratione defenderet non nemo vnâ formam in actu secundo aliam non expellere. Cæterum licet exemplum à Theologis adductum forsâ improbari non possit, propter peculiarem illius materiam, in qua diuersa est ratio, ac in aliis, vt postea explicabo, qui ita in aliis causis philosopharetur, non rectè prioritatem naturæ percassuisset præsumerem. Aliud enim est supponi prius naturâ principium expulsum, aliud supponi expulsionem, sicut aliud est dependere à principio expulsum tanquam à causa, aliud dependere ab ipsa expulsionem. Forma vt informans supponit tanquam principium actum primum ad illam quod est ex se potens expellere contrariam, non tamen supponit ipsam expulsionem potentem procedere à tali principio, neque supponit actum primum quatenus de facto expellentem, sed actum primum secundum suam entitatem, cuius forma non poterit esse principium, quia est illo posterior; expulsionis verò, quæ posterior non est, & quam non supponit, rectè potest esse principium ex hoc capite, si aliâ sit potens illam inducere, & simul cum actu primo, à quo dependet, illam inferere, ita vt forma vt informans, quæ secundum se est posterior naturâ principio illam producente, simul cum eodem principio in ordine ad alium effectum constituat vnicum principium adæquatum, quod sit prius naturâ suo effectui, & in ordine ad illum sint simul naturâ illa quæ inter se habent ordinem prioris, & posterioris. Hanc doctrinam in Sole & luce clarè cernes: Sol producit lucem in seipso, quæ est illo posterior, & quæ prior est Sol, postea verò lux & Sol, quorum quoduis alterum poterat producere primum gradum lucis in aère, simul constituant vnum principium adæquatum respectu primi gradus lucis existentis in aère, in ordine ad quem lux recepta in Sole, & Sol quæ inter se habent ordinem prioris, & posterioris, sunt simul naturâ, & vtrumque eadem prioritate prius luce receptâ in aère.

Ex hac doctrina facile meam conclusionem depromo. 14 Afferō: omnia principia à me assignata expulsiua formæ in actu primo illam de facto expellere. Rationem supra exposui, quam nunc cingo: omnia illa principia virtutem habent formæ expultricem; nullum illorum supponit expulsionem: ergo omnia per modum vnus formam expellent. Maiorem suppono ex dictis à num. 9. vique ad 12. inclusiue, neque illa indiget probatione: tantum enim assero in presenti conclusione illa principia, quæ possunt formam expellere, illam de facto expellere, ac proinde illorum virtus supponenda est non probanda. Minorem probō: forma ignis vt informans, etiam si supponat negationem dispositionum ad formam ligni non supponit effectum huius negationis, videlicet negationem formæ ligni, & etiam si dependeat à negatione dispositionum ad formam ignis, & ab actu primo productiuo ipsius, quæ possunt inducere non esse formam ligni, non dependet à priori à non esse formæ ligni, quia illa quæ per se supponit, verbi gratiâ, suum actum primum, & negationem dispositionum ad formam ligni, realiter distinguuntur à non esse formæ ligni vt informantis, & etiam si hæc principia ex se non possent expellere formam ligni, forma ignis, quæ per se ipsam potest illam expellere posset produci: ergo forma ignis, vt informans non supponit non esse formæ ligni vt informantis, quia tantum supponit id, à quo dependet: ergo cum aliâ sit ex se potens hanc inducere expulsionem, illam de facto inducet. De reliquis principiis videlicet de actu primo potente producere formam ignis, & de carentia dispositionum, si ex se virtutem habet inducendi non esse formæ in subiecto, certum est non supponere formam expulsum, quia nullum principium supponunt prius illis potens formam

formam expellere, ni aliud mediteris principium expulsiōis formæ ligni, videlicet dispositiones ad formam ignis, quas dicas immediatè exigere non esse formæ ligni, sicuti principium productiūm formæ ignis non tam petit immediatè productionem formæ ignis, sed etiam non esse formæ ligni. Quod si ita sentias philosophandum est de non esse dispositionum formæ ligni supponente dispositiones formæ ignis cum virtute ad inducendum non esse formæ ligni, quod potest etiam inducere non esse dispositionum, sicuti de forma vt informante, quæ oppositum expellit, etiam si supponat suum actum primum cum virtute ad expulsiōem, quam ipsa præstat.

15

Hanc doctrinam non inglorius in lucem Compluti dedit noster Doctor Complutensis Hurtadus quam edidit tom. de Incarnat. disput. 1. diff. 10. vbi docuit actum contritionis de facto expellere peccatum, etsi procedat ab habitu gratiæ potente peccatum expellere, illūque supponat natura priorem. Ceterū etsi illius doctrina iure multis sit commendata, in præsentī materia non leuem habet difficultatem præcipue in doctrina ipsius Hurtadi, propter quam dixi forsan non posse improbari exemplum, quod adducunt aduersarij pro opposita sententia, de actu contritionis non expellente peccatum, ex eo quod supponat habitus, quam hic explicandam reliqui. Expulsiō, potest esse formæ positiuæ, quæ propriè est expulsiō, & formæ negatiuæ, quæ impropiè dicitur expulsiō, sicuti expulsiō tenebrarum lucis: expulsiō formæ positiuæ distinguitur ab informatione formæ expellentis, ac proinde non valet consequentia, supponitur informatio caloris ergo supponitur expulsiō frigiditatis. Expulsiō negationis non distinguitur ab informatione habitus, ac proinde valet, supponitur lux informans; ergo supponitur expulsiō tenebrarum. Hinc fit in opinione asserente peccatum dicere priuationem gratiæ, gratiam ipsam esse nō esse peccati: ac proinde eo ipso quod supponatur gratia in subiecto supponitur non esse peccati; & actus contritionis, qui supponit habitum gratiæ priorem naturā supponit non esse peccati prius naturā, ac proinde non esse peccati identificatum cum gratia informantē, quod est prius actu contritionis, & non potest esse posterius illo. Multi tamen rem componunt asserentes peccatum dicere priuationem gratiæ informantis, quæ auferenda est, per gratiam vt informantem, quam non supponit actus contritionis, qui non procedit ab habitu vt informantē mediā vnione, sed vt inherente mediā passione. Hoc dicendi modo optimè sententia Hurtadi defendi posset: verū tamen Hurtadus non solum non defendit, verū agrè fert hanc distinctionem inter inherēntiam, & vnionem ab alijs defendi, & ita difficilè in hac materia doctrina alijs semper laudanda potest adduci, quæ rectè in eadem constat apud illos, qui inter peccatum, & gratiam oppositionem contrariam inter extrema positiua, & non priuatiua agnoscunt, vel etiam apud illos, qui distinguentes inherēntiam formæ ab illius informatione asserunt habitum gratiæ supponi ad actum contritionis vt inherēntem, & non vt informantem, ac proinde non supponi ad actum contritionis non esse peccati, quod consistit in habitu gratiæ vt informantē, iuxta quorum principia dicendum esset actum contritionis procedentem ab habitu gratiæ peccatum de facto expellere, si illius habet virtutem expultricem per suam entitatem, tanquam per formam formaliter sanctificatam.

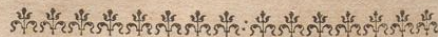
16

Circa modum, quo vna forma aliam expellit, dico breuiter nullam formam aliam expellere producendo aliquid in forma expellenda, neque in subiecto: non in forma expellenda, quia illud quod in forma produceretur potius supponeret formam tanquam subiectum, causamque materialem, quam illam destrueret, nihil enim potest esse destructiūm causæ immediatæ, quam supponit: non in subiecto, quia de illo quod produceretur inquirerem, an per aliam productionem expelleret formam, & si affirmatiuè respondeatur in infinitum abibimus: si per se ipsum cur non poterit præstare forma per se ipsam illud, quod præstat effectus ille, quem tu fingis productum à forma? Neque forma potest aliam physicè immediatè corrumpere, quia corrumpi formam nihil aliud est, quam subtrahi concursum, quo antea conseruabatur, sed vna forma non conseruat aliam: ergo non potest alius concursus subtrahere, neque illa forma deficiet ex eo quod hæc illa non conseruet; nihil enim minus indiget forma ligni,

quàm cōcursu præstito à forma ignis vt conseruetur. Non restat alius modus, quo vna forma aliam expellat, nisi moraliter exigendo à Deo, vt concursus suspendat, quo formam antiquam conseruabat, quæ exigentia effectum fortietur, quando Deus ex vi illius moueatur ad suspendendum concursum, quem erga formam antiquam exigebat, quod si Deus in instanti, in quo introduceretur forma ignis in hac materia destrueret formam ligni præexistente nullo habito respectu ad formam ignis introductam, non diceretur hæc in actu secundo aliam expulsiōem. Ex hoc inferes formam vt inherēntem, & vt informantem non dicere causalitatem expulsiōis, sed tantum actum primum illam exigentem. Hic actus primus primò respicit actum diuinæ voluntatis, quo vult subtrahere concursum, non tanquam effectum, quia actus diuinæ voluntatis nullius virtutis effectus esse potest, aliquo modo tamen dicitur hic actus dependens ab illa exigentia, sine qua non esset. Hanc dependentiam impropiam habet actus diuinæ voluntatis per suammet entitatem, nullā aliā causalitate interiectā, quia omnis actus eodem modo, quo pendet immediatè dependet à motiuo, quod respicit. Ex hoc actu tanquam ex causa sequitur non esse formæ vt inherēntis, & non esse formæ vt informantis. Non esse formæ vt inherēntis habet causalitatem negatiuam, videlicet non esse actionis terminatæ ad formam vt informantem. Non esse formæ vt inherēntis dicit non esse ipsius inherēntis, ad quod nulla datur causalitas interiecta adhuc negatiua, quia sicut forma vt inherēns, quæ formaliter dicit inherēntiam non dicit causalitatem interiectam, quia inherēntia per se ipsam dependet, ita non esse eiusdem non potest dicere negationem causalitatis, seu subtractionem concursus terminati ad formam vt inherēntem; sed sicuti forma vt inherēns per se ipsam dependebat ab agente, ita non esse formæ vt inherēntis per se ipsam definit conseruari ab agente, & in se ipsa inuoluit desitionem sui.

Actus primus produciens formam destruit oppositam mediātè, & immediātè; mediātè quatenus produciit formam, quæ aliam expellit modo dicto, & ita illius causalitas remota erit causalitas, quæ produciit formam vt inherēntem, & vt informantem: immediātè destruit aliam formam exigendo eandem suspensionem concursus, quam exigit forma vt inherēns, & vt informans, & ita per eandem causalitatem, per quam forma informans aliam expellit, per eandem actus primus formæ expellentis immediātè destruit formam, quæ expellitur: dicitur tamen forma expellere aliam formaliter, & non actus primus etsi eadem sit vtriusque causalitas, oritur à forma exigenti illius, quia per suam informationem, & est actus primus huius causalitatis, & forma formaliter vt informans; actus verò primus, quem eadem supponit ex parte principij actiui formæ expellentis nullam dicit informationem formaliter, neque impossibilitatem ipsius cum forma, quam intendit destrui in ordine ad subiectum aliquod commune, sed tantum virtutem actiuiam, & ita actus primus ad formam ignis dicitur actiuiè destrui formam ligni, & ipsa forma ignis dicitur illam destrui formaliter per eandem causalitatem, sicuti principium actiuium, & passiuum per eandem causalitatem in diuerso genere causæ eundem exhiberet effectum.

Negatio dispositionum si esset actus primus ad destructionem formæ influeret tanquam motiuum, à quo dependebat conseruatio formæ, ad quam disponebant dispositiones, quarum negatio successit. Si dispositiones ad formam immediatè exigent non esse contrarias, eandem causalitatem in illud haberent, ac reliqua principia medio eodem actu voluntatis diuinæ modo suprà explicato de alijs principijs.

CONVERSIA IX.

De causa efficiente creata.

 Explicit causas intrinsecas entis naturalis, accedo iam ad causas extrinsecas explicandas, quarū præcipua est efficiens. Hæc primò diuiditur in creatā, & incretatam: disputabo modò de causa efficiēti

efficienti creatâ disputaturus Controuersâ sequen-
ti de causâ increata.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid sit causa efficiens.

Aristoteles hoc 2. lib. cap. 2. & 3. & 5. Metaphysic. cau-
sam efficientem definit, vnde primum principium
est mutationis, & quietis, & in text. 31. huius 2. lib. verba
definitionis repetens, ita ait: *Semen autem, & medicus, &
consilio omnino ipsum faciens omnia sunt principia mutationis:*
aut status, aut motus. In hac definitione aliam virtute con-
tentiam inueniunt Suarez disp. 17. Metaphysic. sect. 1. &
Rub. tract. de causa efficienti, num. 1. quam sic tradunt:
causa efficiens est principium per se à quo primo est, aut sit mutatio
quam definitionem postea propugnabo.

Recentiores quidam ita verbis Aristotelis adhærere,
vt existimant causam efficientem non esse principium mu-
tationis, sed id vnde procedit ipsum mutationis princi-
pium, neque adeo peregrinæ cogitationis fundamentum
aliquid adducunt, præter verba Aristotelis supra relata,
quæ si cum aliis, quibus frequenter Philosophus suam mē-
tem explicat, contulissent, non ita illorum materiali sono
deciperent. Eodem lib. 5. Metaphysic. cap. 2. post præ-
dicta verba ita discrimen inter materiam, & efficiens af-
figit: *Hoc quidem est materia, illud vero est motus.* Et
statim postquam dixerat exercitium esse causam bonæ
habitudinis, & contra bonam habitudinem esse causam
exercitij, discrimen addit inter efficiens, & finem his ver-
bis: *Non tamen eodem modo, sed hæc quidem est finis, illud vero*
est principium motus, ex quibus manifestè concluditur in
phrasî Aristotelis idem esse id, vnde principium est motus,
ac id, quod est principium motus, & inter peritos Latine
linguæ optimè dicitur effectum trahere originem, & prin-
cipium ab efficiente.

Hurtadus disput. 9. sect. 1. causam efficientem definit:
Principium per se influens in aliud, præcisâ mutatione sui, ex
præcisâ ratione in fluxu. Non probo definitionem hanc, quia
conuenit causæ formali, & quia non conuenit omni effi-
cienti. Conuenit causæ formali, quia hæc est causa totius
ex doctrina communi, quam Hurtadus amplectitur, & in
illud influit seclusâ mutatione sui ex præcisâ ratione in-
fluxus causæ formalis, qui tantum est vnio, ex vi cuius
forma non mutatur. Dices non mutari per terminationem
vniionis, mutari tamen per illius receptionem, quia forma
patitur vniionem in opinione Hurtadi constituentis du-
plicem vniionem, quamdam receptam in materia, aliam
in forma. Contra: etiam si forma mutetur per receptio-
nem vniionis non mutatur ex præcisâ ratione influxus,
quem exhibet in totum, quia forma non influit in totum
recipiendæ vniionem, sed illam terminando, & illius in-
fluxus adequatus est vnio, ex vi cuius præcisè non muta-
tur forma: ergo causa formalis influit sine mutatione sui
ex præcisâ ratione influxus, etsi ex alio capite mutetur,
quatenus causa materialis vniionis: ergo illi conuenit præ-
dicta definitio. Virgeo ad hominem: In opinione Hurtadi
principio immanenter operanti rectè quadrat hæc definitio,
etsi quatenus subiectum actionis per illam immutetur:
ergo rectè etiam conueniet principio formali totius, etsi
quatenus est principium materiale vniionis mutetur, cum
non mutetur per eandem vniionem sicuti principium im-
manenter operans non immutatur per actionem, sed per
influxum vniionis ab illa distinctam. Vltimò vnio in
opinione Hurtadi potest creati: pono ergo creati vni-
onem & formam compositi, de forma enim nullus negat
posse creati, tunc sic arguenter: Illud compositum ex
materia, forma, & vniione esset verè compositum ex ma-
teria, & forma: ergo vtraque totum componeret: ergo
vtraque in actu secundo esset causa illius, vna formalis,
materialis altera: sed neutra mutaretur: ergo neque cau-
sa materialis, neque formalis totius mutatur ex præcisâ
ratione influxus, quem exhibet in totum.

Secundò arguenter contra eandem definitionem.
Principium immanenter produciens immutatur præcisè
ex vi actionis immanentis: ergo principium effectuum
immutatur ratione influxus. Distinguit Hurtadus 5. 5. Actio
immanens immutat agens intrinsecè: in denominatione
actionis, nego: in denominatione passionis, concedo.

Franc. Queda, de Philosoph. Tom. I.

In hac re Hurtadi consequentiam non laudo, latè probat
disput. 16. Metaphysic. section. 4. à num. 29. actionem edu-
ctiuam formaliter non distingui à passione, neque habere
diuersa connotata: ergo actio eductiua vt eductiua est for-
maliter immutat agens. Probo: vt eductiua formalissimè
est passio iuxta sententiam Hurtadi: vt est passio immu-
tat: ergo vt eductiua immutat: sed actio vt immanens
est eductiua: ergo vt actio immanens, & vt eductiua est
causalitas agentis, quod non constituitur solum agens
per actionem, sed tale agens per talem actionem vi-
delicet immanentem, vel transeuntem; actio enim in-
tra lineam actionis diuiditur in transeuntem, & imma-
nentem.

Arriaga disput. 9. sect. 1. ita causam definit: *Principium*
per se influens in aliud præcisâ mutatione sui ex præcisâ ratione
causæ efficientis. Vitiū huius definitionis vel recentem
Dialecticum non latebit, includit enim definitum eodem
modo significatum in illa particula *efficientis*, ac ante defi-
nitionem definiendum proponebatur. Patitur etiam eas-
dem difficultates, quas contra definitionem Hurtadi ex-
pendimus, à qua tantum differt per vltimam particulam.

Sto definitioni, quam ex Aristotele tradunt Suar. &
Rub. supra: *Principium per se, à quo primo est, aut sit mutatio.*
Principium loco generis ponitur, per reliquas particulas
differre à causa formali & finali nullus dubitat, non enim
effectus dicitur esse à fine, sed propter finem, neque à for-
ma, sed per formam, per quam totum constituitur. Est dif-
ficultas tantum de materia respectu formæ, per quam par-
ticulam excludatur ab hac definitione. Volunt nonnulli
excludi ex eo quod effectus non dicatur fieri à materia, sed
ex materia, illa enim particula denotat principium ex-
trinsecum, quod Aristoteles significauit per particulam
vnde, quæ semper denotat terminum extrinsecum, neque
enim locus, vbi ergo sum, dicitur vnde sum, sed locus à
quo discedo dicitur vnde venio. Non omnino acquiesco,
quia etiam si particula *vnde*, dicat rationem extrinsecam,
materia respectu formæ, cuius est causa, extrinsecam dici
potest, quatenus extrinsecum sumitur pro re adequatè
ab illo distincta, cui extrinseca dicitur, in quo sensu suf-
ficit, vt dicamus particulam *vnde*, rationem extrinse-
cam importare in forma, quæ concipitur quatenus nasci-
tur, seu educitur ex materia proficiens ex illo esse vir-
tuali, quod in materia habebat ad esse formale, quod in
se continet. Magis placet materiam excludi per particu-
lam illam, *primo*, quæ non conuenit effectui, seu cau-
saliati respectu subiecti, seu causæ materialis, sed respectu
principij effectiui; nam licet materia sit primum subie-
ctum in ratione subiecti, non tamen est primum à quo est
motus seu causalitas, quæ dependet à materia tanquam
à principio passiuo, & ab alia entitate tanquam à princi-
pio effectiuo quod probo, & explico. Primum mouens
iuxta Aristotelem dicitur illud, quod determinat motum,
& ab illo tantum dicitur primo esse motum, à quo depen-
det, ob hanc rationem dixit Aristoteles viuientia à se mo-
ueri, quia illa sibi motum determinant, neque indigent
alio extrinseco determinante, vt moueantur, & non di-
cuntur moueri à generante, quia postquam sunt producta
à generante, pro sua libertate si sint rationalia, vel pro sua
indifferentia sicut cognoscitiua, vel si tantum vegetatiua
sint secundum illorum diuersum statum à principio in-
trinseco modò determinantur ad tantam nutritionem, mo-
dò ad tantam, ita vt magis nutriantur antequam perue-
niant ad perfectum statum, minùsque postquam illum ex-
pleuerint. Non viuientia dixit Aristoteles moueri à gene-
rante, quia postquam generans talem illis indidit formam
semper sunt eodem modo ex se determinata ad talem
motum, & ita dicuntur determinationem illam in actu
primo traxisse à generante, licet in actu secundo à se de-
terminentur, vt patet in motu lapidis deorsum, qui ab ipsa
natura lapidis determinatur.

In hoc sensu affirmo, illam particulam *primo*, tantum
conuenire causæ efficienti, quæ est determinatiua motus,
& quæ materiam determinat ad illum; ita vt si motus ve-
rè procedat ab efficiente, & materia non ab hac, sed ab
alio tanquam à determinante procedat, semper enim
actus primus actiuus motum determinat, quem non po-
test passiuus determinare, ob quam rationem dicam Con-
trouerf. 12. de anima. Punct. 3. cum communi ferè om-
nium sententia principij passiuum vt passiuum non posse esse
liberum, quia passiuum vt passiuum non valet se determinare.

T 2 Aristoteles

Aristoteles numquam actionem sine motu cognouit, ideo definitionem cause efficientis dedit per motum, & quietem, nos autem, qui actionem creatiuam, & plures alias actiones, precipue ad accidentia terminatas, quibus non competit ratio motus, agnouimus, per principium motus, principium totius actionis debemus intelligere, quid vero significetur nomine quietis explicui Controuers. 6. Punct. 1. inter exponendam naturae definitionem.

9 Causalitatem principij effectiui in illius definitione explicuit Aristoteles, motum videlicet, per quem principium effectiuum actu mouet, seu efficit, cum vero dixerimus principium effectiuum debere sumi in ordine ad plures actiones, quae motus non sunt debemus effectiuo principio tanquam veram causalitatem non solum motum, sed etiam actionem assignare, quam etiam designauit Aristoteles dum definiuit actionem: *actus agentis ut agens est.* De natura actionis dicam Controu. 12. Puncto 1.

10 Causa efficiens diuiditur in primam & secundam; causa prima est à qua omnes dependent effectus, cum ipsa à nulla alia causa dependeat; secunda dicitur, quae dependet ab alia causa, & à qua dependent aliqui effectus. Rursus secunda diuiditur in moralem, & physicam; physica dicitur, à qua effectus per verum influxum dependet; moralis, quae physice non attingit effectum, sed in causa est, ut alia causa illum attingat, sicuti consulens, rogans, vel mandans; Physica diuiditur in principalem, & instrumentalem; quomodo haec membra inter se differant, non omnium eadem sententia, varias explico Punct. 5. Principalis iterum subdividitur in vniuersalem, & particularem. Vniuersalis quae cum pluribus causis inter se specie diuersis ad plures concurrat effectus specie diuersos. Particularis, quae cum aliis concausis determinatis certos sibi praescribit effectus. Deinde causa principalis alia vniuersa, alia aequiuoca; vniuersa dicitur respectu effectuum eiusdem speciei cum principio; aequiuoca respectu effectuum diuersae speciei. Demum alia est causa libera, alia necessaria; causa libera est quae positis omnibus requisitis ad operandum potest operari, & non operari; necessaria dicitur, quae positis requisitis ad operandum, non potest non operari.

PUNCTVM II.

Statuitur virtus actiua in causis secundis.

I **A**udiendi non sunt auctores, qui dicunt in causis secundis non esse virtutem operatiuam, sed Deum ad praesentiam illarum effectus producere, quae sententia ex Trident. efficaciter reicitur. Damnat Trident. sess. 6. can. 4. illum, qui dixerit nostrum arbitrium nihil operari; sed habere se veluti quoddam inane instrumentum: ergo constat, ex Trident. nos effectiue operari actus spectantes ad nostram iustificationem, & non nos habere merè passiuè: ergo ex Concilio constat nobis inesse actiuam virtutem ad actus nostrae voluntatis. Secundò, eandem conclusionem traditam à Concilio, quam modo propugno, ratione ostendo: Homini inest liberum arbitrium, & se liberè determinat ad hanc operationem laude, & illam vituperio dignam: ergo homo effectiue elicit suam operationem, alias non esset liber, neque se determinaret, sed illum determinaret Deus, qui operationem produceret, neque illi posset dari laus, vel vituperio operatio, quae ab illo non efficitur, sed à Deo, qui pro sua libertate illam produceret nullo habito respectu ad libertatem hominis, quae illi non inesset, si non effectiue actus voluntatis produceret. Dices hominem esse dignum laude vel vituperio, quia Deus ad praesentiam illius producit hanc, vel illam actionem. Contrà: homo ex se indifferens ad actionem bonam vel malam, vel producit aliquid, ex cuius determinetur Deus ad producendam hanc actionem bonam, vel nihil producit, sed Deus ad praesentiam hominis indifferens ad vtramque actionem pro sua libertate producit, quam vult. Si primum dicas, iam concedis homini virtutem actiuam: si secundum, conuinceris hominem non esse laude dignum hic & nunc ex eo, quod Deus producat actionem honestam, quia praesentia hominis non magis determinabat Deum ad actionem honestam, quam inhonestam producendam.

Operationes aliorum brutorum effectiue ab ipsis procedere manifestè ostenditur, si enim motus non procederet ab ipso animali, quomodo equus bello instructus commoueretur? quomodo asinus ad sonitum huius vocis agitare? & ad illius sonitum quiesceret? numquid determinatur Deus vocis sonitu, ut motu, quietemve animalis producat? quis amens haec diceret? Secundò animalia motu defatigantur: ergo illum producant, non enim defatigarentur si nihil agerent, neque cum homine congruè actum esset, si defatigaretur actione à Deo exhibità; & virtutem operandi Deus sibi praeiperet, hominique laborem, & defatigationem tantum fuisset impertitus.

De aliis effectibus vulgo eadem conclusio probatur, quia si ignis non esset productiuus caloris, non esset maior ratio cur Deus ad praesentiam ignis calorem produceret, quam frigiditatem. Non vrget haec ratio, quia sicuti tenemur recurrere ad naturam agentis, cum à nobis queritur cur ignis sit productiuus caloris, & non frigiditatis, sic qui dicunt agentia naturalia per se non esse operatiua ad eandem naturam recurrerent, & dicerent ex natura ignis provenire, ut Deus ad praesentiam illius debeat ut auctor naturae potius calorem, quam frigiditatem producere. Potest tamen vrgeri haec ratio, quia si tota virtus actiua existeret penes Deum nihil operante causa secunda, cur Deus ita decreuisset certos effectus producere, plantas, verbi gratia non nisi post tam laboriosam hominis culturam, post pluuiam de caelo missam, quae omnia in cassum Deus decreuisset ad effectum à se producendum praere, cum illis non expectatis aequè bene effectus posset à Deo produci.

Vltimò eandem conclusionem probò. Effectus potest dependere à principio passiuo creato: ergo ab effectiuo. Respondebis Deum non posse pati effectum, & ita virtutem passiuam dandam esse necessariò in creaturis, posse tamen illum efficere, quapropter virtus actiua necessaria non est in alio praeter Deum. Contrà: virtus actiua Dei non opponitur cum virtute actiua creaturarum: ergo ex eo quod Deus actiue possit operari, non infertur creaturam hac virtute actiua carere, statuo ergo virtutem actiuam Dei non esse fundamentum ad negandam virtutem actiuam creaturae, & hoc posito, arguo à paritate praedicta. Virgeo: in creatura inuenitur tota proportio, quae potest excogitari requisita ad aliam producendam: neque fundamentum est ad negandum hanc illi productiuam inesse, aliàs tota Philosophia clamitat illam in creaturis concedendam esse, perpetua sensuum experientia idem demonstrat: eliminanda ergo est sententia, quae virtutem hanc creaturis denegat, vel tota euertenda Philosophiae disciplina.

Demum, ut doctè meditatur Soar. disp. 18. Metaphys. sect. 1. virtus haec ex sacra Pagina haud obscure colligi videtur, Genes. 1. num. 11. *Germinet terra herbam viuentem*, & num. 24. *Producat animam viuientem*, &c. Ex quibus verbis colligit Basil. hom. 9. res virtutem productiuam accepisse, Et Marth. 4. ait Christus: *Aliud cecidit in terram bonam, & dabit fructum.* Et infra: *Aliud terra fructificat primam herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum, &c.*

PUNCTVM III.

De virtute operatiua accidentium.

PRIMA CONCLUSIO. Substantia habet virtutem intrinsecam, & immediatam productiuam accidentium in se ipsa: ita Soar. disp. 18. Metaph. sect. 3. Hurtad. disp. 9. sect. 1. subsect. 2. & alij plurimi. Probo hanc conclusionem experientia, qua videmus aquam remoto quolibet alio agente extrinseco reducere se in pristinam frigiditatem, ergo producit frigiditatem in se ipsa. Responderi solet ex lauello aquam frigiditatem in se producere, propter qualitatem quamdam occultam productiuam frigiditatis distinctam à substantia aquae, quam recipit à generante. Inquiro, vnde haec qualitas occulta fuit nota? certè ex nullo capite, ac proinde adeo mihi est occulta, ut illam non agnoscam, quam neque lauellus cognouisse debuerat, cum verò substantiam aquae nouae, ipsi efficientiam frigiditatis tribuo, & non ignota qualitati, & sine fundamento fictae committo. Secundò in actibus vitalibus

libus specialiter probatur hæc conclusio, quo (ad hoc potentis superadditis) immediate ab anima procedere ostendo Controu. 3. de anima punct. 1.

SECUNDA CONCLUSIO. Substantia virtutem habet producendi immediate in alio subiecto extraneo plura accidentia, quæ in se ipsa producit, ignis v. g. potest producere immediate per suam substantiam calorem in ligno eiusdem rationis cum calore in se ipso producto. Probo hæc conclusionem: calor productus in ligno, & igne, est eiusdem rationis: ergo continetur uterque calor secundum suam entitatem in virtute intrinseca ignis, aliàs calor contentus in virtute intrinseca ignis non petit ex se immanenter produci cum saltem ab alio calore posset produci transiente, neque modus transiente operandi excedit virtutem intrinsecam ignis: ergo poterit ignis non solum immanenter, sed etiam transiente calorem producere, præcipue cum nullum sit fundamentum ad negandum igni hæc virtutem transientem producendi calorem, quem potest immanenter producere.

TERTIA CONCLUSIO. Ignis, qui virtutem habet producendi calorem in ligno non impeditur calore, quem in se habet ut talem calorem producat in subiecto extraneo. Hanc conclusionem exprimo contra Arrag, asserentem disp. II. sect. 2. subsect. 1. n. 14. ignem habere virtutem producendi calorem in subiecto extraneo, nihilominus naturaliter non posse illum producere, quia impeditur proprio calore. Meam conclusionem probo, & Arragam impugno principio illis satis familiari. Quoties dux causæ, quarum quælibet virtutem habet ad effectum producendum approximatur passo, in quo effectus est producendus, utraque attemptat suum concursum, & effectus ab utraque procedit, sed calor, & ignis habent virtutem ad producendum calorem in subiecto extraneo, & æquæ uterque applicatur subiecto: ergo effectus ab utroque procedit, per concursum attemptatum, qui inadæquatè procedat ab igne, & inadæquatè à calore, & ab utroque adæquatè. Respondet Arrag. calorem esse causam magis proportionatam ad producendum alium calorem. Contra: Hæc maior portio gratis confingitur ab Arrag, non enim ex eo quod calor sit magis similis alteri calori, est magis proportionatus ad productionem illius, cum proportio inter causam, & effectum non consistat in similitudine, ut patet in omnibus agentibus æquiuocis, sed in virtute ad agendum, quæ excellentior est in agentibus æquiuocis: ergo maior portio admittenda non est. Sed est maior proportionem habeat calor, quam ignis ad producendum calorem transiente, nihilominus ignis habet proportionem ex se sufficientem ad illum producendum, quia si non impediretur proprio calore illum produceret, ut fatetur Arrag. ergo etiam si calor ignis maiorem proportionem habeat, calor magis proportionatus & ignis minus proportionatus calorem producent. Probo consequentiam: causam esse proportionatam ad effectum producendum nihil aliud est, quam habere virtutem ad illius productionem exhibendam: ergo esse magis proportionatum erit habere maiorem virtutem: sed non ex eo quod hæc causa habeat maiorem virtutem quam illa, impeditur causa, quæ habet maiorem virtutem, ne effectum producat quem aliàs potest producere, imò causa quæ ex se non habet virtutem adæquatam, audita aliâ, quæ virtutem adæquatam habeat, concurrat ad effectum, quem se sola præstare non poterat: ergo causa minus proportionata, quæ aliàs sufficientem proportionem habet ad effectum producendum non impeditur causa magis proportionata, ne effectum producat, potius illa adiuta facilius, & celerius illum producat. Vergeor: absente calore proprio ignis produceret calorem in ligno: ergo etiam præsentem calorem. Probo consequentiam: virtus actiua ignis, neque capacitas passi non minuitur per præsentiam caloris, quia utraque virtus non distinguitur à substantia ignis, & passi, quæ absente, & præsentem calorem eadem est: neque calor potest impedire actionem ignis: ergo. Calorem non posse impedire actionem ignis sic probo: vnam agens tantum potest impedire actionem alterius, quatenus producit, vel intendit producere effectum impossibilem cum effectu producendo ab alio, vel quatenus præoccupat actionem alterius: sed calor non potest impedire influxum ignis primo modo, quia uterque intendit eundem effectum producere, non præoccupando actionem alterius, seu subiectum per effectum à se productum, quia hæc actio procedens à calore, & non ab igne in illo

Franc. de Oniedo, Philosoph. Tom. 1.

instanti temporis applicato debet supponere ex parte actus primi aliquid, ratione cuius Deus cum suo principio ad hanc actionem concurrat, & non ad aliam cum alio comprincipio applicato, cum enim in priori naturæ antequam intelligatur aliqua actio procedens ab hoc agente præoccupante, seu impediante actionem alterius, supponatur utrumque principium actuum exigens actionem, ad hoc ut Deus cum hoc principio actiuo, & non cum illo concurrisset dicatur, assignandum est ex parte huius principij aliquid ratione cuius illi debita sit actio adæquatè ab illo procedens, impediens actionem processuram ab alio principio, vel ab utroque, in quam alterum principium propendebat, quod assignari non poterit, quia maior virtus ex parte caloris, etiam si admittatur, non exigit ut minori virtuti ignis penitus denegetur influxus, quia minor virtus non alia maiori absorbetur, sed potius adiuvatur, ut nuper dicebam.

QUARTA CONCLUSIO. Plura accidentia transiente producta indiuisibiliter producuntur de facto ab alio accidenti, & substantia, v. g. calor in aqua ab igne, & à calore existente in igne. Hæc conclusio ex præcedentibus manifestè inferitur, probavi enim ignem, & calorem existentem in ipso virtutem habere ad producendum calorem in aqua, & ostendi vnum non posse impedire actiuitatem alterius, ex quo manifestè inferitur utrumque in actionem prodire, quotiescumque calor simul cum igne applicatur subiecto capaci recipiendi calorem.

Obijci. contra hanc conclusionem. Si accidens haberet virtutem producendi accidentia in subiecto extraneo, sequeretur aquam nimis calidam producturam frigiditatem in manu, quia etiam si frigiditate careret, ipsa per se posset frigiditatem producere: consequens autem est contra manifestam experientiam, quæ constat quodlibet passum aqua calida calefieri. Diceret aliquis aquam calidam non posse producere frigiditatem in subiecto extraneo, quia prius debet propriam frigiditatem amissam recuperare, quam extraneam producere, cum magis propendat in frigiditatem intrinsecam producendam quam in extrinsecam aliam, & ipsa sibi propinquior sit, quam cuiusvis extraneo passo. Non placet hæc solutio, quia agens potest agere in passum distans qualitate intensam, dummodo aliquam in propinquius, est remissiorem ratione maioris contrarij producat: sed aqua calida semper aliquam frigiditatem in se habet, quam producit, seu conseruat: ergo media illa poterit frigiditatem producere in passo sibi propinquo. Respondeo aquam non producere frigiditatem in manu, quia impeditur calore, quem in se habet, qui calorem in eadem manu producit, & cum hæc non possit simul moueri duplici motu contrario non potest recipere frigiditatem ab aqua, quia recipit calorem ab alio calore aquæ inherente. Neque solutio hæc displicere debet ex eo, quod accidens, v. g. calorem inherente in aqua actiuitati substantiæ præferamus, docemur enim experientia calorem inherente ferro, vel lapidi aquam calefacere, & hanc remouere à conseruatione frigiditatis innatæ, præualereque contra illius virtutem actiuam.

QUINTA CONCLUSIO. Accidens existens absque consortio alijs substantiæ valet aliud accidens producere. Patet hæc conclusio in aqua calefacta, cuius calor calorem producit aqua non adiutus, quæ caloris productiua non est, neque alio agente extrinseco, quia omni alio semoto calefit passum applicatum calori in aqua recepto.

Ex hac conclusione contra præcedentè argumentum desumunt nonnulli: calor ex se absque substantia sufficiens est producere calorem in subiecto extraneo: ergo. necessum non esset substantiam habere virtutem producendi calorem in extraneo subiecto. Euinceret hoc argumentum si probaret non posse esse duplicem causam productiuam eorumdem effectuum in specie: illud retorqueo: calor sufficiens est producere calorem: ergo necessum non est lucem habere virtutem productiuam caloris, & sic in omnibus effectibus posita vna causa, à qua possunt produci, superfluent reliquæ, & ita exterminandæ erunt. Respondeo posito calore potente calorem producere in rerum natura, non esse necessarium substantiam ignis habere virtutem productiuam caloris, ut sit calor in rerum natura, esse tamen valide utile ignem talem virtutem habere ut calor possit à pluribus causis produci, quod sufficit ut virtus illa productiua caloris in subiecto extraneo superflua non sit.

PUNCTUM IV.

De virtute operativa substantiae.

I **PRIMA CONCLUSIO.** Substantia potest immediate aliam substantiam producere. Hæc conclusio est contra omnes Thomistas, qui pugnacissime defendunt vnam substantiam creatam non posse aliam substantiam immediate, neque adequatè producere. Thomistas sequuti sunt ex nostris Vasquez 1. part. disput. 195. cap. 1. num. 10. Pereira in Physicis lib. 8. à cap. 11. Rub. tract. de causa efficiente, quæst. 6. num. 58. in commentariis excusis Compluti anno 1613. in excusis Valentiae oppositum sequutus. Nostram sententiam defendunt Scotus cum suis, & Ochamus cum Nominalibus adducti à P. Suar. Durand. in 1. dist. 1. quæst. 4. num. 13. P. Suar. in Metaphysic. disput. 18. sect. 2. num. 21. Conimbr. 2. Physic. quæst. 16. art. 2. & 6. Hurtad. disput. 9. sect. 3. Arriag. disput. 1. sect. 2. subsect. 4. Primum huius sententiæ fundamentum pando. Quotiescumque possumus causas naturales assignare effectibus, quos videmus in natura produci, non licet ad causas supernaturales, neque ad Deum recurrere: ergo debemus assignare causas materiales formis substantialibus, quas per crebras corruptiones, & generationes produci experimur. Pergo: sed nulla causa naturalis vnius formæ substantialis potest assignari præter aliam substantiam: ergo hæc debet assignari. Non posse aliam assignari constabit ex conclusione secundæ, quæ probabo accidens non posse esse causam adequatè productivam substantiæ, hanc rectè assignari sic probò: nulla maior potest desiderari proportio inter causam & effectum, quam illa, quæ est inter substantiam, & substantiam, neque in substantia potest excogitari ratio aliqua, propter quam illi pugnet posse immediate producere hanc substantiam, & ab illa produci: ergo virtus hæc productiva substantiæ, quæ accidenti concedi non potest, non est absque villa ratione ipsi substantiæ deneganda, ut teneamur recurrere ad Deum pro quolibet substantiali effectu producendo.

2. Sed age videamus quid prohibeat, vnam substantiam esse productivam alterius, vnum ignem aliis ignis eiusdem speciei, in quo nullum prædicatum relucet quod in altero non appareat. Dicunt Thomistæ non esse concedendum substantiæ creatæ, quod proprium est Dei, & esse proprium Dei posse immediate substantiam producere, & ita nefas est hanc virtutem creaturæ tribuere. Rectè quidem: ne substantia sibi diuinam perfectionem arroget, nolunt Thomistæ esse immediate productivam substantiæ, & eandem virtutem conferunt accidenti, quasi in hoc aliquid esset diuinum, quod sibi posset asserere prædicatum illud, quod prohibet pietissima Thomistarum religio substantiæ dari, ne illi diuinitatis aliquid impingamus. Fingat Thomistæ ignem esse immediate productivum aliis ignis: in illo aliquid diuinitatis reuerberetur: Absit. Nolo, recensere modum innumera capita, ex quibus virtus substantiæ immediate operatiue aliis substantiæ differret in virtute diuina, sufficit dicere hanc esse increatam independentem ab omni alia secundum se, & in ordine ad effectus producendos, & illam creatam dependentem à Deo secundum suam existentiam, & in ordine ad suas operationes, quas sine concursu Dei exercere non potest. Argumenti forma inefficax est: Deus immediate potest producere substantiam: ergo creatura id præstare non poterit: retorqueo modum inferendi: Deus immediate potest producere accidens: ergo creatura id efficere nequit. Deus est in se ipso sine subiecto inhaesionis: ergo Angelus non poterit esse in se ipso sine subiecto inhaesionis. Pessimus inferendi modus, plurima enim, quæ conueniunt creaturis, etiam conueniunt Deo, omnia tamen longo discrimine distita, quidquid enim habet creatura est dependens à Deo, & quidquid habet Deus est independentes ab omni alio.

3. **SECUNDA CONCLUSIO.** Accidens non potest esse causa adequata productiva substantiæ. Conclusionem hanc defendunt omnes, qui præcedentem propugnant. Scoti ratio magni momenti semper est. Accidens est imperfectius substantiæ: ergo non potest esse causa adequata illius: nullus in dubium vertit antecedens. Probo consequentiam: effectus secundum se totum dependet à principio adequato efficienti: ergo totus continetur in virtute adequata efficientis: sed entitas perfectior non potest virtuali-

ter contineri in alia imperfectiori: ergo substantia non potest contineri in virtute accidentis. Respondent Thomistæ accidens operari in virtute substantiæ, & ita posse producere substantiam illo perfectiorem, & æquè perfectam cum alia substantia, in virtute cuius accidens operatur. Contra: operari accidens in virtute substantiæ est operari simul cum substantia immediate operante, vel tantum per suam entitatem: non primum, quia iam substantia esset immediate operatiua, & accidens non esset principium adequatè substantiæ: ergo quidquid sit operari in virtute substantiæ, accidens quod ita operatur, operatur præcisè per suam entitatem, à qua tota procedit operatio: sed hæc semper remanet imperfectior substantiæ: ergo non potest illa in sua virtute contineri. In hoc: sæpè substantia, à qua sunt producta accidentia in virtute cuius dicuntur operari, est corrupta, vel absens, dum accidentia operantur quid ergo prodest accidenti operari in virtute substantiæ, quæ non est quo modo poterit talis substantia accidens eleuare ad effectum producendum perfectiorem ipso accidenti, ad quem accidens per suam entitatem est improporcionatum?

4. **VRGO:** Quando animalia ex putrefactione terræ generantur, nulla est substantia, in virtute cuius accidentia producant illa animalia: ergo illa accidentia non concurrunt in virtute alius substantiæ. Antecedens probò: nulla est substantia, quæ sit productiva muris, neque quæ ex se intendat producere omnia accidentia requisita ad substantiam muris: si enim aliqua esset, debebat esse alius muris: sed muris non producit: ergo illa accidentia non habent substantiam in virtute cuius concurrant: ergo in hoc & aliis similibus casibus, in quibus Thomistæ recurrunt ad naturam accidentis operantis in virtute substantiæ illorum doctrina subsistere non potest. Dices concurrere in virtute speciei. Vacua verba: species nullam habent virtutem præter illam, quam habent indiuidua, & repugnat reperiri in specie virtutem in aliquo indiuiduo non reperiunt, sed nullum ex indiuiduis specierum, de quibus agimus, habet virtutem producendi aliud: ergo neque in specie eorundem talis virtus potest agnosci.

5. **ALITER** respondent alij, substantiam in virtute cuius operatur accidens deriuare virtutem aliquam accidenti, ratione cuius possit eluari ad producendum substantiæ effectum. Sed neque hi difficilius impugnantur. Mitto in productionibus, de quibus modò agebam non reperiiri substantiam, in virtute cuius accidens operetur, quæ in illud virtutem hanc deriuat, & argumentor sic: virtus illa deriuata vel est substantia, vel accidens: si est accidens de illa eadem est difficultas, ac de accidenti, in quod deriuatur: si est substantia vel immediate attingit productionem substantiæ, vel non: si immediate attingit, iam effectus immediate dependebat à substantia & non adequatè ab accidenti, quod nos intendimus: si non attingit, nihil magis præstat illa virtus deriuata accidenti, in quod fuit deriuata, quam præstabat substantia, à qua fuit deriuata, cum totum effectum producendum relinquat accidenti ex se improporcionato. Totam impugnationem huius dicendi modi, accides concurrere in virtute substantiæ, & ita posse producere effectum illo perfectionem, his cingo: Accidens per suam entitatem est imperfectius substantiæ & improporcionatum ad producendum substantiam, sed quidquid sit producere in virtute substantiæ nihil addit supra suam entitatem: ergo semper remanet accidens imperfectius substantiæ, & cum eadem improporcionem: ergo numquam poterit substantiam producere. Si scire desideres quid nos doceat Angelicus Doctor cum dicit accidens operari in virtute substantiæ. Respondeo: Angelicum Doctorem docere accidens esse virtutem quandam datam substantiæ, ut media illa operetur, & ita dici operari in virtute substantiæ quia tota sua entitas, quæ à sua virtute non distinguitur, substantiæ fuit data, propter quam est accidens quod non tam dicitur ens, quam entis ens, hoc est ens substantiæ, & eadem ratione, quæ dicitur accidens ens substantiæ, seu illius affectio, dicitur virtus substantiæ, quod non illi præstat excellentiam aliquam supra suam entitatem, ratione cuius possit attingere effectum, ad quem ex se est improporcionatum. Hanc esse mentem Angelici Doctoris ostendo ex Caietano Contr. 2. de anima, punct. 1. ad finem.

6. **TERTIA CONCLUSIO.** Accidentia non habent virtutem adhuc inaduatam ad producendum substantiam, neque cum hac concurrunt ad aliam substantiam producendam. Probo hanc conclusionem ex eo præcisè, quod nullum sit

fit fundamentum, quod suadeat accidentibus inesse virtutem inadæquatam ad accidentia producenda, neque ratione aliqua, quæ suadeat vnum ignem non esse causam adæquatam aliis ignis, & quia neque virtutes sine fundamento entitatis sunt concedendæ, neque sine illo sunt multiplicandæ partiales causæ pro aliquo effectu. Neque utilitatem aliquam reperio in hac virtute in accidentibus reperta, quia quando accidentia sunt separata à substantiis, cum illa non sufficiant adæquatè substantiam producere, recurrendum est ad Deum ut suppleat defectum substantiæ: ergo etiam si accidentia talem virtutem non haberent, possemus etiam recurrere ad Deum ut suppleret influxum causæ adæquatæ. Quando accidentia substantiam comitantur, potest tota virtus æctiva tribui substantiæ: ergo nihil mouet ad hanc virtutem accidentibus tribuendam: non ergo illis sine fundamento danda est. Dicunt nonnulli hanc virtutem dari in accidentibus, vt substantiæ mediis accidentibus cum quibus vnum principium effectuum adæquatam efficiant, possint aliam substantiam producere in passo distanti: v.g. vt Sol possit aurum effectiue producere medio calore approximatus, quia simul cum illo vnum principium adæquatam constituit, quod si non constitueret non posset ratione distantie aurum producere. Respondeo sine hac virtute productiua substantiæ in accidentibus reperta, rem aliter esse componendam, vel hanc virtutem denegandam.

QUARTA CONCLUSIO. Non repugnat dari accidens, quod possit simul cum substantia aliam substantiam producere per virtutem inadæquatam, quam habeat ad illam producendam. Hanc conclusionem probabo ex eo quod præcedens altiores non habeat radices, præter illas, quas ad illam persuadendam ostendi, quæ non probant, non posse dari accidens, quod talem virtutem non habeat, sed tantum non esse fundamentum, vt hæc virtus accidentibus, quæ modò existunt concederetur. Cæterum dupliciter potest habere accidens virtutem inadæquatam ad substantiam producendam. Primò potest habere virtutem productiua ad producendam substantiam cum alia substantia quæ per se solam possit substantiam producere, non tamen renuat adiuuari virtute accidentis ad effectum quem sine illius consortio posset producere. Secundò potest dari accidens habens virtutem inadæquatam producendi substantiam, cum alio principio substantiali, quod similiter ex se sit principium inadæquatam non potens sine illo accidenti substantiam producere. Affirmo utroque modo posse conuenire accidenti possibili hanc inadæquatam virtutem: Erit ratio: nullam implicationem inuolueretur naturam talis accidentis, neque esse de ratione substantiæ non posse produci ab accidenti tanquam à principio inadæquato, neque non posse cum accidenti constituere principium adæquatam alius substantiæ, cum enim sint plures substantiæ, quæ non possint aliam, etsi similem producere, neque inadæquatè, cur non poterit esse aliqua, quæ tantum possit inadæquatè, & non adæquatè, neque est contra rationem accidentis esse productiua substantiæ per virtutem inadæquatam, & cum principio alio substantiali ex se adæquato, siue inadæquato, hic & nunc vnum principium adæquatam constituere huius effectus ex vi huius causalitatis. Hæc omnia constabunt ex argumentorum solutione.

Obiic. Accidens ex se est improporionatum ad producendam substantiam: ergo nequibit simul cum substantia substantiam producere. Distinguo antecedens: accidens, quod modò existit, concedo: accidens præcisè ex prædicato accidentis, subdistinguo: est improporionatum ad producendam substantiam per modum principij adæquati, concedo: per modum principij inadæquati concurrentis cum alio principio substantiali, nego. Instant; nullum est prædicatum, quod possit correspondere in effectu substantiali principio accidentali: ergo non potest neque inadæquatè substantia ab accidenti procedere. De hac correspondentiæ prædicatum inter effectum & causam dicam punct. 9. interim dico, omnia prædicata effectus substantialis posse correspondere prædicato specifi- co principij accidentalis, non formaliter, sed eminenter, quia omnia possunt in virtute illius contineri, non tanquam in virtute seu principio adæquato, sed tanquam in principio inadæquato, neque alia prædicatum correspondentiæ necessaria est inter causam, & principium inadæquatam, præter correspondentiam virtutis continentis emi-

nenter, & effectus eminenter contenti, quæ nullam dicunt correspondentiam formalem prædicatum eiusdem rationis inter effectum & principium inadæquatam, neque omnium, sed aliquorum quæ postea assignabo inter effectum & adæquatam principium. Rursus constat: omnia prædicata, quæ sunt in effectu substantiali sufficienter correspondere principio substantiali: ergo non possunt correspondere principio accidentali. Distinguo antecedens: correspondent formaliter, transeat: correspondentia enim formalis non arguit virtutem adæquatam, neque inadæquatam. Angelus enim secundum omnia prædicata correspondet Angelo quem non potest producere: correspondent eminenter, subdistinguo: in substantiis possibilibus, quæ tantum habent virtutem inadæquatam ad producendum effectum, correspondent eminenter tanquam principio adæquato, nego: tanquam principio inadæquato, concedo; In aliis, quæ sine accidenti possent producere substantiam, correspondent omnia prædicata effectus ex vi causalitatis, per quam possent sine accidenti effectum producere, concedo: ex vi aliis causalitatis, per quam possunt cum accidenti effectum eum producere correspondent omnia prædicata effectus tanquam principio adæquato, nego: tanquam principio inadæquato, concedo, quia principium ex se potens sine aliis consortio ex vi huius causalitatis effectum adæquatè producere, ex vi illius, quæ per se dependet ab illo principio, & ab alio, non potest non esse principium inadæquetum effectus, neque mediâ illâ potest effectum adæquatè producere, neque illum adæquatè continet, sed tantum inadæquatè per ordinem ad talem causalitatem.

Obiic. D. Thom. 1. p. q. 5. art. 4. asserentem substantiam non esse immediatè operatiua substantiæ. Interpretor D. Thomam dicentem substantiam non esse immediatè operatiua aliis substantiæ, quia prius producit accidens & medio illo disponit subiectum, quâ dispositione præmissâ substantia productionem attingit aliis substantiæ medio accidenti tanquam dispositione, non verò medio illo tanquam virtute effectiua.

Obiic. nullam posse assignari causam præter accidentia multis substantiis, quæ producuntur naturaliter, ex quo inferitur necessariò accidentibus virtutem effectiua illarum concedendam esse. Respondeo: omnia esse componenda absque virtute effectiua accidentium respectu substantiæ. De quibus dicam Controu....

PUNCTUM V.

De natura instrumenti, seu causae instrumentalis.

PROlixas disputationes vidi apud aliquos de natura, seu ratione constitutiua causæ instrumentalis. Ego verò in hac re nihil speciale notatu, nedum disputatu dignu inuenio. P. Vazquez 1. part. disp. 43. & sæpe alibi causam principalem appellat illam, cui correspondet aliquod prædicatum in effectu; causam verò instrumentalem illam, cui nullum prædicatum correspondet: v. g. lumen gloriæ & potentia visua efficienter concurrunt ad visionem beatificam vitalem, & supernaturalem, quæ supernaturalis est indiget lumine supernaturali, quæ vitalis indiget potentia vitali, & ita utrique causæ suum prædicatum correspondet in effectu, ratione cuius, causæ principalis rationem utraque habet; accidens verò concurrens ad productionem substantiæ, in qua nullum illi prædicatum correspondet non dicitur principalis, sed instrumentalis causa. Non ego in meis principiis hæc compono, sentio enim omni virtuti productiue correspondere effectum tanquam virtuti, in qua eminenter continetur, & omnem aliam correspondentiæ non requiri ad rationem causæ. Statui insuper accidentia non posse concurrere ad substantiam producendam & ita teneor aliam instrumenti rationem assignare.

Sentiunt alij instrumenta dici accidentia, quæ subiectu disponunt ad formam recipiendam, mediis quibus agens operatur, & in hoc sensu existimo accidentia propriis dici instrumenta quacumque alia causa immediatè attingente substantiam, quia sicut artifex mediis instrumentis statum conficit, sic substantia mediis accidentibus tanquam dispositionibus substantiâ producit, licet similitudo non teneat in omnibus, nam, vt postea dicam, instrumenta artis propriè non sunt instrumenta, quia effectiue concurrunt.

3 Dicitur etiam solet maxime inter Thomistas causa instrumentalis illa, quæ per aliam concausam altioris ordinis eleuatur ad producendum effectum, quem non potest producere sine alia concausa alterius ordinis. Verbi gratia, intellectus dici solet instrumentum luminis gloriæ supernaturalis, quatenus cum illo concurrat ad visionem supernaturalem producendam, quo sensu phrasia est Thomistarum lumen gloriæ esse totam virtutem ad producendam visionem, & intellectum esse instrumentum. Cum his multum contendendum non est, si concedant visionem effectiue dependere à lumine, & ab intellectu, & ab utroque immediate, & per se: hoc enim admissio quæstio est purè de nomine, an intellectus dicendus sit causa instrumentalis, vel principalis, quæ cum tantum dependeat ex modo loquendi, nulla potest efficaci ratione definiri.

4 Deinde causa instrumentalis non immerito diceretur illa, quæ sine alia concausa per concursum in debitum eleuaretur à Deo modo postea explicando de potentia obedienciali ad producendum effectum, quem naturaliter non potest producere, quia tunc licet effectus dependeret à causa non exigeret illius productionem, & ita potius Deo tribueretur effectus tanquam causæ principali, quam creaturæ, quæ velut instrumentum Dei volentis talem effectum producere concurreret.

5 Alij latius hanc rationem instrumenti, extendunt asseruntque quamlibet causam partialem, quæ cum alia concausa perfectiori effectum producit, dici instrumentum perfectioris concausæ. Sic speciem impressam respectu potentie vitalis, cum qua ad actum concurrat, instrumentum appellant, quia est longè imperfectior potentia vitali. Ab hoc loquendi modo non longè abest D. Thomas, qui asserit phantasma concurrere cum intellectu tanquam illius instrumentum ad speciem impressam producendam, quapropter illum improbare non audeo, assero tamen illum non esse commune, quia cum causa particularis non exceditur ab alia concausa in prædicatis vniuersalioribus, supernaturalis videlicet respectu naturalis, spiritualis respectu materialis eiusdem rationis computatur in ordine ad denominationem instrumenti, vel causæ principalis. Exemplum adductum à Sancto Thoma tantum posset probare de hoc notabili excessu, quia phantasma, vt pote materiale exceditur ab intellectu spirituali in prædicato valde vniuersali spiritualitatis. Lege Patrem Soar. disput. 28. sectione secunda.

PUNCTUM VI.

De potentia actiua obedienciali respectu actuum vitalium.

1 **P**otentia naturalis dicitur comparata illis effectibus, quos potest causare cum concursu generali sibi debito, vel præcisè sumpta, vel quatenus coniuncta cum aliis comprincipiis, quæ naturaliter illi possunt adiungi. Potentia obediencialis dicitur virtus causatiua in ordine ad effectus, quos non potest producere per concursum debitorum potentie secundum se, neque illi cum aliis comprincipiis, quæ naturaliter illi possunt coniungi, exempli gratia. Potentia ignis ad calorem producendum, & intellectus animæ ad intellectionem, naturales dicuntur, quia igni debetur concursus ad calorem producendum in se, quocumque alio modo, & in passo supposita applicatione, quæ naturaliter potest contingere, & animæ intellectus licet secundum se sumpta absque omni specie non debeatur concursus ad cognitionem, illi tamen debetur supposita specie impressa, quæ naturaliter illi potest adiungi. Potentia, quam habet anima ad actum amoris Dei fidei diuinæ, & visionis intuitiue circa Deum obediencialis est, quia animæ secundum se sumpta, neque quatenus coniuncta cum alio comprincipio, quod illi potest naturaliter, coniungi non debetur concursus ad hos actus, sed tantum quatenus coniuncta cum habitibus supernaturalibus animæ indebitis, quos ipsa naturaliter consequi non poterit.

2 Potentia obediencialis dicitur quatenus concurrat ad hos actus, quibus illi non debetur concursus, nisi quatenus coniuncta cum principijs indebitis, & altioris ordinis, quia secundum effectus, quos hac ratione producit, cum ipsa illorum productionem quatenus ex se non intendat, sed determinata à Deo immediate vel medio principio altioris ordinis, quod Deus infundit potentie, obedire di-

citur creatori, quatenus subditur illius determinationi circa effectum, quem ipsa non intendebat. Dicitur potentia hæc eleuari ad actus producendos, in ordine ad quos obediencialis dicitur, quia per comprincipium illi præstitum, vel speciale omnipotentie assistentiam ad concursum indebitum constituitur iam magis potens in actu primo, quam erat antea ad effectus alterius ordinis, & quasi effertur & extollitur ad actum primum circa hos effectus, ac proinde eleuari nihil aliud est, quam virtute extrinseca sursum tolli.

Intellectum & voluntatem eleuari ad actus supernaturales conducentes ad nostram iustificationem efficiendos, Catholicum est, quod absque temeritate, negabit nemo. Extant de hac re plurima testimonia Scripturæ, & Patrum quibus dicitur liberum hominis arbitrium cooperari gratiæ Dei, & quæ hominibus hæc opera suadent, quæ suasiones inutiles essent, si homines nihil in hos actus efficerent. Videri possunt de hac re Bellarm. lib. 6. de gratia & libero arbitrio. Vega in Trid. lib. 6. cap. 2.

Potentiam passiuam animæ intrinsecè naturalem eleuari ad actus supernaturales certum est apud omnes, quia si actus dispositiones alias requirerent ex parte passi, de his inquirerem an essent naturales an supernaturales: si supernaturales, iam potentia passiuæ eleuaretur ad formam supernaturalem disponentem ad alios actus supernaturales recipiendos: si naturales, potentia passiuæ intrinsecè naturalis nulla dispositione supernaturali præmissa reciperet actus supernaturales, ac proinde immediate ad illorum receptionem eleuaretur, quia per aliquid naturale eleuari non posset. Potentiam actiuam animæ eleuari ad eisdem actus producendos tenet communis sententia Theologorum. Ita tenent quatuor primæ nostræ Societatis fulgentissima lumina P. Mol. 1. part. q. 12. art. 5. disp. 2. §. *Quidquid autem sit*. P. Valquez 1. part. disput. 43. cap. 4. num. 1. & 12. vbi oppositam improbabilem censet, & disput. 12. §. 6. §. P. Soar. 1. part. lib. 2. de visione Dei cap. 9. n. 13. & cap. 10. num. 8. & sæpè alibi. P. Val. 1. part. disp. 1. q. 12. quos nullo dempto sequuti sunt omnes Doctores nostræ Societatis, quorum longum syllabum inuenies apud Ripal. tract. de super. disp. 30. sect. 2. In oppositam sententiam eunt Thomistæ negantes immediatam actiuitatem animæ etiam inadæquatam respectu actuum supernaturalium, quam totam tribuunt habitibus supernaturalibus, quos dicunt concurrere tanquam totam virtutem, media qua anima operatur, sicut multi potentias superadditas admittunt, qui totum concursum deferunt intellectui respectu intellectionis naturalis, ita vt anima immediate non concurrat ad illum; ita nonnulli Thomistæ totum influxum actiuum in actus supernaturales habitibus supernaturalibus tribuunt, asseruntque hos concurrere ad actus, non solum vt spirituales, sed vt vitales, quia concurrunt loco animæ tanquam potentiam supernaturalem illi infusam. Huius sententiæ primus inuentor fuit Sotus in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 2. quem sequuti sunt Aladeaux. disput. 64. concl. 2. & disp. 35. art. 3. Cabr. 1. in 3. part. quæst. 1. art. 2. disp. 4. §. 1. Maior. 1. part. quæst. 12. art. 5. contr. 2. §. *Tertio aduertendum*. Hos voce tenus sequuntur alij plurimi Thomistæ asserentes habitibus supernaturales concurrere ad actus tanquam totam virtutem illorum, qui postea concedunt intellectum, & voluntatem immediate effectiue attingere hos actus non tanquam virtutem, sed tanquam instrumentum ad illos: horum vidi plurimos publicis disputationibus, ita sententiam suam interpretantes, cum quibus multum non esse contendendum non ui punct. præcedenti num. 3. Refertur etiam tertia sententia asserentium potentias naturales vitales effectiue concurrere ad vitalitatem actuum non verò ad illorum supernaturalitatem.

Primo loco reicienda sententia, quæ asserit potentias vitales concurrere ad vitalitatem actuum, & non ad supernaturalitatem illorum, Contra quam sic insurgo. Vitalitas, & spiritualitas actus amoris Dei, verbi gratia, non distinguuntur inter se: ergo implicat produci vitalitatem huius actus ab hac causa, quin supernaturalitas producat ab eadem causa, & ex vi eiusdem actionis, aliàs eadem entitas produceretur, & non produceretur ab hac causa, & produceretur, & non produceretur ex vi eiusdem actionis. Secundò habitus, & potentia vel influnt in actum per eundem influxum, vel per diuersum per eundem influxum: ergo totum id, quod attingit ille influxus dependet ab vtraque causa, à quo procedit influxus: sed influxus attingit

attingit vitalitatem, & supernaturalitatem: ergo vitalitas, & supernaturalitas procedunt indiuisibiliter ab vtraque causa, siquidem procedunt per influxum indiuisibiliter ab vtraque procedentem. Si causæ influunt per influxum realiter distinctos, vel influxus respiciunt eundem terminum, vel diuersum: si eundem, idem terminus, qui dependet à potentia dependebit ab habitu, & è contra: si diuersum videlicet influxus potentia vitalitatem, & influxus habitus supernaturalitatem, sequitur potentiam non eleuari per habitum ad effectum, quem producit, siquidem ad producendam vitalitatem distinctam à supernaturalitate non indigebat habitu, neque habitus aliquo modo in illam influit, sed tantum in suam supernaturalitatem. Mirro paradoxum esse defendere in actu reperi supernaturalitatem, & vitalitatem tenentem se ex parte effectus distinctas realiter, quod nullus hucusque commentus est.

Retentâ ergo omnium Doctorum sententiâ, quæ in actu non distinguit realiter supernaturalitatem, & vitalitatem, tenentem se ex parte termini, dicendum implicari produci à diuersis causis hæc prædicata, & vnum non dependere à causa, à qua dependet aliud, & ex vi vtriusque causalitatis, sicuti implicat produci ab hac causa ex vi huius causalitatis rationale, quin ab eadem causa, & ex vi eiusdem causalitatis producat animal. Argumentum suprapositum de duabus contradictoriis, quæ darentur, si ex duobus identificatis vnum produceretur ab hac causa, & non aliud, latè prosequar in Metaphysic. respectu cognitionis realis, quam defendendo non posse attingere vnum prædicatum, quin attingat omnia cum ipso realiter identificata.

Tenenda est sententia, quam defendunt nostræ Societatis Doctores asserentes potentiam vitalem physicè immediatè attingere totum actum supernaturalem. Attingere effectiue omnia identificata cum actu, si aliquid illius effectiue tangit, probatur esse iam contra tertiam sententiam. Probo modò contra secundam potentiam vitalem immediatè attingere actum. Efficacissimè probatur nostra sententia ex Trid. sess. 6. cap. 5. vbi aduersus Lutherum & Caluin. sic statuit: hominem gratiæ excitanti, atque adiuvanti liberè assentiendo, & cooperando disponi: verba sunt Concilij: Per eius excitantem, atque adiuvantem gratiam ad conuertendum se ad ipsorum iustificationem, eisdem gratiæ liberè assentiendo, & cooperando disponantur, ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat inspirationem illam recipiens. Vbi expendendum est illud, cooperando disponi, vbi cooperatio simul cum Deo operante tribuitur homini: ergo homo ex mente Concilij operatur; aliàs non posset dici operari simul cum Deo. Secundò homo excitatur per Spiritus sancti illuminationem: ergo excitatur ad operandum, ad quid enim esset excitandus homo si non operaretur? ergo operatur homo, & non solum habitus illi infusus. Eandem veritatem clarius exprestit idem Concil. Can. 4. Si quis dixerit (verba sunt Concilij) liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam iustificationis gratiam se disponat, ac præparet; neque possit dissentire si velit, sed veluti inanimè quoddam nihil omnino agere, merèque passivè se habere, anathema sit. Quibus verbis expressè definit Concil. liberum arbitrium non se habere passivè, sed agere: ergo operatur, influit actiue: ergo non solum influit habitus, quia habitus infusus non est liberum arbitrium, & quia si hic tantum operaretur voluntas purè passivè se haberet, quia respectu habitus infusi tantum se habet passivè, physicè enim in illum non influit, & si in actus ab hoc procedentes non influeret actiue, neque immediatè, neque mediis habitibus aliquid efficeret, id enim quod habitus non producit, non potest dici mediis aliis producere effectus, qui tantum ab habitibus efficienter procedunt.

Rationibus purè Philosophicis eadem veritas efficacissimè euincitur. Prima sit: actus supernaturalis intellectus, & volitionis est vitalis: ergo procedit à principio vitali: ergo procedit à potentia vitali: ergo non solum procedit ab habitu, qui vitalis non est. Respondet Thomista: actum vitalem debere dependere à vita proximè vel remotè, & ita actum supernaturalem vitalem procedere à vita medio habitu. Contrâ: prædicatum vitalis relucens in effectu debet esse in causa, à qua proximè recipit esse:

ergo actus vitalis debet dependere à principio proximè & immediatè in se ipso vitali. Antecedens constabit ex dicendis Contr. 2. de anima Punct. 2. De conceptu actus vitalis, & ex multis capitibus efficacissimè probatur: omnis causa proxima adæquata dat effectui totum esse, quod habet: ergo debet continere illud per se formaliter, vel eminenter: ergo principium proximum actus vitalitatis debet continere vitalitatem actus formaliter, aut eminenter: sed non continet illam formaliter, quia non est vita in actu secundo, sicut est actus; non eminenter, quia non est vita in actu primo: ergo non potest esse principium adæquatè productivum illius. Secundò demum habitum posse adæquatè actum vitalem producere: natura non diceretur producere habitum medio habitu, quia natura non producit habitum, neque actionem vitalem exerceat quatenus produceret habitum, quia actio, ex vi cuius producit habitus vitalis non est.

Eadem conclusio ex libertate voluntatis ad actum supernaturalem manifestè ostenditur. Actus supernaturalis amoris Dei est liber respectu voluntatis: ergo voluntas se determinat ad talem actum: ergo voluntas efficienter illum producit, nequit enim determinatio ad actum, neque libertas ad illum subsistere, neque dari determinatio ad actum liberum in actu secundo sine influxu actiui ex parte principij liberi & liberè se determinantis, ut latè probabo Controuers. II. de anima, Punct. 2. vbi de natura principij liberi disputabo. Dices habitum esse principium proximè, & formaliter indifferens: & naturam radicaliter, & remotè. Contrâ: ergo tota libertas proximè, & formaliter cōuenit habitui, & non animæ neque volitioni: ergo ratio formalis liberi arbitrij respectu actuum supernaturalium conuenit habitui, & habitus primariò & formaliter est liber, & voluntas si aliquo modo est libera tantum est radicaliter & remotè libertate deriuata ex illa, quam formaliter exercet habitus: ergo voluntati non primariò & per se, sed deriuatiue ratione habitus conuenit libertas: ergo voluntas ut distincta ab habitu non esset potentia libera respectu actuum supernaturalium, quod sine temeritate nullus concedet. Demum ratione habitus non posse dici voluntatem esse liberam probandum est rationibus, quibus ostendam animam non posse dici liberam, neque esse dignam odio, vel amore per libertatem, quam tantum exercet potentia superaddita, ex quo capite probabo adhuc admissâ potentia volitiua superadditâ, animam immediatè ad volitiones liberas effectiue concurrere. Quod si anima non potest dici libera mediâ potentia illi innata & propria illius, neque libera dici poterit medio habitu quem ipsa non producit, neque illi naturaliter inest. Vide quæ de hac re scribo Controuersia tertia, de anima, puncto primo.

Item habitum non posse primariò determinare existentiam actus, neque indifferentiam illius determinare probabo. Habitus charitatis non est principium cognoscitivum sed determinatio ad actum indifferentem in causa non potest procedere à principio non cognoscitiuo: ergo non potest procedere ab habitu. Probo minorem: determinatio effectus, quæ non est per modum naturæ debet esse per propositionem obiecti, in quo appareat ratio inclinans ad hanc determinationem, & ab eadem remouens, ex vi cuius propositionis principium se determinaturum constituatur potens se cum indifferentia determinare: ergo principium, cui non potest obiectum proponi per cognitionem, non potest constitui potens se cum indifferentia determinare: ergo principium non cognoscens non potest se determinare. Vigebat hanc rationem Controuers. 3. De anima punct. 1. Vbi probabo principium actiue influens in amorem liberum debere esse formaliter cognoscens, ex principio probò adhuc admissis potentiis superadditis animam immediatè præstituram concursum ad actus intellectus & voluntatis, qui debent procedere ab vno principio effectiui communi, quod non contingeret si tantum effectiue ab habitibus producerentur, quia habitus infusi ad actus voluntatis & ad actus intellectus distinctionem realem sortiuntur.

Obiicit Thomista: Potentia volitiua siue distincta ab anima siue cum illa identificata est entitas naturalis & naturalis virtus, sed virtute naturali non possunt fieri actus supernaturales: ergo non possunt procedere actiue à potentia volitiua. Concedo maiorem, & distinguo minorem: virtute naturali non adiuta habitu supernaturali, & auxiliâ

auxilio gratiæ supernaturalis non possunt fieri actus supernaturales, concedo minorem: adiutū habitū supernaturalem, & auxilio gratiæ, nego minorem: ergo actus supernaturales non possunt produci à potentia volitiva, distinguo consequens: tanquam à principio adæquato, concedo consequentiam: tanquam à principio inadæquato adiuto habitu supernaturali, & auxilio gratiæ indebito, nego consequentiam.

12 Obiicies secundò. Omne principium inadæquatum & parziale exigit aliud comprincipium, quo indiget ad operandum: ergo si voluntas esset principium parziale actū supernaturalem, exigeret aliud comprincipiū, videlicet habitū: ergo habitus supernaturalis illi esset debitus, quod est absurdum. Antecedens probant, quia omne principium parziale essentialiter ordinatur ad aliud comprincipium, sicut omnis pars ordinatur ad aliam partem. Nego primum antecedens, vel illud distinguo, ut omnem æquocationem occasionem adimam Thomistis. Omne principium inadæquatum ex suppositione, quod sit operaturū exigit aliud comprincipium, sine quo operari non potest, concedo. Omne principium inadæquatum ex se absolute exigit aliud comprincipiū, nego antecedens, principium enim, quod obediens dicimus est inadæquatum, & non exigit aliud comprincipiū, quia illi secundum se debitum non est, & licet ex suppositione, quod esset operaturum, illud debebat operari, cum illi principio inadæquato ex se non debeatur operatio, non illi debetur habitus ad operationem requisitus. Ad confirmationem Respondeo non omne principium parziale ordinari ad aliud comprincipium parziale, neque omnem partem ordinari ad aliam partem tanquam aliquid debitum, & connexum cum parte, seu comprincipio, quod à Thomista extorquebo necessarid hac ratione. In omni opinione voluntas informata habitu charitatis, seu anima informata gratia constituit totum quoddam concretum accidentale constans ex subiecto, quod est anima tanquam ex parte materiali, & ex gratia tanquam ex parte formali, & anima est compars gratiæ in ordine ad hoc totum concretum *gratum*, nihilominus anima secundum se non debetur gratia: ergo non cuilibet parti cuiusvis totius debita est alia compars ad componendum totum. Dices hoc concretum *gratum* constitutum ex anima, & gratia esse totum quiddam accidentale, ac proinde partes inter se non esse connexas, neque vnam habere connexionem cum alia. Rectè quidem eodem modo Resp. totum illud principium adæquatum similiter esse totum quoddam accidentale, & ita illius partes non esse connexas. Dices secundò animam, quæ est pars huius concreti *gratum*, non exigere cōpartem necessariam ad hoc concretum *gratum* cōstituendum, quia potest cum alia comparte aliud concretum accidentale constituere. Resp. eadem ratione potentiam volitivam nō exigere comprincipium inadæquatum requisitum ad constituendum principium adæquatum actus charitatis, quia eadem potentia potest cum alio comprincipio naturali componere aliud principium naturale adæquatum ad alium actum naturalem producendum.

13 Obiic. tertio. Si actus procederet ab habitu supernaturali, & à potentia naturali, euaderet naturalis, quia effectus sequitur debiliorem partem principij, vel saltem actus minus haberet supernaturalitatis, quam habitus, quia habitus procederet à principio adæquato supernaturali, & actus tantum à principio partim naturali, partim supernaturali. Respondeo prædicatum supernaturalitatis in aliqua entitate non accipere magis, nec minus, ac proinde non posse vnam entitatem esse magis supernaturalem alia supernaturali: posseque simpliciter supernaturalem esse ex principio inadæquato supernaturali, quod sufficiens est ad effectum supernaturalem producendum, sicuti principium inadæquatum spirituale cum alio principio inadæquato materiali potest effectum simpliciter spirituales producere, ut patet secundum Thomistarum opinionem in intellectu agente simul cum phantasmate producente speciem impressam intellectus simpliciter spirituales procedentem à principio inadæquato spirituali, & ab alio inadæquato materiali, videlicet phantasmate.

* * *

PUNCTUM VII.

An qualibet creatura habeat potentiam obedientialem actum ad omnes effectus.

S. I.

Aliorum sententiis propositis nonnulla premitantur.

C Vilibet creatura inesse potentiam obedientialem ad quemlibet effectum quantumvis perfectum per actionemeductivam producendum, si ad illius productionem eleuetur à Deo, Defendunt plures, & grauissimi Doctores ex nostris & ex externis. Ex nostris P. Suar. in 3. part. disp. 3. sect. 5. & tract. 3. disp. 9. sect. 1. & 2. & apud Ripald. tom. 3. de supern. disp. 40. sect. 2. P. Molina, P. Val. P. Did. Ruiz, P. Arrub. P. Gran. P. Ioan. Præposit. P. Alba. P. Tan. P. Henr. P. Becan. P. Sair. quos sequitur idem Ripal. & P. Hurt. disp. 9. sect. 1. 4. subsect. 2. & P. Arriag. disp. 11. sect. 4. Ex externis Palud. Capr. Harv. Ferrar. Caiet. Sor. Aluarr. Nauarr. Ledesm. Nazar. Aluelda & alij plurimi.

Oppositam sententiam defendunt ex nostris P. Vasquez 1. part. disp. 176. c. 3. & 3. part. disp. 57. cap. 5. & disp. 131. c. 3. P. Ragusa tom. 1. in 3. p. disp. 9. n. 11. P. Conink. 3. p. q. 62. art. 4. dub. vnic. P. Alarcon tract. 6. de Angel. disp. 9. cap. 2. P. Galpar Hurtad. tom. de Incarn. disp. 9. diff. 4. & alij plurimi sapientissimi recentiores.

Statuo primò pro quaestione decisione id, quod propugnatores potentie obedientialis etiam ad suam sententiam supponunt, in creatura eleuanda ad effectum producendum debere reperiri quamdam virtutem innatam & inchoatam, quam sect. 5. citatā ad finem, remotam vocauit P. Suar. non quia immediatè ad effectum non concurrat, sed quia non est simpliciter proximè potens, neque in actu primo ad effectum producendum: Rationem huius eleganter tetigit P. Vasquez disp. 176. citatā n. 9. vbi sic argumentatur. Quando res assumitur à Deo ut instrumentum ad alium effectum producendum, non tantum est oido efficientis & effecti inter effectum ipsum, & causam principalem: sed etiam inter effectum & instrumentum ipsum, quia effectus non tantum exit à causa principali, sed re ipsa exit à causa per instrumentum, & instrumentum re ipsa agit id, quod non agebat antequam eleuaretur, ex quo inferitur manifestè in re ipsa eleuata, quam multi vocant instrumentum principij eleuantis iuxta quorum phrasim loquutus est Vasq. debere esse virtutem innatam, & inchoatam ad talem effectum, ut ex illa immediatè & non tantum ex principio eleuante oriatur effectus, quia id quod per se & immediatè formaliter attingit actionem per se immediatè & formaliter debet habere virtutem intrinsecam attingendi actionem, saltem tanquam principium inadæquatum illius. Ita expressè Suar. disp. 31. citatā, sect. 6. in fine, & Ripal. disputat. 41. sect. 6. num. 4. vbi seipsum refert sect. 3. eiusdem disputationis, & disp. 4. sect. 2. & eadem ratione existimō teneri philosophari omnes quamcumque sententiam tenentes, & ob hanc rationem fassus est Arriag. posse dari, & forsan esse creaturam aliquam quæ ex defectu huius virtutis inchoatæ, & inadæquate non possit eleuari à Deo ad producendum effectum ad quem ex natura sua hanc inchoatam virtutem non habeat.

Suppono secundò, creaturam non habentem virtutem inchoatam, & intrinsecè & per suam entitatem non potentem inadæquate, & remotè in sensu, quo Suar. potentiam hanc remotam vocauit, quem exposui n. 3. non posse eleuari à Deo ad effectum producendum ad quem virtutem hanc non habet, & creaturam omnem habentem hanc virtutem posse à Deo eleuari ad producendum omnem effectum, respectu cuius habet hanc virtutem inchoatam. Prima pars huius asserti inferitur euidenter ex illo quod primò supposui, & probauit, quia si requiritur potètia inchoata, & innata ut deus possit eleuare creaturam, rectè inferitur non posse eleuare creaturam non habentem hanc virtutem inchoatam. Secundum Doctores oppositæ sententiæ grato animo admittunt, quæ faciliè probari potest. Deus absque vlla causa creata potest producere omne effectum in se non repugnantem, qui per suam entitatem essentialiter non dependet ab aliqua causa, sicuti actus intentionales vitales: ergo poterit eundem producere cum causa habente aliquā inchoatā, seu partialem virtutem ad eundem effectum.

effectum producendum. Secundum omne principium par-
tiale, & inadæquatum productum alicuius effectus po-
test compleri per aliquod principium ad eundem ef-
fectum: ergo Deus poterit complere principium inadæ-
quatum, quod habeat creatura ad producendum effe-
ctum, quem ipsa sine eleuatione aliis principij al-
terioris ordinis non potest producere, omnipotentia enim
est virtus infinita continens eminenter omnes effectus
possibiles, per quam poterit Deus supplere defectum cu-
iusvis principij, & quæcumque alia virtus creata requisita
ut constitutur principium adæquatum effectus produ-
cendi, poterit à Deo produci, & applicari virtuti innatæ
obedientiali creaturæ, ut simul cum illa vnum principium
adæquatum constituat ad effectum producendum, ad
quem potentia obedientialis tantum, est principium inadæ-
quatum, & inchoatum.

Ex his infertur ad hanc quæstionem dirimendam prius
examinandum esse, an creaturæ ex se habeant hanc virtu-
tem innatam, & inchoatam, quæ quæstione definita: fixum
erit quid dicendum sit de modo, quo Deus se possit gerere
cum creaturis in ordine ad effectus producendos per su-
pernaturalem eleuationem quos creatura naturaliter pro-
ducere non potest, qui enim dixerit creaturas potiri hac
innatâ, & inchoatâ virtute tenebitur asserere Deum posse
illas eleuare ad effectus producendos ad quos habent hanc
virtutem inchoatam; & qui dixerit creaturas hac virtute
carere dicere cogetur Deum non posse creaturas eleuare;
& uterque eodem modo de omnipotentia philosophatur,
& qui affirmat nihil defert omnipotentia, quod ab illa au-
ferat qui negat; neque è contrâ: omnes enim concedunt
omnipotentia virtutem ad eleuandum creaturam ad produ-
cendum effectum ad quem habet virtutem inchoatam, &
innatam, omnemque omnipotentia negant virtutem ad ele-
uandam creaturam ad effectum ad quem non habet virtu-
tem innatam & inchoatam, & tantum differunt in hac vir-
tute innatâ, seu inchoatâ concedenda vel neganda creatu-
ris, de quibus est quæstio an possint vel non possint eleuari.
Ex his inferes malè se specie cultus omnipotentia prote-
gere, qui defendunt creaturas posse eleuari ab omni-
potentia ad effectum producendum, æquè enim sunt de
omnipotentia benè meriti, qui oppositam sententiam de-
fendunt, cum illi concedant virtutem ad eleuandam creatu-
ram, quæ habuerint virtutem inchoatam, & defectui
omnipotentia non tribuant non posse eleuare creaturas
quæ de facto existunt, sed defectui creaturarum non ha-
bentium hanc virtutem, ratione cuius eleuari possint. Ex
hac doctrina ruit fundamentum Arriagæ ad sententiam af-
firmatiuam defendendam, contra quam sic ille argumen-
tatur num. 78. non repugnat vna creatura, quæ nec diuini-
tus possit eleuari ad omnes effectus: ergo non est vniuer-
saliter verum dari in omnibus eam potentiam obedi-
entialem ad omnes effectus. Quam obiectionem fatetur dif-
ficilem esse, & ita ad illam respondere præsumit: ait hic
esse quasi dicas contradictorias partes, quarum vna dicit:
*Non sequuntur duo contradictoria ex eo quod Deus non possit ele-
uare.* Altera dicit: *Non sequuntur duo contradictoria ex eo, quod
Deus possit affirmatque in hac controuersia, quamdiu nobis
non constiterit de repugnantia tenemur inclinare ad par-
tem, quæ augeat omnipotentiam Dei.* Hæc solutio facilè ex
dictis impugnatur, quia quando obicitur: *non repugnat crea-
tura, quæ non possit eleuare,* non dicimus non repugnare ali-
quem defectum in omnipotentia, sed non repugnat exi-
stere de facto creaturam non habentem in se virtutem in-
trinsecam inchoatam ad effectum producendum superna-
turaliter, quem naturaliter non potest. Vnde contradicto-
riz partes, de quibus est quæstio, non sunt circa naturam
omnipotentia, sed circa naturam creaturarum, de quibus
queritur an possint eleuari. His positis, quæ alè tene ad si-
miles quæstiones, quæ de potentia absoluta procedunt,
rem totam clarè definiam.

§. II.

Propria sententia.

Dico primò, creaturas existentes non habere virtu-
tem innatam, aut inchoatam, ad producendum
quemcumque effectum, sed tantum intellectum, & volun-
tatem habere hanc potentiam ad actus supernaturales.
Probo hanc conclusionem ratione in his quæstionibus,
quæ de facto procedunt, sæpè à me repetita, & sæpius re-

petenda. Nullum est fundamentum ad concedendam
aquæ virtutem inchoatam, & innatam ad producendum
Angelum: ergo virtus hæc illi concedenda non est, non
enim debemus sine fundamento positio virtutes rerum
multiplicare, & illa quæ nescimus tanquam verè existen-
tia propugnare. Nullum esse fundamentum probo ex eo
quod nullum sit prædicatum in effectibus ita producendis,
ratione cuius exigant contineri in virtute obedientiali
cuiuslibet creaturæ, sicuti est in actu vitali supernaturali,
qui ratione vitalitatis exigit dependere à vita in actu pri-
mo, quæ cum sit entitas naturalis non potest sine alio
comprincipio supernaturali eleuante hunc actum produ-
cere. Quapropter actus amoris Dei quatenus supernatu-
ralis dependet à principio supernaturali, & à principio
vitali naturali tanquam à principio eleuato per aliud al-
terioris ordinis. Hæc est disparitas quam adducit P. Vasquez
inter animam habentem potentiam obedientialem ad
actus supernaturales, & non ad alios effectus cum dicit,
animæ correspondere prædicatum quoddam, quod non
correspondet in aliis effectibus, quam ego non adduco ad
probandum præcisè ablatâ hac correspondentia ex parte
principij non posse esse potentiam obedientialem, sed ad
probandam non esse fundamentum ad dandam potentiam
obedientialem in anima, seu in aliis entitatibus respectu
aliorum effectuum, quod est ad concedendam potentiam
obedientialem in anima respectu actuum vitalium, in qui-
bus prædicatū vitalitatis arguit potentiam ad illos in sub-
stantia viuenti, & prædicatū supernaturalitatis arguit hanc
potentiam indigere eleuatione ut reducat ad actum, quia
principium naturale non eleuatum non potest supernatu-
ralem actum producere. Vnde vitalitas actus arguit poten-
tiam obedientialem ratione prædicati vitalis, quod necessa-
riò debet correspondere principio vitali, reliqui tamen
effectus, etsi supernaturales sint, dum vitales non sunt exi-
gunt hanc correspondentiam, ac proinde in nulla entitate
arguunt potentiam obedientialem. Neque aliud est caput
ex quo possit inferri hæc potentia obedientialis, ut con-
stabit ex solutione argumentorum, quæ contra illam ad-
duci possunt.

Dico secundò. Non repugnat creatura, quæ habeat po-
tentiam obedientialem, & inchoatam ad producendum
quemlibet effectum supernaturalem, & naturalem, qui non
possit produci à causis naturalibus & qui per se & im-
mediatè non dependeat ab his numero causis. Ratio est, quæ
semper in quæstionibus, quæ de possibili procedunt, vnicè
semper rem probat. Nulla est repugnantia in eo quod de-
tur talis creatura: ergo poterit dari. Antecedens probo: ex
eo, quod effectus producendus sit perfectissimus non po-
test sumi repugnantia, quia potentia, quæ non est princi-
pium adæquatum effectus non debet esse æquè perfecta
cum illo: omnis enim inæqualitas quæ sit inter effectum
producendum, & principium productiuum suppleri pote-
rit ratione aliis comprincipij æquè perfecti cum effectui
producendo, vel ratione omnipotentia specialiter con-
currentis cum illa entitate dummodo illa habeat innatam
inchoatamque virtutem ad effectum producendum.

Dico tertio, potest dari entitas habens virtutem inchoa-
tam ad producendum aliquos ex his effectibus, quos dixi
in conclusione præcedenti, & non alios etiam imperfe-
ctiores. Probo: non ex eo quod hæc entitas habeat virtu-
tem naturalem ad hunc effectum producendum infertur
habere similem virtutem ad producendum alium etiam
imperfectiorem illo, quem potest producere; homo enim
potest producere hominè, & non potest producere equum
homine imperfectiorem: ergo ex eo quod hæc entitas ha-
beat virtutem inchoatam, & obedientialem ad producen-
dum hunc effectum. v. g. hominem non infertur illam ha-
bere ad producendum alium effectum etiam imperfectio-
rem. Deinde probatur, quia nulla est repugnantia in eo
quod Deus producat entitatem cum virtute inchoatâ,
& obedientiali ad hos effectus, & non ad alios etiam im-
perfectiores.

Dico quartò. Non potest dari creatura habens poten-
tiam obedientialem, & innatam ad producendum effectum,
qui de facto producit à causis naturalibus eo modo, quo
ab ipsis producit. Rem explicò: ignis producit ab alio
igne præcisè per applicationem agentis ad passum, non
potest aliqua alia creatura habere potentiam inchoatam,
& obedientialem ad ignem hoc modo producem. Equus
producit ab alio equo per commixtionem maris, & foe-
minæ

minx deciso à mare semine, quod fouet equa, non possunt dari alia duo animalia mas & foemina quæ virtutem habeant non naturalem, sed obedientialem ad alium foetum simili modo producendum. Non negat hæc conclusio posse dari entitatem habentem potentiam obedientialem ad producendum equum speciali Dei concursu eo modo quo ignis ignem producit sine hac seminum commixtione, quæ intercedit in naturali generatione equi, neque negat conclusio posse dari lignum habens virtutem inadæquatam ad producendum ignem, sed tantum negat posse dari huiusmodi virtutem obedientialem, quæ naturaliter possit reduci ad actum. Hanc mentem mihi iniecit sapientissimus P. Vasq. disp. 176. cit. c. 4. vbi sic argumentatur contra ponentes potentiam obedientialem in quacunque creatura ad quemlibet effectum. Si aliqua virtus inadæquata, & innata tribueretur creature, posset illi coniungi causa alia secunda creata naturalis, quæ compleret efficaciam eius ad quemlibet effectum non supernaturalem secundum substantiam, quia effectus est naturalis, & rectè procederet à virtute illa inadæquata, & ab alia concausa naturali, quæ illius actiuitatem suppleret. Rationem illustrat exemplo virtutis inchoatæ ad effectum supernaturalem, quæ completur per virtutem supernaturalem ad illum effectum producendum: ergo similiter virtus illa naturalis compleri posset per virtutem aliam naturalem ad effectum naturalem producendum: ergo talis virtus inadæquata non esset dicenda obedientialis, sed naturalis, siquidem posset compleri per aliam virtutem naturalem, quæ illi posset naturaliter coniungi. Hæc ratio magni momenti mihi visa est ut pote à tanto magistro excogitata, quam sic expêdo: Demus in ligno virtutem inchoatam, seu inadæquatam, quantumvis minimam & exilam ad ignem producendum, hæc virtus posset compleri & inadæquari virtute aliis ignis potentis adæquatè producere ignem, ad quem lignum habet illam virtutem inadæquatam: ergo virtus illa inadæquata naturaliter potest reduci ad actum: ergo virtus illa non est dicenda obedientialis, sed naturalis, & inadæquata. Virtutem illam inadæquatam, & imperfectam posse compleri per virtutem ignis, sic probò: Ignis nulla alia virtute adiutus potest producere ignem ad quem lignum habet virtutem inadæquatam: ergo poterit eundem producere adiutus virtute quantumvis minima, & exili dummodo sit proportionata ad effectum producendum: ergo ex igne aliis potente adæquatè producere effectum, & ex illa virtute inadæquata ligni potest constitui vnum agens adæquatum producens ignem, qui inadæquatè continebatur in virtute ligni, & adæquatè in virtute ignis.

10

Dices virtutem illam inadæquatam ligni esse talis naturæ ut non possit compleri per aliam causam naturalem, quia numquam illi debetur concursus ad concurrendum cum alia causa naturali, sed tantum potest concurrere cōcursu sibi indebito, supernaturaliter collato. Non latuit hæc solutio sapientissimum Vasquez, quam solidè refutat ibid. n. 22. rationem ab illo adductam expendo. Omni creature aliis habenti virtutem ad producendum effectum debetur concursus causæ primæ, quia causa prima debet concurrere cum omni entitate habente ex se omnia requisita ad producendum effectum hoc concursu secluso: sed virtus illa inadæquata ligni applicata igni, & illud concretum seu adiunctum per accedens lignum, & ignis, haberet omnem virtutem requisitam ad producendum ignem & concursu generali causæ primæ secluso nihil illi deest ad producendum effectum: ergo nihil illi deest ut talis concursus sit debitus, non enim est aliquid in causa secunda exigentia concursus Dei, quàm virtus ex se iam secundum id, quod requiritur ex parte creature, cum omnibus requisitis ad producendum effectum, quem producet per aduentum concursus: sed lignum & ignis haberent omnia requisita ad producendum ignem distincta à concursu generali causæ primæ, quo superueniente effectum producerent: ergo haberent exigentiam ad talem concursum generalem: exigitur enim concursus generalis quociescunque res ita se habent ut præcisè ex defectu illius deficiat effectus, qui, illo posito absque villo speciali influxu, sed tantum secundum rationem generalem causæ primæ superueniret. Robur accipit hæc ratio ex his, quæ dixi Contr. 6. Punct. 4. creature non deberi concursum generalem ratione exigentiae, quam habeat ad illum, sed ratione indigentiae, atque lignum & ignis illo indigerent concursu, & non alio

speciali ad producendum alium ignem: ergo illis est debitus. Confirmatur, munus causæ primæ est ita adesse causis secundis, ut ratione ipsius nullus effectus non producat, sed ita præsto adesse omnibus ut in omnibus casibus, in quibus causa secunda operaretur, si non indigeret concursu causæ primæ, hunc exhibeat causa prima, ut operetur secunda: sed lignum ex se inadæquatè potens, & ignis adæquatè potens producere alium ignem, illum producerent, si non indigerent concursu causæ primæ, quem si non producant tantum erit ex defectu huius generalis concursus: ergo causa prima debet illis præsto adesse ad concurrendum, illisque debet hunc concursum generalem exhibere: ergo naturaliter poterunt in actum secundum se reducere: ergo virtus inadæquata ligni non est dicenda obedientialis, sed naturalis.

Aduerto non quamcumque virtutem inadæquatam posse compleri per virtutem inadæquatam ad eundem effectum, quia effectus aliquando indiget principiis inadæquatis diuersæ rationis, ad quem producendum nunquam sufficiant innumera inadæquata eiusdem rationis, sicuti infinitæ species impressæ visionis, quarum quilibet est causa inadæquata illius, non possunt constituere principium adæquatum visionis: alia verò principia inadæquata esse possunt quorum nullum ex se est adæquatum, & aliquando eiusdem, & aliquando diuersæ rationis constituere possunt vnum principium adæquatum ex principis vero, quorum vnum ex se est inadæquatum, & alterum adæquatum respectu eiusdem numero effectus semper potest effici vnum efficiens adæquatum, ideo dixi non esse potentiam obedientialem, quæ est principium entitatis, quæ eodem modo potest dependere adæquatè ab alia causa naturali, quod eodem modo intelligendum est si possit inadæquatè dependere ab alio principio inadæquato, quod possit complere aliud, & cum illo naturaliter coniungi, ad vnum principium adæquatum constituendum.

De aliis entitatibus habentibus virtutem inadæquatam ad producendum effectum naturalem, quem alia causa naturalis nullo modo producere potest, vel saltem non eodem modo, est longè diuersa ratio, quia illarum virtutes compleri naturaliter non possunt; verbi gratia, demus entitatem habentem virtutem inadæquatam ad producendam formam solis; hæc virtus naturaliter non potest compleri, quia nulla est alia causa naturalis potens producere eandem formam, per quam illius virtus compleatur. Idem modo de virtute productiua formæ equi sine naturali semini commixtione, sed eodem modo, quo ignis ignem producit; hæc virtus compleri non potest per virtutem, quam habet equus producendi equum, quia equus non habet virtutem adæquatam, neque inadæquatam ad producendum alium equum sine seminum commixtione præcisè per iuxtapositionem agentis ad passum, & ita ex virtute, quam habet equus, & virtute, quam haberet illa entitas non posset fieri vnum principium adæquatum, quia virtutes illæ haberent longè diuersum modum operandi.

Concludo ex his Deum posse eleuare intellectum & voluntatem ad actus supernaturales, & non posse eleuare creaturas existentes ad quoslibet alios effectus, possibilemque esse creaturam quam possit eleuare ad omnes seu tantum ad aliquos effectus supernaturales vel naturales ex his, quos non potest alia causa naturalis producere eodem modo, quo illos producere posset alia entitas, quæ haberet virtutem inadæquatam. Hæc omnia ex conclusionibus præcedentibus, & ex his quæ præmissi num. 2. & 3. clarè inferuntur, omnia enim hoc vnicò principio continentur: Deus potest eleuare omnem creaturam habentem virtutem inchoatam, & obedientialem, & non potest eleuare creaturam non habentem virtutem inchoatam, & obedientialem. Ex his facile erit argumenta aduersariorum dissoluere quæ iam subdo.

§. III.

Argumenta soluta.

Obiiciunt aduersarij primò auctoritatem D. Augustini & D. Thomæ Augustini. enim de Genesi ad lit. cap. 17. postquam præmissa conuenire rebus creatis virtutem agendi iuxta naturæ cursum, ita subdit: Super hunc autem motum, cuiusque rerum naturalem, potestas creatoris habet apud se, posse de his omnibus facere aliud, quàm earum feminales rationes habent, non tamen id quod in his posuit, ut de his fieri, vel absque

que alio possit. Quibus verbis Aug. tradidit creaturis virtutem ad producendos effectus, quos natura sua non possunt producere, quam doctrinam ita certam existimauit, vt ad fidei dogmata spectare censeat. Subdit Augustinus: *Dicam quid mihi videatur sine affirmandi temeritate, quod tamen cum dixeris, fortasse prudenter ita considerantes, quos iam Christiana fides imbuuit, etiam si nunc primitus ita cognosco, non esse dubitandum indicabunt*: ergo censet Augustin. Christianis extra dubium esse debere Deum posse cum creaturis effectus supra suas naturas producere. Et D. Thom. de potentia Dei q. 6. art. 2. ad 12. ita ait: *Quando aliqua virtus actiua est altior tanto potest eandem rem producere in effectum altiore, unde natura potest ex terra facere aurum alius elementis commixtis quod ars facere non potest; & inde est, quod res aliqua est in potentia ad diuersa secundum habitudinem ad diuersos agentes, unde nihil prohibet, quin natura creata sit in potentia ad aliqua stenda per diuinam potentiam, quae inferior potentia facere non potest, & ista vocatur potentia obedientiae, secundum quam qualibet creatura obedit Creatori*. His verbis existimant propugnatores potentiarum obedientiarum statui in qualibet creatura ad omnes effectus.

Respond. Magnum Ecclesiae Patrem Augustinum & Angelicum Doctorem non docuisse testimonii citatis inesse cuiusque rei virtutem ad quoscumque effectus producendos, sed ad multa faciendi supernaturaliter, quae naturaliter non possunt facere. Quod verum est in intellectu, & voluntate, quae per habitus supernaturales eleuantur ad producendos effectus, quos naturaliter non possunt producere, & in quocumque alio agente, quod supernaturaliter producat effectus, quos naturaliter ex defectu aliis concausae, dispositionis, seu conditionis requisitae producere non potest. Sic Beatissima Virgo potuit sine virili semine sanctissimum Christi humanitatem speciali Dei concursu producere, quam naturaliter non posset sine viri semine procreare. Sic Elisabeth sterilis, & nimia senectute confecta speciali Dei concursu Christi Praecursorem genuit, quem & defectu accidentium, seu dispositionum, quae ad fecunditatem requiruntur, ratione cuius sterilis erat, & ex defectu caloris, & aliarum qualitarum, quae praesenectute defecerant concipere non posset. Sic etiam terra, quae naturaliter non nisi verno tempore potest se variis variegare floribus mediâ brumâ in eisdem flores, aliosque quoscumque praematuos fructus poterit ferax erumpere. Mitto potentiam passiuam, quae poterunt flumina retrogrado ferri cursu, omniâque elementa propria deferere loca, terram sursum ferri ignemque deorsum. Possunt item virtutes omnium creaturarum supernaturaliter compeisci, ita vt ignis non calefaciat, neque ingens mons humeris teneri infantis superpositus illi impulsu imprimat. In quibus mirè elucet obedientia creaturae in suum creatorem, & dominium, quod in omnes creaturas habeat vnum omnium principium Deus optimus maximus, quin absque fundamento in quacumque entitate constringamus inaequatam virtutem illi intrinsecam ad producendum quemcumque perfectissimum effectum.

Obiic. secundò: Nulla est implicatio in eo, quod Deus eleuet quamcumque creaturam ad quemcumque effectum: ergo poterit Deus illam eleuare. Respond. maximam esse implicationem, quam iam assigno. Si Deus eleuaret aquam de facto existentem ad producendum equum, sequeretur aquam ex se habere virtutem innatam, & inaequatam, & illam non habere, quia aqua eadem existens secundum intrinsecam entitatem eandem virtutem intrinsecam secum identificatam haberet, sed modò non habet virtutem identificatam: ergo etiam si eleuaretur illam non haberet, quod est vnum ex duobus contradictoriis. Insuper virtutem haberet, quia de actu ad potentiam valet consequentia: ergo si produceret per suam entitatem, per suam entitatem haberet virtutem: ergo haberet, & non haberet virtutem.

Obiic. tertio: Intellectus potest eleuari ad producendam visionem intuitiuam Dei: ergo alia entitas naturalis poterit eleuari ad quemcumque effectum supernaturalem. Nego consequentiam, disparitatem assigno, tum ex parte effectus tum ex parte causae; ex parte effectus, quia visio Dei cum sit entitas vitalis essentialiter petit dependere à potentia vitali, & non potest produci ab alia causa supernaturali, neque etiam à Deo sine concursu huius potentiae vitalis, & ita vt detur visio necessum est eleuari potentiam vitalem naturalem per principium supernaturale ad visionem hanc producendam, debet enim intercedere

Franc. de Quiedo, Philosoph. Tom. I.

correspondentia inter visionem, & principium immediatè illam producens, ad quam correspondentiam non sufficit quodcumque viuens se tenens ex parte actus primi, sed requiritur viuens in actu primo, quod constituitur viuens in actu secundo per visionem ipsam productam. Ex parte causae disparitas est quod intellectus habet potentiam inchoatam ad certos effectus supernaturales quam non habet ad alios, neque aliae entitates habent ad aliquem effectum supernaturalem. Intellectum hanc virtutem habere constat nobis ex principiis fidei; reliquas entitates non habere virtutem inchoatam ad omnes effectus ex eo negamus, quia nullum habemus fundamentum ad tales virtutes illis concedendas. Neque à paritate fundamentum desumi potest. Sicut enim hæc est inepta consequentia: hæc entitas habet hanc virtutem naturalem: ergo alia distincta specie similem virtutem habebit; sic ineptè arguitur: hæc entitas habet hanc virtutem obedientialem ad hunc effectum: ergo eadem habet virtutem obedientialem ad alios effectus specie distinctos, & alia specie distincta habebit virtutem inchoatam ad hos effectus, vel ad alios, neutrum enim inferitur.

Obiic. quartò: Creaturae habent potentiam obedientialem passiuam ad omnes effectus: ergo actiuam. Negant multi consequentiam, & non immerito, quia potentia passiuâ ad æquatum effectus potest esse longè imperfectior illo, non autem principium ad æquatum actiuum, quod semper debet esse saltem æquè perfectum cum effectu, ex quo inferitur maiorem proportionem requiri inter principium actiuum, & effectum, quam inter hunc & principium passiuum. Respondeo negando antecedens, non enim qualibet potentia passiuâ virtutem habet, vt ex illa quacumque forma educatur, vt Controu. 1. Punct. 2. dictum est, vbi probaui materiam primam non posse recipere simul plures formas adhuc de potentia Dei absoluta.

Obiic. quintò: Accidens simul cum substantia potest concurrere ad producendam substantiam: ergo qualibet entitas naturalis potest cum alia supernaturali effectum supernaturalem producere. De accidentibus, quae de facto existunt antecedens ego negaui, sed verum esto. Rogo quia hanc arguendi formam docuerit, in qua consequens vniuersalis ad plures species longè inter se distinctas se extendit quam antecedens. Rursus demus paritatem inter res adeò dispares. Sic argumentor: Accidens potest cum substantia non per potentiam obedientialem, sed naturalem substantiam producere: ergo entitas naturalis non solum per potentiam obedientialem, sed etiam naturalem poterit aliam entitatem supernaturalem producere. Dices disparitatem esse rationem, quia accidens naturaliter potest coniungi cum substantia, & res naturalis non potest coniungi naturaliter cum illa supernaturali. Vera est disparitas, sed illam tibi sume, ex illa enim dico substantiam habere tantquam proprium instrumentum accidens, cum quo naturaliter coniungitur, & rem naturalem non esse instrumentum rei supernaturalis, neque è contrâ, quia non sunt mutuo connexa, sicut substantia, & accidens. Rursus argumentum retorquo: licet accidens coniunctum cum substantia possit aliquas substantias producere, non tamen omnes valet efficere, nullum enim accidens cum quacumque substantia coniungatur valet formam solis producere: ergo non omnis entitas naturalis potest eleuari ad quemcumque effectum. Respondeo quidquid sit de antecedenti negando consequentiam: disparitas sumenda est ex ratione, quâ mouentur auctores ad concedendam actiuitatem accidentibus respectu substantiae, quae non inuenietur, quacumque illa sit, ad concedendam virtutem inchoatam creaturae respectu cuiuscumque effectus.

Obiic. sextò: Deum habere perfectissimum dominium creaturarum, & hoc non ita futurum, si non possit illis vt ad quoscumque effectus producendos. Simul opponit perfectionem summam omnipotentiae Dei, ob quam poterit vt imperfectissimis instrumentis ad quoscumque perfectissima opera, quia in omnium artium genere, quo agens principale perfectius, eo imperfectiori, & ineptiori instrumento vt potest ad opus perficiendum, rectius enim scribit, aut depingit excellens pictor, aut scriptor calamo, aut penicillo inerti, quam improbus pictor aut scriptor optimo calamo aut penicillo. Non ad angustias formae syllogisticae his rationibus trahemur. Respondeo dominium quod Deus habet in creaturas esse perfectissimum omnium possibile, quae possunt excogitari, non enim esset perfectius dominium, quo posset vt creaturis de facto existentibus

V ad

ad produendos effectus, quorum non habent virtutem inchoatam, quia illud esset chimericum, sicut esset chimericum dominium, quo Deus posset uti gratia habituali ad constituendum hominem formaliter nigrum, & nigredine ad constituendum hominem formaliter sanctum, quod dominium ut pote fictitium, & chimericum à Deo est relegandum. Ad illud quod dicitur de perfectione omnipotentiae. Respondeo omnipotentiam esse summam, & infinitam perfectam, ad cuius perfectionem non attinet posse facere illa, quae ex se implicant. Ad comparationem ex artifice adductam. Respondeo, excellentiorem artificem melius uti quocumque instrumento ceteris paribus, alio imperitiori artifice, nullum tamen posse uti tanquam instrumento, re omnino inepta ad opus faciendum, neque enim probus, aut improbus pictor poterunt tanquam in tabula in substantia Angeli depingere, vel illa uti tanquam penicillo, quia substantia Angeli omnino inepta est ad haec munera, ita neque Deus potest uti quacumque creatura ad quemcumque effectum producendum, quia plures illarum omnino ineptae sunt, neque aliquam virtutem habent inchoatam ad plures effectus producendos.

21

Obiit, septimò: Sacramenta causant gratiam supernaturalem, & humanitas Christi multa miracula est operata, & effectus produxit, qui naturaliter produci non poterant: ergo potest Deus eleuare entitates naturales ad effectus supernaturales, ad aliaque quamplurima, quae sine miraculo fieri non possunt. Respondet P. Vasquez locis suprà citatis, gratiam supernaturalem dependere à sacramentis, & miracula fieri ab humanitate Christi moraliter, & non physice, quod in sacramentis specialiter probatur, quia sacramentum Baptismi operatur recedente fictione, dum non existit, nihilque potest physice, dum non existit effectum sortiri, & reliqua sacramenta effectum sortiuntur in ultimo instanti, in quo conficiuntur, in quo vix minutula particula illorum perseverat, quando enim profertur ultima syllaba verborum consecrationis, tantum illa superest, à qua posset physice gratia produci, reliqua enim verba iam non existunt, ac proinde nihil possunt producere: & quando alter sponsus ultimo exprimit consensum, iam praecessit consensus, & expressio alterius sponsi, & nihil potest operari. Adde secundum hanc sententiam defendi posse plura miracula sanctissimam Christi humanitatem non solum moraliter, sed etiam physice perpetrasse, quia quando Petrus supra mare tuto pede ambulare iussit, tantum necessum fuit Petro Christum imprimere impulsus, ut non submergeretur, quem quoad substantiam naturaliter imprimere poterat, quod autem illum imprimeret absque vilo contactu, & distans à Petro, hoc erat supplere Deum miraculose conditionem requisitam ad operandum, non verò eleuare Christi humanitatem ad aliquem effectum secundum substantiam altioris ordinis ab illis, quos naturaliter potuit producere. Similiter quando caecis visum restituebat effectus secundum substantiam productus, tantum erat temperamentum qualitatum, & motus localis organorum ut situm, & locum haberent requisitum ad proprias functiones obeundas, qui motus localis secundum substantiam non excedit virtutem naturalem humanitatis, neque in temperamento qualitatum erat aliqua, quae secundum substantiam non posset produci à Christo. Neque ideo sine maximo miraculo haec fiebant; non enim sine miraculo potest moueri, & ad proprium restitui locum exiguus neruus in cerebro absconditus ac alio supposito loco distante ab homine, cuius organa ad proprium locum restituuntur, neque in tam exiguis partibus quantitatis inter se propinquis potest tanta, & non maior, neque minor intensio qualitatis, diuersa in diuersis partibus ab agente loco distante, & supposito distincto produci. Difficilius haec doctrina poterit defendi in aliis miraculis, videlicet in conuersione aquae in vinum facta in nuptiis, & praecipue in mortuorum resurrectione, de quibus Theologi disputabunt. Sufficiat modò dicere cum P. Vasquez, haec miracula moraliter, & non physice à sanctissima Christi humanitate esse perpetrata.

§. I V.

Nonnulla corollaria.

22 **E**X his, quae dixi multa sunt notanda, quae facile ex doctrina deducuntur, quae in praesentiarum exprimam, ut plenam de hac re notitiam meo lectori reddam.

23 Noto, duplicem esse potentiam obediencialem: quaedam absoluta est naturalis in ordine ad substantiam effectus, & obediencialem in ordine ad modum, quo illum producit: alia obediencialem est in ordine ad substantiam effectus. Exemplum prioris esto ignis quatenus potest agere in passum distans, quin agat in propinquum, vel quatenus potest introducere formam ignis in materiam ultimo dispositam ad aliam formam, & carentem dispositionibus ad formam ignis. Posterioris exemplum est potentia intellectiva, quae ad substantiam visionis intuitiue obediencialem est, quia ex ipsa substantia visionis fieri nequit ab intellectu non eleuato per lumen gloriae, vel per concursum specialem Dei suppletis vice luminis.

24 Ex hac potentiarum obedienciarum differentia alia suboritur eisdem intrinseca, videlicet potentiam obediencialem tantum secundum modum, & non secundum substantiam esse virtutem completam, vel quae naturaliter potest compleri secundum id, quod requiritur ex parte virtutis influentis in effectum, & tantum dici obediencialem, quia illi deficit conditio requisita ad agendum, sicuti in igne agente in distans, quia dicit totam virtutem adequatam effectus producendi, & quatenus distinctus ab eleuatione dicit totum id quod se tenet ex parte virtutis productiuae, vel saltem principium inadaequatum, quod naturaliter posset compleri, & tantum eleuatur, quia suppletur conditio quaedam, quae etiam naturaliter posset accidere virtuti. Vnde illa eleuatio est quasi accidentaliter contingens causa ad effectum producendum, quia naturaliter poterat contingere virtutem esse completam, & cum omnibus praerequisitis ad effectum eundem producendum absque aliqua eleuatione: ignis enim, qui calorem producit in passu distanti potuit esse applicatus ad eundem calorem in eodem passu producendum. Potentia obediencialem respectu substantiae effectus semper est principium inadaequatum, non solum ex defectu conditionis, sed etiam ex defectu virtutis requisitae ad effectum producendum, non enim potest dari virtus adaequate actiua obediencialem respectu alicuius effectus. In effectu supernaturali producendo à potentia obediencialem naturali, & in quocumque effectu perfectiori potentia obediencialem certum est, quia nequit entitas imperfectior esse adaequate virtus productiua effectus illa perfectioris. In aliis quibuscumque potentis probo ex dictis suprà, ubi statui debere concursus causa primae omni virtuti, quae ex se habet omnia requisita ac effectui, ita ut superueniente concursu illum produceret: ergo, si daretur virtus adaequate actiua respectu alicuius effectus illi naturaliter deberetur concursus: ergo ex omni capite esset virtus naturalis & non obediencialem.

25 Alia ex his differentia deprehenditur inter potentiam obediencialem actiuam, & inter potentiam obediencialem passiuam ad effectus substantiam. Quod potentia obediencialem actiua vt ipse inadequata in ratione virtutis actiuae semper eleuatur, seu compleretur per aliud principium actiuum siue illi inharens, sicuti lumen gloriae eleuans intellectum ad visionem beatam, siue illi tantum extrinsece assistens, sicuti omnipotentia cum praesto adest intellectui ad producendum cum illo visionem beatam per specialem concursum, quem loco luminis praestet omnipotentia. Potentia obediencialem passiuam non necessario eleuatur per aliud principium tenens se ex parte passi, neque per omnipotentiam suppletentem vices principij passiuum, sed tantum per eleuationem tenentem se ex parte principij actiuum, eo enim ipso quod intellectus sit potens producere actiue visionem, est potens illam recipere, quia principium passiuum non indiget alia eleuatione praeter illam, quam dicit principium actiuum, ita ut si per impossibile intellectus posset absque vlla eleuatione visionem producere, etiam absque illa eadem visionem naturaliter recipere posset. Non nego posse dari aliquam potentiam passiuam indigentem eleuatione faciendam per aliud principium passiuum respectu effectus recipiendi, potest enim dari principium passiuum naturale secundum substantiam inadaequatum respectu alicuius formae substantialis, quae non possit compleri nisi per aliud principium supernaturale, cum quo componat vnum adaequatum principium passiuum formae supernaturalis recipiendae, sicut enim intellectus, & lumen gloriae constituunt vnum principium actiuum adaequatum visionis supernaturalis, sic intellectus iste, vel alius specie distinctus posset cum alio habitu constituere vnum principium adaequatum passiuum respectu

§. I.

Exploditur sententia Ripaldæ.

respectu alicuius actus, quem non posset adequatè intellectus recipere. Hoc tamen non est proprium omnis principij passivi, respectu omnis effectus recipiendi, quia intellectus necessariò recipit aliquem habitum, vel actum supernaturalem immediatè sine consortio alicuius principij supernaturalis passivi, quasi hoc comprincipium recipiatur in intellectu, vel recipiatur tantum in principio passivo naturali secundum substantiam, vel in infinitum esset abundum, vel deberet esse creatum, & hoc nullum potest de facto excogitari respectu intellectus de facto existentis.

26 Posses contra hanc doctrinam non abs re obicere: Potest dari potentia passiva naturalis secundum suam entitatem adequatam respectu effectus recipiendi in ratione principij passivi, quæ obedientialis dicitur in ordine ad talem effectum, quia connotat principium actuum supernaturalem & indebitum, sine quo non potest materialiter effectum causare, quæ præcisè eleuatur per aduentum principij actui supernaturalis: ergo poterit dari virtus actiua naturalis secundum substantiam, quæ sit adequata in ratione virtutis actiue naturalis, & obedientialis dicatur, quia connotat passum supernaturalem, & indebitum, quod illi nõ potest naturaliter coniungi, sine quo non poterit effectum producere. Respondeo negando consequentiam, rationemque disparitatis assigno. Principium actuum adequatè secundum se totum naturale non potest esse principium actionis supernaturalis, & ita non potest agere circa subiectum supernaturale, quia omnis passio subiecti supernaturalis, quæ est eadem cum actione est supernaturalis, ex quo fit principium actuum adequatè naturale non posse eleuari a passo supernaturali, cum non possit agere circa illud. Principium verò passuum adequatè naturale potest esse principium passionis supernaturalis, ac proinde potest pati ab agente supernaturali, & ab illo eleuari.

27 Noto etiam non solum dari eleuationem & potentiam obedientialem principij naturalis ad effectum supernaturalem, & principij imperfectioris ad effectum perfectiorem; sed etiam principij supernaturalis ad effectum supernaturalem, & principij supernaturalis ad effectum naturalem, & absolutè principij perfectioris ad effectum imperfectiorem, & principij perfecti ad effectum æquè perfectum. Ratio à priori est, quia in his omnibus entitatibus potest dari ad hos omnes effectus ratio potentie inchoata, quæ non possit compleri naturaliter per aliam potentiam. Potest enim dari Angelus habens virtutem inchoatam, & inadéquatam ad producendam formam cuiusdam alii materialis, quæ tantum possit compleri per omnipotentiam, vel saltem per aliam concausam supernaturalem, & tunc Angelus spiritualis perfectior forma alii habebit virtutem obedientialem respectu effectus materialis, & imperfectioris. De aliis potentiis annumeratis exempla sunt obuia.

PUNCTUM VIII.

Quid sit potentia obedientialis.

I Quam grauitè in hac re offendunt graues auctores sapientissimi & recentiores, qui non distinguunt inter potentiam obedientialem, & eleuationem eiusdem potentie, pleraque confundunt, & doctores, quorum sententiam amplectuntur abs re impugnant, & contra asserentes eleuationem fieri per qualitatem inhaerentem, motumve transeuntem, probant potentiam innatam esse intrinsecam, & indistinctam à creatura, & contra illos, qui dicunt virtutem obedientialem esse indistinctam à creatura probant creaturam eleuari per aliud comprincipium, seu auxilium extrinsecum, & ita Doctores inter se non dissidentes concertationes fingunt, prolixasque excitant quæstiones, in quibus si distinctè procederent, clarè apparerent, illaque rerum distinctarum confusione omnibus tenebrescunt. Non vacat omnium Doctorem mentes explicare, quos pro mea adducam sententia fideliter referam, monèoque ab aliis relatos legendos esse, plures enim inueni quos finistrè etiam doctissimi viri interpretantur. Claritate & distinctione, quam semper affecto rem tractabo.

Noster Ripalda tom. 1. de supern. quæst. 41. sect. 9. & 6. 2
duplicem actiuitatem in potentia obedientiali distinguit, conditionalem vnam, & aliam absolutam. Virtus conditionata est, quæ entitas non est absolutè adhuc inadéquatè potens, sed tantum sub conditione si illi adfuerint reliqua comprincipia supernaturalia requisita ad effectum, cum quibus entitas nullam habet connexionem, quia illa sunt supernaturalia, & entitas, quæ virtus obedientialis denominatur est naturalis, nihilque naturale connexionem habet cum re supernaturali. Alia est virtus absoluta, etsi inadéquata, quæ absolutè intellectus inadéquatè est potens producere visionem. Virtutem illam conditionatam asserit non distingui ab entitate rei, virtutem verò absolutam asserit distingui inadéquatè adhuc ut virtus partialis est ab entitate, quæ dicit in recto entitatem rei, & in obliquo adiutorium Dei, seu auxilium intrinsecum, quo virtus illa conditionata transit in absolutam, & formaliter constituitur virtus inadéquata partialis effectus. Itaque virtus absoluta partialis, quam habet intellectus ad visionem beatam dicit in recto ipsum intellectum, & in obliquo lumen gloriæ, & possibilitatem visionis, cum quibus illa conditionata cum intellectu identificata connexionem non habet, quia nihil naturale connexionem potest habere cum entitate supernaturali.

3 Rationem huius distinctionis inadéquatæ virtutis absolutæ partialis desumit ex natura eiudem entitatis habentis potentiam obedientialem, quæ absoluta debet esse ab aliis comprincipiis supernaturalibus, quibus indiget ad suum effectum producendum, & sine quibus impotens est illos producere. Ex hoc capite infert distinctionem inter potentiam partialem, quam habet intellectus ad cognitionem naturalem, & ad supernaturalem. Quia intellectus in opinione Ripaldæ connexionem habet cum possibilitate omnium cognitionum naturalium, quas potest efficere, & omnium principiorum, quæ per se requiruntur ad has cognitiones efficiendas, ac proinde per se ipsum est cum omni, quod requirit ad cognitiones producendas, & ita per se ipsum potest dici virtus partialis absoluta effectus: idem verò intellectus connexionem non habet cum possibilitate visionis beatæ, neque luminis gloriæ requisiti ad visionem, quia etiam si vtrumque repugnaret, permaneret idem intellectus, & ita indiget non non repugnantia horum, ut absolutè sit potens, adhuc partialiter producere effectum, & cum non habeat connexionem cum tali non repugnantia, quovis ipsa, intelligatur non intelligitur intellectus adhuc partialis absoluta virtus ad producendum effectum. Ex hoc infert absolutam virtutem tantum dicere entitatem intellectus, sed etiam importare in obliquo alia comprincipia, cum quibus ex se posset intellectus non coniungi, & sine quibus non esset absolutè adhuc partialiter potens. Idem dicit de omnipotentia quatenus virtus adequata productiua ignis, quæ nõ est virtus productiua absoluta quovisque intelligatur possibilitas ignis, quia hac deficiente omnipotentia nõ poterit absolutè ignem producere, & nullam connexionem habet cum illa, ratione cuius non possit deficere. Eandem doctrinam tradit de potentia obedientiali passiva disp. 25. sect. 3. asserit enim potentiam obedientialem intellectus ad recipiendam visionem, seu quamlibet formam substantialem duplicem esse, conditionatam, & absolutam, illam non distinguit ab intellectu, hanc asserit distingui inadéquatè, quia supra entitatem intellectus dicit possibilitatem formæ supernaturalis recipiendæ, & principij actiui requisiti ad producendam talem formam supernaturalem, cum quibus non habet connexionem propter rationem iam dictam, videlicet, nullam entitatem naturalem per se esse coniunctam cum entitate supernaturali adhuc ut possibili.

4 Multa mihi in hac sententia displicent, nonnulla attingam. Nec verè supponit hic auctor, nec bene infert: non verè supponit, quia falsum est intellectum habere connexionem cum cognitionibus naturalibus, quas potest producere, & cum illarum principiis per se requisitis, & illa non habere cum cognitionibus supernaturalibus, ut ostendam Controuerf. 10. Metaphysic. ubi probabo intellectum non habere connexionem cum cognitionibus naturalibus, & casu, quo illam haberet eandem habiturum cum cognitionibus etiã supernaturalibus. Non verè infert, quia

admissa hac differentiâ inter causam in ordine ad effectus naturales, & supernaturales, quos potest producere, eodem modo philosophandum est de virtute partiali illius in ordine ad omnes effectus, quod sic probabo. Non minus dependet intellectus à compendio naturali ad cognitionem naturalem eliciendam, quam dependet à compendio supernaturali ad eliciendam cognitionem supernaturalem, etiam si cum isto non habeat connexionem quam habet cum illo, quia intellectus non potest sine specie naturali, vel aliquo supplente vices illius adhuc supernaturaliter elicere cognitionem naturalem, si enim velit Deus intellectum elicere cognitionem naturalem sine specie impressa tenebitur supplere concursus, quem praestitura erat naturalis species, & in opinione, quam ego cum hoc Magistro defendo, hæc cognitio secundum speciem essentialiter dependet ab specie impressa, quia per se ipsam nullâ interiectâ actione distinctâ dependet à principio: (suppono modò cum communi sententia cognitionem dependere ab specie impressa, idem enim erit si immediate dependeat à phantasmate) ergo sicut intellectus ex eo, quod non possit sine lumine gloriæ elicere visionem beatam, non est adhuc partialiter absolute potens donec intelligatur in obliquo lumen gloriæ, & possibilitas eiusdem visionis, quæ si absit nullo modo poterit visionem producere, ita intellectus ex eo quod non possit adhuc supernaturaliter sine aliquo compendio, & in omnium sententia, hanc actionem in specie, sine distinctâ, siue indistinctâ à termino sine specie impressa producere, & sine non repugnantia eiusdem actionis adhuc ut partialis, absoluta potentia dicit in obliquo speciem impressam, & possibilitatem visionis: ergo adhuc ut partialis virtus dicit aliquid distinctum à se ipso videlicet, speciem impressam naturalem, & possibilitatem visionis: ergo sicuti virtus partialis absoluta, quam habet intellectus ad visionem beatam dicit in recto & in obliquo compendia ad visionem, & huius possibilitatem ita virtus partialis absoluta ad cognitionem naturalem dicit in recto entitatem intellectus, & in obliquo compendia essentialiter requisita ad talem cognitionem, & illius possibilitatem: ergo utraque virtus absoluta inadæquatè distinguitur ab intellectu.

Respondet Ripalda intellectum habere connexionem cum principiis requisitis ad intellectionem naturalem & cum possibilitate huius, & non habere connexionem cum compendiiis requisitis ad cognitionem supernaturalem, neque cum possibilitate talis cognitionis supernaturalis. Bene: sed non satis. Admitto hanc connexionem cum illis extremis, & non cum istis, & arguo: Connexio quam habet intellectus cum compendiiis requisitis ad cognitionem naturalem, & cum possibilitate eiusdem, potest considerari quatenus dicit utrumque extremum connexionis in recto, vel quatenus dicit unum in recto, & aliud in obliquo, vel præcisè quatenus dicit entitatem intellectus præcisam, & adæquatè distinctam ab alio extremo, cum quo habet connexionem, quæ talis est, ut ipsa non esset, si non esset alterum extremum, cum quo esset connexa: duobus prioribus modis inadæquatè distinguitur ab intellectu, saltem illo modo, quo potentia partialis ad visionem beatam distinguitur ab intellectu; posteriori modo non potest intellectus etiam si in se imbat illam connexionem intelligi virtus partialis effectus, quod sic probabo. Non potest intelligi partialis virtus secundum doctrinam huius auctoris, quin dicat formaliter ut virtus absoluta partialis saltem in obliquo illud, sine quo implicat poni effectus: sed non potest poni effectus sine aliquo distincto ab intellectu ut connexo sumpta connexionem posteriori modo: ergo non potest intelligi intellectus partialis virtus effectus, seu cognitionis naturalis, quin intelligatur in obliquo aliquid distinctum ab intellectu ut connexo sumpta connexionem posteriori modo præcisè quatenus dicit alterum extremum, videlicet intellectum. Maiorem probabo: ex eo non potest intellectus intelligi ut partialis virtus visionis beatæ, quin intelligatur in obliquo compendium intellectus ad visionem, & possibilitas visionis, quia sine hoc compendio, & sine hac possibilitate repugnat visionem fieri ab intellectu: ergo intelligenda sunt omnia, sine quibus repugnat effectus saltem in obliquo, ut aliqua virtus illius, quæ per suam entitatem est virtus conditionata, sit absoluta virtus, etiam partialis talis effectus productiva. Minus

rem ostendo: sumpto intellectu quatenus præcisè dicit unum extremum connexionis, quin in recto, aut in obliquo dicat formaliter alia compendia ad cognitionem naturalem, & possibilitatem cognitionis non dicit hæc compendia, neque hanc possibilitatem, sed sine his compendiiis, & sine hac possibilitate repugnat fieri cognitionem: ergo intellectus quatenus præcisè dicit unum extremum non dicit omnia, sine quibus repugnat cognitio.

Dices non posse sumi intellectum ut connexum, quin formaliter ut tale dicat in obliquo aliquid extremum cognitionis. Non verè, quia etsi unum extremum ut relatum non possit cognosci sine alio, bene tamen adæquatam distinctionem ego apprehendo inter utrumque. Sed esset intellectus est partialis virtus effectus naturalis ut connexus cum compendiiis & cum possibilitate effectus, sed ut connexus dicit in obliquo extrema à se distincta: ergo ut partialis absoluta virtus dicit in obliquo extrema à se distincta: ergo virtus partialis, quam habet intellectus ad cognitionem naturalem, dicit in obliquo aliquid distinctum ab ipso intellectu: ergo eodem modo compleatur per aliquid distinctum ab intellectu inclusum in obliquo virtus partialis, quam habet intellectus ad cognitionem naturalem, & virtus, quam dicit idem intellectus ad cognitionem supernaturalem. Unum iuxta principia Ripaldæ inferrem ego, videlicet virtutem partialem ad visionem supernaturalem compleri per aliquid distinctum ab intellectu, cum quo intellectus habet connexionem, & ita ex parte intellectus non repugnare non compleri in ratione virtutis partialis per illud extrinsecum; virtutem tamen partialem intellectus ad cognitionem naturalem compleri per aliquid distinctum ab intellectu, cum quo intellectus essentialiter connexionem habet, & ita repugnare ex parte intellectus ipsum non compleri in ratione virtutis partialis, licet per aliquid distinctum compleatur, sicuti dicam ergo de veritate formali cognitionis, quam habet Deus de obiecto creato, quæ formaliter dicit aliquid inadæquatè distinctum à cognitione creata, licet præcisè ratione cognitionis implicet, illa existente, non coniungi cum illo extrinsecò, per quod complenda est formalis virtus cognitionis.

Urgeo: aliud est formaliter connexio formalis huius extremi ad illud, aliud formalis coexistentia utriusque: connexio huius extremi ad illud, formaliter tantum dicit entitatem huius extremi, neque aliud connotat tanquam formale constitutum connexionis, sed tanquam terminum quem respicit connexio adæquata cum hoc extremo adæquatè distincta à termino; verbi gratia connexio, quam habet virtus productiva caloris igni identificata cum calore possibili iuxta communem sententiam dicit tantum entitatem ignis adæquatè distinctam ab omni alio, quia entitas ignis quocumque alio seculo talis est ut præcisè ex suis predicatis intrinsecis existere non possit sine possibilitate caloris, quod est formaliter ignem esse connexum cum possibilitate caloris. Coexistentia formalis utriusque extremi connexi formaliter dicit existentiam huius extremi illi extrinsecam, & existentiam illius extrinsecam huic. Et etiam si formaliter velis præcendere hoc extremum ut illi formaliter coexistens ab illo, ut huic coexistenti, quæ impræcindibilia sunt, adhuc quando meditaris hoc extremum illi formaliter coexistens formaliter pertinet ad hanc coexistentiam, alterius existentia in obliquo importat, sed nulla virtus partialis indiget præcisè connexionem ipsius cum alio compendio ad producendum effectum, sed coexistentia: ergo si virtus ex se conditionatè potens per aliquid aliud constituenda est virtus partialis absoluta, non est per connexionem, quam ipsa dicat formaliter, sed per coexistentiam: ergo si aliquam formalitatem importat partialis absoluta virtus præter illam, quam vocat Ripalda virtutem conditionatam, est coexistentia, & connexio: ergo virtus absoluta partialis si aliquid addit supra illam, quam conditionatam vocat Ripalda, non est connexio, sed coexistentia ipsius cum aliis compendiiis, & cum possibilitate effectus, ergo semper importat aliquid extraneum. Probo minorem, videlicet, nullam virtutem partialem indigere connexionem cum aliis compendiiis, neque cum possibilitate effectus sed coexistentia ad producendum effectum. Finge tibi, quod mihi verum est, potentiam visivam non habere connexionem cum specie impressa, neque

neque cum possibilitate visionis naturalis, & habere co-existentiam cum his extremis sine aliqua connexionem ex parte vnius cū alio: in hoc casu potentia visiva absoluta ab omni connexionem produceret tanquam causa partialis visionem essentialiter dependentem à potentia & ab specie impressa, eodem modo, ac si comprincipia ipsius inter se essent connexa, & vtrumque cum possibilitate: ergo connexionio comprincipiorum formaliter nihil conducit ad productionem, sed tantum remore, seu causaliter, quatenus connexionio infert co-existentiam. Patet in intellectu instructo lumine gloriæ qui visionem producit, etiam si intellectus connexionem non habeat cum lumine gloriæ, neque cum possibilitate visionis in opinione huius auctoris, quæ illi non accrescit ex co-existentia, non enim eo ipso quod duo co-existent sunt connexa, quotiescumque enim hoc extremum illi co-existit eodem modo extitum, si alterum non existeret, co-existentiam habet cum illo, non tamen connexionem: ergo ad hoc ut virtus partialis absoluta sit, numquam indiget connexionem, sed co-existentia cum altero extremo, quæ semper dicit aliquid extrinsecum extremo co-existenti. Quod si virtus absoluta actiua desideraret connexionem entitativam causæ cum effectu ut docet Ripald. sect. 9. num. 67. numquam intellectus, quantumvis instructus lumine gloriæ esset causa absoluta visionis inquitur Dei, quia numquam habet connexionem cum illa, cum ita illi co-existat, ut visione non existente & repugnante, existeret eodem modo. Dices: intellectum ut instructum lumine gloriæ habere hanc connexionem, sed hoc est dicere, lumen gloriæ illam habere, & non intellectum, sed adhuc efficacius arguo. Demus intellectum adiutum speciali concursu Dei absque lumine gloriæ visionem producere; tunc intellectus neque ratione sui, neque ratione omnipotentis connexionem haberet cum effectu, neque cum possibilitate illius: ergo non desideratur ad virtutem absolutam connexionio entitativa inter causam, & possibilitatem effectus, sed tantum co-existentia. Patet hoc omnibus effectibus qui tantum dependent à Deo, qui nullam connexionem habet cum possibilitate illorum.

8 Vltimo, id quo indiget virtus partialis naturalis ad effectum producendum, non est possibilitas tantum aliis comprincipij, non enim voluntas potest amare proximè, & formaliter ex eo quod sit possibilis cognitio representans obiectum, neque potentia visiva potest videre, quia possibilis est species impressa, sed quia actu illam habet: ergo si potentia visiva formaliter ut causa partialis visionis diceret connexionem cum alio comprincipio videlicet cum specie, non haberet hanc connexionem cum specie, ut possibilis, sed ut existens, sed hanc non habet, cum naturaliter sit potentia visiva sine hac & illa specie essentialiter requisitis ad certas visiones, vel saltem ad actiones productivas illarum, si producantur per actiones interiectas: ergo nullam connexionem dicit formaliter ex conceptu absolutæ partialis potentie creatæ.

9 Displicet etiam in hac sententia possibilitatem effectus pertinere formaliter ut connotatum ad rationem potentie absolute partialis, & totalis. Quod sic impugno: conceptus virtutis, seu potentie absolute, est conceptus illius, à quo actio existens fluit, atque dependet: sed actio existens numquam fluit neque dependet à possibilitate ipsius neque sumpta in recto, neque in obliquo: ergo possibilitas potentie nullo modo spectat ad conceptum quidditativum potentie. Dices ex hoc inferri non spectare in recto, sed spectare in obliquo. Explicemus terminos, & non demus verba: illa possibilitas effectui in obliquo, vel est formaliter constitutiva potentie, ita ut quidquid intelligatur adequatè distinctum ab illa etiam cum ordine ad ipsum non habeat totam rationem constitutivam potentis influere per modum causæ totalis, neque partialis absolute, vel tantum est terminus sine ordine ad quem non potest intelligi conceptus causæ partialis, aut totalis. Hoc non dices, ne totam sententiam retractes: primum dici non potest, quia actio essentialiter dependet ab adequata ratione constitutiva potentie, quia potentia tantum dicit formaliter id, à quo per se dependet actio: sed actio non potest dependere à sua possibilitate physice, sed tantum obiective, modo explicato Controv. 7. puncto 2. num. 10. ergo possibilitas actionis nullo modo potest pertinere ad rationem constitutivam principij absolute productivi. Vide quæ ibi dixi contra hunc dicendi modum, ubi probavi

Franc. Oniedo, de Philosoph. Tom. I.

possibilitatem actionis, seu effectus non pertinere ad actum primum, & explicui quomodo etiam implicante actione effectus non possit produci, actionis non repugnantia non spectat ad conceptus actus primi potentis producere effectum. Hæc omnia in potentia receptiva clariis parent, quis enim dicit possibilitatem formæ tenere se ex parte conceptus quidditativi principij passivi absolute potentis recipere formam? Non vacat latius hæc expendere, quæ ex traditis principijs non difficile latius quisquæ impugnet.

10 Ex eadem doctrina impugnandum est id, quod asserit de omnipotentia intrinsecè absoluta à possibilitate effectuum, videlicet, non esse intrinsecè per suam entitatem virtutem productivam illorum, sed tantum conditionatam, quæ sit absoluta supposita possibilitate effectuum, quod falsum est. Quia id, quod est tantum conditionatum & non absolutum, non est, sed esset: si autem Deus intrinsecè non est absolute potens, simpliciter non est intrinsecè potens. Secundò quia purificatio conditionis vel expectanda est ut conditio omnino extrinseca ad potentiam absolutam sicuti expectatur conditio in hoc conditionato, si petieris dabo, cuius conditionatus euentus adequatè distinguitur à conditione, ita ut purificata conditione euentus iam absolute existens formaliter non constituitur per conditionem, & ab illa dependet, vel expectatur ut conditio non extrinseca, sed intrinseca, cuius purificatio est de ratione constitutiva euentus modo conditionati, purificata conditione futuri absolute: sicuti in hac conditionali: si anima rationalis vnita fuerit materiæ, erit totum. Non primo modo, quia purificata conditione creaturarum possibilitum nihil ponitur adequatè distinctum ab hac conditione, ratione cuius omnipotentia, quæ antea non erat absoluta formaliter absoluta constituitur, quia purificatio conditionis extrinseca non constituit, neque inadæquatè formaliter absolutum euentum, quia antea erat conditionatus. Quod si dicas aduenire Deo aliquid non realiter, sed virtualiter distinctum, nolo tecum de hac virtuali distinctione contendere, sed infero contra te, per hoc prædicatum constitui omnipotentiam absolutam, & non formaliter per purificationem conditionis, & ita possibilitatem creaturarum non pertinere ad conceptum omnipotentie. Si dicas possibilitatem esse conditionem intrinsecam constitutivam omnipotentie, constituis Deum omnipotentem formaliter per possibilitatem effectuum, & illius virtutem actiivam fingis partim creatam, partim incretam: incretam dicit entitatem Dei, creatam quatenus dicit possibilitatem effectuum; partim existentem; partim non existentem: non existentem quatenus dicit possibilitatem creaturarum, quæ simpliciter non existit, sed tantum obiective quovque de facto sit existens. Constituis insuper omnipotentiam totum quoddam per accidens dicens formaliter, & intrinsecè entitates distinctas non unitas, neque mutuo connexas, quia entitas Dei neque vnitur, neque connectitur cum possibilitate creaturarum.

11 Dices: Ex his duobus pertinentibus formaliter ad conceptum omnipotentie, vnum tantum includi in obliquo: sed hæc verba iam abegi num. 9. quidquid enim pertinet formaliter ad essentiam alicuius, si non pertinet ut quid extrinsecum, sed formaliter ut quid constitutivum, est de illius essentia, & verè dicitur essentia constare ex hoc obliquo & illo recto æquè essentialiter, in his enim quæ essentialia sunt non est vnum essentialius alio. Nota nonnullos foedè terminos contradictorios replicare, respondentes possibilitatem esse constitutivum formale extrinsecum omnipotentie, constitutivum enim essentialia, & extrinsecum manifestam inuoluunt implicationem; quidquid enim est constitutivum alicuius est de essentia illius, & nihil rei magis intrinsecum, quam propria essentia, cuius nihil potest esse extrinsecum. Deberent dicere, qui ita omnipotentiam Dei constituent, possibilitatem creaturarum esse extrinsecam Deo, intrinsecam tamen omnipotentie, sicuti priuatio præcedens actionem educivam, extrinseca est educationis, intrinseca tamen mutationi, quæ formaliter dicit ipsam educationem, & priuationem præcedentem. Quomodo omnipotentia in ratione virtutis productivæ sit absoluta, & intrinseca Deo, & esset eodem modo etiam si omnes creaturæ repugnarent, & ita sit de facto respectu illarum, quæ

quæ repugnant dixi Controv. 7. punct. 2. citato, & latius dicam in Metaph. Punct. 4. Controv. 10. Omitto alia argumenta, quæ in hanc sententiam adducit ipse Ripal. sect. 9. quorum solutiones expendere non vacat.

S. II.

Propria sententia.

12 Longum sanè esset omnium sententias impugnare, quapropter ad propriam accingor, inter quam explicandum obiter insinuabo, quid alij etiam à quibus dissentimus, sentiant, quos doctè, & solidè impugnant nostri. Lege si placet Soar, Vasquez, Ripal. locis citatis, Ruissum de voluntate Dei disp. 1. num. 7. & disp. 46. num. 15. & Alarcon tract. 1. de vis. disp. 2. cap. 11. & apud quos innumeros alios reperies.

13 Affirmo potentiam obedientialem esse intrinsecam entitatem, quæ potest elevari ad effectum, ita ut in intellectu ratio potentia obedientialis, neque inadæquate distinguitur ab ipso intellectu, qui per suammet entitatem intrinsecam est virtus, seu potentia inadæquata ad visionem intuitivam Dei, talis tamen conditionis, ut non possit reduci ad actum ex defectu aliis principij quovis illud coniungatur intellectui, quod cum supernaturale esse debeat non potest naturaliter coniungi, & ita neque virtus illa inadæquata intellectus potest naturaliter reduci ad actum: ita tenent uterque Societatis Magister, Vasq. & Soar locis citatis puncto 3. quos sequuntur P. Didac. Ruiz. Arrub. Gran. Albert. uterque Hurtadus, Salmant. & Complut. alique quàm plurimi doctores. Neque in hac re dissentiant P. Soar & P. Vasquez, ut falso nonnulli existimavit, uterque enim concedit virtutem obedientialem esse intrinsecam rei, quæ illa gaudet, dissentiant tamen ex eo quod Soar hanc virtutem obedientialem omnibus entitatibus impertitur, & ad omnes effectus accommodat, Vasquez vero tantum certis entitatibus ad certos effectus, & non alios producendos, virtutem hanc lagitur, quod bene notavit P. Alarc. supra n. 42. & dubitavit nemo. Eadem tantum est dissentio inter utrumque Hurtadum, aliosque quàm plurimos, quorum aliqui sententiam Soarij propugnant, alij opinionem Vasquez amplectuntur, omnes tamen vno ore fatentur potentiam obedientialem esse intrinsecam, & identificatam cum entitatibus, in quibus reperitur. Conclusionem probō ex his quæ statuebam punct. 7. Entitas quæ dicitur potentia obedientialis ut distincta ab omni alia, verbij gratia, intellectus ut distinctus à lumine gloriæ influit in visionem intuitivam Dei, & per suam entitatem tangit causalitatem, siue distinctam, siue identificatam, per quam producit visio: ergo per suam entitatem ut distinctam à lumine gloriæ habet potentiam non quæ possit reduci ad actum naturaliter: ergo non naturalem: ergo obedientialem. Confirmatur: æquè essentialiter dependet visio intuitiva Dei à meo intellectu tanquam à principio efficiente, quo non influente fieri repugnat: & qualibet alia naturalis cognitio: ergo visio intuitiva Dei dependet tanquam à principio effectivo ab intellectu, non tanquam à principio adæquato, & naturali: ergo tanquam à principio inadæquato & obedientiali: ergo intellectus est principium inadæquatum, & obedientiale visionis. Dices esse principium inadæquatum, non tamen per suam entitatem. Contrā: nihil superadditum dat intellectui actiuitas extrinseca, quam ipse non habeat, sed adiuvat ut faciat id quod non posset facere: quia tantum habebat actiuitatem intrinsecam obedientialem: sed intellectus etiam producat visionem supernaturalem Dei adiutus lumine gloriæ illam producit per propriam actiuitatem: ergo per propriam actiuitatem, quam habet à se & non ab alio, quia antequam illi adiungatur lumen gloriæ ut adiuvet intellectum ad visionem, debet supponi intellectus cum actiuitate inchoatā, & inadæquata ad videndum, aliās æquè posset lumen gloriæ adiuvare lapidem & intellectum ad producendam visionem, & ad videndum Deum.

14 Dico secundò. Potentia obedientialis semper indiget, ut reducatur ad actum concursu indebito, aliās esset naturalis, & potentia, quæ simpliciter est obedientialis respectu substantiæ effectus, semper connotat aliud principium indebitum, quod necessarid debet esse principium supernaturale, si effectus producendus sit supernaturalis, & potentia obedientialis. Hoc sibi volunt multi, qui dicunt

potentiam obedientialem rei naturalis ad producendum effectum supernaturalem dicere intellectum connotantem lumen gloriæ, aliudve principium supernaturale. Ratio est: omnis potentia inadæquata connotat aliud principium, quo indiget ad effectum producendum, non tanquam sibi debitum, sed tanquam aliud sine quo effectum ad quem non habet virtutem adæquatam, producere non poterit: sed omnis potentia obedientialis ad substantiam effectus, præcipue naturalis ad effectum supernaturalem non potest efficere effectum sine alio principio indebito: ergo illud connotat non tanquam debitum, sed tanquam aliud, sine quo non potest producere effectum. Duo ergo connotat obedientialis potentia, effectum indebitum, commune enim est omnipotentie connotare effectum, & proprium potentie obedientialis, hunc effectum ab illa connotatum illi esse indebitum, connotat etiam principium similiter illi indebitum, si sit potentia obedientialis ad substantiam effectus, quia de ratione talis potentie est esse principium inadæquatum, & omne principium inadæquatum connotat aliud principium inadæquatum, per quod compleatur. Quod si principium inadæquatum obedientiale sit, necessarid alterum principium connotatum erit indebitum, in hoc enim differt potentia obedientialis à naturali, quod huic debetur alterum principium, & non illi. Quod si potentia tantum sit obedientialis respectu modi, quo effectus producit, non connotat alterum principium indebitum sed concursum generale secundum substantiam datum cum non debetur, per eandem enim actionem ignis ager supernaturaliter in distans, quæ ageret naturaliter in idem passum propinquum. Neque ratione harum connotationum addit potentia obedientialis supra entitatem aliquid distinctum formaliter pertinens ad constitutum potentie obedientialis, quia in intellectu, qui est principium partiæ intellectus naturalis, & supernaturalis non distinguitur realiter connotatio ad effectum, & ad alterum principium, quia termini connotati non pertinent ad constitutum intellectus illos connotantis, sed tantum ab illo respiciuntur unus tanquam effectus, & alter tanquam principium, quod cum altero constituit vnum principium adæquatum, sicut de conceptu partis est ordo, seu respectus ad alteram partem, non tamen una pars pertinet ad rationem formalem constitutum alterius & de conceptu causæ est ordo ad effectum, non tamen effectus est ratio constitutiva causæ, neque refert extrema non esse connexa ut hinc ordinem habeant, quia in omnium opinione etiam si lumen gloriæ indebitum sit intellectui, habet hic innatam virtutem ad videndum adiutus lumine gloriæ, quam non habet lapis, ac proinde maiorem aliquem ordinem habet intellectus ad lumen gloriæ, & ad visionem beatam, quàm lapis.

Dico tertio. Potentia obedientialis ad substantiam effectus eleatur per alterum principium, quod illi adiungitur ad effectum producendum, siue sit creatum, & illi intrinsecè inhærens, sicuti lumen gloriæ intellectui, quod illum constituit potens simpliciter adæquate, & proximè videre Deum, siue specialis modus, quo applicatur per decretum Dei ad concurrendum speciali concursu cum potentia obedientiali, non solum per modum causæ primæ, sed quasi speciale principium effectus, quæ ratione eleatur voluntas, quando absque vilo habitu Deo supplente vices huius producit actus supernaturales, eademque ratione elearetur aqua ad producendam gratiam, si de facto ad hunc effectum elearetur. Neque huic conclusioni quatenus asserit intellectum elevari per lumen gloriæ, quod est qualitas illi superaddita refragatur Vasquez 1. & 3. p. & Soar 3. locis citatis, ut putavit doctus quidam: numquam enim negant hi Doctores, potentiam obedientialem posse elevari per qualitatem superadditam, sed asserunt potentiam obedientialem non consistere in qualitate superaddita, & hanc esse horum Doctorum mentem est luce clarius, millies utrumque legi de hac re in locis citatis, & ubique de hac materia disputant, & nihil clarius apud hos Doctores, in quibus nihil non clarissimum reperio. Totus enim est Vasq. ut probet non posse entitatem aliā in se non habentem virtutem, constitui potentem per qualitatem superadditam, numquam tamen negat, rem habentem virtutem obedientialem intrinsecam secum identificatam, posse elevari per qualitatem superadditam, imò inter Scholasticos nihil

nihil communius est, quam intellectum eleuari per lumen gloriæ ad videndum. Itaque pro hac conclusione refero plures, quos citat Ripald. disp. 41. sect. 3. cui etiam fauent quatenus asserunt potentiam posse eleuari per specialem modum, quo applicatur omnipotentia ad concurrendum cum potentia obediēciali speciali concursu distincto, quoad substantiam à concursu causæ primæ, plerique ex Doctoribus, quos refert Ripald. expresse P. Vázquez 1. p. tom. 1. disp. 45. cap. 2. P. Soar. lib. 2. de attributis negatiuis cap. 16. num. 5. P. Mol. 1. p. q. 12. art. 5. disp. 1. §. *contra tamen sententia*. Valent. ibid. punct. 3. §. *ne tamen negandum est*, P. Arrub. 1. p. tom. 1. disp. 20. cap. 5. Salas 1. 2. tom. 1. quest. 3. tract. 2. disp. 5. sect. 4. Her. tract. 4. disp. 67. cap. 2. Vbi hi Doctores supponunt primam partem conclusionis, videlicet intellectum eleuari lumine gloriæ, & inquirunt an possit eleuari auxilio extrinseco Dei, videlicet omnipotentia concurrente loco hominis, aliusve habitus supernaturalis ad quemlibet actum supernaturalem. In hanc sententiam interpretor eminentissimum, & venerabilissimum nostrum Card. Bellarm. tom. 2. lib. 2. de effectibus Sacramentorum cap. 11. §. *tertio igitur*, & P. Val. tom. 4. disp. 3. puncto 1. §. *est igitur*, §. *verior igitur*, & puncto 2. §. *hæc sententia*, asserentes potentias obediēciales eleuari per modum quemdam, quem Deus imprimit creaturæ, quæ per potentiam obediēcialem concurre, qui modus in horum Doctorum sententia intelligendus de auxilio extrinseco, seu decreto speciali Dei, quo Deus decernit concurrere cum creaturis, Verbi gratia: cum aqua in sacramento Baptismi ad producendam gratiam, quia per illud decretum determinat aquam ad efficiendam gratiā, ad quam ipsa non valebat se determinare, causa verò quæ aliam determinat determinat mouere dicitur. Sunt alij Thomistæ asserentes potentiam obediēcialem eleuari per motionem quamdam virtuosam, de qua plura dicunt, quæ non possunt intelligi de hoc speciali decreto concurrendi, neque paucis explicari, illos non parè, & satis solidè impugnant nostri, præcipue Soar. Valentia, Alarc. & Ripald. locis citatis.

16 Conclusiōem probare: eleuare potentiam nihil aliud est, quam constituere potentiam proximè in actu primo potentem elicere actus supernaturales, aliusve effectus, quos potentia ex se non poterat efficere ex defectu virtutis adæquatæ ad illos efficiendos: ergo per illud eleuatur virtus obediēcialis, per quod constituitur in ordine ad effectus, respectu quorum obediēcialis potentia dicitur eodem modo disposita, ac est ad alios effectus, quos naturaliter producit: sed per lumen gloriæ eodem modo est intellectus in ordine ad visionem inrituiam Dei, ac mea potentia visua, per speciem coloris ad colorem videndum: ergo per lumen gloriæ eleuatur, quia posita lumine gloriæ in intellectu, debitus est concursus ad visionem Dei eodem modo ac est debitus concursus ad visionem albi posita specie albedinis in potentia visua: ergo per illud lumen gloriæ eleuatur intellectus ad visionem supernaturalem. Similiter quando Deus supplet vices luminis gloriæ, id præstat omnipotentia applicata per decretum, quo Deus vult concurrere loco luminis: ergo si lumen eleuabit potentiam ad visionem, quando Deus specialiter concurre loco illius, omnipotentia per illud decretum applicata potentiam eleuabit. Idem dico de aqua, quæ Deus concurre ad producendam gratiam in Sacramento Baptismi, si aqua physicè gratiam produceret, quæ eleuaretur per decretum, quo Deus applicaret omnipotentiam ad talem concursum, vel omnipotentiam applicatam ex vi illius decreti ad concurrendum simul cum aqua. Confirmatur eadem conclusio. Intellectus potentia obediēcialis dicitur ad visionem (idem dico de qualibet entitate similem potentiam habente ad quemcumque effectum) quia potest eleuari ad visionem, ad quam non habet virtutem adæquatè proportionatam, neque potentiam adæquatè proportionari per aliud principium illi naturaliter coniunctum: ergo eleuatio potentie obediēcialis debet distingui ab ipsa potentia obediēciali, aliàs potentia obediēcialis per se ipsam esset eleuata ad effectum, & intellectus per se ipsum diceretur eleuatus ad visionem beatam, quod est hæreticum, sed hæc eleuatio non potest consistere in ipso effectus, quia antequam sit effectus, & actio, ex vi cuius producit, debet supponi eleuatio, quia potentia eleuatur vt producat effectum, ad quem ipsa est improporionata, & vt constituitur proportionata ad illam, & antequam sit

productio debet supponi potentia ex parte actus primi proportionata ad illam: ergo eleuatio debet se tenere ex parte actus primi: aliàs debet esse indebita, & distincta à potentia obediēciali: ergo debet consistere in illo quod se tenet ex parte actus primi distinctum à potentia obediēciali, & illi indebitum: ergo respectu intellectus videns Deum est lumen gloriæ, quia respectu visionis Dei lumen gloriæ est quod se tenet ex parte actus primi, vt indebitum intellectui & distinctum ab illo: ergo quando intellectus visionem producit supplet Deo vices luminis eleuantis eodem modo, quo illas supplet, eleuat intellectum. Dico omnipotentiam eleuare intellectum, vel aliam potentiam, quando supplet vices habitus iuxta sententiam asserentem, posse potentias naturales actus supernaturales elicere ex vi huius extrinseci auxilij, de cuius veritate non curo. Tantum enim assero supposita hac opinione, omnipotentiam esse principium formaliter eleuans potentiam: quod si hæc opinio falsa esset, & non possit intellectus sine lumine gloriæ Deum videre, semper lumen gloriæ eleuabit potentiam ad visionem. Idem dico de quocumque alio habitu supernaturali respectu suorum habituum.

Vnum in hac re nota, numquam esse potentiam adæquatè eleuatam, etiam si habeat aliquod principium indebitum quovisque habeat omnia illa requisita ad actum, quibus positis reliqua omnia naturaliter illi possent coniungi. Rem explico: indiget potentia obediēcialis, quam habet voluntas ad amandum Deum amore supernaturali, habitu charitatis, & cogitatione supernaturali: etiam si habeat habitum charitatis non est adæquatè eleuata, si non habeat cogitationem supernaturalem inclinantem ad amorem Dei, quia adhuc deficit voluntati ad illum amorem eliciendum quoddam principium, sine quo non potest amare Deum, quod non potest naturaliter acquirere, neque illi debitus est. Si tamen voluntas habeat habitum supernaturalem, & cogitationem supernaturalem ad actum, etiam si non intelligatur omnipotentia applicata ad præstandum concursum generalem causæ primæ, potentia intelligitur adæquatè eleuata, quia hic concursus generalis causæ primæ debetur potentie volitive pro sua libertate supposito habitu, & cogitatione supernaturali inclinante ad actum. Si dicas etiam supposito habitu deberi voluntati saltem aliquam cogitationem sufficientem ex vi habitus ad actum supernaturalem ad quem datur habitus, ac proinde supposito tantum habitu voluntatem esse sufficienter eleuatam ad actum, quia reliqua ad illum requisita naturaliter habitum supernaturalem comitantur. Respondeo non esse huius loci antecedens examinare, quod si verum esset, rectè procedit illatio facta, id enim tantum ego affirmo, potentiam non esse eleuatam adæquatè quovisque habeat omnia requisita ad effectum, quibus positis, reliqua, quæ ad illum efficiendum deficiunt naturali sequela coniungantur.

Dico quinto & vltimò, potentiam obediēcialem quoad modum tantum effectus; verbi gratia, ignem respectu caloris producti in passo distanti, quem posset producere in eodem subiecto approximato, eleuari per decretum, quo Deus vult præstare concursum illum supposita distantia passi non debitus, sed per omnipotentiam applicatam ex vi talis decreti, quod est idem. Idem dico de eleuatione, quæ potest eleuari ignis ad producendam formam ignis in materia habente dispositiones ad formam ligni, & non ad formam ignis, seu in materia, in qua Deus decreuerat conseruare formam præexistentem. In quibus casibus, id tantum esset supernaturale, ad quod idem concursus, qui cum aliis circumstantiis debitus esse posset, cum his sit indebitus. Hæc conclusio eodem modo probanda est ac præcedens, quia ex vi talis decreti applicantis omnipotentiam, seu ex vi omnipotentie applicatæ per tale decretum, est ignis in actu primo ad producendum effectum, quem cum illis circumstantiis non posset naturaliter producere: ergo ex vi omnipotentie sic applicatæ eleuatur supra proprias vires ad producendum effectum cum his circumstantiis, quibus naturaliter illum producere non posset.

Ex hoc infero potentiam vt eleuatam dicere in recto potentiam obediēcialem, & in obliquo habitum supernaturalem, vel aliud principium indebitum, siue intrinsecum, siue extrinsecum, sicuti omnipotentiam applicatam modo supradicto ad effectum producendum. Verbi gratia: intellectus vt eleuatus ad visionem dicit intellectum vt habentem lumen gloriæ, qui sic acceptus non est idem

ac intellectus, & lumen gloriæ, quia intellectus habens lumen gloriæ tantum dicit in recto intellectum, & intellectus, & lumen gloriæ dicit utrumque in recto, ratione cuius distinctionis diuersa possunt prædicari de illis, hæc est enim vera prædicatio: *Intellectus habens lumen gloriæ est causa partialis visionis.* Et hæc est falsa: *Intellectus, & lumen gloriæ sunt causa partialis visionis.* Similiter hæc est vera prædicatio: *Intellectus, & lumen gloriæ sunt principium adequatum visionis.* (loquor de principio adequato creato) & hæc est falsa: *Intellectus habens lumen gloriæ est principium adequatum visionis.* De his dixi Controuers. 5. puncto 1. num. 6. Vbi dixi totum non distingui à partibus, & vnione simul sumptis, distingui autem à partibus virtutis simul sumptis, aliud enim est partes & vnio, aliud partes vnite. Secundum hanc doctrinam faciliè intelliges quomodo potentia obedientialis ut eleuata, verbi gratia, intellectus ut eleuatus per lumen gloriæ, non sit principium adequatum visionis, etiamsi intellectus, & lumen gloriæ sint principium adequatum illius. Vide dicta de his significatis in recto, & in obliquo Controu. 5. Punct. 4. citato.

PUNCTVM IX.

Vnde agnoscenda sit causa adequatè sufficiens.

I Hic quæstioni occasionem dedit P. Vasquez 1. part. tom. 1. disput. 4. cap. 2. & 4. vbi negat præter lumen gloriæ requiri in intellectu beati aliud comprincipium ad visionem intuitiuam Dei, vel concursum alium præter generalem omnium causarum, ex eo quod visioni correspondent ex parte luminis gloriæ, & intellectus omnia prædicata quæ sunt in ipsa, visio enim habet vitalitatem, quæ intellectui tribuitur, habet supernaturalitatem, & esse circa tale obiectum, quæ correspondent luminis gloriæ. Doctrinam hanc infert Vasquez ex principio valde sibi familiari, videlicet causam adequatam esse illam, cui correspondent omnia prædicata, quæ sunt in effectu. Ne putes correspondentiam hanc inter prædicata effectus, & causæ ita esse intelligendam, ut hoc prædicatum dependeat realiter ab hac causa, & non ab alia, & illud ab illa, & non ab hac, aduertere oportet nostrum Vasquez, non asseruisse vitalitatem actus dependere ab intellectu, & non à lumine, & supernaturalitatem à lumine, & non ab intellectu, quia vitalitas, & supernaturalitas sunt in visione omnino idem, & implicat vnum ex his prædicatis dependere ab aliquo principio, à quo physice, & realiter alterum non dependeat. Quia tamen nihil vitale potest produci, nisi principium saltem inadæquatum sit vitale; neque supernaturale, quin principium actuum saltem partiale sit etiam supernaturale, ideo supernaturalitas effectus tribuitur principio partiali, quod est supernaturale, & vitalitas alij comprincipio, in quo ratio vitalis reperitur, licet effectus secundum se totum à qualibet causa partiali inadæquatè, & ab omnibus adequatè physice eodem modo dependeat. Ex quo inferitur hanc attributionem formaliter esse per rationem cum fundamento tamen in aliquo reali, videlicet non posse produci quid supernaturale à principio adequato iure naturali, neque quid vitale à principio adequato non vitali.

2 Doctrinam hanc approbat, & explicat Hurtad. disput. 9. sect. 5. quam multi ita firmiter amplectuntur ut virtutem actiuam pluribus entitatibus respectu aliarum negent ex eo præcisè, quod nullum prædicatum agnoscant in effectu, quod illis correspondeat. Existimo tamen non ita vniuersaliter esse admittendam, sunt enim plures effectus, quorum causas non possumus hac prædicatum correspondentiam metiri, quod faciliè ostendo. In causis vniuersis mater habet omnia prædicata, quæ habet filius, & nulla potest formalitas assignari in prole, quæ non reliceat in matre, & tamen iuxta communem sententiam, mater est causa inadæquata filij: ergo non est bona consequentia, omnia prædicata, quæ sunt in effectu relucere in hac causa illius: ergo hæc est causa adequata. Dices hoc prouenire ex modo speciali, quo producuntur animalia per transmissionem feminis, quæ nisi inter marem, & foeminam esse non potest. Bene est: modus, quo

producuntur animalia sufficiens est, ut causa, cui correspondent omnia prædicata, quæ sunt in effectu non sit adequata: ergo non rectè inferitur in animalibus, huic causæ correspondent omnia prædicata, quæ sunt in effectu: ergo est causa adequata. Deinde sicut ratione huiusmodi, quo animalia producuntur, deficit consequentio prædicta in hac materia, sic ratione alijs specialis modi, quo alia entitas producatur, vel ratione alijs intrinseci prædicati, quod habet effectus, poterit in alia materia deficere. Dices hanc correspondentiam non futuram formaliter, sed eminenter. Sed hanc solutionem efficaciter ita-
tim reijciam.

Accedo ad causas æquiuocas, in quibus correspondentia formalis non reperitur, quia effectus est diuersæ rationis à causa & prædicatum specificum illius in causa non reperitur. Prædicata effectus eminenter correspondere causæ æquiuocæ, nihil aliud est, quam eminenter contineri effectum in causa, & contineri effectum in causa, nihil aliud importat, quam causam habere virtutem ad effectum producendum: ergo idem est formaliter prædicata effectus correspondere causæ, & causam eminenter continere effectum, & causam posse producere effectum: & si velis hæc mente præcindere, notius omnibus erit causam posse effectum producere, quia debent à posteriori cognosci ex productione, & hæc quod primò, & clarius inferri, est potentia ad ipsam, hæc enim consequentia: effectus producit à causa: ergo potest illum producere, neque rusticum latet; hæc autem, effectus producit à causa: ergo causa effectum continet eminenter, ad terminorum apprehensionem peritorem hominem desiderat, etsi his apprehensis, æquè clara sit, ac præcedens: ergo non rectè explicatur ratio causæ adequatæ per correspondentiam eminentiorem adequatam causæ ad effectum, cum non explicetur ignotum per magis notum, sed per æquè ignotum, vel ignotius. Ut rem explicem, inquiram Sol sit causa adequata auri: Si affirmes, ex eo quod illi correspondeant omnia prædicata, inquiram, ex quo capite tibi notum sit correspondere omnia prædicata? Si neges eo quod illi omnia prædicata auri non correspondeant, rogabo, unde noueris non correspondere omnia prædicata auri Soli? nullum tibi supererit fundamentum ad affirmandam, vel negandam hanc eminentiorem correspondentiam, ex quo non posses causalitatem adequatam, vel inadæquatam Soli concedere respectu auri hac exclusa prædicatorum correspondentia.

Respondere posses ex doctrina Hurtadi §. 53. tunc effectum non contineri adequatè in causa æquiuoca, etsi illo perfectiori, quando in effectu continetur ratio aliqua, vel causa indiget alio comprincipio determinatiuo, ratione cuius causa perfectior effectum non potest adequatè illum producere; tunc verò causam æquiuocam continere effectum adequatè, quando est perfectior illo, & ipsa nullo indiget determinatiuo, neque effectus ex modo, quo producit indiget dependere ab alio. Hac ratione explicatur quomodo intellectus neque anima, siue ab intellectu distincta, siue identificata cum illo non sit causa adequata visionis Dei, neque cuiusvis cognitionis creatæ etiam illa perfectior sit, quia ad producendam quamcumque cognitionem indiget anima determinatiuo alio comprincipio, & ad producendam visionem intuitiuam Dei indiget hoc determinatiuo: & insuper visio indiget alio comprincipio supernaturali, ratione cuius non potest adequatè produci ab anima naturali secundum suam substantiam. Eadè ratione explicatur, quomodo intellectus instructus lumine gloriæ, non indiget alio comprincipio ad producendam visionem, quia neque ex parte effectus est aliquod prædicatum, ratione cuius petat ab alio comprincipio dependere, neque intellectus instructus lumine gloriæ alio indiget determinatiuo, principium enim constitutum ex intellectu, & lumine, physice perfectius est visione, ex quo inferitur illi correspondere omnia prædicata visionis, & esse principium adequatum illius. Totam doctrinam admitto, sed adhuc mihi difficultas. Vnde scire poterimus, hoc principium indigere alio determinatiuo, & illud non indigere hunc effectum habere speciale prædicatum, ratione cuius petat dependere ab alio principio, & non possit adequatè dependere ab hoc, quod perfectius est effectui producendo? Ratio aliqua assignanda est ad hæc cognoscenda, ex qua dicam ego cognosci causam adequatam, vel inadæquatam effectus.

Rem

Rem ego sic compono: Prædicata substantiæ spiritualis, supernaturalis, & vitalis reperta ex parte effectus exigunt correspondentiam formalem ex parte causæ, siue causa secundum alia prædicata sit vniuoca, vel æquiuoca, ita vt nunquam possit substantia produci adequatè ab accidenti, neque entitas spiritualis à principio adequatè materiali, in quo non includatur aliquod principium inadæquatum spirituale, neque supernaturalis effectus à principio adequatè naturali possit dependere, aut vitalis actio à principio adequato non vitali. Ex hoc fit respectu effectuum, in quibus aliquod prædicatum ex his reperitur, rectè inferri non esse principium adequatum illud, in quo simile prædicatum non relictet. Sic dicimus sensationem internam non esse principium adequatum speciei impressæ vel expressæ in intellectu productæ, quia sensatio est materialis, & species producenda spiritualis. Similiter dicimus intellectum non posse esse principium adequatum visionis intuitiue Dei, quia hæc est supernaturalis, & intellectus est potentia naturalis, eodem modo dicimus non posse habitum, aut speciem impressam esse principium cognitionis, quia hæc est vita in actu secundo essentialiter dependens à vita in actu primo, & species impressa, seu habitus talis non est. Eadem ratione dicimus dispositiones non esse causam adequatam formæ substantialis, quia non potest hæc produci à principio non substantiali. Forsan erunt alia prædicata, quæ hanc correspondentiam formalem exigant inter causam, & effectum, ex his tamen, quæ de facto dantur nullum aliud mihi occurrit, quod hanc correspondentiam desideret, quia prædicatum materiale illam non exposcit, motus enim materialis calorum producitur ab Angelo tanquam à principio adequato, & entitas accidentalis adequatè producitur à substantia, & effectus naturalis rectè potest à causâ supernaturali procedere. De aliis prædicatis minus vniuersalibus certum est hanc correspondentiam non desiderari, vt patet in omnibus effectibus æquiuocis, aurum enim à non auro producitur, & vitalis operatio à principio, quod non est vitalis operatio, & sic in aliis. Si dicas, cur hæc prædicata hanc correspondentiam exposcant de singulis specialis est ratio propriis tradenda locis. Effectus supernaturalis non potest procedere à principio adequato naturali, quia de ratione entis supernaturalis est non esse debitum enti naturali, esset tamen illi debitum, si ab illo posset adequatè produci. Ratio vitæ in actu secundo essentialiter dicit dependere à vita in actu primo, ex quo repugnat dependere à principio adequato non vitali. Substantia perfectior est omni accidenti, & ita ab illo non potest adequatè produci. Effectus spiritualis non potest à causâ adequata materiali secundum se totam procedere propter maiorem perfectionem, & maximam inproportionem, quæ est inter materiale, & spirituale.

Est etiam nobis aliud fixum principium in Philosophia: omnem causam efficientem adequatam debere esse saltem æquè perfectam cum effectu. Ex quo rectè inferimus: hæc entitas est imperfectior illa: ergo non potest principium adequatum esse illius. Insuper aliud etiam principium certum esse debet, videlicet non esse multiplicanda principia alicuius effectus sine speciali fundamento. Ex quibus omnibus has ego regulas deduco. Quotiescumque est in effectu aliquod prædicatum ex supra assignatis, videlicet substantiæ supernaturalis, spiritualis, vel vitalis, omne principium in quo simile prædicatum non correspondet formaliter non potest esse principium adequatum illius. Quotiescumque effectus est perfectior hoc principio effectiui, à quo dependet, tale principium est inadæquatum respectu effectus. Quotiescumque hoc principium est perfectius effectu, & formaliter includit quodcumque ex quatuor prædicatis substantiæ supernaturalis, vitalis, spiritualis quod est in effectu, & non apparet certum aliquod fundamentum ad assignandum aliud principium necessarium requisitum ad effectum, censendum est tale principium esse adequatum, quia ex vna parte habet omnia illa, quæ scimus in omnibus entitatibus, requiri ad rationem principij adequati, & ex alia non est fundamentum ad multiplicandum aliud principium pro hoc effectu, neque sine necessitate multiplicandum est.

Ex his constat rectè inuoluisse nostrum Vasquez ex correspondentia prædicatorum, quæ est inter intellectum, & lumen cum visione intuitiua Dei, intellectum, & lumen constituere vnum principium adequatum visionis, quia

ex vna parte habeat correspondentiam, quam scimus requiri inter causam & effectum, & ex alia nullum apparet fundamentum ad alia principia multiplicanda pro visione producenda. Ex quo fundamento negatiui, & ex positiua correspondentia, & perfectione principij intellectus, & luminis rectè inferitur nullam aliam causam requiri ad producendam visionem. Hæc omnia principia semper ex parte antecedentis ponenda sunt, vt rectè inferatur adequatio causæ iuxta doctrinam supra traditam.

Ex hoc infero ad cognoscendum an intellectus sit principium adequatè productiuum cognitionis naturalis, examinandum esse, an sit fundamentum aliquod ad constituendum aliud principium effectiuum requisitum ad talem cognitionem: quod si appareat dicendum est intellectum esse principium inadæquatum, sin minus tota virtus actiua respectu cognitionis naturalis danda est intellectui. Fundamentum, quod reperiri potest ad constituendum aliud comprincipium, est indifferentia, quam habet intellectus ad cognoscendum hoc vel illud obiectum, ex quo inferitur indigere alio determinatiui ad producendam cognitionem circa tale obiectum. Dicit aliquis species seu phantasmata posse hanc præbere determinationem sine influxu actiui, qui dicere tenebatur intellectum esse principium adequatè effectiuum cognitionis naturalis. Dicit alius, hanc determinationem non posse exhiberi, nisi per influxum actiuum principij determinantis: tenebitur hic dicere species determinantes intellectum vt versetur circa tale obiectum actiue concurrere ad cognitionem, & intellectum esse principium inadæquatum illius.

Ex hoc infero non rectè arguere aliquos: substantiæ productæ correspondent omnia prædicata in substantia producenda: ergo accidentia non concurrunt effectiue ad productionem substantiæ. Si enim loquantur de correspondentia formali omnium prædicatorum, neque requiritur inter causam & effectum, neque arguit potentiam adequatè productiuam. Si loquantur de correspondentia eminentiali petunt principium, & ignotum per ignotius explicant. Argumentum vt rectè procedat ita debet fieri. Ignis habet correspondentiam formalem cum alio igne omnium prædicatorum, quorum correspondentia formalis desideratur inter potentiam, & causam, est æquè perfectus cum alio igne, nullum est fundamentum ad affirmandum requiri productionem accidentium procedere effectiue à substantia: ergo accidentia effectiue non concurrunt. Quod si quis exhibeat fundamentum, quo mouetur ad dicendum accidentia effectiue concurrere ad substantiam, illorum propugnatio, vel impugnatio rem dirimet. Similiter non rectè arguunt actui correspondent omnia prædicata in potentia, & speciebus: ergo habitus acquisitus non dependet ab habitu. Qui enim voluerit defendere habitum acquisitum concurrere effectiue ad hunc actum facile exercitum, dicit non posse hanc facilitatem prouenire, nisi ab aliquo principio distincto à potentia, & speciebus: quod si defendat, vel probet, rectè defendet, vel probabit habitum effectiue concurrere ad actus.

Insuper noto, illud fundamentum negatiuum dupliciter posse poni ex parte antecedentis. Primò si dicatur: nullum est fundamentum, ex quo constat requiri aliud comprincipium ad effectum, & tunc tantum licebit inferre: ergo principium, quod cognoscimus perfectius effectu, & cum correspondentia formali requisita potest esse principium adequatum. Alio modo potest poni illud fundamentum negatiuum, si dicatur, nullum est fundamentum, ex quo constat posse aliud principium influere in effectum, & tunc inferri poterit: ergo hoc principium perfectius effectu habens correspondentiam requisitam necessariò est causa adequata effectus. Hæc ratione inferimus intellectum instructum lumine gloriæ esse causam adequatam visionis, quia non solum non habemus fundamentum ad dicendum necessariò requiri aliud comprincipium ad visionem, sed neque ad dicendum dari aliud comprincipium potens in illam influere, & non inferimus ex eo quod calor sit æquè perfectus cum alio calore, & habeat omnem correspondentiam requisitam ad causandum, necessariò esse principium adequatum illius, quia licet non requiratur aliud comprincipium ad producendum calorem, sunt tamen alia, quæ in eundem calorem possunt influere, sic calor vt quatuor, qui poterat esse principium adequatum caloris

caloris ut duo, sæpe est principium inadequatum illius, quia calori ut quatuor productio caloris ut duo sæpe adiungitur ignis, vel lux, quæ possunt in eundem calorem influere, quibus adiunctis attemperatur influxus caloris producentis cum influxu ignis, vel lucis, & non adæquate, sed inadæquate procedit à calore & adæquate à calore & igne, vel à calore, & luce, vel à calore, luce, & igne, si omnia tria principia productiva eiusdem caloris coniungantur.

PUNCTUM X.

An eadem entitas possit esse principium effectuum sui ipsius per secundam actionem.

- I **P**rocedit tantum hæc difficultas inter eos, qui concedunt eundem effectum posse per duplicem actionem totalem dependere à principio effectivo, apud illos enim, qui asserunt tantum per unam actionem posse dependere, certum est hanc non posse ab eodem effectui procedere, quia omnis actio procedens ab aliquo effectui debet supponere effectum iam productum; unde antequam intelligatur hoc principium cum aliquo influxu ab illo procedente debet iam intelligi productum: ergo per productionem non procedentem ab illo: ergo nullo modo poterit in se ipsum influere, si non potest influere in se ipsum iam ab alia causa productum. Procedere tantum potest difficultas admissa possibilitate duarum actionum totalium in eundem effectum, an possit effectus postquam iam est productus ex vi huius actionis se ipsum per aliam actionem producere.
- 2 **A**ssumit Arriaga disput. 12. Metaphysic. sect. 2. sequutus P. Suarez tom. 3. in 3. part. disp. 50. sect. 4. ad finem, §. sed ex hac solutione, ubi expressè affirmat non esse inconueniens idem se ipsum producere per secundam actionem, licet oppositum non leuiter insinuet doctissimus P. disput. 12. Metaphysic. sect. 2. ubi docet de ratione omnis causæ esse influere in aliud natura distinctum.
- 3 **A**cquiesco omnium Doctorum sententiæ neganti idem adhuc per secundam actionem posse se ipsum producere, quam sic probo. Nihil potest se ipsum causare in genere causæ materialis: ergo neque in genere causæ efficientis. Responder Arriaga nullam materiam posse aliam similem materiam materialiter causare, ac proinde mirum non est non posse se ipsam causare in illo genere causæ, in qua non potest causare aliam eiusdem speciei, independentem enim ab identitate numerica præcisè ratione identitatis specificæ repugnat hæc causalitas eiusdem entitatis in se ipsam, quæ repugnantia non est in principio effectivo, quia unum principium efficiens producit aliud eiusdem speciei. Ex hac doctrina argumentum retorquet Arriaga contra arguentem: una materia non potest materialiter causare aliam eiusdem speciei: ergo unum effectiuum principium non poterit efficere aliud eiusdem speciei. Antecedens est verum: consequens falsum: ergo mala illatio; hac vititur argumentum factum à paritate causæ materialis non potentis se ipsam materialiter causare ad causam efficientem non potentem se ipsam effectiuè producere. Duo continet hæc solutio. Primum est unam materiam non posse ab alia entitate materialiter causari, ex quo optimè inferitur non posse à se ipsa in hoc genere causæ procedere. Hoc verum est de materia prima, eo enim ipso quod sit materia prima dicit non esse receptam in alia & ipsam esse primum subiectum in nullo receptum. Ob hanc rationem non de materia prima, sed de omni causa materiali obiectionem produxi, de cuius conceptu non est causari ab alia causa materiali, quia quantitas est causa materialis plurium accidentium, & ipsa in genere causæ materialis dependet à materia. Aliud continet solutio videlicet nullam causam materialem posse dependere in genere causæ materialis ab alia eiusdem speciei, quod conuenit omnibus causis materialibus de facto existentibus respectu quarum rectè disparitatem assignat Arriaga inter causam materialem & efficientem, qua argumentum supra factum sufficienter solutum esse videtur.
- 4 **V**rgeo tamen argumentum supra factum: etiam si omnis causa materialis existens de facto æquiuoca sit cum suo effectui: numquam enim vidimus calorem ex calore educatum, neque quantitatem in quantitate receptam, non tamen est contra conceptum quidditatum causæ mate-

rialis esse eiusdem speciei cum effectui, quem possit materialiter causare, neque repugnat de potentia Dei absoluta dari duplicem qualitatem tantum inter se numero distinctam, & utramque distinctam in specie ab his, quæ de facto dantur, quarum una possit educi ex alia, licet utraque possit etiam educi ex alia causa materiali æquiuoca, sicuti modo ex duplici calore, quorum quilibet potest ab igne producere in genere causæ efficientis, potest in eodem genere quilibet illorum efficienter produci ab alio. Sic ego duplicem calorem specie distinctum à calore de facto existente, & utrumque eiusdem speciei suppono produci à Deo, quorum quilibet possit in genere causæ materialis à quantitate vel ab altero calore educi, & sic argumentor. Calor educus à quantitate, à quo potest alius calor eiusdem speciei in genere causæ materialis procedere, non potest in hoc genere causæ propter identitatem numericam dependere à se ipso: ergo propter eandem identitatem non poterit idem calor, neque alia quilibet entitas à se ipsa dependere in genere causæ efficientis. Negabis forsitan possibilem esse calorem, qui possit educi ex alio calore, & causam aliquam materialem eiusdem speciei cum effectui, quem posset materialiter causare. Contra: nulla potest excogitari repugnantia inter causam materialem, & effectum eiusdem speciei: ergo sine fundamento negas diuinæ omnipotentie posse producere aliquam entitatem cum virtute caufandi in genere causæ materialis effectum eiusdem speciei. Si dicas repugnantiam dari inter causam materialem & effectum eiusdem speciei, illam assigna, & præsto aderit impugnatio, ego enim existimo nullam posse excogitari, cum de conceptu causæ materialis, ut supra dicebam non sit diuersitas specifica inter ipsam & effectum. Sed age iam do tibi repugnare causam materialem eiusdem speciei cum effectui, & suppono per impossibile dari, & tantum ex suppositione procedat argumentum quod sic constituo. Etiam si calor posset recipi in alio calore eiusdem speciei, non posset recipi in seipso: ergo præcisè quilibet alia ratione seclusa ex identitate numerica repugnat eandem entitatem recipi in se ipsa, ita ut si ex nulla alia ratione implicaret præcisè propter eandem rationem implicaret idem recipi in se ipso, seu causari à se ipso in genere causæ materialis, quod est idem: ergo ex eadem ratione repugnat, idem produci à se ipso seu causari in genere causæ efficientis. Alio modo totum univo verbo argumentum cingo, nulla suppositione facta. Præcisè ex identitate numerica quocumque alio secluso repugnat eandem entitatem recipi in se ipsa: ergo ex eadem repugnat fieri à se ipsa.

Aliter responder Arriaga causalitatem causæ materialis esse unionem, quæ essentialiter respicit duo extrema unienda realiter distincta, causalitatem verò efficientis esse actionem, quæ non arguit hanc distinctionem inter principium & terminum. Hanc solutionem recipio facili ex dictis de causalitate materiæ, probavi enim formam dependere in genere causæ materialis non per unionem, sed per passionem; ex qua doctrina sic argumentor. Passio non distinguitur ab actione, sed non potest dari passio procedens ab hoc principio materiali terminata ad ipsam tanquam ad terminum receptum: ergo non potest dari actio ab hoc principio effectivo terminata ad idem principium tanquam ad terminum factum. Dices recipi ex se dicere esse receptum in recipienti, nihilque posse esse in se ipso, ac proinde inter receptum, & recipientem debere semper distinctionem intercedere. Contra: sicut recipi dicitur esse receptum in recipienti, sic fieri dicitur esse factum à faciente: ergo sicut non potest idem recipi in seipso, ita non potest fieri à se ipso, non enim appareret ratio propter quam maior distinctio debeat intercedere inter recipientem & receptum, quam inter faciens, & factum, & inter illud, quod est, & illud, in quo est tanquam in subiecto, & illud quod est, & illud, à quo est, tanquam à principio. Profectò nullam ego disparitatem rationis inuenio quapropter consequentiis diceret ad sua principia qui affirmat idem posse fieri à se ipso non repugnare ex identitate numerica idem recipi in se ipso, ne tamen in hoc consequens vi consequentiæ trahatur, negandum est antecedens, mihi quidem difficile est idem fieri à se ipso, & paradoxum sapit dici idem in se ipso recipi posse.

Secundò esse de ratione principij producentis distinctionem à principio producto, probatur ex Patribus, & Doctoribus Scholasticis, qui omnes inferunt distinctionem personarum

personarum ex relatione producentis, quæ est in vna respectu alius: ergo si idem posset se ipsum producere, non rectè inferret tota Theologia Pater producit Filium: ergo Pater distinguitur à Filio. Dices hanc illationem esse legitimam, etiam si idem posset se ipsum per secundam actionem supernaturaliter producere, quia productio qua Pater Verbum producit est naturalis respectu personarum, quia in diuinis nulla potest dari productio ad intra, quæ non sit naturalis principio producenti, & termino productio, quia omnis productio ad intra in diuinis est necessaria, & quia nulla causa superior potest excogitari, quæ eleuet aliquam diuinam personam ad productionem ad intra, ad quam ipsa non sit naturaliter determinata, neque ad aliquam productionem ad extra, quia omnes productiones ad extra communes sunt toti Trinitati, & procedunt ab omnipotentia, quæ à nulla alia causa potest eleuari, cum nullum sit principium perfectius omnipotentia neque superius illa, eleuatio autem semper dicitur ex parte principij eleuati subordinationem ad principium eleuans, quam omnipotentia respectu nullius comprincipij potest habere, illi enim, utpote principio rerum omnium, omnia sunt subordinata, & ipsa nulli entitati subordinata esse potest. Non caret probabilitate solutio, nihilominus adhuc infit: si non repugnaret idem se ipsum producere, etiam si Pater æternus non posset eleuari ad productionem ad intra, cur dici non posset Patrem habere esse à se eodem modo, quod nunc vera fides illum cognoscit, & postea quam supponitur esse à se naturaliter se ipsum producere, non per productionem quæ supponat aliam, sed quæ supponat terminum existentem, ita ut si per impossibile deficeret actio, qua producitur per locum intrinsecum non deficeret terminus, qui producitur, quatenus supponitur cum suo esse, quod habet à se ante productionem, etiam si in tali casu realiter deficeret, quia deficeret productio identificata cum Patre, qui supponitur ante productionem à se indistinctam. Dices nullam entitatem posse naturaliter & absque eleuatione produci per productionem non requisitam per locum intrinsecum ad sui existentiam. Contrà, quia licet hoc in creaturis ita contingit, rationem efficacem in diuinis reddi non poterit, cur ita contingere non possit, si eadem entitas posset se ipsam producere, quam ego postea assignabo in principiis negantibus idem posse à se ipso produci. Concludo: ergo nihil posse à se ipso produci, quia ita fert communis hominum apprehensio, & quia iuxta hanc philosophiam melius defenditur mysterium Trinitatis, & probatur distinctio inter Patrem & Filium, ex eo quod Pater Filium producat & Patri, & Filius ab Spiritu sancto, ex eo quod Pater & Filius per modum vnius principij spiritali Spiritum sanctum producant.

Huius conclusionis, quæ propter communem omnium consensum, & propter rationes à posteriori adductas, & quia nullum pro opposita fundamentum adducitur, mihi quidem est omnino certa, hanc à priori rationem contempler. Actio procedens ab hoc principio essentialiter supponit principium existens: ergo essentialiter intrinsecè & per se supponit illud, ad quod ordinatur: ergo intrinsecè & per se semper est otiosa, & implicat ex vi illius fieri id, quod iam non sit factum: ergo ex natura sua repugnat, nihil enim inuenitur in rerum natura, quod per se & intrinsecè sit otiosum & superfluum, & quod ita respiciat finem, in quem ordinatur, ut semper æquè existat finis sine illo, quod ordinatur ad illius existentiam, ac si existeret medium ordinatum ad talem finem. Actionem ab eodem in idem terminatam ita futuram esse certum est, quia illa actio semper supponeret terminum existentem independentem ab illa: ergo æquè existeret terminus siue illa postea succederet, siue non succederet; finem autem actionis esse existentiam effectus fatentur omnes. Dices illam actionem esse utilem ut terminus existat ex vi illius. Contra: finis actionis est existentia termini secundum se, non enim actio est ut existat terminus per actionem, seu ut existat, & quia terminus non infinitus non potest existere sine actione, ideo inuenta est actio, ut ex vi illius existat terminus: ergo actio, quæ non potest esse utilis ut existat terminus, ex sua natura est superflua, & otiosa, & consequenter repugnans.

Ex hac ratione facile repugnantiam assignabis in tali actione, & solves fundamentum oppositæ sententiæ, quæ tantum petitur ex non repugnantia actionis terminatæ ad

principium. Dices enim talem actionem fore superfluum, & non fore superfluum: propositionem affirmatiuam probauit modo, negatiuam munit principium illud vulgare in Philosophia: Natura abhorret superfluum.

CONTROVERSIA X.

De causa prima.

PUNCTVM PRIMVM.

Statuitur dependentia creaturae à Deo secundum entitatem, & operationem.

§. I.

Dependentia secundum entitatem ostenditur.

¶ AR1 vnum principium, à quo reliqua omnia creata trahunt originem ratione naturali competentum est, quia ductus Aristot. illius existentiam agnouit, sunt illustra huius Philosophi verba hoc lib. 2. cap. 4. text. 43. & 44. Sunt etiam, qui mundum huius, aliorumque omnium causam in casum referant, conuersionem enim, & motum eum, qui vniuersum distinxit, & hunc ordinem redegit, casu esse: & hoc sane admiratione dignum est, quod enim animalia quidem & neque esse, neque fieri à fortuna, sed aut naturam, aut mentem, aut aliquid aliud tale causam esse affirmant, propterea quod è cuiusque sententia non quodvis fiat, sed ex tali origina, ex tali autem homo, & cælum verò, & ea, quæ inter sensibilia diuina sunt, casu efficii censent, taliumque eorum nullam, qualis plantarum, & animalium est, causam esse. Doctrinam oppositam errori, quem miratur Philosophus expressè definit Concil. Nic. per illa verba: Fallorem celi & terre, visibilibus omnium, & inuisibilibus. Extant etiam alia illustra Scripturæ testimonia: Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, Ioan. 1. Denique contra illos, qui dicebant Deum ab initio condidisse creaturas, eisque permisisse generationes cessante omni concursu Dei adducit Augustinus tom. 3. lib. 5. de Genesi ad litteram cap. 20. verba illa Ioannis 5. Pater meus, &c. Ita Augustinus: Contra quos profertur illa sententia Domini: Pater meus & ego modò operaturus & ego operor. Deinde quia non solum magna, & præcipua, verum etiam ista terrena, & infima ipse operatur, ut dicit Apostolus, & Sapient. 11. quomodo potest aliquid permanere nisi voluisset aut quomodo quod à te vocatum esset non conseruaret? Accedit illustre testimonium Nazianzeni orat. 2. de Theologia: Quomodo ergo vniuersa hæc rerum moles vel producta vniquam esset vel conseruaret, nisi Deus hæc omnia in rerum natura protulisset, atque conseruaret? Qui de hac re plura videre velit testimonia, adeat P. Suarez disp. 21. Metaphysic. sect. 1.

Creaturas dependere à Deo in conseruari per verum influxum, quem in illas præstet, hac efficacissima ratione euinco. Conseruatio cuiuslibet creaturæ libera est, respectu Dei, ut quælibet in quocumque instanti possit à Deo in nihilum redigere: ergo potest Deus quamcumque creaturam corrumpere: sed non potest creatura corrumpi à Deo, nisi per subtractionem concursus ex vi cuius conseruabatur à Deo: ergo potest subtrahere concursum, ergo illum præstabat: nihil enim potest subtrahere concursum, seu cessare ab illo, quod est idem, nisi antea concursum exhibebat. Probo Deum non posse creaturam corrumpere, nisi per subtractionem concursus, reliqua per se patent: Deus non potest creaturam corrumpere per actionem aliquam positiuam, quia omnis positiva actio terminatur ad terminum positiuum, & nulla potest terminari formaliter, & immediatè ad non esse: ergo debet illam corrumpere per actionem aliquam negatiuam, seu per negationem actionis, non per negationem actionis, quæ non præcessisset in instanti antecedenti, quia si non præcessisset actio, cuius negatio est in hoc instanti, præcessisset illius negatio in instanti antecedenti corruptionem entitatis positivæ, in quo existerat talis entitas: ergo per illam negationem non corrumpetur entitas in hoc instanti, cum in præcedenti coexistisset entitas positiva, & talis negatio: ergo

ergo corruptio rei debet fieri per negationem actionis, quæ præcesserit in instanti, in quo res durabat, & non sit in instanti, in quo res corrumpitur, in quo incipit talis negatio: ergo corruptio debet consistere in subtractione actionis immediatè præcedentis: ergo ut Deus rem corrumpat necessum est subtrahere actionem, quam exhibebat circa rem durantem: ergo influebat in rem durantem, quod formaliter est illam conservare.

3. Confirmatur si Deus destrueret entitatem positivam, per aliquam actionem positivam, maximè per actionem, qua producit formam contrariam: per hanc non, quia plures, & forsitan omnes formæ positivæ contrariæ possunt esse simul de potentia Dei absoluta: ergo formaliter positio vnius formæ contrariæ non est destructio alterius: ergo destructio caloris aliquid est distinctum à productione frigiditatis; non positivum: ergo negativum, scilicet negatio actionis, qua conservabatur. Ultra sunt plures entitates, quæ nullam habent formam contrariam sicuti lux: ergo corruptio lucis non consistit formaliter in productione formæ contrariæ, neque in destructione subiecti, quia destructo subiecto posset lux conservari per actionem creaturam: ergo corrumpi lucem non importat formaliter corruptionem subiecti, quod etiam perspicuum est, cum frequenter corrumpatur lux, & quævis alia forma subiecto illius permanente. Denum sunt aliæ entitates quæ neque subiectum habent, neque formam impossibilem: ergo harum corruptio tantum potest consistere in negatione influxus, quo conservabantur. Vltimò qui diceret formas corrumpi ex defectu subiecti, vel aliis dispositionis, vel applicationis agentis. Rursus teneretur explicare quomodo desineret esse, seu corrumpetur, quod est idem, illud subiectum, vel illa dispositio, seu applicatio, qui nullo modo posset horum corruptionem nisi per subtractionem concursus explirare.

4. Dices entitates corrumpi per subtractionem, seu per non esse ipsarum & non per subtractionem alicuius concursus, ex vi cuius conservarentur à Deo. Hanc evasionem præcluit totus discursus supra factus, qui probat Deum non posse inducere illud non esse creaturarum, nisi subtrahendo concursum positivum, quem præstabant circa illud esse, quod præcessit illarum corruptionem, & hac succedente denominatur corruptum. Dices Deum corrumpere creaturam substantialem, & concursum, quo conservabatur ab alia causa secunda, & non ab ipso Deo. Contra: plures creaturæ non conservantur à causis secundis creatis: ergo in his solutio non potest subsistere. In aliis, quæ conservantur à causis secundis conservationem à causa secunda non posse subtrahi, si non dependet à Deo, probatur eadem ratione, qua probauimus creaturas non posse corrumpi à Deo, nisi ab illo conserventur. Eadem est difficultas in assignando modo, quo Deus inducat non esse conservationis lucis à Sole, in quam Deus nullo modo physice influit, ac in assignando modo, quo possit inducere non esse conservationis, quæ ab illo physice non dependet. Vltimò posses dicere creaturas conservari à Deo permissu, quia tamdiu manent in rerum natura, quamdiu permittuntur à Deo, & tunc desinere esse, quado illis non datur talis permissio, quia Deus decernit ne ultra duret creatura, quæ hucusque permansit. Contra: si hoc fieri ita posset creatura physice à nulla dependeret in instanti conservationis: ergo esset à se: quidquid enim non est ab alio & est, necessario est à se, quia esse à se nihil aliud est quàm esse, & non ab alio. Secundò si in hoc instanti potest esse creatura, quin physice dependeat ab alio, quando præcessit in instanti antecedenti: ergo etiam si non præcessisset posset esse eodem modo, quia hoc, quod est fuisse antea hic & nunc nihil conducit physice: ergo non solum potuit esse creatura à se in secundo instanti conservationis, sed etiam in primo productionis, quod est contra rationem creaturæ, & proprium constitutum Dei, qua ratione omnino improbable iudico hunc dicendi modum, quia creatura non solum indiget ut Deus non impediat illius existentiam, sed ut illi Deus suum esse tribuat, quod est participatum & ab alio.

§. II.

Creatura non solum secundum suam entitatem sed secundum operationem dependet à Deo.

5. Communis est Doctorum sententia, cui aduersatur Durandus Deum concurrere cum omni creatura ad

omnes actiones excepta peccaminosa de qua aliter sentiunt nonnulli Scholastici apud P. Vasquez l. 2. disput. 129. num. 5. licet communis Theologorum sententia teneat Deum physice influere in materiale peccati, hoc est in entitatem peccaminosam, cui malitia peccati contingit per ordinem ad libertatem creatam à qua dependet. Tripliciter potest dici Deum non influere cum causis secundis in illarum effectus. Primò dici potest primam productionem effectus non cadere sub obiectum omnipotentiam, ita ut dicatur non posse primò Deum producere effectum, quem creatura producit. Conclusionem hanc esse proximam hæresi docet Hurtadus disput. 10. §. 30. quam nullus Catholicus docuit. Durandus enim, qui asserbat creaturas operari, Deo physice non concurrente, dicebat Deum posse producere creaturam, quam causa secunda producebat. Secundò posset dici Deum neque concurrere neque posse concurrere cum creatura ad effectum producendum, etsi eundem se solo posset producere, sententiam hanc erroris damnant Soar. & Hurtad. supra. Tertiò dici potest Deum posse immediatè concurrere cum creatura, & posse non concurrere, hanc sententiam tam absurdam non esse docet Hurtadus, verumtamen Suar. supra. affirmat errorem esse asserere Deum de facto non concurrere, abstrahens à diversis modis, quibus potest hæc conclusio defendi. Ego de censuris imponendis non curo, sed assero hos omnes dicendi modos esse omnino à veritate alienos, de factoque Deum concurrere ad omnem effectum producendum simul cum omni causa secunda, à qua producitur.

6. Probo hanc conclusionem: sicuti Deus potest impedire in instanti sequenti conservationem caloris, qui modò existit, potest impedire productionem caloris, qui potest produci à causa secunda, sed Deus non potest impedire conservationem caloris (idem dico de quocumque alio effectus) in instanti sequenti, si Deus non esset conservaturus calorem per influxum producentem à Deo, ut probatum est: ergo non potest impedire productionem caloris si effectus hoc esset producendus per influxum, qui à Deo procederet. Confirmatur: entitas ut primò existens, & ut conservata, tantum differt extrinsece, eadem enim in primo instanti, in quo fit, dicitur produci, & in vltioribus etiam si per eundem influxum suum esse recipiat, conservari dicitur: sed existentia huius entitatis non posset impediri in secundo instanti si in illo non dependeret à Deo: ergo neque in primo posset antecedenter impediri à Deo si ab ipso non dependeret: ergo sicuti ex eo quod Deus potuerit antecedenter impedire existentiam huius effectus in hoc secundo instanti, in quo est, inferimus in hoc secundo instanti entitatem dependere à Deo. Sic similiter ex eo quod Deus potuerit antecedenter impedire existentiam huius effectus in hoc instanti in quo est, inferre debemus hanc entitatem in hoc instanti dependere à Deo per influxum, quem præbet in illam: ergo entitas dependet à Deo non solum in instanti, in quo fit sed etiam in instanti in quo conservatur: ergo causa prima influit cum secunda in effectum in primo instanti in quo producit, & effectus ab vtraque dependet: ergo secunda sine consortio primæ non potest operari: ergo dependet in operari à prima cum illa cooperante.

7. Putat Arriaga Deum posse impedire operationes causarum præcisè per negationem permissionis, seu voluntatis, qua velit ipsas operari, quia licet actio non dependeat à Deo tanquam à principio, potest dependere à voluntate Dei tanquam à conditione, sicut dependet ab approximatione. Sententiam hanc amplexus fuerat Hurtadus, qui asserit nullum fore inconueniens aliquam creaturam effectum producere à Deo physice non influente, licet de facto in omnes influere certum putet. Idem explicat Hurtadus exemplo appetitus imperantis actiones externas absque vilo influxu physico: ergo eodem modo potest Deus impedire actionem causæ secundæ absque vilo influxu physico, ita ut creatura non proficiat in actionem non peccaminosam, nisi prius decreuerit existentiam actionis, neque in peccaminosam, quovisque voluerit illam non impedire, quod posset facere per decretum, quo efficaciter Deus decerneret negationem actionis peccaminosæ. Nec placet doctrina, neque moueor exemplis. Actus appetitus & exequutio ab hoc imperata procedunt ab eadem anima, ac proinde mirum non est, si anima per actum quem ipsa producit, & per quem formaliter appetit deter-

minetur ad operationem præstandam ab ipsa. Actus verò voluntatis diuinæ Deum formaliter volentem constituit, & non causam secundam operaturam, ac proinde ratio, propter quam potentia exequens operationes externas ab actu appetitus non influente determinatur, non reperitur in causa secunda respectu actus voluntatis diuinæ. Aliud exemplum, quod adducit Arriaga de approximatione haud efficax est. Approximatio est circumstantia efficiens agēs & passum, & ex parte vtriusque dicit propriam cuiuslibet præsentiam, qua intrinsecè afficitur volitio verò diuina omnino est extrinseca respectu causæ creatæ: ergo longè diuersa est ratio de approximatione, & de volitione. Ex hac rationis disparitate, qua exemplum irritum fuit, argumentum conficio contra solutionis doctrinam. Volitio Dei est omnino extrinseca causæ secundæ: ergo si aliquem effectum ad extra physicè ab illa dimanantem non habet, non potest creaturam determinare ad hoc vt operetur, vel non operetur, quia volitio obiecti formaliter vt volitio tantum denominat obiectum volitum, quod non est formaliter esse effectum: ergo vt Deus me determinet ad operandum, non sufficit Deum velle, sed velle volitione quadam effectiua, ex vi cuius physicè Dei omnipotentia influat in effectum ad quem me determinat. Rem explico, & declaro: eatenus volitio Dei, qua decernitur effectus præstandus à Deo dicitur efficax, quatenus illa posita omnipotentia indefectibiliter operatur, quod si omnipotentia non operaretur posita volitione, effectus non esset, & eatenus volitio Dei, qua decernit effectum à me præstandum, est efficax, quatenus omnipotentia concurrat simul cum virtute, quam ego habeo ad effectum: ergo si Deus non physicè influeret in effectum non posset illius existentiam physicè determinare. Antecedens probō. Finge tibi, Deum nihil posse operari, & decernere meam operationem, possem ego non obstante tali decreto non operari, quia Deus nullas vires haberet, quibus me posset ad operandum compellere, & decretū me omnino immutatum relinqueret, & in creaturis non cognoscitur nullo modo posset tale decretum ad operationem conducere: ergo præcisè per hoc, quod est velle, vel nolle Deum, si illius volitio physicè efficax non esset, creatura non determinaretur ad operandum, vel non operandum. Neque refert decretum extrinsecum libertati formaliter libertatem destruere, & actum primum liberum destruere, quando ex natura sua est efficax, & antecedens effectum, quia hoc habet ex eo quod physicè influat in volitionem media omnipotentia, quod si non efficeret, libertatem non lederet, neque ad efficientiam actus voluntatis immediatè conducere posset.

Argumentor secundò ad hominem: Nullus est effectus, cuius Deus non sit propriè, & verè causa: sed causa remota in doctrina Hurtadi non est propriè causa: ergo nullus est effectus, cuius Deus non sit causa proxima, quæ tantum est verè & propriè causa in doctrina huius auctoris. Distinguit Hurtadus maiorem propositionem: Nullus est effectus, cuius Deus non sit propria causa in actu primo concedit, in actu secundo, negat, quia Deum posse omnem effectum immediatè producere ad illius perfectionē spectat, illum tamen in actu secundo non producere non arguit imperfectionem in Deo. Non dubito imperfectionē non esse in Deo non producere effectum, quem potest producere, quod scire oportet, est, an ex suppositione, quod effectus existat imperfectionem arguat in Deo, existeret quin Deus sit propriè causa illius, vel huiusmodi existentia sine dependentia à Deo tanquam à vera causa repugnantiā dicat ex parte creaturæ, id ego probare intendo. Creatura eo ipso quod sit finitum & limitatum, debet contineri in omnipotentia, ita vt licet de facto non dependeat à Deo, saltem posset dependere ab illo tanquam à vera causa, vt fatetur Hurt. ergo hoc, quod est contineri in omnipotentia, & posse immediatè dependere ab illa tanquam à virtute & potentia æquè debet conuenire actioni, ex vi cuius terminus producit, & termino per actionem producto, quia tam actio, quam terminus æquè habet rationem creaturæ: ergo omnis actio eo ipso quod sit, necessariò actu dependet à Deo. Probo consequentiā: actio non potest dependere à principio, à quo actu non dependeat, quia cum dependeat per suam entitatem, non est indifferens ad dependendum ab hoc principio: ergo ab illo, à quo actu non dependet, dependere non potest, & ab illo, à quo dependere potest, actu dependet: ergo implicat dari actionem, quæ actu non dependeat à Deo, & possit ab

Franc. de Oniedo, Philosoph. Tom. I.

illo dependere: sed non potest dari actio, quæ non possit dependere à Deo: ergo non potest dari actio, quæ de facto non dependeat à Deo. Diceret aliquis illam actionem dependentē tantum à causa creatā per se ipsam posse à Deo dependere per interiectam actionem. Hanc doctrinam non admittit Hurt. qui non concedit posse dari actionem terminatam ad actionem, quæ si in aliquo casu posset admitti, admittenda non esset circa actionem immediatè & per se adequatè dependentem ab alio principio, quia actio reflexa terminata ad actionem adequatè dependentem intrinsecè esset superflua, quia intrinsecè respiceret terminū, qui illa sublata eam existentia haberet, ac si esset alia actio reflexa. Hoc argumento ad hominē vsus sum contra Hurtad. qui concedit causam remotam non esse propriè causam in sententia verè affirmante causam remotam esse veram causam, quod ego verum iudico de causa remota actu influente in proximam, etiam si actio immediatè non dependeret à Deo, Deus verè esset causa illius, licet tantum remota. Quapropter contra sic opinantes primum argumentum est adducendum, vel probandum, esse inconueniens Deum non posse esse causam proximam cuiusvis actionis creatæ.

Ex his rationibus facilè soluitur quæstio, quam disputant recentiores cum Arriaga num. 8. an possit Deus prohibito cessare à concursu immediatè in actiones creaturæ, substituendo aliam causam loco sui. Cui negatiuè respondendum propter rationes iam dictas, scilicet quia illa causa creatā operaretur cum alia secunda independentē à Deo, & quia Deus non posset esse causa proxima actionis dependentis ab illa, & non à Deo. Deinde quia si creatura non indigeret concursu immediato Dei ad operandum, neque indigeret concursu aliis concausæ creatæ: in ratione enim causæ creatæ sufficientem virtutem habet igitur ad producendum alium ignem, quod si de hoc igni existenti neges, saltem posset Deus creare alium ignem, aliaue creaturam habentem virtutem ad præstandum per se ipsam totum influxum, quæ modò posset præstare hic ignis existens, & alia concausa, quæ supplere diceretur vices causæ primæ. Vltimò ratio propter quam concedimus Deū concurrere effectiue cum causis existentibus est, quia de ratione creaturæ est, non posse concurrere sine consortio causæ primæ, & quia de ratione causæ est effectiue concurrere cum omni creatura: sed quidquid esset substituentium distinctum à Deo esset creatura: ergo non posset concurrere sine consortio causæ primæ, & de ratione causæ primæ esset cum illo, quodcumque esset immediatè concurrere.

§. III.

An effectus dependeat à causa prima & secunda per eundem influxum.

Vicinus iam causam primam semper influere cum secunda in effectum. Restat modò definiendum, an vtraque causa per eundem indiuisibilem influxum, vel per diuersum influant in effectum? Influere per eundem docet D. Thom. cum aliis apud Patrem Soar. disp. 22. Met. sect. 3. quod fert communis Philosophorum sententia, & mihi omnino certum est. Non debet esse quæstio: an creatura dependens à causa prima, & à secunda, per alium influxum adequatum vel inadequatum dependere possit à Deo non tanquam à causa prima præcisè: sed tanquam principio specialiter concurrente, per hunc peculiarem influxum, & per concursum alium per quem cum causa secunda causæ primæ adimplet officium: de hoc enim non est quæstio inter auctores, neque vllus hac ratione posse Deum concurrere concursu distincto ab illo, cum quo causa secunda concurrat negabit, dum concedatur simul concurrere per eundem influxum, per quem influat causa secunda. Quæstio est: an causa prima influat per eundem influxum per quem influat secunda? & an in ratione causæ primæ teneatur per alium distinctum influere in omnes effectus: quam sic explicatam duplici conclusione definio.

Dico primò: Deus immediatè influat in effectum per eundem influxum, per quem influat causa secunda. Probo influxum, per quem influat causa secunda, essentialiter dependere à Deo: non per alium influxum superadditum, quia actionis non datur actio: ergo creatura ex vi eiusdem influxus immediatè dependet à causa prima, & à

causa

causa secunda; quia implicat influxum dependere ab aliquo, a quo non pendeat effectus ex vi illius, quia effectum dependere à principio, nihil aliud est, quam influxum, ex vi cuius fit effectus, dimanare à principio. Dices, posse influxum per se ipsum immediate dependere à causa secunda, tanquam à principio inadæquato, & media alia actione à causa prima. Rectè enim potest dari entitas, quæ fit actio immediate dependens ab hoc principio, & fit terminus mediæ alia actione dependens ab alio principio. Contra hunc dicendi modum in primis obijcio: sine fundamento dici, posse dari actionem terminatam ad aliam actionem. Quod, si de potentia Dei absoluta posset contingere vel daretur aliqua actio, quæ est per se ipsam dependenter ab hoc principio inadæquato; tamen, etiam indigeret alia actione superaddita, mediæ quæ dependeret ab alio principio, similiter inadæquate, ut per se ipsam, & media alia actione ab utroque principio adæquato penderet; in qua actione non facile repugnantia illa poterit deprehendi: at ita contingere de facto, nullo probabili fundamento dici potest; cum possit Deus simul cum creatura per eandem actionem influere, & absque necessitate has actiones multiplicare contra communem sententiam, fas non est. Adde in actibus liberis, quos exercet creatura, non posse reperiri huiusmodi influxum; quia si volitio, quam exercet mea voluntas, dependeret ab alia actione, quam Deus exerceret, tota indifferentia, quam haberet actio voluntatis à me procedens, esset determinata in causalitate, quam supponeret, qua posita non posset non esse; ac proinde actio meæ voluntatis nunquam esset libera formaliter; sicuti in opinione, quæ distinguit in actu voluntatis actionem, & terminum, tota libertas exercetur in actione: quia posita actione non potest non esse terminus. Deinde libertas illa, quam haberet actio meæ voluntatis derivata ab actione, quam supponeret, non denominaret meam voluntatem liberè operantem; quia denominatio ad existentiam meæ actionis volitivæ non procederet à me, sed à Deo illam determinante, cum determinabat causalitatem procedentem tantum à Deo, quam ego non possem determinare; quia non à me procederet, & nihil potest esse liberum, & determinabile respectu principij, à quo non procederet.

12 Dico secundò: Causa prima non concurrat ad effectum per alium influxum distinctum ab influxu, quem præstat causa prima ex vi muneris primæ causæ. Ratio est: quia sufficienter intelligitur causam secundam dependere in operari, & effectum dependere à causa prima, ex eo, quod influxus, quo causa secunda operatur, dependeat à prima, & quævis insufficientia, quam virtus creata haberet respectu effectus, posse suppleri ex eo quod causa prima per eundem influxum simul cum secunda influeret in effectum: ergo dandus non est influxus specialis, medio quo causa prima influat in effectum, distinctus ab illo, per quem effectus à causa prima, & à causa secunda indissolubiter fluit. Antecedens constabit ex solutione, & impugnatione fundamenti, quo alium influxum specialem à Deo provenientem nonnulli adstruunt.

13 Dicunt propugnatores huius influxus, creaturam illo indigere, ut essentialiter dependeat à Deo, & hac ratione asserunt omnem creaturam dependere per influxum seculum identificatum à Deo essentialiter, & per alium influxum superadditum dependere à causa secunda, & à prima; asseruntque hunc influxum procedentem à causa prima, & à causa secunda, utpote effectui superadditum non esse illi essentialiter; quia quod est de essentia rei debet esse cum illa identificatum: ac proinde, ut creaturæ omni constituent dependentiam essentialiter à Deo, mediantur dependentiam quamdam identificatam cum effectui, per quam essentialiter à Deo dependet. Pro hac ratione solvenda duplicem dependentiam te distinguere oportet in effectui respectu causæ, & in creatura respectu Dei: quædam est per modum actus primi, quæ strictè loquendo propriè non est dependentia sed exigentia actus secundi, qui formaliter est dependentia. Hanc dependentiam per modum actus primi, seu potius hanc exigentiam dependentiæ fatemur esse essentialiter effectus & identificatam cum illo, eandemque semper invariata respectu eiusdem effectus; ex vi cuius exigitur dependentia formalis, non est determinata; sed hæc, vel illa. Dependentia per modum actus secundi, quæ est dependentia formalis, & quæ propriè dependentia dicitur, est actio, qua dependet effectus. Hæc ita est

necessaria ad effectus existentiam, ut neque de potentia Dei absoluta possit effectus existere nulla data actione ad ipsum terminata, licet illa actio, quæ de facto datur ad existentiam effectus, & quæcumque alia, quæ loco illius dari posset, realiter ab illo distinguatur. De hac dependentia actuali effectus à causa prima diceret aliquis non esse essentialiter effectui, propter rationem iam factam de distinctione reali, etsi illi summè sit necessaria adeo, ut de potentia Dei absoluta suppleri non possit defectus omnis dependentiæ; ita ut sine illa effectus existat: & hoc tantum probat obiecto supra facta, & in hoc sensu in re nihil falsum diceret qui assereret dependentiam actualem creaturæ à creatore non esse essentialiter creaturæ; quia tantum intenderet significare non esse identificatam cum creaturæ; quod verum est. Et ita dicimus de essentia hominis esse materiam, formam & unionem, & non dependentiam actualem seu actionem, quam homo per suam essentiam exigit, etsi de potentia Dei absoluta non possit esse sine illa. Nihilominus censo dicendum non esse, dependentiam actualem esse essentialiter creaturæ; ne detur occasio errandi imperito vulgo, quod puret effectum posse existere sine dependentia actuali à Deo, quod falsum est. Ex hac doctrina facile dissolvitur fundamentum oppositæ sententiæ distinguendo illud antecedens: creatura essentialiter dependet à Deo dependentiā in actu primo; concedo: dependentia in actu secundo, subdistinguo illud essentialiter, essentialiter, hoc est summè necessariò, ita ut de potentia Dei absoluta sine dependentia esse non possit, concedo antecedens: essentialiter, hoc est intrinsecè, & per suam entitatem, nego antecedens.

Nec mihi sat est argumentum supra factum dissolvere 14 positiue: fundamentum huius sententiæ impugno. Si creatura haberet seculum identificatam influxum, seu actionem, ex vi cuius dependeret à Deo, influxus ille, seu illa actio esset creatio: ergo forma equi ex vi actionis, qua dependebat ab alia causa secunda, vel à Deo supplente vices illius, esseteducta: ergo eadem forma equi de facto esseteducta, & creata. Probo antecedens: forma equi ex vi influxus seculum identificati, quo dependeret à Deo, non dependeret ab aliquo subiecto, neque inadæquate: sed influxus, seu actio, qua producit terminus, qui ex vi illius non dependeat ab aliquo subiecto, est creatio: ergo talis influxus identificatus cum forma esset creatio. Minor est certa, & consequentia legitima: maiorem probo: forma equi per se ipsam non dependet, neque inadæquate à subiecto, quia si loco actionis generatiuæ, quam terminat, alia creatura substitueretur, eadem forma equi perseveraret sine dependentia adhuc inadæquata à subiecto, quam si per suammet entitatem haberet, non posset unquam non habere: ergo non dependet à subiecto per influxum, seu actionem identificatam cum forma, quæ semper esset eadē permanente eadem forma, cum qua identificatur: ergo forma equi crearetur ex vi influxus seculum identificati, si per se ipsam immediate dependeret à Deo. Insuper educitur per actionem, ex vi cuius dependet à causa creata: ergo simul educeretur, & crearetur, si per se ipsam dependeret à Deo, & per actionem superadditam à principio creatogenerante.

§. IV.

Mens peregrina Dola expenditur, quā in sententiam Durandi de concursu cum causis secundis abierit.

15 Postquam hæc scripseram, vidi librum scriptum à Patre Ludouico à Dola Ordinis Capucinatorum sancti Francisci, quem inseribit, *Disputatio quadripartita de modo coniunctionis concursus Dei & creature ad actus liberos ordinis naturalis præsertim ad actus prauos aduersus prædeterminantium, & assertorum scientiæ mediæ opiniones.* Supponit hic auctor & non paucis probare intendit, primā parte disputationis difficultates, & quæstiones, de quibus contentunt physicæ Prædeterminantes & Authores scientiæ mediæ, totam suam originem duxisse ex eo quod utrique admiserint Deū concurrere immediate cum creatura ad proprios actus producendos concursu simultaneo immediato, & identificato cum eiusdem creaturæ concursu. Ex hac propositione, seu hypothesi philosophica non solum ait originem duxisse controuersias & contentionem inter Catholicos

tholicos, sed duas præ cæteris pestilentissimas Sectariorum hæreses, quibus humana libertas impetitur, & peccatum nostrum Deo auctori adscribitur, præcipuum erroris fundamentum posuisse.

16 Hæc cum vidisset, ait Dola, applicuisse animum, cum ob adiuvandos & hæreticos in hac parte reducendos, tum ob finiendam maximam istam Theologorum à quinquaginta plus minusve annis adversum se invicem pugnantium dissensionem, ad eruendam euellendamque hæresum inter infideles & contentionum inter Catholicos radicem, ut ramorum vitium in radice procuraret, & ita extinctis infidelium hæresibus, & Catholicorum contentionibus & controuersis, depositis illi luce fidei veræ fruerentur, & hi quieto atquo pacato gauderent animo. Hæc assequi sperat Dola, negando Deum immediatè concurrere cum voluntate concursu simultaneo & identificato cum concursu ab ipsa voluntate procedente ad actus ordinis naturalis, quod iam diu Durandus, quem ipse in hac re sequitur, affirmavit de omnibus causis, & apud omnes ferè Scholasticos non benè audiuit, plures enim auctores, quos refert ipse Dola 4. part. cap. 8. num. 5. Durandi sententiam periculosam, temerariam, & erroneam appellant. Nec desunt qui oppositam fide sanctam esse pronunciant, quod neque ipsum Dolam latuit, ut constat ex citato loco. Non semel queritur hic auctor, nonnullos ut suam sententiam omnibus inuisam facerent, nimis durè illam interpretatos esse ac retulisse, ac si ipse negaret concursum Dei ad actus liberos nostros, abique alio addito, à qua mente longè alienus est, admittit enim concursum Dei ad omnes effectus, ex vi cuius omnium prima causa dicitur, & causa secunda primæ subordinata censetur, ideoque ait quotiescumque negasset concursum illum, quem prædeterminantes & scientiæ mediæ assertores admittunt addidisse concursum Dei proximum immediatum identificatum aut indistinctum ab operatione creature. Neque ideo putandum est admisisse Dolam concursum immediatum Dei distinctum à concursu creature, quod non addè à veritate aberraret, asserit enim 1. part. cap. 2. in fine pro eodem usurpare concursum Dei immediatam & concursum identificatum cum concursu creature, negatque posse esse immediatum & distinctum à concursu creature, quod nonnulli auctores dixerunt, quos ipse impugnat part. 2. cap. 11. Itaque asserit hic auctor Deum concurrere ad actus naturales nostræ voluntatis, & sic ad omnes alios effectus naturales concursu causæ primæ, qui tantum est mediatu, & remotus, ex vi cuius Deus conseruat causam seu virtutem causæ abique eo quod immediatè influat in effectus. Sic multis in locis præcipuè in fine totius operis, ubi conclusionem ex omnibus, quæ præmiserat proponit. Asserit insuper hic auctor 4. part. cap. 17. num. 5. non esse indispensabiliter necessarium, ut omnis causa creata dependeat in suo esse à Deo proximè & immediatè producente & conseruante, quia potest dependere ab ipso mediatè & remotè, nimirum mediante aliâ causâ secundâ, per quam dumtaxat insituit Deus, nimirum producendo & conseruando illam causam, quæ postea per semetipsam ad effectum proximè producendum sufficit.

17 Profectò nihilo minùs indigebunt prædeterminantes (loquor verbis ipsius Dolæ) & scientiæ mediæ assertores ad suas litterarias contentiones componendas, quàm hoc arbitrio, cum quia has sedare non vtile, sed perniciosum esset vtilissimamque ipsas acuire, dum enim vna sit utrumque mens, vnâque voluntas veritatem indagandi & aperiendi, easdemque veritates Catholicas acerrimè propugnandi, huiusmodi enim intellectum speculatiuæ contentiones Religiosorum virorum voluntates religionis & charitatis vinculo obstrictas non propulsant, omnes enim sunt eiusdem vineæ Domini operarij, qui licet variis modis, eidem Domino gloriam proprio labore procurant, cui in perpetuis suis lucubrationibus & non quælibet propriæ gloriæ, inanis semper, inferuiunt. Neque parum incrementi vtrique sententia accepit ex impugnatione alterius, quæ occasionem dedit solertiùs vtriusque rationes inquirendi, & solidiora fundamenta vtrique iaciendi, & veritatum Catholicarum splendore est maximus ut ad easdem semper diuersi aditus pateant, quos illustret ratio, quia etiam conclusionem quam propugnandum Dola suscepit vtrique auctorem classi persuaderet, quod longè aberit, & supra vires cuiusque litteratissimi hominis semper eff-

Franc. de Quijada, Philosoph. Tom. I.

set, adhuc illis semper præcipua imò tota contendendi & disputandi materia superesset: quod nonnullos sibi obiecit se ait Dola, quibus credere satis consultum ipsi fuisset, & quisque mediocriter in his Scholis versatus facillè percipiet, & ego impræsentiarum paucis indicabo. Contendebat olim prædeterminantes cum authoribus scientiæ mediæ: An Deus futura conditionata libera cognosceret certò & infallibiliter. Nonnulli Thomistæ circa hæc futura Deo tantum coniecturalem scientiam tribuebant. Sic sentiebat olim Cabrera, qui prior hanc sententiam edidit, 3. part. q. 1. art. 3. disp. 1. §. 22. n. 389. tom. 2. quæst. 62. art. 1. disp. 12. §. 6. conclusionem 3. n. 147. Eandem fusè conatur probare Ledesma disp. 2. de scientia futurorum contingentium in secunda sententia pag. 579. concl. 1. & pag. 591. & sequentibus. Eadem ut probabilem defendit Curiel lib. 2. contr. 7. art. 1. n. 37. Consentit Cabecudo, 3. part. q. 62. art. 5. sua quæst. 2. ad duodecimum argumentum. Aliter sentit Nauarretus 1. part. quæst. 14. controuers. 56. §. 2. conclus. 6. & sequentibus. Qui solus affirmat nullam scientiam formaliter in Deo exilire huiusmodi conditionatorum, sed tantum eminenter.

18 Postea verò iam testimoniis scripturæ conuicti vnanimè asserunt Thomistæ omnes, Deum certò & euidenter cognoscere omnia futura conditionata libera, affirmat tamen hæc cognosci in decreto absoluto, quod Deus habet circa objecta conditionata, quod illorum scientiam præcedit, in quo tanquam in objecto primario cognoscuntur, quia in seipsis veritatem non habent, ex vi cuius possint immediatè actû diuinæ scientiæ terminare. Hoc decretum totis viribus contendunt exterminare assertores scientiæ mediæ, & circa hanc quæstionem mutuo vtrique Doctorum acies in alteram toto impetu irruunt. Quomodo ergo litem hanc cõponat Dola ablato concursu immediato Dei ad actus liberos nostros? Quæ verò connexio inter hanc thesim & illam de qua vtrique contēdit Schola potest inueniri? nullam profectò meditabitur diuturnus Dolæ labor. Legi auctorem hunc dicentem 1. part. cap. 6. solummodò iactasse homines, qui sunt penitus illiterati, neque quæ loquuntur, intelligunt, thesim, quam propugnandam suscepit, esse omnino impertinentem ad quæstionem prædictam diuindam, verum tamen illiterati hominis celsura non me terret, cum Dolam legam totum in harum quæstionum affinitate explicandâ, & tantum apud ipsum reperiam auctores, qui asserunt futura conditionata non cognosci in seipsis & indigere hoc decreto prædeterminatiuò, ut Deus euidenter illa cognoscat, eosdem physicam prædeterminationem propugnare: illos verò, qui asserunt Deum in seipsis huiusmodi conditionata cognoscere, neque his decretis indigere, neque has prædeterminationes admittere.

19 Demum acerrima concertatio est inter auctores vtriusque scholæ circa efficaciam auxiliorum, quibus Deus specialiter providet prædestinatis, & non reprobis, qui tantum auxiliis sufficientibus ad gloriam consequendam præueniunt, & circa modum, quo Deus discernit prædestinatum à reprobo, ita ut ille salua suorum actuum libertate certissimè & infallibiliter finem consequatur ex speciali gratia Dei, & iste non ex auxiliorum defectu, sed ex eo quod auxiliis diuinæ gratiæ non annuat, quibus antecederet saluus fieri potuit, in æternum damnetur. Quam quæstionem prædeterminantes suæ prædeterminationis ope definiunt, & assertores scientiæ mediæ, huius beneficio dirimunt, vtrique obliti concursus simultanei, de quo non curant ad præsentem quæstionem dirimendas. Quid ergo Dola præsumit componere inter has scholas negato concursu immediato Dei ad effectus naturales producendos? Hanc sibi obiectionem Dola proposuit 1. part. cap. 9. n. 6. cui respondet primò nondum esse facultatem imprimendi de auxiliis gratiæ, quæ datur ad actus supernaturales, propter quod in titulo opusculi præfixit sermonē habiturum de concursu Dei ad actus naturales præsertim prauos, eo quod nullo decreto, quod ad illum peruenerit, prohibeatur de hoc concursu disputare. Veneror obedientiam Religiosi viri, verum tamen non ab illo petitur, ut propositis dirimat quæstiones, & inter vtramque sententiam proferat, thesimque in hac materia propriis rationibus stabiliram defendendam suscipiat, sed ut explicet quod ipse defendendum suscepit, quomodo videlicet harum quæstionum difficultates de medio tollantur, ablato concursu simultaneo Dei cum causis secundis ad suos effectus producendos.

X 2

Secundò

20 Secundò respondet ibidem, quod si dicatur Deum non concurrere ad actus nostros liberos tamen si supernaturalibus influxu primo & indistincto, & gratia præueniens constituitur in actu vitali supernaturali, quo illustratur intellectus, & in inspiratione similiter vitali, & supernaturali voluntatis in qualitate præcedente consensum nostrum liberum, à quo etiam separari potest, & de facto sæpissimè separatur, nimirum quoties diuinæ vocationi resistimus, facile erit demonstrare nihil inde præiudicij humanam libertatem accipere, quia evidens est cum huiusmodi vocatione, & qualitate supernaturalibus consensum nostrum etiam in sensu composito reperiri posse. Non doli priora verba, sed Dola refero. Id, quod facile Dola visum est, materiam subministrat omnium disputationum, quæ in materia de auxiliis tractantur, inter vtriusque Scholæ authores. Non facile, sed summè difficile visum est Thomistis gratiam efficacem constituere in actu vitali intellectus & voluntatis, & in qualitate quæ in sensu composito cum consensu potuit componi, quod tota illorum Schola vno ore denegat, neque sine maxima Thomistarum iniuria proferre potuit Dola, evidens esse gratiam efficacem in sensu composito & efficaciam auxiliorum posse cum negatione assensus componi, quod ipsi acerrimè inficiantur, totamque ipsorum doctrinam, si admitteretur, euerteret: Demum totos nervos exercent Thomistæ ut defendant non posse à causa indeterminata, hoc est, non præuentà alià motione effectum determinatè procedere, & facile putat Dola omnes Thomistas cum assertoribus scientiæ mediæ componere, ponendo gratiæ efficaciam in actu voluntatis & intellectus, & qualitate, quæ sunt indifferentes vt in actu secundo coniungantur cum assensu & dissensu. Scio certè gratias non actus Thomistas Dola propter modum, quem inuenit componendi: Controversias inter ipsos, & authores scientiæ mediæ, quod in mentem venisse non debuerat hominis Thomistarum principiis mediocriter instructi.

21 Respondet tertio ibidem eos, qui hac disputatione de concursu Dei simultaneo mediocriter fuerint versati, facile intellecturos, ex his quæ dicta sunt de concursu Dei ad actus supernaturales. Ceterum cum ipse difficultates, quæ in concursu simultaneo reperiuntur, non alio modo soluat, nisi negando dari talem concursum simultaneum, nescio ego, quomodo ex doctrina tradita circa concursum, quem negat, possint solui prædictæ difficultates, ni in his questionibus negetur illarum subiectum (quod illas à fide, & sine ingenti amentia fieri non potest) sicuti negavit ille subiectum, circa quod difficultates istæ procedebant, à qua mente longè abest religiosus Dola.

22 Demum quia opus suum inscripsit Dola, aduersus prædeterminantiam, & scientiæ mediæ assertores, placet omnibus notum fieri, quid contra assertores scientiæ mediæ scripserit Dola, (viderint alij authores quid contra ipsos dixerit, in quos non pauca congerit.) Mitto negare concursum causæ primæ cum secunda ad actus naturales, quod contra prædeterminantes & scientiæ mediæ assertores & contra communem ferè omnium sententiam pronunciat, & venio ad illa, quæ specialiter de scientiæ mediæ pronunciat, & de his quæ specialiter illius authores docent, & de quibus cum Thomistis certant. In primis scientiam mediæ re & nomine amplectitur: sic ille 1. part. cap. 3. num. 9. Ceterum de nomine scientiæ mediæ, est enim veluti media inter scientiam simplicis intelligentiæ & illam visionis, quemadmodum futura sub conditione, quæ sunt illius obiecta neque expectantur ab ea præcisè vt possibilia neque vt absolute futura, sed veluti medium quendam statum habentia, scilicet veluti conditionatè futura, propter quod scientiæ isti nomen attributum est satis accommodatum, scientiæ conditionatæ aut scientiæ mediæ. Quod autem patronos illius vocamus modernos assertores scientiæ mediæ, non id ita accipiant velim, quasi nos existimemus scientiam futurorum conditionatorum esse novitium commentum propter illam aliqui immerito appellant. Fateamur enim eam esse à sanctis Patribus agnitam, intellectam, traditam. Hæc ille: deinde folio ultimo totius operis pag. 1. sit scribit ipse Dola: Assertores quoque scientiæ mediæ maximam omnino promereri laudem, quod evidenter ostenderint prædeterminationes physicas in rigore illo secundum quem à nonnullis defensoribus suis explicari solent, nequaquam esse tolerandas: & scientiam conditionatam omnino esse necessariam intellectui diuino insinuat peripicaci: præsertimque esse utilissimam ad prudenter faciendâ decreta prouidentie ac sapientiæ Dei. Profecto, mo-

destiæ causa numquam ego tantum laudis deferrem scientiæ mediæ propugnatoribus, quantum prædictis verbis Dola tribuit.

Id quod in assertoribus scientiæ mediæ Dola displicet, est vsus huiusmodi scientiæ, quia illi putant ipsius assertores, omnia, quæ ad nostram libertatem spectent, facile componi, quod falsitatis plenum esse ait numero citato, ideoque prædeterminantes plurimum utilitatis Theologis omnibus atque adeo toti Ecclesiæ attulisse dum fortiter obstitere ne scientia mediæ existimata fuerit vniuersum negotium conciliationis libertatis nostræ & diuinæ innocentiae & sanctitatis, aliisque difficultates affines explicari per eam posse. Porro cum hunc vsum scientiæ mediæ in illius assertoribus Dola improbare affirmet, placet in medium adducere quomodo eadem scientiæ vtatur Dola, seu quam utilitatem Deo huiusmodi scientiam afferre fateatur, & ad quid necessariam esse huiusmodi scientiam affirmet. Afferit in primis testimonio modo relato utilissimam esse ad prudenter faciendâ decreta prouidentie ac sapientiæ Dei. Deinde 1. part. cap. 7. vt explicaret quomodo posset componi infallibilitas diuinæ prouidentie circa prædestinatos, & circa actus nostros liberos cum libertate nostræ voluntatis, concordiam hanc scientiæ mediæ beneficio fieri affirmat, quia cum Deus per scientiam mediæ cognoscat quid voluntas sit facturâ, si Deus hunc actum intendat, vel illum permittat: Deus (sunt verba Dola loco citato, numero tertio) de actu nostro à se volito & intento erit securissimus, quia nullum efficaciter intendet actum, neque statuet permittere aut efficere, vt solus actus à nostra libertate liberè fiat nisi quem iam ante & secundum rationem prius per scientiam conditionatam præiudicat liberè à nobis esse producendam, si voluntas nostra in his vel in illis occasionibus ponetur. Deinde paulò inferius. Et sic patet qualiter admissa nostra scientia reformatur illo principio Philosophico facile sit intelligere & explicare quomodo in eadem actione libera tam naturali, quam supernaturali, due ille conditiones & infallibilitatis & contingentie vniui possint, quæ videbantur esse contrariæ, siquidem infallibilitas prouenit ex scientia conditionata Dei, libertas autem ex eo quod Deus neque prædeterminet voluntatem, neque cum ea concurret proximè, &c. Continent hæc verba totam medullam doctrinæ, quam tradit vniuersa nostra Societas de scientia conditionata, de illius vsu, utilitate, & necessitate: ad hoc enim nostri Authores illam in Deo exposcunt vt saluâ nostrâ libertate subsistat infallibilitas diuinæ prouidentie, quod verbis relatis defect Dola scientiæ conditionatæ. Hanc fuisse mentem omnium Doctorum nostræ Societatis dubitabit nemo, qui in illorum scriptis mediocriter fuerit versatus. Legatur noster Molina præcipuus huius scientiæ propugnator 1. part. quæst. 33. art. 4. & 5. disp. 1. membr. 11. §. Et quidem Deus Optimus Maximus. & quæst. 22. artic. 1. disput. 2. Pater Suarez libr. 1. de scientia cap. 7. in Opusc. lib. 2. de scientia conditionata cap. 2. num. 5. Pater Vaquez 1. part. disp. 93. cap. 1. §. Pone aliqua, disput. 98. cap. 4. §. Hinc sequitur. Pater Lessius de auxiliis cap. 4. num. 16. Pater Erice tractat. 3. disp. 22. cap. 3. Pater Alarcon. tractat. 2. disp. 4. cap. 11. num. 2. & reliqui omnes nostri Doctores: qui in hac re neque in vngue disceptant. Quod si apud illos non semel inuenies scientiam conditionatam necessariam esse ad nostram libertatem defendendam, non est quia sentiant formaliter ex vi huius scientiæ voluntatem liberam constitui cum aliquibus principiis, ex vi quorum omnino inuariatorum libera non esset hac scientia ablata, sed quia libertas voluntatis componi non posset cum infallibilitate Prouidentie diuinæ, ac proinde ne Deus se exponeret periculo frustrandæ suæ decreta, vel cæco modo plura mediâ prouideret voluntati ad effectum, quem Deus decreuisset, vt si ex vi huius non consentiret ex vi illius annueret teneretur Deus voluntatem regere mediis principiis ex se connexis cum effectu, quæ cum illius negatione antecederet componi non posset, ex vi quorum tota voluntatis euerteretur libertas.

Discursum hunc pulchrè exposuit doctissimus noster Ruissius tomo de scientia disputat. 59. sect. 13. num. 11. his verbis, quibus rem totam prolatauit. Licet conditionata scientia sit absolutè necessaria ad certitudinem prædeterminationis, & voluntatis Dei, ne patitur periculum frustrationis, nihilominus ad consequendum effectum prædeterminationis, vel potius vt iste homo qui prædestinatus est, sit vel aliter operetur, non requiritur conditionata scientia formaliter vt præsentia est. Cuius ratio

ratio à priori est, quoniam ut arbitrium concipiat liberam volitionem, satis est voluisse. Deum tribuere omnia principia, siue naturalia siue supernaturalia iuxta exigentiam talis volitionis, & ex parte sua paratum concursum necessarium, ita ut per Deum non fiat, quominus arbitrium operetur. Hæc autem omnia sufficerent, ut arbitrium operaretur, nec illi omnibus præsentia conditionata superaddit aliquam virtutem actiuam, sed tantum addit certitudinem per media, quoniam præuidet quid operaturum esset arbitrium. Hæc Ruifius quibus alia plura similia potuerit Dola legere, & deprehendere totum scientiæ mediæ vsum, quem illius Assertores propugnant ab ipso Dola admitti, & tradi toto suo opere, illoque præcipue indigere præ cæteris omnibus authoribus, ut doctrina, quæ hoc opere tradit possit componi cum infallibili Dei providentia, siquidem minus concursus physici respectu nostrarum actionum Deo tribuit, quàm prædeterminantes & scientiæ mediæ Assertores, aduersus quos totam suam disputationem instituit. Quomodo autem ad defendendum concursum simultaneum voluntatis scientia conditionata tantum prærequiritur modo explicato, quem admittit Dola antequam huius disputationem legissem, scripseram iam punct. 4. numero 43.

25 Dispicet etiam Dolæ obiectum scientiæ mediæ, quod illius propugnatores assignant ad hunc concursum simultaneum componendum cum libertate. Quæ difficultas originem trahit ex eo, quod videatur concursus iste libertati aduersari, quomodo autem cum libertate rectè componatur offendit P. 4. Insuper controu. 7. de Anima P. 6. numer. 7. paucis trado quomodo assignandum sit obiectum scientiæ conditionatæ Dei secundum diuersas opiniones, efficaciter suadeo difficultatem in hoc obiecto assignando non ex hac materia procedere, sed totam originem trahere ex principio, quod in statu absoluto præcedit actum nostrum liberum: quod si semel cum libertate componatur, & vincatur difficultas in hoc principio absoluto cum libertate componendo, nulla erit in hoc obiecto scientiæ conditionatæ Dei assignando, de quo meum non est in hoc opere disputare, sufficiat principia Philosophica tradidisse, quibus in Theologia difficultates circa præsentem materiam possint componi, quod præstitisse puto hic P. 4. & Contr. 7. de anima P. 6. n. 7. ideo non amplius in hac re immorandum est, quia nihil lego apud Dolam quod vel leuem ingerat difficultatem.

26 Circa præcipuam questionem, quæ intendit Dola Deum non concurrere immediatè ad actus nostros liberos, non multum cum illo contendam, quia in toto opere argumentum nullum inuenio pro sua sententia, quod in his, quæ scripseram in hoc Punct. & P. 4. antequam hunc authorem legissem solutum non sit, aut facile solui non possit: adducam illico duo fundamenta, quibus vnicè sua innititur sententia, & solutiones referam, quas adducit ratio, quæ stabilimus Deum necessariò concurrere cum omnibus causis secundis concursu simultaneo identificato cum concursu causæ secundæ. Antea vero quàm ad hæc perueniam placet aduerrere plures Doctores pro sua sententia Dolam concessisse, part. 4. à cap. 3. vique ad 8. de quorum mente longum esset sigillatim disputare, tantum assero plerosque tantum asserere Deum non esse causam actionis peccaminosæ formaliter, quatenus hæc fundamentum est malitiæ moralis, quia hæc non fundant malitiam ut procedentem à causa primâ, à qua secundum totâ suam entitatem physicam physicè producitur, sed quatenus procedit à causa secunda. Vnum præ omnibus impatiens fecerit procedentem à Dola, ac si assereret Deum non immediatè concurrere cum voluntate concursu immediato, & identificato cum concursu eiusdem voluntatis: Is est eruditissimus noster Didacus Ruiz à quo suam sententiâ frustra conatur extorquere Dola 4. part. capit. 8. numer. 5. Si sane iste author. Discursus Dolæ hic est: Asserit docuisse nostrum Ruifium variis in locis concursum Dei eundem esse cum concursu creaturæ, existimat tamen oppositum docuisse, vel saltem doctrinam tradidisse, ex quo oppositum inferatur tomo de scientia Dei disputat. 59. sect. 1. concl. 1. numer. 6. ubi hæc habet: Physica prædeterminationis non continetur expresse in Scriptura sacra, neque desinitur à summis Pontificibus, sacrisque Conciliis, neque traditur à Patribus Ecclesiæ: imo potius hæc omnia si bene considerentur, efficaciter probant possibile esse actualiter dissentire etiam in sensu composito cum concursu primæ causæ, atque actione diuina. Ex quibus verbis Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. I.

sic argumentatur. Concursus Dei potest componi cū dissensu, & disiungi à consensu voluntatis: ergo concursus Dei distinguitur à concursu voluntatis, quia idem à seipso nequit disiungi. Nescio quo fine argumentum instituit Dola cum ipsum non lateret nomine concursus Dei sæpè non intelligi concursum in actu secundo, quem identificationem esse cum concursu causæ primæ contendimus, sed concursum in actu primo, hoc est, causam ipsam ut paratam ad concurrendum, de qua agit Ruifius, & quam distingui à concursu in actu secundo admittunt omnes. Solutionem hanc Dolam non latuisse, neque illius doctrinam ab illo posse negari, ipsius testantur verba cap. 3. num. 5. quæ iam do: Concursum dixi in actu secundo, siquidem qui hac distinctione concursus in actu primo & in actu secundo uti solent appellant concursum in actu primo causam ipsam ut paratam ad concurrendum, seu ipsam animi preparationem, si sermo sit de agenti intellectuali, quæ preparatione animi causa est proxime disposita ad operandum.

27 Totum fundamentum quod adducit Dola ad negandum concursum immediatum Dei cum causâ secunda, est non posse concursum istum componi cum libertate voluntatis & sanctitate Dei, siquidem ex vna parte læderetur libertas, & ex alia actio peccaminosa Deo tribueretur & posset dici author peccati. Quomodo concursus iste possit componi cum libertate latè tradam Punct. 4. ubi explicabo modum, quo causâ primâ cum secunda libera concurrat. Et ex hoc concurrendi modo facile constabit peccatum Deo non esse imputandum, siquidem concurrat ad materiale illius determinatus à voluntate, quæ se libere determinat ad talem actum, cum qua Deus concurrat, ut sit muneris causæ primæ, quomodo autem causâ secundâ primam determinet, & in quo sensu intelligenda sit hæc determinatio explico Punct. 4. citato.

28 Innumera argumenta adducit Dola contra conclusionem, quam propugnandam suscepit, quibus authores nostrum concursum simultaneum probare intendunt, quorum nonnullis satisfecisse non inficior, quia ad conclusionem quantumvis certam & euidentem probandam adduci possunt plura argumenta, quibus neque probabilis apparet, quomodo verò responderet argumentis à me adductis, quibus firmitus innititur nostra conclusio, & quibus ad illam stabilendam præcipue vtuntur authores, iam subiticio.

Ad argumentum adductum n. 6. quo probabam Deum immediatè influere in effectum, quia alias non posset illum impedire, quod est absurdum, respondet Dola 4. parte capite 19. numero 7. Deum posse impedire actionem causæ secundæ destruendo illam, aut virtutem agendi, quam habet. Secundò respondet posse Deum impedire actionem causæ secundæ immittendo illi qualitatem incompossibilem cum actione & stupefactuam virtutis agendi. Ruifius ait forsan posse actionem impediri à Deo non conferendo illi virtutem qua se possit determinare ad singularitatem indiuiduationis actionis, qua determinatione non præstita causâ secunda nihil operabitur. Ruifius posse Deum impedire actionem voluntatis eam diuertendo ad alia obiecta, aliove modo posse impediri actionem à Deo, augendo resistentiam passivæ, si sermo sit de actionibus, quæ transeunt in subiectum capax resistentiæ. Vltimò posse à Deo impediri actiones, si dicatur has dependere à permissione diuina.

29 Ex omnibus modis hunc vltimum, qui probabilitatis aliquid habere posset, impugnauit num. 7. Modus alius, quo Deus dicitur posse impedire actionem non determinando indiuiduationem illius sustineri nequit, quia ad conseruationem effectus iam producti non requiritur hæc determinatio, cum iam sit causâ determinata ad conseruandum effectum, quem produxit, & de hac conseruatione eadem est difficultas, ac de primâ productione, quia sicut Deus potest impedire primam productionem, sic & conseruationem, & non minus absurdè hoc, quàm illud Deo negaretur. Neque hæc solutio potest subsistere cum doctrina Dolæ, cum ipse sibi obieciisset negato immediato concursu Dei non posse indiuiduationem effectus determinari à Deo, quia nullus superest modus, quo Deus determinet productionem, quæ ab ipso immediatè non procedit. Respondet 4. part. cap. 18. num. 6. hanc determinationem posse tribui non Deo, sed causæ secundæ his conditionibus affectæ. Primus modus impediendi actionem destructâ causâ sufficienti non est, non enim tutè dicitur Deum non posse conseruata causâ

causā impedire effectum ab illa producendum. Reliqui alij modi per qualitatem stupefactionis actionis, per augmentum resistentiæ passī, vel per distractionem animi ad alia obiecta, indignè Deo tribuuntur, nimis enim illius omnipotentia derogatur, si non valeat effectus positivi productionem impedire, absque alijs effectus actione positiua.

- 31 Ad argumentum adductum n. 11. quo probabā effectum dependere à Deo per eandem actionem, quā dependebat à causa secunda, quia actio causæ secundæ utpote creaturæ, à Deo dependere debebat, respondet Dola part. 4. c. 17. n. 5. fieri posse non solum actionem non dependere à Deo immediatè, verum etiam posse dari causam secundam, quæ dum alium producit effectum, non dependeat immediatè à Deo, sed tantum mediatè, & remotè, nimirum mediante aliā causā secundā. Hæc solutio impugnāda est ex eo, quod Deus non potuerit effectum productum corrumpere, seu non productum impedire, quin destrueret non solum causam proximam, à qua dependebat, sed etiam causas remotas, quovique perueniret ad illam, in quam Deus immediatè influebat. Quæ impugnatio coincidit cum illa, quam adhibui argumento præcedenti, licet plus absurdi extorqueat ab opposita sententia, ex qua deducit non posse Deum aliquem effectum destruere absque alia maiori opera, videlicet absque corruptione plurium causarum.

PUNCTUM II.

An prima causa determinet secundam ad indiuiduationem effectus.

Omnis causa necessaria determinata est per suam naturam ad speciem effectus naturaliter producendi, ita ut, si ignis aliquid producat in passio approximato effectus productus sit calor; & non frigiditas: ex se enim substantia ignis petit producere calorem, & non frigiditatem; quam nequit sua attingere actiuitate. Cum hac determinatione quoad speciem, est alia indifferentia quoad indiuiduationem; ignis enim, qui petit calorem, & non frigiditatem producere, indifferens est, ut producat hunc, vel illum calorem, ex omnibus, quos in sua actiuitatis continet sphaera. Hæc indifferentia determinanda est ab aliqua circumstantia, seu comprincipio ab igne distincto, in cuius cognitionem constituitur disputatio. Dixi causas necessarias determinatas quoad speciem effectus naturaliter producendi; quia si effectus esset supernaturaliter producendus per potentiam obedientialem tunc determinatio quoad speciem non à causa naturali, sed à Deo illam eleuante procederet, verbi gratia, si aqua haberet potentiam obedientialem ad producendum habitum charitatis, & habitum fidei, dum hic, & nunc habitum charitatis à Deo eleuata produceret, determinatio quoad speciem à Deo eleuante procederet; ideo enim produceret habitum charitatis, potius quam fidei habitum, quia Deus illam eleuaret ad hunc habitum, & non ad illum. Oportet etiam aduerte determinationem quoad speciem tribuendam esse principio adæquatè actiui necessariò, non inadæquato: quia potentia visiva indifferens est ad producendas visiones specie distinctas circa obiecta diuersa; cuius indifferentia determinatur per aliud comprincipium, videlicet speciem impressam; quæ posita non potest potentia visiva ultra certam, & determinatam speciem visionis se extendere. Causa libera non solum indifferentiam habet quoad exercitium; sed etiam quoad speciem effectus producendi: voluntas enim sæpè est libera ad amandum, & odio habendum: quæ libertas intrinsece includit indifferentiam ad actus amoris, & odij specie distinctos. Hæc indifferentia, quoad speciem actuum ab ipsa voluntate determinatur: aliàs libertatem non haberet quoad specificationem; illius enim est libertas, cuius determinatio indifferentia. Solum impræsentiarum examinandum superest: à quo proueniat determinatio quoad indiuiduationem effectuum, tam in causis creatis liberis, quam in necessariis?

- 2 Pater Vasquez tom. 1. in 3. part. disp. 74. cap. 7. numer. 46. affirmat, causas omnes naturales determinari quoad indiuiduationem effectuum, quos producunt, à circumstantiis extrinsecis; ita ut in hoc tempore, in hoc loco, & in

hoc passio, necessariò ab hoc agente, procedat hic numero effectus, & hæc numero actio. De actionibus liberis asserit in fine disputationis n. 53. voluntatem esse omnino liberam, non solum quoad speciem actus, sed etiam quoad indiuiduationem. Indiuiduationem effectuum non prouenire ab his circumstantiis; sed à Deo parante concursum ad hunc numero effectum, potius quam ad illum, docuerunt Gregorius de Arimino in 1. dist. 17. à 2. ad 7. & d. 25. q. 1. art. 1. P. Suarez in Metaph. disp. 5. sect. 3. n. 34. & sect. 6. à n. 6. Conimbr. 2. Physic. c. 7. q. 15. art. 2. & 2. de generat. c. 1. q. 1. art. 3. Fonseca. 5. Metaph. c. 2. q. 9. sect. 10. Rub. tract. 4. q. 9. num. 3. Hurtad. disp. 10. sect. 4. Arriag. disp. 1. Metaph. sect. 3. subsect. 9.

Acquiesco huic posteriori sententiæ; patienter autem non fero, illam intendere probare Arriagam ex principiis nostri Vasq. qui oppositam defendit. Sic argumentatur Arriaga loco citato. Angeli solo numero distincti potuerunt produci à Deo sub eisdem circumstantiis temporis, & locisimò qui producti sunt in hoc tempore, & in hoc loco potuerunt produci in alio: quod adducit ex Vasq. tom. 2. in 1. part. disput. 124. num. 14. & disput. 181. cap. 3. ex quo infert Arriaga alios effectus videlicet cognitiones Angelorum, & productiones formarum materialium potuisse alio tempore produci. Porro difficultatem hanc non admodum attentè est meditatus Arriaga; qui solutionem luce clariorem non vidit, quam breuiter subilicio Determinatio circumstantiarum constituit Vasquez in ordine ad rationem effectuum, ad quam causæ non se valent determinare, unde circumstantiæ non determinant calorem, ut producat calorem, potius quam frigiditatem, quia calor ex se determinatus est ad calorem producendum; determinant verò hæ circumstantiæ (loquor in sententia Vasquez) calorem producentem ad hanc numero caloris productionem, ad quam simul, & alias eiusdem speciei calor erat indifferens. Ex hac doctrina productio Angelorum in doctrina Patris Vasquez non determinatur quoad indiuiduationem, ratione circumstantiarum: quia cum illius principium effectuum sit Deus, qui apprimè nouit vltimam indiuiduationem cuiuscumque angelus, & cuiusvis productionis Angelicæ, valet se determinare ad hunc numero Angelum, & hanc numero Angeli creationem, per actum, quo dicat volo creare hunc numero Angelum per hanc numero creationem. Et sicuti voluntas creata non determinatur ab aliquo extrinseco secundum rationem effectus ad quam se determinare valet: ita neque Deus determinatur ab extrinseco secundum aliquam rationem ad effectum ab ipso producendum; quia ipse valet se determinare ad omnem rationem effectus per actum voluntatis, quo imperet omnipotentia non tantum creationem Angelorum quoad speciem; sed etiam hanc numero creationem. Hac solutione satisfacio Hurtado asserenti secundum hanc sententiam fore Angelos Autumnales, qui tempore Autumnus poterunt produci, sicuti sunt casei Augustales, & fructus verni, & hyberni; Angelorum enim causa libera quoad indiuiduationem effectus, quem producit independentè à quibuscumque aliis circumstantiis, se determinat ad hunc Angelum ex vi huius actionis præ alijs creandum.

Neque placet argumentum, quod contra hanc opinionem facit omnium ferè recentiorum turba, videlicet Beatissimam Virginem meruisse ex Christi meritis accelerationem incarnationis, & hoc tempore concipi ipsum Christum, qui iam supponebatur futurus; quia licet hoc argumentum rectè probet potuisse Christum hoc, vel illo tempore concipi potentia absoluta (idem dico de quolibet alio effectum) non probat, has circumstantias loci, & temporis non exigere hanc numero productionem; contra quam exigentiam potest Deus, quemcumque hominem, in quocumque tempore, producere.

Sentio voluntatem creatam non posse se ipsam determinare ad indiuiduationem actus, quem producit. Probant ferè omnes conclusionem hac ratione. Intellectus non cognoscit rationem indiuidualem huius actus amoris: ergo ratio indiuidualis actus, ut distincta ab omni alio actu indiuiduo tendente circa idè obiectum, non est libera voluntati. Nō acquiesco rationi: contra quæ sic arguuntur. Ad hoc, ut actus sit liber, non requiritur cognitio actus, qui formaliter in se liber esset tantum cognitio obiecti, ut patet in volitionibus liberis, quas tantum præcedit cognitio obiecti voliti: ergo ex eo quod ratio indiuidualis actus

actus non cognoscatur, non infertur non posse esse liberam respectu voluntatis. Rem confirmo, & rationem vi-geo. Ratio specifica amoris, vt distincta ab odio, & intensio actus liberè exercentur respectu voluntatis, intellectu non cognoscente rationem specificam amoris, neque illius intensiorem: ergo ex eo quod intellectus non cognoscat rationem indiuidualem actus, non infertur hanc non esse liberam. Deinde etiam indiuiduatio omnium actuum cognosceretur expressè, & distinctè à voluntate, nihilominus voluntas non valeret se determinare circa omnium indiuiduationem, quod sic probatur. Cognitio, qua ego cognosco meum actum charitatis, verbi gratia, erga Deum immediatè, & per se non conducit, vt ego exerceam actum charitatis, quia hic tantum regitur cognitione, qua proponitur illius obiectum, scilicet Deus, vt bonus: ergo tantum potest conducere, vt ametur talis actus charitatis per actum reflexum imperantem, quo ego dicam: *Volo elicere talem numero actum charitatis, ex vi cuius imperij elicatur hic numero actus charitatis*: ergo cognitio indiuiduationis tantum potest conducere, vt imperetur à voluntate: ergo indiuiduatio, ex eo quod cognoscatur, tantum potest esse libera, quatenus potest esse volita, & amata per actum reflexum imperantem talem indiuiduationem actus: ergo indiuiduatio actus voluntatis, quæ non procedit ab illo actu reflexo illem imperante, etiam si cognoscatur non potest esse libera respectu voluntatis: sed non possunt omnes actus indiuidui voluntatis procedere ab alio actu reflexo: ergo si illorum indiuiduatio expressè cognosceretur ab intellectu, non posset esse libera. Non posse omnes actus indiuidui voluntatis procedere ab alio reflexo imperante manifestè probatur: quia si actus procedit ab alio imperante, alius ille imperans vel procedit ab imperante, vel non; si procedit, pergo ulterius, & de illo, à quo imperans imperatur, inquiri, an imperetur ab alio? Donec veniam ad aliquem non imperatum, quem si non inuenio, in infinitum abibo: de illo ergo non imperato dici non poterit aliquid conducere cognitionem suæ indiuiduationis vt voluntas liberè se ad illam, præ aliis tendentibus in idem obiectum, determinet.

Desiderabis rationem, propter quam voluntas potens se determinare ad speciem, & intensiorem actus, non possit se ad illius indiuiduationem determinare: illam accipe. Ad illud valet voluntas se determinare, ad quod trahitur in actu primo ab obiecto, & ad quod ex vi cognitionis allicitur, & inuitatur: cognitio autem bonitatis inuitat, & allicit voluntatem ad amandum, & non ad odio habendum; & ita voluntas ex vi cognitionis, quæ representatur obiecti bonitas, inuitata ad amandum, valet se determinare ad amorem; quod est determinare se ad specificationem actus. Idem dico respectu intensiōis: quia bonitas obiecti voluntatem trahit ad amorem, & quo maior est illa, & viuacius proponitur, trahit ad maiorem, seu intensiorem amorem; ad quem inclinatur cognitio bonitatis, & ita voluntas inuitata per cognitionem ad totam intensiōnem amoris, quam potest elicere, ex vi talis cognitionis, valet intra illam intensiōnem, se determinare ad plures, paucioresve gradus amoris, etiam si illorum intensiōnem, aut specificationem non cognoscat. Respectu indiuiduationis hæc ratio non habet locum: quia nulla apparet ex parte obiecti bonitas, vel formalitas, quæ petat amari hoc indiuiduali actu amoris, & non alio eiusdem rationis, neque ex obiecti meritis (vt sic loquar) illi debetur talis numero actus amoris, vt distinctus ab omni alio, ex meritis autem obiecti boni, seu rationis formalis terminantis actum amoris, debetur amoris actus, vt distinctus ab actu odij, & debetur amor in tanta intensiōe, salua libertate voluntatis, quæ potest obiectum, quod ex vi representationis, qua obicitur, petit amari amore intenso, vt sex, ad quem inclinatur illius representatio, amare actu intenso, vt quatuor, vel tantum vt duo, seu in quacunque intensiōe contenta infra maximam, ad quam se potest extendere ex vi bonitatis propositæ, seu cognitionis inclinantis ad amorem. Ex hoc inferes rationem, propter quam voluntas non potest se determinare ad indiuiduationem actus esse, quia nulla apparet formalitas in obiecto volito, quæ inclinet ad hanc indiuiduationem actus, vt distinctam ab omni alia eiusdem speciei.

Danda est vltima determinatio indiuiduationis effectus procedentis à causa creata, Deo, qui causam necessariam determinatam quoad specificationem, & liberam se

determinantem ad speciem effectus, determinat ad hanc indiuiduationem effectus, & actionis, vt distinctam ab omni alia eiusdem speciei. Moueor ad asserendum hanc determinationem prouenire à Deo, & non à circumstantiis; quia determinationem hanc posse à Deo procedere difficultate caret, & vix concipi potest, quomodo ab aliis circumstantiis possit procedere; quod sic ostendo: Si tempus determinat hunc numero effectum, inquiris, quis determinat hoc numero tempus? seu hunc numero cæli motum, potius quam illum? Si dicas tempus imaginarium; clarè impugnaberis; quia hic numero cæli motus potuit esse in hoc vel in illo imaginario tempore eo modo, quo dicitur motus esse in tempore imaginario. Fortius: tempus imaginarium nihil est reale; sed tantum purum figmentum: quomodo ergo valebit determinare indiuiduationem effectus realis, & positiui? Deinde de circumstantia loci inquiri; quæ ista sit? an locus extrinsecus: hic non quid enim mea hoc, vel illo aëre ambi? hac vel illa tegi veste ad hanc numero volitionem, & non aliam ab hac distinctam producere? Si dicas esse locum intrinsecum, seu præsentiam; rursus teneberis alias circumstantias assignare, quibus hæc quoad indiuiduationem determinetur. Recurres ad spatium imaginarium loci, quod eodem modo reicitur, ac spatium imaginarium temporis. Deinde licet corpus non possit habere in alio spatio præsentiam, quam in isto habet; potest tamen in isto hanc, vel illam habere; homo enim, qui ab hoc spatio discedit, etiam si ad illud redeat, non eandem numero præsentiam acquirit; sed aliam numero distinctam, aliis idè numero effectus reproduceretur, præcipue in corporibus celestibus, quæ sæpe idem spatium remeant, & idem indiuisibiliter sumptum cum eadem indiuisibili correspondentia partium occupant, quod prius occupauerant. Video te de spatio imaginario loci, ad spatium imaginarium temporis fugientem, vt vim argumenti effugas; sed imaginaria satis est solutio, quæ ab imaginariis desumitur. Et sanè percipi non potest: quomodo circumstantiæ adeo extrinsecæ possint hanc præstare determinationem; neque vlla est positiua ratio, quæ id suadeat, ex quo non leue desumitur fundamentum pro nostra sententia.

Rursus argumentor pro sententia tradita: Deus est causa libera omnium effectuum, quos producit vt causa prima cum causis secundis, & necessariis: ergo sicut causa libera creata determinat effectum secundum rationem, quam potest determinare, causa libera increata determinabit eundem effectum secundum rationem, quam potest illum determinare, salua libertate causæ liberæ creatæ, & determinatione causæ necessariæ; sed Deus potest determinare indiuiduationem effectus salua libertate causæ liberæ creatæ, & determinatione causæ necessariæ: ergo illam determinabit. Sola pars illa minoris, quæ asserit Deum posse determinare indiuiduationem volitionis, salua libertate voluntatis, quam aliqui negant in diget probatione, illam exhibeo. Circumstantiæ temporis, & loci secundum communem sententiam non tollunt libertatem, etiam si determinent indiuiduationem effectus: ergo neque Deus libertatem auferet, si idem præstet, sicut enim determinatio, quæ est à Deo non est à voluntate: sic determinatio, quæ esset à circumstantiis non proueniret à voluntate: ergo sicuti hæc non esset contra libertatem voluntatis, ita neque illa. Secundo etiam si voluntati liberum sit amare, vel non amare, non est illi liberum ex suppositione, quod liberè sit amatura amare hoc numero actu, potius quam alio eiusdem rationis specificæ tendente in idem numero obiectum: ergo determinatio quoad hanc indiuiduationem non potest esse contra libertatem voluntatis, determinatio enim actus secundum rationem, quæ liber non est respectu voluntatis, non potest huius lacerare libertatem. Secundo modus, quo Deus determinat voluntatem ad hanc numero volitionem, est parando concursum indifferentem, vt voluntas eliciat, vel non eliciat hunc numero actum, & non parando similem concursum indifferentem, vt voluntas eliciat, vel non eliciat hunc numero actum, & non parando similem concursum ad alios actus eiusdem rationis, qui possent ex eisdem principiis huius loco procedere: ex quo infertur, quod si voluntas sit operatura pro sua libertate, hunc actum eliciat, & non alium salua illius libertate ad hunc eliciendum, & non eliciendum: ergo determinatio indiuiduationis volitionis præstata à Deo nullo modo lædit libertatem voluntatis.

9 Obiicies, sequi ex nostra sententia Deum esse causam, ut sit potius hoc peccatum, quam illud: quod est absurdum. Respondeo, Deum nullo modo esse causam malitiæ peccati: ac proinde non esse causam, ut potius sit hæc malitia, quam illa, neque Deo tribuitur, ut hic, & nunc sit numero actio materialis peccati; quia Deus non positiue determinat illius existentiam; sed parat concursum indifferenter ad illam, quem non præbet ad aliam existentiam eiusdem rationis: ac proinde Deo tribui potest negatio existentie alijs actionis materialis peccati, quia non præstat concursum indifferenter ad illum, sine quo fieri nequit: existentia verò huius actionis materialis causæ secundæ tribuenda est; quia hæc tantum illam determinat offerente Deo concursum indifferenter ad actionem peccaminosam exhibendam, & non exhibendam. De hoc iterum latius, & opportunius redibit sermo Punct. 4. §. 5. à num. 46.

10 Obiicies præterea: Causa prima determinat effectus quoad indiuiduationem: ergo quoad speciem; quia indiuiduatio, & ratio specifica effectus non distinguuntur. Alio modo solet ex eodem principio obiici. Causa secunda determinat effectum quoad specificationem: ergo quoad indiuiduationem; quia specificatio, & indiuiduatio in effectu non distinguuntur. Hoc argumentum æquè procedit in sententia, quæ determinationem indiuiduationis tribuit extrinsecis circumstantiis. Respondeo indiuiduationem, & speciem à parte rei non distingui in hoc indiuiduo; & causam determinari quoad speciem esse idem, ac determinari quoad plura indiuidua sub distinctione, hoc videlicet, vel illud, ex quibus Deus vnum determinat; qui non dicitur determinare rationem specificam; quia quodcumque quod determinaret, ex his, ad quos causa secunda sub distinctione est determinata, eiusdem esset speciei cum hoc, quod determinat.

PUNCTUM III.

De physica prædeterminatione.

1 Non disputo modò, an physica prædeterminatio libertatem lædat? vel an requiratur ad actus liberos salutes, ex speciali prouidentia Dei erga prædestinatos? hoc enim ad Theologum attinet; sed an præcisè ex modo physico, quo effectus producit, necessariò sit constituenda, necne?

§. I.

Viraque sententiâ proposita, verior eligitur.

2 Statuimus iam strictissimam dependentiam, quam habet causa secunda à prima, non solum ut existat, verum etiam ut operetur, ex vi cuius nihil potest causa creata producere, Deo non concurrente cum illa ad effectus productionem. Indagandum est modò, an Deus tantum concurrat cum creatura concursu simultaneo per actionem indiuisibiliter dependentem à causa prima, & à causa secunda? an verò concurrat per præuisam aliquam præmotionem, seu qualitatibus infusione, ex vi cuius causa determinatur ad operandum?

Vniuersa Thomistarum schola, ut viam sterneret ad alia Theologiæ altiora, præter concursum comitantem causæ primæ cum secunda, antecedentem, seu præuium alium his temporibus inuenit, quem acerrimè propugnat; asseritque necessum esse aliquid produci à Deo in causa secunda, quod huius operationem præcedat, & prædeterminet, ex vi cuius causa secunda prædeterminetur ad operandum. Hic concursus præuius variis nominibus à Thomistis nuncupatur. Quidam illum appellant physicam prædeterminationem; alij præmotionem; alij qualitatem prædeterminantem; alij impressionem; alij complementum. Tota Societatis schola qualitatem hanc totis viribus reicit. Vtriusque scholæ Doctores abundè apud quemlibet reperies; idèò nullum refero: tantum moneo nullum ex nostræ Societatis auctoribus non illam abundè impugnasse: ex illustrissima verò Dominicanorum familia nullum, ante Bañez qui huius prædeterminationis fuit primus parens, illam docuisse, & post hunc illam abiurasse Aluelda disput. 58. & disput. 6. membr. 2. & M. Fr. Laurent. Gu-

tierrez vir miro ingenio præditus, excellensque doctrinâ, vehementer semper hanc prædeterminationem stomachatus est, & M. D. Fr. Antonius Viezma Episcopus Petrensis, & postea de Almeria, qui diu primarius Cathedralis Theologiæ, magno huius Complutensis Vniuersitatis plausu, fuit Professor, numquam materias de gratia, scientia, & prædeterminatione scripsit, neque verbo explicauit, ne in hanc prædeterminationem, contra propriam mentem prædeterminatus, incideret, ut sæpe nostris ipse testatus est.

Antiquos omnes discipulos D. Thomæ pro nostra sententia esse & physicam prædeterminationem, quam modò Thomistæ moderni defendunt, neque à longè salutasse optimè ostendit noster Ruicius tomo de scientia disp. 49. sect. 6. ubi ostendit clarissimis testimoniis S. Antonij, Agidij, Romani, Rainerij, Paludani, Capreoli, & Cæterani, Deze, Conradi, & Holcot, etsi in Nominalium classis annumerati ex illustri Dominicanorum familiâ testimonijs horum doctorum referendis abstinere, quæ apud Ruicium legi poterunt.

His, & aliis fundamentis munitis scripsi Magistrum Bañez primum fuisse parentem physicæ prædeterminationis, quod antea notarunt nostri Recentiores, & postea Typis mandauit Ripalda tom. 2. de ente supernaturali lib. 5. disp. 113. sect. 4. n. 9. contra vtrumque in surgit nouus quidam his verbis: *Eam tuentur* (scilicet physicam prædeterminationem) omnes S. Thomæ discipuli nullo, quem sciam dempto. Quia tamen sunt, qui absque ullo fundamento ausi sunt asserere: imò & scribere, & typis mandare, quod primus Author huius sententiæ fuit M. Bañez, & quod eam postea abiurauit Magister Aluelda, & M. Araujo, & alij Patres Magistrj Primarij Complutensis, & Salmanticensis in gratiam veritatis vtrunque mendacium paucis, sed euidentissimis refellam Authorum testimonijs. Modum loquendi huius Religiosi corrigere suorum Prælatorum erit, meum tantum esse volo ostendere meum, & Ripaldæ assertum verissimum esse, neque testimonium aliquod ab hoc Recentiori adduci, quo vel in minimo nostram veritatem suspectam reddat, singula ab ipso adducta referam ostendamque illibatam nostram veritatem relinquere.

Primo loco hæc Capreoli verba adducit, 2. dist. 5. quasi, 2. Deus est causa non solum nature, sed etiam cuiuslibet actus creature, quatuor modis, videlicet dando virtutem, eam conferuando, & in quantum mouet ad agendum, & denique prout quodlibet agens est instrumentum diuine virtutis operantis. Nescio in quo ex his verbis euidentiam sui intenti Magister iste reperiat, ex quo physicam prædeterminationem deducat. Deum dare virtutem, & eam conferuare cum prædeterminatione non concernit. Applicare virtutem ad agendum sine prædeterminatione ex diuersis capitibus cognosci poterit, quia Deus causam conferuat, & expeditam facit ad agendum, & quia suam omnipotentiam applicat ad concurrendum cum illa. Denique causam esse instrumentum Dei dicit causam operari per virtutem à Deo acceptam, atque productam, & hanc non posse operari Deo cum illa non operante.

Subdit ex eodem Capreolo, causa conferens, & conferuans virtutem, cuiuslibet agentis secundæ mouens illam ad operandum, & eam suo affectui coniungens operatur in quolibet operatione agentis secundæ, sed Deus est huiusmodi: igitur. Concedo consequentiam, videlicet Deum operari in quolibet operatione agentis secundæ; sed quid inde? Vnde physica prædeterminatio? Si eam in voce illa mouens inuenire vult, ostendam in ea non esse, & ita alibi querendam.

Tandem hanc propositionem ex Capreolo subdit. Dico, quod simul tempore, sed prius naturæ actio primæ causæ attingit effectum, quam actio secundæ. Ex mente Capreoli, Deus est causa actionis creature producendo, & conferuando virtutem actiuam, ut constat ex testimonio prius adducto, conferuare autem, & producere virtutem creatam prius naturæ est, quam actionem à virtute procedere.

Debilis profecto sunt ista, vrgentiora dato. Audiat modernus iste Capreolum, quem suum patronum vocauit, pro me contra ipsum loquentem. Sic habet in 1. dist. 45. quasi. vnica ad quartum contra tertiam conclusionem. Voluntas quantum ad exercitium actus, scilicet, ut velit, vel non velit determinatur à se ipsa: & illud, quod ad hoc determinat, est actus eius determinatus. Non clarioribus verbis potuit dici voluntatem se ipsam determinare per proprium suum actum; & ita ad hunc nullam illius determinationem supponi. Deinde

- 10 Deinde in 2. dist. 24. q. vnica art. 3. inter medium, & finem ad quoddam argumentum. Voluntas quantum est de sua natura est ad opposita. Ipsa tamen ratione sua libertatis se determinat ad id quod vult, & ipsa non indiget alio determinante. Verba, quæ adeo clarè principium à voluntate distinctū determinans negant, explicatione non indigent.
- 11 Rursum idem Capreolus dist. 25. sequenti que vnica columna tertia, & quarta, ait. *Actus elicitus à voluntate contingit, & euasibiliter euenit, & producitur à causa de se indeterminata, quæ potest seipsam determinare.* Videat modernus iste, quem Authorem suæ sententiæ vindicem inuenit, confertur testimoniis, quæ ex eo pro mea sententiâ adduco cum his, quibus ille in suam trahere intendebat: agnoscatque melius illi fuisse huius Authoris non meminisse.
- 12 Secundo loco Caietanus adducit 1. parte q. 45. §. Ad durandum ubi affirmat: hanc propositionem esse veram. *Angelus & omnis causa secunda non agit, nisi agatur à prima.* Explicui punct. 3. n. 27. quid sit causam secundam non agere, nisi agatur à prima: ostendit ex Angelico Doctore q. 6. art. 1. ad secundum hoc tantum importare omnem causam secundam agere per virtutem à Deo receptam.
- 13 Tertio loco adducit Sauellum lib. 6. Metaph. quæst. 11. ad primum, ubi ait, causa secunda non mouet, nisi in quantum mouetur à prima. Iam euici apertissimis testimoniis Diui Thomæ & Caietani tantum hoc dicendi modo significari nullam causam secundam se mouere, nisi per virtutem à prima productam.
- 14 Tandem adducit Magistrum Bartholomæum de Medina 1. 2. quæst. 9. art. 6. ad tertium, ubi hæc habet, *Res certissima est, voluntatem nostram nihil posse velle boni, aut mali, nisi prius moueatur à Deo ad operandum, sicut penicillus nihil potest operari, nisi prius à principali agente ad operandum moueatur.* Hoc verissimum est, verumtamen vnde locus ad probandum hanc motionem non esse per cognitionem indifferentem, sed per physicam prædeterminationem.
- 15 Extra Thomistarum classem refert Agidium Columnā asserentem, prius attingere Deum quemlibet creatum, quam illum attingat creatura, quia Deus illum attingit sub ratione vniuersali entis, & creatura sub ratione talis entis. Sed hoc ad rem non est, quia tantum dicitur de prioritate vniuersalitatis ex eo, quod Deus producat omne ens, & causæ creatæ tantum possunt producere talia entia certa, & determinata, & non alia; neque aliud importat Deum producere effectus sub ratione entis, cum certum sit producere omnes rationes, quæ in quolibet individuo effectu continentur, omnesque eodem proflus modo à Deo dependere.
- 16 His clauduntur testimonia omnia, quæ euidentissima promittit Modernus iste ad suum intentum probandum, quorum explicatione à me adducta, seu potius simplici illorum propositione satis propulsatam esse notam mendacij compertum est, clariusque constabit neminem ante Magistrum Bañez physicam prædeterminationem docuisse, neque vllum siquidem Authorem inuenire potuit nouus iste, quem legitime pro eo adduceret.
- 17 Superest excutere etiam mendacij notam, quam idem Modernus mihi, & Ripaldæ imposuit ex eo, quod dixerimus Magistrum Araujo, & Magistrum Alueldam alioque RR. Complutenses, & Salmanticenses physicam prædeterminationem abiurasse. De M. Araujo nihil ego dixi, nec dicere potui, quia illius opus, post meum lucem vidit, verumtamen id veracissimè dixit Ripaldæ, cum physicā prædeterminationem prolem esse expositam ad fores Scholæ Thomistæ, vt à Thomistis, vel inuitis, & extraneis parentibus aletur. Mag. Araujo, nunc dignissimus Segouienfis Episcopus dixit, non secus inquit, 1. 2. q. 11. art. 5. dub. 6. n. 36. Atque infans foribus Ecclesiæ exponitur, vt ab ipsa volente, nolente re in curam, & tutelam recipiatur. Ludicabam me profecto de physica prædeterminatione egregie meritum, dum illi nobilissimum Parentem Magistrum Bañez ad scribebam, quam expositam prolem ad Thomistarum valuas appellat dignissimus pariter, ac sapientissimus hic Præsul ex præclara ipsa Prædicatore familia. Qui quidem n. 40. & 41. latissimè hanc physicam prædeterminationem impugnare ex Trident. probatque libertatem euertere. Verba Authoris longius non profero, quia iste, cum quo disputo ausus non est negare, ita scriptum reperiri in libro scripto à Magistro Araujo, nequidquam aliud illi respondendum occurrit, quam asserere tractatum illum repperit in libro huius Authoris, illo viuente, & sciente, &

volente, eiusdem Authoris non esse; sed ab alio elaboratum, qui in Bibliotheca communi adseruatur proprii Authoris nomine, & sapientissimus Magister Araujo cum suis imprimi permittit. Præsto fidem subleuanti meam, habeo iam duplicem patronum huius tractatus, in quo physica prædeterminatio ad fores Thomistæ scholæ exposita esse dicitur, vnum illum, qui tractatum hunc elaborauit, sub cuius nomine in Bibliotheca adseruatur communis; alterum doctissimum Mag. Araujo, qui tractatum istum approbavit, & adoptauit, & cum suis imprimi permittit.

Venio ad Albeldam, quem dixi physicam prædeterminationem abiurasse, quod inquit Magister iste nunquam se esse crediturum; non peto, vt credat, sed vt legat, & attendat. Audiat Albeldam 1. parte disp. 58. sect. 2. in initio sic proponentem physicæ prædeterminationis sententiam. *Aliqui ex iunioribus Thomistis ita explicant, diuinæ prædefinitionis circa actus nostros liberos bonos, vt dicant gratiam auxilii, præuenientem consensum nostrum esse qualitatem per modum actus primi inherentem voluntati, semper intrinsece perfectiorem, & alterius rationis, quam gratia auxilians, quæ datur ei, qui dissentit, etiam si sint inæqualiter tentati, asserunt enim qualitatem huiusmodi esse ultimam: complementem potentiam voluntatis, & reducentem illam, quasi inchoatū de actu primo ad actum secundum, ac proinde necesse esse existimant, quod auxilium, quod est efficax in vno, etiam leuiter tentato intrinsece, & ex natura habeat, quod sit efficax in quocumque alio, quantumvis grauissimè tentato: quia dicunt hanc esse naturam huius qualitatis, vt in quocumque supposito sit ultimum complementum potentie actiue reducens illam quasi inchoatū de actu primo, ad actum secundum.* E contra vero prosequitur explicando naturam gratiæ puræ sufficientis eadem proportionem. Sic proponit physicæ prædeterminationis sententiam, quam dicit esse aliquorū iuniorum Thomistarum. Secundo loco proponit sententiam nostrorum Authorum, & postea ex propria sententiâ paulo ante num. 10. sic habet. *Prædictæ tamen sententiæ vere non sunt pro quarum impugnatione dico contra primam sententiam, non oportere, quod gratia præueniens, quæ in vno est efficax sit etiam efficax in alio maiori tentatione vocato, &c.* Rursus paulo ante num. 11. contra eandem sententiam sic habet. *Secundo probatur, quia ex opposita sententiâ sequeretur, quod auxilium efficax sit talis naturæ, vt voluntas nostra non possit illud abiciere, non solum possibilitate consequenti, sed etiam possibilitate antecedenti, seu quod idem est non solum in sensu compositos, sed etiam in sensu diuisi: consequens dici non potest, quia contrariatur Tridentino sessio. 6. c. 5. Postea n. 12. sic eandem sententiam insequitur. Tertio probatur, quia ex opposita sententiâ sequeretur non esse laudandos magis viros sanctos, qui de grauissimis tentationibus victoriam reportarunt, quam eos, qui solum vicerunt leuissimas, quæ argumenta ex nostris Authoribus mutuatus est Alueldæ.*

Subdit postea: sect. 3. pag. 709. n. 36. cuius ordinem Typographus inuertit; posse dissentium componi cum auxilio efficaci, quo nihil longius à physica præmotione, sunt verba Albeldæ. *Ex quo colligitur, quod non dicitur dissensus impossibilis in sensu composito libero arbitrio, sit excitato, hoc enim falsum est, nam cum liberum arbitrium sit excitatum sit proxime, & expedite indifferens ad vtrumlibet, alius liberum non esset, non implicat absolute poni dissensum cum illo sic excitato.* Dubitare Albeldam his in locis, & per totam disputationem impugnare physicam prædeterminationem, est media in luce cæcutire.

Obiicit Recentior iste Albeldam dixisse disp. 6. necessarium esse Dei præuium concursum actuale in ipsas causas secundas. Id forsitan dixit de decreto concurrendi, aut de modis illis concurrendi ad actiones causæ secundæ, quos Capreolus dixit Deum habere producendo virtutē, & illam conferuando, quod satis indicat ibi Albeldæ per hæc verba. *Opposita sententiâ sicut communis est apud omnes Philosophos antiquos, ita certissima, & lumine naturali videtur nota.* Huc usque ex Albeldæ retulit recens ille, & immediata verba subicit ad alia transiliens, vt sensum huius Authoris in fauorem physicæ prædeterminationis detorqueat. *Pro cuius declaratione, (prosequitur Albeldæ) supponendum est, quod in quacumque causa creata aliud est esse, aliud operari, ita etiam in illa duplex reperitur dependentia à prima causa, altera in essendo quando videlicet à Deo habet esse, unde ab eo dependet in fieri, & conferuari. Alia vero est in causando, quatenus videlicet à concursu causæ primæ dependet operari, unde ab eo dependet in operari, & conferuari. Vtramque autem dependentiam ex oppositis. Quod si alia obscura, & inuoluta in hoc Authore inueniantur,*

iueniantur, quibus videntur sibi contradicere, aut consequenter non loqui, de hoc ego non curabo dum ostenderim clare, & manifeste Authorem hunc physicam prædeterminationem impugnare.

21 De Magistro Laurentio Gutierrez nihil habuit hic Author, quo probare contenderet eam physicam prædeterminationem defendisse, neque ego habeo, quo reuincam animositatem hominis, qui ea, quæ in libris scripta leguntur aperto negat, id certo mihi constat, quod cum in suo Collegio Sancti Thomæ quibusdam publicis disputationibus præflet anno 1613. & à Patre quodam è nostris argueretur de efficacia gratiæ Hispanè respondit. *No es mi ingenio para abtazar esas durezas, y nunca las pude entender.* Quæ verba inferuit postea P. Gaspar Hurtado veracissimus vir, in tractatu de auxiliis ipso Magistro in hac Vniuersitate residente, sciente, & consentiente; cuius tractatus copiar hodie apud nonnullos extant, quod iterum ex hoc suggestu dictauit P. Ioannes Antonius de Vñon, de illustriss. D. Fratre Antonio Viezma dixit abstinuissè semper à quæstionibus de efficacia gratiæ, & scientiæ mediæ cuius testes sunt quotquot in hac Vniuersitate illum cognouere, alibi addidi hoc fecisse, ne contra propriam mentem prædeterminationem cogere docere; hoc sepe ab ipso audiui, & multis argumentis possem confirmare. Insinuare sufficit doctissimum virum, dum adhuc Vniuersitatis Cathedram regebat à disciplina discipulorum domesticorum fuisse semotum, cuius loco successus fuit Magister Ioannes à sancto Thoma, vt suos physicis prædeterminationibus imbueret, quo idotissimus vir fuit coactus ad priuatam domum diuertere, qua à suis derelictus pauperimam vitam debebat.

22 Opponit nobis Magister iste: Patrem Enriquez, & P. Pereira physicam prædeterminationem fuisse amplexatos, sed vtrumque iam ab hac impostura vindicauit Paulus Leonardus in suis responsionibus ad expositiones contra scientiam mediam, sed ipsi de se loquantur sic habet Enriquez lib. de fine hominis cap. 4. vbi pro sua sententia illum refert Recentior iste, quod prius fecerat Aluarez lib. 6. responsionis cap. 1. n. 25. *Neque ulla ratio, aut authoritas cogit dicere, quod Deus actu libero prædefiniat omnia futura conditionata nempe, quis effectus, aut qualis operatio sequeretur, si in tali, aut in alio statu, aut circumstantiarum concursu constitueret; nam hic actus in Deo videtur otiosus, & nihil facit ad veritatis productionem, conseruationemque, aut decorem vniuersi.* Quibus valde distat à prædefinitionibus Thomisticis, sed clarius, & magis cap. 14. n. 9. vbi sic habet. *Si quis consideret speculatiue duos homines æquales in naturalibus bonis, in habitibus & causarum concursu, & eos moueri auxilio omnino æquali ex parte obiecti, & potentia non videtur implicare ex natura rei, vt vnus cooperetur, & conuertatur, altero non conuerso.* Doctrina hæc clare opponitur cum physica prædeterminatione.

23 Benedictus Pereira l. 8. physic. 9. sic scribit: *Si enim voluntas ita moueretur, vt ipsa se nullo modo moueret ad agendum determinaret omnis profectio meriti, & demeriti libertatis ratio funditus tolleretur. Sed quia Deus sic eam mouet, & ipsa nihilominus se ipsam moueat, & per suam deliberationem determinet ad agendum hoc, vel aliud quidpiam ob eam causam merito appellatur.* Expende verba illa se determinaret, se determinet. Per motionem autem Dei nihil aliud intelligit, quam dependentiā à Deo in operari, vt ipse statim explicat his verbis, *non enim intelligendum est voluntatem esse liberam omnino, ita vt à nullo dependeat, nullique subiciatur, hac enim libertate solum Deum liberum esse cognoscimus.*

24 Laetius Recens iste Ferdinandus de la Bassida, qui Romæ pro sententia Societatis pugnavit, postea sui iuris factum Abulæ physicā prædeterminationem defendisse. Est: sed quid nobis cum his, qui foris? Sed ne hanc gloriosam habeat Thomista moneo Bassida physicam prædeterminationem Abulæ defendisse intra claustra Dominicanorum in prælectionibus habitis pro laurea doctoratus, qua ab ipsis Dominicanis erat donandus. Quid ergo mirum si illis blandiretur, dum aliter faciens, loco prætense lauræ proclamationes Fratrum posset pertimescere, quod addit, videlicet Bassidam Vallisoletī physicam prædeterminationem docuisse ab viris fide dignis aliter euenisse compertum habeo.

25 Vltimo opponit è nostris Patrem Michaelē Marcos in manuscriptis in lucem non editis physicam prædeterminationem tenuisse. Respondeo constans esse Magistrum istum in matura ætate constitutum in nostro Collegio Sa-

lamantino scientiam mediam, & auxilia indifferentia docuisse, & physicam prædeterminationem impugnasse, quod si forsan iuuenis ante hanc controuersiam cum Dominicanis excitatam dum vigeat imperium Magistri Bassides temporis inferuerit, seruaueritque Molina, & aliis primoribus Societatis prælium primo instituire, & agmina recentiorum Thomistarum impetere mirum non esset.

Hæc de mente Antiquorum discipulorum S. Thomæ veraciter Thomistarum, neque aliter sentientes D. Thomæ consentirent, qui longe alienus fuit à physica prædeterminatione adstruenda, eamque admittendam non esse constat ex eodem Angelico Doctore. Integrum librum de hoc argumento neruolè, & erudite scripsit Petrus à S. Iosepho, quem inscribit *defensio S. Thomæ Aquinatis aduersus recentiores quosdam Theologos, qui prædeterminationem physicam ad actus liberos illi falso assignant.* Idem argumentum foeliciter insequitur noster Ruiz tom. de scientia disput. 49. section. 2. & 3. & 4. vnum vel alterum testimonium Angelici Doctoris adducam, quo stare pro nostra sententia negante physicam prædeterminationem compertum erit.

Hoc probō imprimis ex prima secundæ q. 9. art. 6. ad 3. *dicendum quod Deus mouet voluntatem hominis, sicut vniuersalis motor ad vniuersale obiectum voluntatis, quod est bonum, & siue hac motione vniuersali homo non potest aliquid velle, sed homo per rationem determinat se ad volendum hoc, vel illud, quod est verum bonum.* Expende verba illa homo per rationem determinat se; & distinctione inter determinationem ad bonum in communi extra quod voluntas vagari non potest, & ita hæc determinatio est à Deo producente voluntatem, & determinationem ad volendum hoc vel illud, & ad hunc, vel illum actum liberum, quæ est à voluntate se determinante, & non à Deo determinante voluntatem: bene tamen ab illo, tanquam à principali causa determinationis ad actum honestum.

Rursus in 2. sententiarum dist. 25. quæst. 1. art. 1. ad 3. *dicendum, quod Deus operatur in omnibus, ita tamen, quod in vnoquoque secundum eius conditionem vere in rebus naturalibus operatur, sicut ministrans virtutem agentis, & sicut determinans naturam ad talem actionem. In libero autem arbitrio hoc modo agit, vt virtutem agentis sibi ministraret, & ipso operante liberum arbitrium agat. Sed tamen determinatio actionis, & finis in potestate liberi arbitrij constituitur.* Ex his arguo in sententia Diui Thomæ determinatio actionis est in potestate voluntatis, sed physica prædeterminatio non est in potestate voluntatis: ergo physica prædeterminatio non est determinatio voluntatis.

Iterum in 2. dist. 39. quæst. 1. art. 1. sic habet Angelicus Doctor. *Sic ergo patet, quod hac differentia est in agentibus, quia quedam determinat sibi finem, & actus in finem illum, quedam vero non: nec aliquod agens finem sibi præstituit potest, nisi rationem finis agnoscat, &c. & propter hoc in solis intellectibus habentibus liberum arbitrium inuenitur, non autem in illis, quorum actiones non determinantur ab ipsis agentibus, sed à quibusdam alijs prioribus.* Ergo sentit Angelicus Doctor ea solum agentia esse libera, quæ sibi determinant proprias actiones, & ea quorum actiones determinantur à causis prioribus libera non esse: ergo si actiones voluntatis determinarentur à Deo superiori causa voluntas libera non esset.

Item in 2. dist. 39. quæst. 1. art. 1. *Ipsa autem potentia voluntatis quantum in se est, est indifferens ad plura. Sed quod determinat exeat in hunc actum, vel in illum non est ab alio determinante, sed ab ipsa voluntate.* Expende non solum hic asserere D. Thomam voluntatem determinare se ipsam, sed non determinari ab alio.

Obiicit nobis Thomistæ sacrum Doctorem sepe dicere voluntatem moueri, & præmoueri à Deo, quod nos non negamus, nec negari potest, quia Deus dat auxilium excitans quod est motus, & quia libertatem præuenit præmotio dicitur. Vnde P. Suarez tom. 1. de gratia prol. 3. c. 6. n. 11. asserit auxilium excitans recte dici auxilium præmouens, seu præmotionem. Deinde vniuersaliter inphrafi D. Thomæ moueri à Deo est moueri per virtutem à Deo receptam, quo sensu dicimus grauiā, & leuiā à generanti moueri, quia ab eo grauitatem & leuitatem, quibus mouentur recipiunt. Sic explicat Angelicus Doctor 1. parte quæst. 105. art. 4. ad primum, hoc quod est moueri ab alio exemplo grauium & leuium, & hoc applicat ad motionem voluntatis, ibidem ad secundum, *Dicendum, quod moueri voluntarie est moueri ex se, id est à principio intrinseco, & illud principium intrinsecum potest*

est esse ab alio principio intrinseco: & sic moueri ex se non repugnat ei quod mouetur ab alio. Videas quomodo in phrasi Diui Thomæ voluntatem moueri ab alio nihil aliud sit, quam moueri per virtutem ab alio receptam.

32 Sic explicat Caietanus 1.2. q. 9. art. 4. versus finem §. Ad id verò Diuum Thomam dicentem ibi voluntatem, quæ à se mouetur, moueri ab alio, quia ipsa non est primum principium, verba sunt Caietani. Est igitur Authoris sententia, quod sicut generans graue, dat graui naturalem appetitum motus deorsum, & propterea cessante impedimento graue ex appetitu accepto mouetur deorsum, & quiescit ibi, ita genitor voluntatis dat ei naturalem inclinationem in bonum, ita quod proposito per intellectum absque impedimento voluntas tendit in illud actū elicitū qui est volitio. En Caietanum interpretantem Diuum Thomam, dum asserit voluntatem moueri à Deo nihil aliud significat, quam voluntatem seu virtutem illi intrinsecam, qua mouetur pendere à Deo Authore voluntatis, & dante illi intrinsecam inclinationem in bonum, quo proposito, eo præcise, quod impedimentum absit voluntas tendit pro sua libertate in hoc, vel illud bonum propositum, quia ex se tantum est intrinsece determinata ad bonum in commune, siue verum, siue apparens.

33 Obiiciunt etiam nobis Thomistæ Angelicum Doctorem dicentem voluntatem, & quamlibet aliam causam creatam agi à Deo, quod in phrasi Diui Thomæ nihil aliud est, quam voluntatem, & quamlibet causam creatam agere per virtutem à Deo receptam. Constat ex Angelico Doctore 1. parte q. 60. art. 1. ad 2. ubi sic habet. Dicendum, quod omnia, quæ sunt in toto mundo aguntur ab aliquo propter primum agentem, quod ita agitur quod nullo modo alio agatur, in quo est idem natura & voluntas, & ideo non est inconueniens, si Angelus agatur in quantum inclinatio naturalis est sibi indeterminata ab Authore sua nature. Non autem sic agitur, quod non agat cum habeat voluntatem liberam.

34 Obiiciunt insuper apparentius Diuum Thomam asserere Deum operari cum causis secundis, veluti cum instrumento, quibus supra suam entitatem oportet addere impulsū aliquem, vt operentur, ita vt sine hoc sint entitates incompletæ ad operandum. Sic habet q. 3. de potentia, art. 7. Id quod à Deo fit in re naturali, quo actualiter agat est vt intentio sola habens esse quoddam incompletum per modum, quo colores sunt in aere, & virtus artis in instrumento artificis. Et paulo post ex hoc inferit. Vnde sicut in instrumento artificis conferri non potuit, vt operaretur absque motu artis, ita rei naturali conferri non potuit, quod operaretur absque operatione diuina. Respondet cum Patre Ruizio, tom. de scientia disp. 49. sect. 2. Diuum Thomam hic non exposcere aliquid reale intrinsecè, superadditum virtuti creatæ, sed, quod Deus cum illa concurrat actione terminata ad effectum, ex qua extrinseca denominatio resultat in virtute creata cum qua Deus concurrat. Dicitur enim causa secunda complete operari potens per applicationem causæ primæ ad operandum cum illa conuersu simultaneo, quo applicatio importat decretum Dei, quo vult cum creatura concurrere, ex vi cuius formaliter constituitur omnipotentia applicata in actu primo ad cōcurrendum, & quia causa secunda sine omnipotentia sic applicata concurrere non potest, dici poterit quid incompletum, seu virtus incompleta ad operandum; ex virtute enim causæ creatæ, & ex omnipotentia applicata ad operandum constituitur vnum adequatum principium; & actus primus completus ad operationem, quæ est actus secundus.

35 Hanc esse mentem Angelici Doctoris constat ex toto articuli contextu, in quo inquit, Vtrum Deus operetur in operatione nature? Et omnia argumenta, quæ in contrarium adducit, eo tendunt, vt probent sententiam Durandi asserentis causas secundas à Deo productas, & conseruatas operari absque cooperatione Dei, hoc est absque concursu simultaneo. Argumenta, quæ sanctus Thomas pro sua sententia ibi adducit, tantum procedunt contra sententiam relata, quam tenuit Durandus, & in illis tantum infert creaturam non posse operari, Deo cum illa non operante. Primum argumentum Diui Thomæ est. Sicut ars supponit naturam, ita natura præsupponit Deum, sed in operatione artis operatur natura; ergo in operatione nature operatur Deus. Secundum argumentum hoc est secundum Philosophum, homo generat hominem, & Sol, sed operatio hominis dependet ab operatione Solis: ergo actio nature dependet ab operatione Dei. Tercium argumentum est. Natura non potest esse sine Deo operante:

ergo in qualibet naturæ operatione Deus operatur. Quartum argumentum est. Deus est in omnibus rebus, per essentiam, præsentiam, & potentiam. Sed non est dicendum, quod virtus secundum quod est in Deo est otiosa: ergo in qualibet naturæ operatione Deus operatur. Ecce in omnibus argumentis tantum concludit Angelicus Doctor: naturam non operari sine operatione Dei, & Deum semper cum natura operari, & in sua conclusione tradenda tantum infert, rei naturali non potuisse conferri, quod operaretur absque operatione diuina, quæ omnia de concursu simultaneo optimè intelliguntur, & hunc argumenta conuincunt, & præuium, quem Thomistæ intendunt nullo modo suadent, ergo rectè, & legitime de hoc concursu explicatur Diuus Thomas, & necesse est explicari, ne dicamus Argumenta Angelici Doctoris inefficacia; & intentionem non solum non probare, sed neque attingere.

36 Ex eo, quod interdum Diuus Thomas casu in hanc vocem prædeterminatio incidit loco cuius æquè potui poni prædefinitio, seu prædestinatio, vel volitio Dei tempore præcedens, eo modo, quo ratione huius præcedentiæ scientia Dei sæpe præscientia dicitur intendunt nonnulli physicam prædeterminationem probare. sanct. Thomas 1. parte q. 23 art. 1. inquit: Vtrum homines prædestinentur à Deo? Respondet affirmatiuè, probatque omnia subiacere diuinæ prouidentie, & cum testimonium Damasceni sibi obieciisset, his verbis respondet. Ad primum ergo dicendum, quod Damascenus nominat prædeterminationem impositionem necessitatis, sicut est in rebus naturalibus, quæ sunt determinata ad vnum. Ex hoc loco neque apparet inferitur, prædeterminationem D. Thomam adtribuere; non enim in sua sententia tradenda nomine prædeterminationis vsus erat, sed nominibus prædestinationis, prædefinitionis, & ordinationis; nec dum asserit, Damascenum nominare prædeterminationem impositionem necessitatis illius loquendi modum non improbat, sed tantum asserit, ipsum non loqui de impositione necessitatis, quod vel tacite insinuat, hanc significari nomine prædeterminationis, vel quod fauorabilis possunt habere Thomistæ abstrahere à significatione huius vocis prædeterminatio.

37 Insuper sanctus Thomas quodl. 12. quæst. 1. art. 4. illam quæstionem tractans an omnia sint sub fato. A prouidentia (inquit) Dei omnia sunt prædeterminata, & ordinata, & in hoc sensu concedit omnia esse sub fato iuxta illud Boëtij. Fatum est immobilis dispositio rebus mouibilibus inherens. Ex verbo autem illo omnia sunt prædeterminata volunt Thomistæ physicam prædeterminationem inferre, sed incausum profecto, nam ibi Sanctus Doctor tantum vult prouidentiam Dei esse certam, & immobilem, & sua decreta esse inirritabilia: prædeterminata autem dicit quia à Deo sunt decreta prius tempore, quam fiant. Constat aperte ex eo, quod Angelicus Doctor loquatur etiam de affectibus, qui à Deo solo tanquam à causa dependent, respectu quorum prædeterminatio Thomistica locum non habet, quia hæc tantum pro causis secundis inuenta est. Eadem fuit mens Augustini relata à D. Thoma his verbis. Si quis hoc modo intelligat fatum sententiam teneat, linguam corrigat & non dicat fatum, sed prouidentiam. Cum igitur Sanctus Thomas Boëtium, & Augustinum imitetur, & quæstio quam ibi tractat, tantum sit, an omnia subiaceant prouidentie diuinæ, sic manifestum, hanc tantum prouidentiam cum Boëtio, & Augustino intendisse probare immemorem omnino physicæ prædestinationis, quam Thomistæ stabilire intendunt.

38 Aliud adducitur testimonium ex Diuo Thoma in commentario ad Dionysium de diuinis nominibus cap. 5. sect. 3 quod his verbis proponit Alvarez disp. 22. de auxiliis nat. Et huiusmodi rationes sacra scriptura vocat prædefinitiones, seu prædeterminationes. Nescio an alicuius incuria, vel nimia cura verbum hoc prædeterminationem, irreperit, quod apud D. Thom. non inuenitur, sed prædefinitionem, quo huic testimonio superabunde satisfactum est. Subdit postea Angelicus Doctor: Quæ quidem prædefinitiones, & voluntates sunt definitiue entium, & effectiue ipsorum, quia, & huiusmodi rationes supersubstantialis Dei esse prædeterminant, omnia producit. Sic Sanctus Thomas vtroque loco proximè citato iuxta editionem Romanam anno 1570. In hoc testimonio verbum prædeterminant non cadit supra verbum omnia, vt constat ex grammatica constructione, & commate posito post verbum prædeterminant, & ante verbum omnia, sed supra voces illas, rationes supersubstantialis esse Dei. Ita

ut sensus sit, produxit omnia, quia prædeterminavit rationes supersubstantialis esse Dei, hoc est divinus actus respectu quorum physicam prædeterminationem hucusque Thomista non defendunt, neque apud D. Th. in prædicto testimonio est, *omniāque produxit*, ut scribit Alvarez. *sed omnia produxit*, & dum Alvarez conjunctionem que addit destruxit sensum Angelici Doctoris, neque alium ad suam mentem composuit, sed totam periodum absque ulla significatione perfecta reliquit, manet enim pendula, & absque comparte pars illa propositionis causalis, quia prædeterminavit rationes supersubstantialis esse Dei.

39 Alia testimonia, quæ ex sancto Thoma, in favorem physicæ prædeterminationis obiciuntur ad eam comprobendam levisissimi momenti sunt, & ex prædictorum solutione facile quisque ingenue, & legitime absque præiudicio nostræ sententiæ explicabit.

40 Affirmo qualitatem hanc, iuxta principia Philosophica, admittendam non esse, neque in causis liberis, neque in necessariis; quia in utrisque absque ulla necessitate, & sine fundamento ponitur. Non esse necessariam in causis necessariis, sic probat. Hæc qualitas ponitur in causis, ut determinentur ad operandum: sed causa necessaria ex sua natura, & par suammet entitatem est determinata ad operandum, quotiescumque habet paratam omnipotentiam, ut cum illa comitanter concurrat ad effectum: ergo præter omnipotentiam paratam ad concurrendum cum illa per concursum comitantem, superflue alia præmotio, seu determinatio ponitur. In causis liberis eodem modo fit argumentum: etiam si causa libera ex sua natura non sit determinata ad operandum, eo ipso quod sit libera, talis est natura, ut positus omnibus requisitis ad operandum, & non operandum, valeat se determinare ad operationem, & carentiam eiusdem; aliis non esset libera; quia principium liberum essentialiter dicit principium indifferens potens se determinare: ergo ut causa libera determinetur, necessaria non est hæc præmotio; sed sufficit applicatio obiecti per cognitionem proportionatam ad illud amandum; & si quæ sunt alia requisita ad actum amoris; videlicet habitus supernaturalis, si actus producendus futurus sit supernaturalis: ergo superflue excogitatur hæc qualitas, seu præmotio. Multa sunt capita, ex quibus intendunt Thomistæ necessitatem huius physicæ qualitatis præsumere, in causis liberis illam ex indifferentia voluntatis exposcunt; in liberis, & necessariis illam exposcunt ex subordinatione causæ secundæ ad primam; ex necessitate concursus causæ primæ, quam habet secunda, ut operetur, ex ratione causæ primæ. Quæ omnia percurram, ut probem ex nullo capite, qualitatem hanc esse necessariam; & Thomistarum argumenta simul diluam.

§. II.

Indifferentia voluntatis non arguit necessitatem physicæ prædeterminationis.

41 **E**X indifferentia, & indeterminatione voluntatis, quam habet in actu primo, inferre volunt Thomistæ physicam prædeterminationem, quæ per modum actus primi determinatur ad actum secundum. Deinde, quia determinatio provenit à principio activo; ac proinde existimant non posse à voluntate provenire; quia hæc est principium actuum, & nihil potest esse principium actuum & passuum secundum eandem rationem. Expendam hæc argumenta postquam de hac re diversas sententias, illarumque auctores dederò.

42 Docuit Ægidius Romanus in 2. distinct. 25. quæst. unica art. 3. ad argumenta, dub. 2. art. 6. & in 1. dub. & 2. & quodlib. 3. quæst. 16. Voluntatem non esse potentiam activam, sed purè passivam; nihilominus se ipsam determinare: quia dum se continet à prosecutione huius obiecti, consequens est, ut contrarium obiectum agat in voluntatem. Exempli gratia, illi obicitur delectatio fornicationis, & divina lex prohibens fornicationem, si contineat se ab amore fornicationis, per hanc continentiam determinat se ad amorem divinæ legis, quem producit suum obiectum in voluntate tali continentia supposita. Quod si voluntas contineat se ab amore divinæ legis, determinatur ad fornicationis amorem; quia huius delectabile obiectum illum necessario producit in voluntate. Ægidium sequutus est Arg. dist. 25. quæst. unica, art. 1.

Hæc opinio est omnino improbabilis, & aliena à vera doctrina Patrum, & Conciliorum asserentium, voluntatem concurrere ad nostram iustificacionem. Cognosce testimonium ex Trident. sess. 6. cap. 4. quo vtor Controv. 5. de anima, Punct. 1. num. 11. ad probandum voluntatem actuè concurrere ad suas operationes. Ratione philosophica clarissime impugnatur: voluntas nihil effectivè agit circa duplex obiectum propositum in hac sententiâ, videlicet, circa delectationem fornicationis, & circa amabilitatem divinæ legis prohibentis fornicationem: ergo quatenus est ex se æquè se habet circa utrumque obiectum, neque est aliqua ratio propter quam dici potest magis continere se circa hoc obiectum, ut oppositum necessariò sui amorem in illa producat, quam circa illud, ut ab hoc amor ipsius producat: ergo neque per continentiam amoris, neque per productionem eiusdem magis se determinat circa hoc obiectum, quam circa illud: ergo tota determinatio ex ipsis obiectis expectanda est.

Secundò: continere se ab hoc obiecto, dicit voluntatem posse determinari in illud, & se ab hac tendentiâ abstinere, non enim dicimur abstinere ab obiecto, quod adhuc concupiscere nequimus: sed voluntas circa nullum obiectum potest per productionem amoris ab illa dimanantem tendere: ergo per negationem huius tendentiæ non se continere potest ab aliquo obiecto. Sed esto, contineat se per hanc negationem: hæc negatio est necessaria; quia illius habitus non subiacet voluntati: ergo non se liberè continet. Deinde esto libera. Hæc negatio est circa utrumque obiectum: ergo circa utrumque se continet: ergo non magis se determinat ad unum, quam ad aliud. Si continentia ponatur in negatione passionis, eodem modo reicietur. Quia voluntas, dum agens operatur, non potest se continere à passione; quia necessariò paritur. Dum non operatur agens pati nequit, ac proinde negatio passionis non illius continentie danda est, neque voluntas potest determinare agens, ut agat, vel illud coercere ne agat; quia hoc nequit præstare voluntas per suammet entitatem, quæ indifferens est ad patiendum, & non patiendum. Quod si per suam entitatem id præstaret, non fieret liberè ab illa, sed necessariò: non per aliquid superadditum; quia hoc produci nequit à voluntate, quæ principium effectivum non est in hac sententiâ: ergo nullo modo voluntas potest intelligi continere se liberè circa hoc obiectum, potius quam circa illud. Mitto rationes alias, quæ longius posent contra hanc sententiam expendi.

Communis Scholasticorum sententia docet respectu actuum voluntatis solâ ratione differre agens, & patiens, ac proinde voluntatem ipsam se actuè determinare, & passivè suos actus recipere. Ita Scotus in 2. dist. 25. quæst. unica, §. ad primam rationem. Basiliensis in 2. dist. 25. quæst. 1. Henric. quodlibeto 9. quæst. 5. & quodlibeto 11. quæst. 6. & 7. & quodlibeto 12. quæst. 26. & ferè omnes antiqui.

46 Multiplex est principium respectu volitionis; quoddam actuum physicè influens, sicuti voluntas, & habitus alius se tenens per modum conditionis, seu moralis causæ, sicuti cognitio in multorum sententia. Rursus inter principia actuè concurrentia voluntas tantum concurrat determinando actionem, ad cuius determinationem concurrat habitus. Alia sunt principia, quæ concurrunt non determinando actionem, sed quasi determinata à voluntate: sicuti habitus, qui necessariò concurrat dependenter à voluntate, & causa prima, quæ per decretum liberum, quâ ipsa vult liberè suam omnipotentiam voluntati exhibere, ut pro sua libertate cum illa operetur, vel non operetur, omnipotentiam subdit voluntati: ita, ut integrum sit voluntati cum illa veluti cum habitu operari, vel non operari. Hæc certa sunt, & suis locis adamussim explicanda. Sic

47 **CONCLUSIO.** Principium actuum determinans volitionem, non distinguitur à principio passivo respectu eiusdem volitionis: hoc est, voluntas, quæ cum omnibus requisitis constituitur, potens operari se ipsam determinat per actionem physicè fluentem ab illa, secundum eandem entitatem est principium actuum, & passuum volitionis: reliqua verò, quæ voluntatem adiuvant ad producendam actionem, per quam ipsa se determinat, non sunt principium passuum volitionis. Ex quo inferitur principium actuum, & passuum volitionis distingui tanquam includens, & inclusum: actuum enim dicit quiddam passuum

suum, & aliquid ultra. In hanc sententiam interpretor doctores omnes asserentes, nec distingui, nisi per rationem principium actuum, & passuum volitionum. Loquuntur enim de principio actuum determinantes, non verò de principio actuum in tota sua latitudine. Sic

48 SECUNDA CONCLUSIO illata ex prima, quæ propria huius est loci: Principium actuum volitionis liberæ agit quatenus est in potentia ad agendum, & non agendum, & omnino indifferens; quam indifferenciam non admittit, nisi per ipsam volitionem, quæ est determinatio principij, antequam nulla alia supponitur. Hæc conclusio est deducta ex doctrina Angelici Doctoris, quam sanctus Doctor sæpe docet. Legatur in 2. distinct. 25. quæst. vni- ca, art. 1. & in corpore, ubi hæc habet: *Nihil agit nisi in quantum est in actu: & inde est quod oportet omne agens esse determinatum ad alteram partem: quod enim ad utrumlibet est, æqualiter se habens, est quodammodo potentia respectu utriusque, & id est, ut dicit Commentator in 2. physic. quod ab eo, quod est ad utrumlibet nihil sequitur, nisi determinetur.* Existimabunt physica prädeterminationis patroni hoc testimonio iure optimo Divi Thomæ suam sententiam tribui: audiant, quid subdit sanctus Doctor paucis interiectis: *Hæc est differentia in agentibus: quia quædam determinant sibi finem & actum in finem illum: quædam verò non: & in solutione ad 3. ait: Determinatio actionis, & finis in potestate liberi arbitrij constituitur.* En constituit Angelicus Doctor differentiam inter agens liberum, & necessarium, quod liberum sibi determinat finem & actionem circa illum, ac proinde non indiget determinatione in actu primo, quam supra cum Commentatore tantum pro agentibus necessariis requisierat. Deinde, ut omnem ambiguitatem auferret, hanc determinationem in potestatem liberi arbitrij reduxit. Similia habet de malo, quæst. 3. art. 3. & quæst. 6. art. vni- co, in corpore; ubi ait: *Quantum ad exercitium actus, manifestum est, quod voluntas movetur à se ipsa: sicut enim movet alias potentias: ita se ipsam movet.* Postea explicat, quomodo intelligendum sit illud axioma, scilicet non posse idem principium secundum eandem rationem esse in potentia, & in actu; quod explicat de principio adæquato eo modo, quo nos diximus distingui principium effectuum, & passuum volitionis. Subdit immediate: *Neque propter hoc sequitur, quod voluntas secundum idem sit in potentia, & in actu.* Sicut enim homo secundum intellectum, in via inventionis movet se ipsum ad scientiam, in quantum ex vi noto venit ad aliquid ignotum, quod erat in potentia notum: ita per hoc, quod homo vult aliquid in actu, movet se ad volendum aliud in actu: sicut per hoc, quod vult sanitatem, movet se ad volitionem sumere potionem. Explicat sanctus Doctor quomodo distinguatur principium actuum, & passuum electionis; quod etiam locum habet in intentione libera, si ad ipsam, ut sæpe contingit, & semper contingere plures volunt, supponatur actus necessarius, & in omni euentu principium adæquatum actuum includit omnipotentiam, & cognitionem saltem tanquam conditionem, quæ ad principium actuum, & non passuum volitionis spectant.

49 Mens hæc ut Thomistica nomen apud omnes mereatur comprobanda est auctoritate discipulorum D. Thom. quos medullam esse illorum, quos Thomistas appellant, negabit nullus. Multis parco, quibus hæc sententia posset comprobari: tantummodo Capreolum adduco distinct. 24. citata, art. 3. ad 6. argument. ubi hæc habet: *Voluntas quantum est de sua natura est ad opposita: ipsa tamen ratione sue libertatis se determinat ad id, quod vult: & ita non indiget alio determinante: neque verba explicatione indigent.*

50 Ex his facile est argumenta Thomistarum solvere. Primum est: quia movens, & motum sunt distincta subiecto, seu re ipsa, ut colligitur ex Aristotele lib. 9. Metaphys. cap. 1. text. 12. & lib. 5. cap. 12. text. 17. Addunt sequi ex opposito, quod idem moveret se primò, quod fieri nequit, ut constat ex 8. Physic. text. 70. Cuius ratio est: quia tale debet esse movens in actu, quale est mobile in potentia respectu eiusdem formæ. Respondeo principium adæquatum actuum semper distingui à passivo, quia actuum includit causam primam, quæ principium passuum non est; & in hoc sensu intelligendus est Aristoteles, ex quo non inferretur idem movere se primò, id est tanquam prima causam, quod esset absurdum, quia semper movet se dependenter ab alio principio increato. Et ad actionem, quæ se movet, supponitur actio alia, quæ ipsum principium se movens dependet à Deo. Ad illud, quod additur tale debere esse

Franc. de Oniedo, Philosoph. Tom. I.

movens in actu, quale est mobile in potentia, Respondeo intelligendum esse de actu primo, in quo est principium indifferens ante ipsam actionem; quia actus primus tantum dicit prærequisita ad actionem.

Arguunt secundo: nihil agere in se ipsum, nam Aristoteles inquit 2. Physic. cap. 7. text. 20. materia, & efficiens non coincidunt in idem numero. Patiens autem se habet, ut materia, respectu agentis. Si Thomistæ probare intendissent voluntatem nullo modo concurrere ad volitionem, & non dari actionem aliquam immanentem in rerum natura, neque agentis liberi, neque necessarij ad rem specie tenus hæc testimonia adducerentur; cum aut ipsi fateantur voluntatem esse principium actuum, etiam physica prädeterminatione præsentem, & passuum eiusdem volitionis, nescio quomodo hæc testimonia nobis obiciant: Respondeo, Aristotelem dixisse materiam ex suo conceptu non identificari cum efficiente; quia sæpe distinguuntur causa materialis, & efficiens, & materia prima, quæ absolute materia dicitur non est principium actuum formarum substantialium, quam recipit, neque primarum qualitarum, aliorumque accidentium, quæ formas comitantur: & est questio an aliquorum productiva sit? Hæc ad auctoritatem Arist. principium autem illud *nihil agit in se ipsum*, vel negandum est, vel cum distinctione concedendum de principio adæquato actuum.

52 Tertiò arguunt: causa indeterminata non potest producere determinatum effectum: ergo voluntas sine physica prädeterminatione non potest volitionem determinatam producere. Respondeo distinguendo antecedens: causa indeterminata, hoc est, vaga secundum entitatem, non potest effectum producere determinatum, concedo; quia nulla causa in rerum natura est vaga, & indeterminata secundum entitatem: causa indeterminata ad effectum producendum, & in sua entitate determinata, non potest effectum producere, subdistinguo: si causa illa non habeat virtutem se determinandi, concedo: si illam habeat, qualem habet causa libera, & principium cognoscitivum, nego. Deinde nego consequentiam.

§. III.

Subordinatio causæ secundæ ad primam non desiderat physicam prädeterminationem.

53 Sæpe determinationem partiti sumus in determinationem in actu primo, & in actu secundo: determinationem in actu secundo nulla obtinet causa, quousque suam exerceat causalitatem; hæc est enim, quæ formaliter in actu secundo causam determinat. In hoc sensu dicimus virtutem actuum ignis per actionem determinari in actu secundo ad calefaciendum: quod idem est, ac dicere constitui calefacientem per actionem, & voluntatem determinari per ipsam volitionem ad volendum in actu secundo; quia per volitionem formaliter volens constituitur. Determinatio in actu secundo, quando est principium liberum, est propria determinatio; quia determinat indifferentiam, quam habebat principium. Determinatio verò, quæ principium necessarium supponit, sicuti calefactio respectu virtutis calefactivæ, propriè non est determinatio; quia nullam determinat indifferentiam, quam habet principium ex se. Virtus enim calefactiva est principium determinatum ad calefaciendum; ita ut quotiescumque sit cum omnibus requisitis ex parte actus primæ necessariò calefaciet, si forma opposita efficacius non resistat, quam ipsa activa virtus efficere velit. Sicuti determinatio propria principium sequitur liberum: ita determinatio quævis formaliter libera, sicuti volitio, si plura principia habeat tantum respectu illius libera dicitur, quod in actu primo liberum supponitur ad ipsam, & quod ante ipsam omnino ex se erat, & indifferens, & potens se determinare ad talem volitionem, & ad negationem illius. Unde non est idem esse principium effectuum determinationis, & esse principium se determinans: habitus enim est principium effectuum determinationis voluntatis, hoc est volitionis; & non est principium se determinans.

54 Plurimum etiam præ oculis habere oportet distinctionem illam effectuum liberorum in se primariò formaliter, & liberorum secundariò libertate derivatam causa. Volitio libera est libera in se: effectus qui dependet à volitione libera est

est liber in causa, & secundario, sicuti deambulatio. Non enim alia ratione liberè deambulo, nisi quia liberè volo deambulare. Moneo insuper volitionem creatam liberam, esse liberam respectu voluntatis creatæ, & respectu voluntatis diuinæ; sicuti enim voluntas ita illam producit, ut possit non illam producere: ita Deus ad illius volitionem concurrat, ut possit etiam non concurrere, quia nullus effectus necessariò producitur à Deo: sed omnes ab illo liberè operante procedunt. Ea tamen est differentia inter libertatem Dei, & creaturæ respectu volitionis creatæ notatu dignissima, quod volitio creatæ, respectu voluntatis creatæ, est libera formaliter, primariò, & in se; & est primum, per quod voluntas se determinat ad volitionem ipsam, ante quam nihil erat in voluntate, per quod voluntas supponeretur determinata: volitio verò creatæ nunquam potest esse formaliter, primariò, & in se libera respectu voluntatis diuinæ, sed semper est libera derivatiuè libertate volitionis diuinæ, à qua depèdet tanquam à causa, & per quam Deus se determinat, quatenus est ex se, ad volitionem creatam producendam, vel non producendam; ita, ut antequam Deus volitionem creatam producat, intelligatur iam quatenus est ex se determinatus ad illam producendam per decretum quod præcedit ipsam volitionem; quo posito non ultra Deus manet indifferens ad hanc volitionem producendam, vel non producendam. Ratio huius discriminis satis perspicua erit omnibus, qui politè materiam hanc attingunt: illi exhibeo. Volitio tantum est libera formaliter, & in se respectu voluntatis quam determinat, & constituit volentem: sed volitio creatæ tantum determinat, & constituit volentem voluntatem creatam: ergo tantum est libera formaliter, & in se, respectu voluntatis creatæ. Maior ab omnibus est admittenda, quia, cum voluntas tantum sit potentia formaliter libera, illud tantum, quod est exercitium talis potentie est formaliter, & in se liberum; & id quod determinat voluntatem formaliter, est id quod formaliter in se provenit à principio indifferenti; reliquæ vero actiones provenientes à voluntate determinatæ, vel non dependentes à voluntate, non possunt provenire à principio indifferenti potenti se determinare. Minor Catholicè negari nequit, consequentia inevitabilis est.

55 Ex his infero formaliter ex vi volitionis creatæ tantum causam creatam constitui liberam in actu secundo; & hanc esse vnicè principium in actu liberum per hanc volitionem formaliter, & quæ vnicè per ipsam se determinat: Deumque per hanc volitionem creatam non constitui se determinantem neque liberum; sed per aliam formam, videlicet per suam volitionem se determinare ad volitionem creatam producendam, & constitui primum liberum respectu volitionis creatæ.

56 Videas ultra, dupliciter se posse Deum determinare ad concurrendum. Primò per decretum, quo decernat actionem independentem à libertate voluntatis: ita ut cum illo decreto componi nequeat negatio volitionis. Secundò per decretum, quo decernat volitionem dependentem à libertate voluntatis; quod quidem indifferens est ut componatur cum volitione, & negatione eiusdem. Primum illud decretum libertatem destruit: hoc secundum illam illam suam tuetur, & est, quo de facto se determinat ad concurrendum cum voluntate ad actus liberos; quod latius explicabo, & probabo punct. immediatè venturo. Decretum primum libertatem destruens, determinat causam primam, & secundam; & ipsam actionem. Decretum hoc benignum libertati attemperatum, non determinat causam secundam, quia illo posito manet indifferens ad operandum; & non operandum: & consequenter non determinat actionem, seu volitionem dependentem à causa secundam, neque dependentem à Deo, quæ est eademmet indiuisibilis: tantum determinat Deum, ne posito hoc decreto ex parte sua, sit indifferens aliqua ad concurrendum, vel non concurrendum, quia totam suam omnipotentiam, ex vi huius decreti veluti voluntati creatæ commisit, in ordine ad illum actum, ut illa utatur, vel non utatur secundum suum arbitrium. Quapropter decretum hoc rectè dicitur determinatio subiectiva, seu respectu subiecti (sic liceat voluntatè diuinam respectu suæ volitionis compellere) non verò determinatio determinatiua, seu determinatio sui termini. Ex quo inferes aliud esse se Deum determinare ad concurrendum libere cum voluntate: aliud determinare voluntatem, & volitionem ipsam. Hæc si percalles, nullus ti-

bi, neque minutulus difficultatis scrupulus potest superesse, & ex illis omnibus omnia, quibus Thomistæ suæ qualitatem stabilire intendunt, facillimo negotio persolues.

S. IV.

Soluntur obiectiones contra præcedentem doctrinam.

Obicit Aluarez disp. 18. & disp. 24. n. 14. Si voluntas operaretur sine prævia motione, esset primum agens: ergo non potest operari sine illa: probat antecedens: illud est primum agens, quod operatur independentem ab alio, & sine prævia præmotione; sed voluntas operatur independentem à motione: ergo operatur ut primum agens. Debiisset Aluarez primam partem antecedentis, omittam in minori secundi syllogismi, probasse: & secundam maioris stabilire, frustra enim sibi fingit definitionem primi agentis, ut probet agens, quod non operatur cum motione prævia, esse primum agens. Si tamen ex hac parte firmum libi argumentum superest, firmus ex altera mihi subsumo. Primum agens est illud, quod operatur independentem ab alio, & sine prævia motione: sed voluntas etiam si operetur sine propria motione, non operetur independentem ab alio: ergo non est primum agens. Melius enim arguitur à negatione vnius partis essentialis ad negationem compositi, quam ab affirmatione eiusdem partis, ad affirmationem totius compositi. Hæc enim est optima consequentia: non datur materia, quæ est pars essentialis hominis: ergo non datur homo: & hæc pessima: datur materia: ergo datur homo.

Respondéo primam causam esse illam, quæ operatur independentem ab alia: & causam secundam esse illam, quæ non potest operari sine dependentia ab alia. Ex quo fit voluntatem semper operari, ut causam secundam: quia semper operatur dependentem à Deo, & neque independentem ab illo operari. Confugit Aluarez locis citatis ad auctoritatem D. Thomæ, ut hanc solutionem resciat: asseritque impugnatum fuisse à D. Thom. in 2. dist. 37. q. 2. art. 2. ubi hæc habet: *Quamvis per hanc responsum euitaretur, quod voluntas humana, & quæcumque alia causa non esset primum ens simpliciter: non tamen videtur posse euitari, quin esset primum agens, si eius actio in aliquod primum agens non reduceretur sicut in causam.*

Ad eò alitè mentibus nostris infudit de auctoritate, subtilitate, præcellentique Angelici Doctoris doctrinam, dignissima existimatio: ut illius testimonia abs re læpissime adducta ad illa, quæ nullatenus probant, imò non raro ad illa, quibus neque coheret tanti Doctoris doctrina, nunquam nobis suspectam reddant, neque grandem inter Doctores Scholasticos, & Ecclesiæ Patres auctoritatem quidquam apud nos minuant: affectus enim, & studium erga Magistrum, & doctrinam nobis suadent, & monstrant quantam Angelici Doctoris iniuriā, illius testimonia ita referantur, ut leuia, & inania videri possint, si illius maximum pondus, & efficacia maxima ad illa probanda, quæ Angelicus Doctor intendit, omnibus non innotesceret. Respondéo Angelicum Doctorem hic impugnasse sententiam quandam, quam Magister reuelarat, asserentem causam secundam non dependere à prima in operando, & sine concursu illius suos effectus producere: dependere tamen ipsam causam secundam in fieri à Deo, à quo entitatem recepit. Quam sententiam effaciter impugnant verba ex D. Th. relata, quia licet ex dependentia, quam haberet causa secunda à prima, ut ipsa produceretur, rectè posset euitari non dici primum ens, quia hoc est omnino independens, tamen non potest euitari esse primum efficiens: quia actio, per quam operatur, per se ipsam à Deo non dependet.

Arguunt secundò. Voluntas quando operatur vel determinatur à Deo, vel se ipsam determinat: si determinatur à Deo, intentum obtinent Thomistæ: si se ipsam determinat: ergo voluntas est primum se determinans: ergo præter Deum admittendum est aliud primum principium, & aliud primum liberum. Neque refert dicere, voluntatem se determinare per concursum dependentem à Deo; quia adhuc posito concursu Dei per modum actus primi, voluntas est indifferens, & ipsa est, quæ determinat suam volitionem: quæ est concursus Dei, & ipsius voluntatis, & ab utroque essentialiter dependet: ergo voluntas debet dici primum principium volitionis, quæ physicè essentialiter dependet

dependet à Deo, & à voluntate, & primo determinatur à voluntate, quàm à Deo, tota enim determinatio volitionis radicatur in voluntate, à qua oritur tanquam à radice sue determinationis, & tanquam à principio primo determinante actionem.

61 Dixi iam num. 19. aliud esse Deum se ipsum determinare; aliud determinare actionem: & ex ibi dictis modò respondeo, voluntatem non tantùm esse, quæ primò determinat volitionem; sed quæ vnicè illam determinat, quia Deus non determinat volitionem, cuius determinationem voluntati commisit, iuxta illud Ecclesiast. cap. 15. vers. 14. *Reliquit Deus hominem in manu consilij sui.* & ibid. n. 17. *ignem, & aquam apposui tibi:* tamen voluntatem non esse principium primò se determinans ad volitionem. Quia antequam voluntas, per productionem ipsius volitionis, ad ipsam se determinet, & exerceat suam libertatem circa ipsam, per exhibitionem eiusdem, iam Deus seipsum per decretum, quo statuerat concurrere ad volitionem dependenter à voluntate, seipsum determinauerat, & libertatem propriam exercuerat circa volitionem humanam producendam. Ex quo clarè inferitur voluntatem non esse primum principium liberum talis volitionis, licet sit non primum, sed vnicum principium determinans volitionem, & vnicum principium in actu secundo liberum, & formaliter exercens suam libertatem per hanc volitionem creatam: quæ Deum non constituit liberè operantem: sed effectus decreti Dei, & exercitij voluntatis diuinæ.

62 Hæc in causis liberis: in necessariis autem facilius est solutio. Dicunt Thomistæ, causas necessarias esse determinatas ad operandum, quoad specificationem: non tamen quoad exercitium. Quia in exercitio habent indifferentiam, quam ipsi appellant contingentiam, quia quando ignis hic, & nunc comburit, contingere potuit, vt non combureret. Hanc doctrinam non probo: quia ignis semper perit exercitium actionis, si sit applicatus: si autem applicatio deficiat, non petit sub illis circumstantiis effectum, neque quoad specificationem, neque quoad exercitium. Sed quidquid sit de hoc, respondeo, determinationem, quam habet ignis in actu primo ad operandum, non distingui à sua entitate, quæ per modum actus primi operationem exigit, & concursum causæ primæ dandum sub omnibus requisitis ad actionem, & non alio modo. Et sicut entitas ignis dependet in fieri, & in conservari à Deo: ita determinatio ignis per modum actus primi dependet à Deo, & sicut Deus determinat ignem ad existentiam: sic illum determinat ad existentiam, quam habet respectu effectus: quia hæc non distinguitur à sua existentia. Determinatio eiusdem ignis in actu secundo, ad hanc calefactionem, essentialiter est à Deo, & ab igne: ita tamen vt ignis non possit ex se illum non exhibere: Deus tamen potest talem actionem simul cum igne producere, & non producere. Ex quo inferitur totam determinationem ignis in actu primo exigentis calorem in actu secundo illum producente à Deo, esse tanquam à primo determinante existentiam, & actum primum calefactionis, & vltimò, & efficaciter determinante ipsam calefactionem, quia posita calefactione ignis per modum actus primi, adhuc deficeret calefactio, si Deus non se determinaret ad illam producendam.

63 Argunt tertio: Deus non determinat voluntatem ad operandum: ergo vel expectat determinationem voluntatis, vt cum illa operetur, vel illi offert suum concursum in actu primo, vt ipsa Deum applicet ad operandum illo modo, quo maluerit voluntas? Primum dici nequit: quia non potest Deus videre determinationem voluntatis, antequam videat suum concursum in actu secundo, cum quo identificatur, & ad quem supponitur concursus in actu primo, seu applicatio omnipotentia. Si dicatur secundum, sequitur Deum operari cæco modo, secundum ductum voluntatis, quin sciat, quid facturus sit, quovisque illud fecerit. Respondeo, Deum exhibere, seu committere voluntati suam omnipotentiam, vt illa vtatur in partem, quam maluerit, antequam determinationem absolutam illius videat: nihilominus non operari cæco modo: quia antequam suam omnipotentiam voluntati credat, scit Deus per scientiam conditionatam, quid voluntas factura sit, si illi omnipotentia applicetur, vt ipsam vertat in partem quam maluerit. Vnde antequam Deus effectum liberum producat, illum, vt possibilem agnoscit, & antequam applicet

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. I.

suum omnipotentiam ad illum producendum, eundem effectum nouit sub conditione futurum, vel non futurum. Quod autem illum non præiudicet absolutè futurum, nihil refert: quia nullus effectus futurus videtur, antequam decernatur.

Argunt tertio Thomistæ: Deus est verus dominus nostre voluntatis: ergo potest vt illa quando vult, & quomodo vult: ergo vt illa, & applicat illam ad suas operationes. Primum antecedens non potest in questionem verti: prior illatio probatur ex definitione dominij, quam tradit Bart. in l. si quis vi. §. differ. n. 4. ff. de acquenda possess. vbi inquit: *Dominium est ius perfectè disponendi de re corporali, nisi lege prohibeatur.* Quam definitionem amplectuntur Iurisperiti omnes, apud Ant. Gomez ad leg. 45. Taurit ex qua aliam dominij descriptionem communiter adducunt Doctores: *Dominium est ius habendi, possidendi, fruendi, & utendi, ac disponendi de aliqua re pro libito voluntatis, vel secundum aliquem determinatum modum, à quadam superioritate, vel auctoritate definitum.* Posterior illatio probatur ex D. Thom. 1. 2. quest. 16. art. 2. vbi sic vsum definit: *Vsus alienius rei nihil est aliud, quàm applicatio illius ad aliquam operationem, ex quo fit, vsum dici operationem, ad quam potentiam applicamus.*

Respondeo, Deum esse verè Dominum voluntatis, & nostrarum actionum, & posse vt nostra voluntate, quando, & quomodo voluerit, & ita posse vt voluntate illam applicando, vt necessariò operetur, & potest vt illa applicando eandem ad operationem liberam. Si voluerit vt illa ad operationem necessariam, poterit illi adiungere decretum aliquod prædefinitum, ex se immediatè efficax independentè ab alijs medijs, vel aliud comprincipium creatum huiusmodi efficax, in illam coniicere. Si autem voluerit vt voluntate, vt ipsa liberè operetur, debet voluntatem applicare ad talem operationem per principia, quæ inclinent ad operationem: sed indifferentia, vt coniungantur cum operatione, & cum illius negatione, & non per decretum prædefinitum, vel comprincipium creatum modo dicto, quod ex sua natura necessitatem voluntati inducat. Quia nequit Deus applicare potentiam ad operationem per media, cum quibus repugnat talis operatio; cum verò operatio libera repugnat cum huiusmodi comprincipijs, non potest Deus applicare voluntatem ad operationem liberam, per hæc comprincipia.

Argunt vltimò: voluntas se determinat quoad specificationem, & Deus illam determinat quoad indiuiduationem: ergo prius est voluntatem determinari quoad specificationem, quàm Deum se determinare cum ipsa concurrere: sed hoc fieri nequit: quia nulla determinatio potest esse in voluntate independentè à concursu Dei: ergo tota doctrina tradita falsa est. Explicabo punct. sequēt. §. vltimo, quomodo Deus voluntatem determinet ad indiuiduationem specierum, ad quas ipsa se potest extendere, quod non sit expectante Deo determinationem quoad specificationem, vt postea ipse indiuiduationem determinet, sed offerendo concursum ad hunc numero actum amoris, & hunc numero odij, & non alios, antequam voluntas vllam habeat determinationem. Ex quo fit, vt si voluntas se determinat ad actum amoris, necessariò ad hunc se debeat determinare; quia alium non est potens: & ita de actu odij.

67 Posses ex hac doctrina sic arguere cum Thomistis: Si Deus non determinat voluntatem, sed tantum suum parat concursum, vt voluntas operetur, vel non operetur iuxta suum arbitrium; ita vt tunc operetur Deus cum voluntate, cum ipsa se ad operandum determinat, & tunc non operaretur Deus cum ipsa, cum eadem non se determinat, sequitur Deum esse causam subordinatam voluntati: & voluntatem non esse causam subordinatam: sed potius subordinantem respectu Dei. Probatur sequela: causa subordinata est illa, quæ in operari dependet ab alia & causa subordinans est illa, à qua alia causa in operari dependet: sed Deus dependet in operari à causa secunda, cum ad nutum illius operetur, & non operetur; ergo Deus est causa subordinata voluntati, tanquam causa subordinanti. Respondeo, voluntatem essentialiter subordinari causæ primæ: quia siue liberè, siue necessariò operetur, operatur dependenter à voluntate causæ primæ: ita vt, si prius Deus non voluerit cum ipsa concurrere ad actum liberum, vel necessarium, ipsa nullo modo poterit operari, & potest Deus pro sua libertate determinare voluntatem, vt necessariò operetur, & quamlibet operationem liberam

liberam illius impedire: Voluntas autem non potest Deum determinare ad aliquam operationem, si prius ipse, et si non actionem, saltem seipsum determinauerit modo explicato n. 19. ad talem actionem; neque aliquam actionem sine concursu Dei determinare valet voluntas; & hæc subordinatio semper competit voluntati. Quia tamen Deus vult suam libertatem voluntati relinquere, illi per decretum indifferens suam omnipotentiam applicat, & committit, ut illa utatur in partem quam maluerit; & omnipotentia sic applicata libere à Deo, operatur vel non operatur hunc, vel illum effectum dependenter à determinatione voluntatis. Et in hoc sensu potest dici omnipotentia subordinata voluntati, cui Deus illam commisit non necessario: sed, ex decreto libero Dei: Numquam tamen adhuc ex decreto libero Dei voluntas diuina dicitur subordinata immediatè voluntati humanæ, quia, licet voluntas determinet omnipotentiam ad producendam volitionem creatam; nunquam tamen determinat voluntatem diuinam ad suam volitionem. Quia antequam voluntas creata determinet suam volitionem, & omnipotentiam ad talem volitionem producendam, est Deus determinatus ad omnem actum suæ voluntatis, à quo volitio creata dependet. Neque causa aliqua creata immediatè potest determinare exercitium voluntatis diuinæ, nisi mediatè tantum, quatenus determinat obiectum circa quod voluntas diuina postea potest versari non actu efficaci, quo velit tale obiectum producere, quia hic actus iam supponitur ad determinationem causæ creatæ, & productionem obiecti, sed actu complacentiæ, vel alio supponente iam obiecti existentiam.

S. V.

Necessitas concursus causæ primæ, ut secunda operetur necessitatem non inducit physica prædeterminationis.

68 **A**D difficultatem hanc dissoluendam, oportet in memoriam adducere obiectum omnipotentia esse rationem communissimam entis; quod omnes absque questionis loco admittere tenentur. Hanc conclusionem ex dicendis in Met. Contr. 10. de modo quisque faciliè intelligit; ubi probabo causam non referri ad rationem aliquam communem omnibus effectibus; sed ad hunc, & illum peculiarem effectum; dicimus tamen referri ad rationem aliquam communem effectuum, seu ad effectus sub ratione aliqua, in qua omnes conveniunt, ut significemus omnia singularia significata sub illo communi conceptu esse terminos, seu obiecta talis potentia, sic potentia visiva colorem in communi soleamus assignare tanquam obiectum; quia species omnes contentæ sub hoc conceptu vniuersali coloris, obiectum adequatum potentia visiva constituunt. Eodem modo, quia omnia singularia contenta sub hoc vniuersali conceptu entis, sunt obiecta omnipotentia, dicimus obiectum illius esse rationem illam communissimam entis. Ex quo fit prædicatum entis esse titulum adequatum, ut quilibet effectus dependeat à Deo: sicut prædicatum vitalis, titulus est, ut effectus dependeat à principio vitali. Cum autem in omni effectui hæc ratio entis reperitur, in omni effectui dependentia à Deo reperiri necesse est. Quem discursum eleganter concessit D. Th. 1. part. quæst. 103. art. 5. in corpore: *Quia forma rei est intra rem & tanto magis, quia consideratur, ut prior, & vniuersalior; & ipse Deus est propriè causa ipsius esse vniuersalis in rebus omnibus: quia inter omnia est magis intimus rebus, sequitur quod Deus in omnibus rebus intus operetur.*

69 **N**oto secundo, Deum multis modis influere in effectum productum ab ipso, & à causa creata. Primo: influit in effectum producendo virtutem creatam, à qua ipse effectus producit; & hac ratione Deus dicitur causa remota cuiusvis effectus. Quam causalitatem haberet quolibet alio influxu secluso. Secundo: Deus producit conditiones, & omnia requisita, ut causa secunda operetur, quod est applicare causam ad suam operationem. Hoc fit in causis physicis per approximationem localem, inter agens, & passum; & in voluntate per præsentationem obiecti. Hac ratione Deus habet remotè prioritatem illam respectu effectus, quam proximè habent conditiones ab ipso productæ. Tercio: Deus suam omnipotentiam applicat ad producendum effectum, per decretum antecedens ipsius pro-

ductionem, indifferens ad effectum libere producendum à voluntate creata, & determinatum ad producendum effectum dependentem à causa secunda ex natura sua necessaria, & determinata ad effectum. Medio hoc decreto concurrunt Deus eodem modo, quo concurrunt modò meo volitio ad motum localem efficiendum à potentia progressiva; qui concursus moralis, & non physicus dici solet: quia tantum se habet per modum determinantis principium physicè producens. Quarto: Deus per suam omnipotentiam immediatè influit in effectum: ita ut actio productiva illius essentialiter respiciat omnipotentiam per se ipsum, & immediatè. Hac ratione Deus immediatè, & propriè dicitur causa cuiusvis effectus creati.

Hos omnes influxus rectè sine prædeterminatione componi ex illorum naturis facile constat. In quibus rationem adequatam causæ primæ, à qua secunda dependeat in operari secundum rationem, quæ ab hac distinguitur, prædeterminatione seclusa sitam esse probò, & explicò. Influxum causæ, abstrahentem à causa prima, & secunda, rectè quisque agnosceret in dependentia, quam habet quilibet effectus à Deo immediatè, per omnipotentiam, attingentem productionem ipsius. Deinde ratio causæ primæ in eo relucet, quod Deus est causa vniuersalis omnium effectuum, & principium immediatum omnium actionum, & ob hanc rationem præcisam potest dici Deus causa prima, seu prior prioritate vniuersalitatis, illa enim, quæ vniuersaliora sunt, priora vocamus. Neque hæc ratio alicui entitati creata conuenire potest: implicat enim dari causam creatam, à qua essentialiter dependant omnes actiones creatæ. Quia saltem actio, quæ ipsa produceretur ab ipsa non procederetur: Neque refert, si dicas, Deum non produci à seipso; quia Deus à nulla causa dependet: virtus autem illa dependeret à vera causa: ac proinde daretur causalitas aliqua, cuius ipsa non esset principium: ac proinde non esset causa prima, id est omnium vniuersalior. Quia Deus esset causa omnium effectuum, quorum hæc entitas esset causa, insuper esset causa illius entitatis: ac proinde esset causa vniuersalior illa. Ad id implicare causam, à qua reliquæ entitates essentialiter dependant; quia anima rationalis de facto potest dependere à solo Deo: ergo implicat non posse dependere ab illo solo: & possibilis est actio tantum dependens à Deo: ergo de potentia Dei absoluta non potest non esse possibilis, quia licet liberum sit Deo, hanc entitatem produci, vel non produci: non tamen liberum est illi entitatem esse vel non esse possibilem.

71 **A**lio modo Deus dici potest causa prima respectu effectus, qui dependet indiuisibiliter à Deo, & à causa secunda, verbi gratia, volitionis creatæ. Quia cum dicimus, volitio dependet à Deo, & à voluntate hominis, si inquiramus, voluntas hominis à quo dependeat: aliam illius poterimus causam assignare. Dicemus enim, voluntas dependet ab anima, si voluntas potentia sit superaddita. Et rursus si inquiramus, à quo dependeat anima; dicemus, dependet à Deo: & sic dependentia volitionis à voluntate non resoluitur in ipsam voluntatem, sed in Deum, & sicut prima principia vocamus illa, quæ rursus per alia probari nequeunt, sed per se ipsa nota sunt: sic primam causam vocamus illam: quæ causam aliam non habet, à qua ipsa dependeat, & prima dici nequit illa, quæ ab alia dependet, & media quæ causa alia influit. Et hac ratione nulla causa creata, prima dici potest. Deus autem propriè causa prima dicitur: quia cum dicimus volitio creata immediatè dependet à Deo, si rursus interrogemus, Deus à quo dependet? dicemus, Deus à nullo alio dependet, neque ultra progreditur in resolutione causarum, Deus enim est prima causa media quæ nulla alia influit.

Alio modo potest dici Deus causa prima, quia non tantum est causa immediata effectus; sed etiam mediata: quia tribuit virtutem causatiuam causæ creatæ, media quæ influit in effectum. Propter quam rationem Deus dicitur, & prima causa respectu effectus, quia prius influit mediatè Deus in effectum, quam causa creata immediatè influat. Hæc ratio causæ primæ videtur coincidere cum ratione immediatè assignata; tamen, si rectè inspicitur, longè est ab illa diuersa. Dixi enim causam creatam non dici causam primam, quia influxus, & dependentia effectus non resoluitur in ipsam. Vide, etiam si volitio dependet à voluntate, & voluntas ab anima, licet anima per impossibile non dependeret à Deo, voluntas non diceretur causa prima volitionis.

volitionis; & Deus diceretur causa prima illius. Quia influxus, & dependentia volitionis à Deo in ipsum resolueretur, etiam si Deus mediatur non influeret in volitionem. Modò tamen assero Deum dici causam primam volitionis; quia est causa virtutis creatæ, à qua producitur, est insuper non dependens ab alia. Vnde, cum dicimus, volitio dependet à voluntate, & rogamus; voluntas, à quo dependet? respondemus, ab anima; & rursus anima à Deo: Deus autem à nullo dependet. Ex quo fit Deum esse causam primam non resolvablem in aliam, non solum ea ratione, quæ immediate concurrunt, sed etiam ratione concursus mediati, quem exhibet media alia causa creatæ.

73 Alia ratione Deus dici potest causa prima effectuum; quia applicat causas creatas ad operandum per productionem physicam præsentis ad effectus physicos; & per productionem cogitationum ad voluntatis opera, præcipue ad opera honesta, & meritoria; ad quæ elicenda Deus sanctis cogitationibus, in quibus præuenientem gratiam constituunt Theologi, ex meritis Christi voluntatem excitat. Quem influxum non habent causæ creatæ, quia licet cogitatio ad opus naturale possit naturaliter ab obiecto applicato produci, obiectum & illius applicatio in Deum, tanquam in primam causam, à qua dependet, reduci debent.

74 Rursus Deus dici potest causa prima prioritate dignitatis, non solum quia secundum suam entitatem causa increata est nobilior principio creato, sed quia principalis operatur, sine subordinatione, respectu libertatis, seu indeterminatis, vel necessitatis causæ secundæ in ordine ad suam operationem. Rem explico: volitio est actio, quæ non potest non à Deo, & voluntate dependere ex ipso, quod sit in rerum natura; & ita voluntas non potest illam sine concursu Dei elicere, neque Deus sine concursu voluntatis valere illam efficere. Hæc tamen intercedit differentia; quod Deus pro libertate sua poterit voluntatem determinare, ut necessariò producat actionem, & illam impedire, ne talem actionem, sed volitionem producat, neque illi resistere poterit voluntas si efficaciter independentem ab illius libertate, ita ut ipsa voluntate ad volitionem producendam: voluntas autem non potest Deum cogere ut illa totam volitionem producat.

75 Ultimo: Deus causa prima dicitur respectu volitionis liberæ: quia prius est Deum se ipsum determinare ad volitionem producendam, dependentem à libertate voluntatis, per decretum indifferens explicandum punct. sequenti, quam voluntatem determinare volitionem, & per hanc se ipsam determinare modo supra explicato. Respectu causæ necessariæ nulla est propria determinatio; quia non supponitur indifferentia. Nihilominus calefactionem ipsam solemus vocare determinationem ignis ad calefaciendum, quæ essentialiter supponit determinationem Dei volentis cum igne calefacere. Et in hoc sensu prius intelligitur Deus per suam volitionem determinatus ad calorem producendum cum igne, quam ignis determinatus conspiciatur per suam actionem. De effectibus, qui tantum à Deo dependent, & non à causa secunda necessum agere non erit. Cum enim Deus est unica causa sine consortio aliis effectum producat, distinguendus non est diversus modus influendi causæ primæ, & secundæ, cum nulla sit secunda; & ex dictis cur tunc Deus causa prima dicenda sit, facile constabit. Quæ sufficiant modò, ut quicquid facile videat non desiderari principia, ex quibus distinguantur influxus causæ primæ, & secundæ, physica ex terminata prædeterminatione. Venio iam ad argumenta Thomistarum soluenda.

§. VI.

Argumenta soluta contra doctrinam modò traditam.

76 Obiiciunt primò Thomistæ, ut probent de ratione primæ causæ esse operari media physica prædeterminatione: Deus operatur, ut prima causa: ergo prius natura influit in effectum, quam causa creatæ: ergo non ex eo, quod moueat voluntatem mediis cogitationibus, quia hæc possent ab Angelo immitti, & tamen Angelus, non ut prima causa operaretur: ergo necessaria est præmotio physica, ut Deus operetur per modum causæ primæ. Neque excessus in perfectione quidquam conducit; quia non querit causa perfectior alia concausa, & perfectior effectus est causa primæ, alia anima perfectior specie impressa, cum qua producit intellectionem, & perfectior ipsa esset causa prima respectu illius.

Franc. de Quiedo, Philosoph. Tom. I.

Respondeo ex dictis, multis titulis Deum esse causam primam respectu volitionis, sine eo, quod physicam prædeterminationem producat. Vide quæ supra dixi. Ad argumentum respondeo, non esse de ratione causæ primæ influere in effectum prius naturæ, quam causa secundæ, sed influere tanquam virtus, & potentia, quæ ab alio principio non dependeat, neque necessum est recurrere ad cogitationes, quas Deus immittit, etiam ut prima, quas si iniiceret Angelus, non esset ut prima causa, sed ut principium dependens à Deo.

Obiicit Aluarez disp. 18. num. 14. causa, quæ habet esse ab alio, habet operari ab illo. Ob quod probat Concil. Flor. decreto de fide Catholica, Verbum habere à Patre esse principium Spiritus sancti, quia à Patre habet esse. Et Christus Ioan. 7. ait: *Doctrina mea non est mea, sed eius, qui misit me.* Respondeo, omnes causas creatas habere operari à Deo; quia à Deo habent virtutem operatiam, & quia Deus immediate operatur cum illis; ita ut nequeant sine Deo operari: quod optimè sine physica prædeterminatione componitur.

Obiicit idem Aluarez supra num. 12. omnes causæ creatæ sunt instrumenta: ergo omnes prædeterminantur à Deo. Antecedens probatur ex D. Thom. quæst. 3. de potentia art. 9. & ratione; quia causa creatæ non potest esse principalis causa, quia esse est actus vniuersalissimus, in quem tantum Deus, ut causa principalis influere potest. Consequentia probatur de ratione instrumenti est agere, ut motum à causa principali: ergo omnis creatura, quæ agit, ut instrumentum, agit ut mota. Respondeo, non omnes causas creatas strictè loquendo esse tantum instrumenta; sed causas principales potentes influere in rationem entis contractam ad suos effectus. Quod autem dicitur Deum tantum posse influere in rationem entis, explicui iam supra, ubi dixi, hoc loquendi modo tantum significari Deum; & non aliam causam, posse in omnes effectus creatos influere. Ad auctoritatem Diui Thomæ Respondeo, Angelicum Doctorem non loqui de instrumento strictè sumptis, sed quodam modo dici voluisse causas creatas instrumenta, quia sicut instrumentum subditur artificio, ita causæ creatæ subduntur Deo. Neque in consequenti illationem inuenio; quia non est de ratione instrumentalitatis, physicæ præmotio ad operandum determinari.

Obiicit quartò: Deus non potest operari actionem vitalem, sine potentia vitali: ergo impossibile est influere, ut causam primam in actionem vitalem, quin prius influat in ipsam potentiam: ergo non potest operari, ut causa prima, respectu vitalis actionis, quin physicam prædeterminationem in potentia producat. Sic argumentatur Aluarez num. 42. Hoc argumentum maiori explicatione indiget, quam solutione. Mihi tamen illud explicare non incumbit, neque in explicando tempus insumere placet. Scio enim, nihil difficultatis in illo, quantumvis explicato inueniendum esse. Respondeo, concessio antecedenti, distinguendo consequens: impossibile est Deum influere in actum vitalem, quin prius influat in ipsam potentiam, tanquam in effectum, hoc est, quin prius illam producat, concedo consequentiam; quin prius influat in ipsam potentiam tanquam in subiectum producendo in illam physicam prædeterminationem, nego consequentiam. Nullum enim vestigium illationis inter antecedens, & consequens apparere potest.

Obiicit Aluelda disp. 6. num. 13. & 14. Operatio causæ secundæ, ut est à causa secunda, est formaliter à Deo: ergo Deus non solum concurrat per concursum simultaneum, sed per concursum præuium. Probatur consequentia; per concursum simultaneum, effectus quatenus formaliter dependet à causa secunda, non dependet à Deo proximè, sed tantum remotè, quatenus causa secunda dependet à Deo; ergo debet dari alius specialis concursus, per quem actio, ut dependens à causa secunda, dependet à Deo. Primum antecedens probant Thomistæ; quia actio, ut causæ secundæ est creatura: ergo ut à causa secunda dependet à Deo; quia de ratione creaturæ est dependere à Deo. Neque illis satisfacies si dicas operationem creatam ut à causa secunda, nihil aliud esse quam operationem ipsam, & causam secundam; ac proinde operationem, ut à causâ secundâ, dependere à Deo dicere dependentiam operationis, & ipsius causæ secundæ. Hanc enim solutionem sic impugnant: potest Deus conferre Solem, & conferre illuminationem; & tamen potest Sol non illuminare.

Y 3 ergo

ergo Solem illuminare aliquid est præter substantiam illuminationis, & Solis: ergo operatio, provt à causa secunda, quidquam aliud importat, præter operationem, & causam secundam. Sic Aluelda supra.

45 Idem argumentum in Alueldam retorqueo: operatio procedens à physica prædeterminatione, vt dependet à physica prædeterminatione dependet à Deo, quia vt à physica prædeterminatione est etiam creatura, de ratione cuius est habere dependentiam à creatore: ergo Deus non solum concurret cum hac physica prædeterminatione per concursum simultaneum; sed per aliud præuium, quo agat in ipsam prædeterminationem: sicut ipsi Thomistæ volunt concurrere cum igne ad producendum calorem. Plura alia in Alueldam expendi possent; sed ne in rebus levis momenti immorer, ad solutionem argumenti deuenio. Respondeo, operationem creatam secundum se totam, physicè dependere à Deo per ipsammet entitatem, per quam indivisibiliter pendet à causa prima, & à causa secunda, & ita ex parte actionis non esse formalitatem diversam, per quam dependet à causa prima à formalitate, per quam dependet à causa secunda: nihilominus, ex modo nostro concipiendi, distingui extrinsecè per nostros actus actionem, provt dependentem à causa prima, & provt dependentem à causa secunda, quia cum dicimus actionem, provt dependentem à causa prima, etiam si ex parte obiecti in recto significati sumamus id, quod formalissimè est dependentia à causa prima, & secunda, in obliquo tantum sumimus, vnum terminum, seu principium talis dependentiæ. Cum verò dicimus actionem, vt dependentem à causa secunda, ex parte obiecti in recto significati sumimus eundem formalissimum respectum ad causam primam ex parte tamen obliqui sumimus alterum terminum, seu alterum principium eiusdem dependentiæ, videlicet causam secundam. Vnde actio, vt dependens à causa prima, & vt dependens à causa secunda, distinguuntur per extrinsecam connotata, non tamen secundum formalitatem in recto significatam. Quia tamen qui dicit actionem, vt dependentem à causa prima, & actionem vt dependentem à causa secunda, non solum dicit significatum in recto, & constitutum formale intrinsecum actionis; sed etiam obliquè connotata, hinc est, quod actio, quatenus dependet à causa prima, & quatenus dependet à causa secunda, formaliter differat ratione extrinseci connotati. Ad argumentum in forma respondendum est: actio provt à causa prima, & à causa secunda, dependet à Deo, distinguo antecedens: eademmet actio, secundum eundem respectum indivisibilem intrinsecum, per quem respicit causam secundam, respicit causam primam, concedo: dicit idem connotatum, quando cognoscitur, vt formaliter per nostram cognitionem sumitur in ordine ad causam primam, & quando, vt formaliter sumitur in ordine ad causam secundam, nego. Quia vt sumitur in ordine ad causam secundam, dicit tantum tanquam connotatum causam secundam, & non primam, & vt sumitur in ordine ad causam primam, dicit tanquam connotatum, causam primam, & non secundam. Quia diversitas connotationum est valde extrinseca actioni; nam hæc per suam entitatem semper dicit respectum ad causam creatam, & increatam, si est actio, medià quā causa secunda operatur. Quod autem intellectus illam significet cum hoc, vel cum illo connotato, nimis accidentale, & extrinsecum est actioni. Ad confirmationem illam: actio provt à causa secunda est creatura, distinguo antecedens: est creatura connotans formaliter causam primam ex modo nostro concipiendi, nego: connotans tantum causam secundam ex eodem nostro modo concipiendi, concedo. Si iterum infes: de essentia creature est connotare causam primam, distinguo: est connotare causam primam, vt præcisè connotat secundam ex parte respectus tenentis se ex parte obiecti in recto, concedo: ex parte obliqui, subdistinguo: est connotare causam primam formaliter, vt connotat secundam, nego: absolute, concedo.

§. VII.

Vltima actualitas actionis prædeterminationem in actu primo non exposcit.

46 C Apud aliud, ex quo Dominicani intendunt originem trahere suam physicam prædeterminationem, est

actualitas effectus, ex qua intendunt probare debere dari in potentia præmotionem aliquam, per quam auferatur illius potentialitas, & constituitur in actu ad operandum. Quia entitas in actu non potest oriri ex entitate in potentia, & quia si potentia creata sine physica prædeterminatione esset in actu ad operandum, illi conveniret ratio puri actus, quæ tantum Deo competere potest. Caput hoc abscondere difficile non erit, si explicemus terminos, quibus non mediocriter res, aliàs facilis, & clara, sit difficilis, & obscura.

Actualitas potentialitati opponitur, & ita tot dantur actualitatum genera, quot potentialitatum. Duplex est potentia: vna logica, alia physica. Potentia logica est illa, quæ res aliqua possibilis dicitur: hæc convenit materiæ primæ, quæ est primum subiectum, & subsistentiæ, quæ est vltima perfectio substantialis, constituens vltimò naturam perfectam, & cuiusque accidenti vltimò perfecti subiectum, & omnibus entitatibus, quæ continentur intra obiectum omnipotentia. Hæc potentia perfectissimè actuatur, & perficitur per existentiam cuius rei, secluso quolibet alio in illa recepto; potentia enim logica, quam habet materia prima ad existendum, quæ possibilis dicitur, omnino est reducta ad vltimum & perfectum suum actum, quando materia existit, siue formam habeat, siue illa careat. Quia existentia formæ, neque illius receptio non est exercitium potentialitatis Logicæ, quam habet materia ad existendum. Hanc actualitatem requirit omnis potentia physica ad operandum; implicat enim aliquid non existens physice operari. In hoc sensu existentiam cuius rei actum purum dicere possemus illius potentia Logicæ: quia tota perfectissimè reducta est ad actum. Nihilominus nomine actus puri significare solemus existentiam rei, ita per suam essentiam existentis, vt implicet ipsam deficere, vel non esse: & in hoc sensu solus Deus est actus purus. Reliqua vero entia creata dicuntur habere aliquid admixtum potentialitatis, quia licet existant, potuerunt antecedenter non existere, & possunt deficere.

Potentia physica triplex est, actiua, passiva & terminatiua. Actus harum potentialiarum supponunt illas iam existentes, & sunt omnino extra conceptus potentialiarum. Imò realiter ab illis distincti, quod non convenit actui potentia Logicæ; qui realiter, imò neque formaliter ex parte obiecti à sua potentia distinguitur. Potentia ad agendum ad suum actum reducitur per actionem; & hæc convenit Deo, qui per suam entitatem est potens efficere, & per actionem constituitur actu efficiens. Neque respectu huius actus potentialitatis in Deo imperfectionem arguiturque in ordine ad illum Deus per suammet entitatem purus actus dici potest; quia Deus per suammet entitatem præcisè non constituitur efficiens.

Potentia passiva ad actum reducitur per receptionem alicuius formæ intrinsecè inherens subiecto. Hæc potentia repugnat Deo, sicuti illius actus. Deus enim per suammet simplicissimam entitatem est perfectissimus, & in hoc sensu dicitur actus purus, id est ens summè perfectum, sine admixtione alicuius perfectionis superadditæ intrinsecè inherens, & sine nova perfectione ab ipso distincta illi adueniente. Hæc perfectio nulli substantiæ creatæ competit, omnes enim perficiuntur aliquibus accidentibus; imò nulli entitati creatæ; accidens enim vltimum, in quo aliud non recipitur, etsi non perficiatur per formam, perficitur per subiectum, ratione cuius constituitur existens, & sine quo non potest existere. Quod enim dicitur accidens esse perfectionem subiecti; & subiectum non esse perfectionem substantiæ, est dicere, accidens ex se ordinari ad perficiendum subiectum, & non è contrà. De facto tamen, & accidens perficitur per subiectum, & subiectum per accidens, & ex utroque resultat concretum perfectius quocumque eorum seorsim sumpto.

Potentia terminatiua sumitur in ordine ad diversos terminos. Potentia terminatiua dicitur respectu actuum vitalium. v. g. color habet potentiam terminandi visionem. Quodcumque ens potens est terminare intellectionem, & sic de aliis actibus. Dicitur etiam potentia terminatiua unionis partis essentialis, vel integralis ad aliam partem essentialem, vel integram, vel suppositi ad naturam, vel accidentium ad substantiam per modum subiecti, quod informant; vel non per modum subiecti, sed per modum

modum termini, in quem sit conuersa propria substantia illorum: sicuti accidentia panis terminantur in unionem ad corpus Christi in mysterio Eucharistico. Alia est potentia terminatiua relationis transcendentalis, vel prædicamentalis, si datur. Aliam potentiam terminatiuum agnoscunt nonnulli, quia quantitas per indiuisibile terminatiuum terminatur: hæc est, quia accidens per vltimum sui terminatur. Actus harum potentiarum sunt existentie actuales actuum vitalium, unionum, seu relationum, illarumve entitatum, respectu quarum se habent tanquam terminatum. Ex his potentiis potentia terminandi actum vitalem intellectus, & amoris creati, & actus illarum Deo non repugnat, & verè dicimus Deum esse in potentia, ut ametur, & cognoscatur à nobis. Ad cuius actum reducitur per nostrum amorem, nostramque cognitionem, à quibus actus denominatur cognitus, & amatus. Neque potentia terminandi relationem prædicamentalem creaturæ ad creatorem, & terminatio actualis extrinsecè adueniens ex positione relationis identificata cum creatura, Deo repugnat, ex vi cuius terminationis Deus non dicitur relatus, relatio enim non denominat terminum relatum, sed tantum fundamentum. Poterit tamen Deus dici actum terminans relationem, seu actum respectu per talem relationem. Neque alicui subsistenti & diuinæ repugnat esse terminum naturæ creatæ subrogatum loco proprii termini substantialis, seu substantiæ, terminatæque unionem hypostaticam inter naturam humanam, & subsistentiam diuinam. Repugnat autem Deo terminare unionem, per modum partis essentialis, vel integralis compositi: & similiter per modum subiecti inhesionis, seu informationis formæ accidentalis, vel substantialis.

51 Actus omnium potentiarum, quos Deo tribuimus, dicuntur contrahentes, & determinantes potentia ad actum. Sic dicimus Deum per actionem constitui efficiens, & illius potentiam contrahi ad actum, ad quem, & ad negationem illius indifferens erat. Dicuntur similiter perfectiores extrinsecè Dei, quis enim neget mundi fabricam, adeoque excellentium creaturarum structuram esse maximam Dei perfectionem, licet extrinsecè, ex qua intrinsecè in hac vita deprehendimus?

52 Ex his licet inferre non omnem actum secundum esse perfectiorem actu primo. Creatura enim est actus secundus respectu omnipotentis, & omnipotentia actus primus respectu creaturæ: & infinita perfectione omnipotentia creaturam exsuperat; & in quacumque causa creatæ semper adæquatam efficiens licet non perfectius, saltem æquè perfectum esse debet cum effectu. Non potest enim quid perfectius à principio imperfectiori produci: ergo actus secundus principij effectiui non debet esse perfectior principio effectiui, seu actu primo illius. Neque respectu potentie passivæ actus secundus perfectior est actu primo; intellectus enim est actus secundus animi rationalis potentie intelligere; non tamè intellectus est perfectior animæ. Actum secundum substantialem perfectionem esse respectu subiecti informationis, habentis se per modum materie componentis cum illo totum compositum, probavi in Physic. hoc tamen cōuenit huic actui secundo ex peculiari conceptu formæ substantialis; quæ perfectior debet esse materiæ, propter rationem ibi assignatam. Eadem certitudine inferitur non omnem perfectionem esse in se perfectiorem perfectibili; quia omnis actus secundus est perfectio actus primi; non tamen est illo perfectior, ut patet in exemplis adductis actionis respectu principij effectiui, & formæ accidentalis respectu subiecti accidentalis.

53 Ut clarè deprehendas fallaciam argumentorum, quæ Thomistæ adducunt, & conclusiones præcedentes comprehendas, inspicias precor, quod sibi satis notum erit aliud esse principium efficiens secundum totum, quod dicitur in ratione efficientis, esse perfectius effectui; aliud efficiens, seu actum secundum esse perfectiorem principio effectiui, seu actu primo, quia principium efficiens dicitur duo, principium effectiui, & efficiens; hoc est actum primum, & actum secundum; & ab effectui distinguatur tanquam includens ab includo. Unde, cum includat efficiens perfectionem effectui, & perfectionem efficientis, mirum non est ratione efficientis perfectione superare principium effectiui. Si tamen inter se comparentur effectiui, & efficientia; actus primus, & actus secundus, semper actus primus perfectione superabit actum secundum. Eadem ratione quælibet potentia, ut reducta ad actum, ma-

giorem perfectionem dicit, quàm ipsa sine actu, v.g. animus intelligens, maiorem perfectionem dicit animo non intelligente; non tamen intellectus perfectior est animo. Idem omnino de actu illo contrahente potentiam Logicam intelligendum est. Licet enim maiorem actualitatem dicat principium intelligens, quàm intellectui; quia dicit actualitatem intellectui, & intellectui non tamen maiorem actualitatem dicit intellectui, quàm principium intellectiui existens in rerum natura. Hæc quæ natura lumine nota sunt omnibus, sunt, quæ Thomistæ decipiunt, seu, quod certius iudico, quibus ipsi nos decipere procurant, numquam enim credidi doctissimos viros de his dubitasse.

§. VIII.

Dissoluntur argumenta Thomistarum contra præcedentem doctrinam.

Venio iam ad Thomistarum argumenta soluenda. Obiicit, primò: Causæ secundæ tribuunt effectui suam vltimam actualitatem: sed non possunt hanc tribuere sine præmotione: ergo non possunt sine præmotione operari. Minorem probant: omnis causa creata habet aliquid admixtum potentialitatis: omnis actio habet actualitatem sine admixtione potentialitatis: ergo actio habet perfectiorem actualitatem, quàm illam habeat causa creata: ergo non potest deperdere à causa creata, nisi dependeat à præmotione, quæ habet actualitatem æquè perfectam cum actione, vel cum causa secunda. Sic argumentantur Gonzalez disp. s. n. 70. & Aluarez disp. 18. num. 12.

Mille modis redarguitur obiectio: si enim actio perfectiorem habet actualitatem, quàm virtus actiua illius; quia hæc per illam constituitur efficiens in actu secundo, cur ipsa qualitas præmouens potentiam non dicetur habere imperfectiorem actualitatem actualitate actionis, cum per hanc in actu secundo efficiens constituatur; & cur non dicetur habere aliquid potentialitatis, cum ipsa, determinans per modum actus primi potentiam, per ipsam actionem determinetur, & efficiens constituatur: quæ redargutio maiorem vim habet, si præmotionem hanc cum causa secunda necessaria comparemus. Ad argumentum respondendo, concedendo illud antecedens, videlicet causam secundam tribuere actualitatem actui: nego tamen causam secundam non habere actualitatem æquè perfectam cum actione. Quia cum actualitas non distinguatur ab entitate, quæ dicitur actualis, & principium efficiens creatum sit perfectius sua actione; hinc est quod actualitas principij effectiui creati perfectior sit actualitate suæ actionis, seu sui actus secundi. Ad illud, quod dicitur actum primum habere maiorem potentialitatem, distinguo si potentialitas sit Logica respectu propriæ existentie, nego: & quæ enim existit actus primus, ac actus secundus; imò existentia actus primi supponitur ad existentiam actus secundi, & uterque actus tam primus, quàm secundus defectibilis est. Unde in hoc genere potentialitatis, seu actualitatis non habet maiorem potentialitatem admixtæ actus primus, quàm actus secundus, si per potentialitatem intelligatur potentia physica ad efficiendum, vel recipiendum effectum distinctum. Concedo, actum primum habere maiorem potentialitatem, & actum secundum illam minorem habere. Nego tamen, ex hoc capite actum primum non posse producere actum secundum sine alia præmotione. Quia hæc maior potentialitas, maiorem virtutem arguit: potentia enim ad producendum effectum distinctum tam in Deo, quàm in creatura dicit perfectionem; & potètia ad illum recipiendum in creatura perfectionem dicit, licet, admixtam aliqua imperfectione. Quapropter, Deo conuenire non potest: non tamen semper potentia passiva imperfectior est actu illius; sepe enim idem est principium actiui, & passiuum respectu eiusdem actionis. Et ut dixi supra, potentia passiva, quam habet anima, ut ex illa educatur potètia, seu actus accidentalis, perfectior est ipsa educatione, seu actu educatione. Sed esto, sit omnis potentia passiva distincta à principio imperfectior suo effectui, seu forma recepta; non ideo præmotione indiget. Quia causa materialis non debet esse perfectior suo effectui, ut patet in materia prima, quæ est entitas imperfectior forma materiali ex illaeducta.

Obiicit secundò idem Gonzalez ibidem, num. 10. Nulla causa naturalis, est actus purus in agendo: ergo habet

virtutem

virtutem actiuam permixtam cum passiuā; ergo agit, vt mota, secundum hanc virtutem passiuam. Probat antecedens: omnis causa creata distinguitur realiter ab actu secundo: ergo perficitur per illum: ergo est causa passiuā respectu illius: ergo nulla causa est purē actiuā. Consequentia probatur: Vnumquodque agit, quatenus est in actu, & agitur quatenus est in potentia; ergo causa secunda agit, quatenus est in actu, hoc est, quatenus patitur per motionem.

94 Non placet disputare, an omne principium effectiuum simul sit passiuum, saltem respectu effectus non coducens ad actionem? De facto enim sic in omnibus principiis creatis contingere censeo. Quid autem de possibili sit, non ad hanc questionem spectat. Vnum autem affirmo, quod vnice ad rem attinet, principium effectiuum non dicere in suo conceptu virtutem passiuam, neque passionem necessariam esse, vt principium adequatum effectiuum ad actum reducat. (Loquor de principio adequato; quia principium inadequatum saepe indiget alio principio in ipso recipiendo: & hac ratione indiget passio, sicuti potentia indiget specie in ipsa recepta) cuius oppositum non probat Albeldas ratio enim, quam supra ex illo dedi, æquē probat Deum debere pati actionem ab illo dimanantem, per quam extrinsecè perficitur. Ad illud, quod dicitur, vnumquodque agere quatenus est in actu, distinguendum est: si enim sonet vnumquodque agere quatenus est in actu primo, id est, quatenus est potens, & habet omnia requisita ad agendum, verum tenet; si tamen intelligatur eo modo, quo intendit Gonzalez, videlicet vnumquodque agere quatenus actu patitur, falsissimum est.

95 Obiicit tertio Gonzalez n. 11. actus secundus perfectior est actu primo: ergo non potest agere nisi habeat in se præmotionem aliquam, per quam reducat ad actum secundum. Probat antecedens: quia actus secundus minorem habet potentialitatem, & magis actualitatis: & actus primus habet minus actualitatis, & maiorem potentialitatem. Non vacat illis hæc redarguere. Rationem perpendas Albeldas, & si illam agnoueris, inuenies eodem modo posse ex illa intendi in Deo dandam esse hanc præmotionem. Respondeo, actum primum effectiuum numquam esse imperfectius, sed saltem æquē perfectum cum effectū. Ad confirmationem, delumptam ex maiori potentialitate actus primi respondi supra in solutione ad primum argumentum.

96 Fundamenta alia desumunt Thomistæ, ad suam qualitatem stabilendam, ex prouidentia speciali Dei erga prædestinatos; quæ facile diluit quisque ex nostris Theologis. Quia tamen meum hoc opus non Theologicum, sed Philosophicum est, ab illorum solutione abstineo, sicuti à multis impugnationibus, quibus hanc prædeterminationem exterminare contendere possem, petitis ex fundamentis Theologicis.

§. IX.

Specialiter probatur dari non posse Physicam prædeterminationem ad actus liberos voluntatis create.

97 Conclusio à me asserta, & propugnanda est, dari non posse physicam prædeterminationem ad actus liberos: hanc à posteriori probo intendens inferri ex physica prædeterminatione libertatē eueriti, posita physica prædeterminatione ad consensum non potest in eo instanti in quo ponitur, poni carentia consensus: ergo, in eo instanti non datur libertas ad vtrumque, sed necessitas ad consensum, & impotentia ad carentiam consensus. Antecedens probo: ponere in eo instanti carentiam consensus, est simul ponere carentiam consensus cum physica prædeterminatione, quod est componere carentiam consensus cum physica prædeterminatione, componere enim, & simul ponere sunt omnino synonyma, vt patet ex apprehensione terminorum, sed implicat de potentia absoluta in Thomistarum sententia voluntatem componere carentiam consensus cum physica prædeterminatione ad consensum: ergo implicat ponere carentiam consensus in instanti in quo est physica prædeterminatio. Solum indiget probatione antecedens illud, videlicet ponere in instanti, in quo est physica prædeterminatio carentiam consensus esse simul ponere carentiam consensus cum physica prædeterminatione, quod sic ostendo. Ponere carentiam consensus,

quando est physica prædeterminatio, seu in instanti, in quo hæc existit est ponere in eadem temporis mensura carentiam consensus in qua est physica prædeterminatio: ergo est illam simul ponere cum physica prædeterminatione, non enim est aliud simul ponere, aut simul esse, quam ponere, aut esse in eadem temporis mensura.

Prima, & vniuersalior fuga huius argumenti est voluntatem in eo instanti posse ponere carentiam consensus in sensu diuiso physica prædeterminationis, non tamen in sensu composito. Non negant in hoc membro secundo compositionem physicā prædeterminationis cum voluntate, & potentia ad consensum, & carentiam consensus, asserunt enim voluntatem simul habere potentiam ad vtrumque, & simul esse compositas physicam prædeterminationem ad consensum, & potentiam ad carentiam consensus. Solum negant potentiam ad coniungendam carentiam consensus cum physica prædeterminatione, aliud enim est similitudo potentia ad extrema opposita: aliud potentia ad similitudinem extremorum inter se, & actus cum potentia, itaque affirmant in instanti in quo est physica prædeterminatio esse similitudinem, & compositionem inter physicam prædeterminationem, & potentiam ad carentiam actus, seu ad actum oppositum: non tamen admittunt potentiam ad similitudinem physicæ prædeterminationis, & carentia actus prædeterminati. Expolui terminos nobis satis notos, & in aliis materiis satis viles, quia sæpè vidi Thomistas dum difficultate argumenti premuntur conquiri nos, non distinguere inter similitudinem potentia, & potentiam ad similitudinem, & insuper vt constet, quam verè dixerit Doctissimus Petrus à S. Iosepho in concordia suam disp. 2. sect. 4. n. 2. sine fundamento asserere Thomistas impugnatores physicæ prædeterminationis distinctionē hanc non calluisse, & ex sinistra illius intelligentia multa illis falso imponi. Quot, quantique viri, non solum ex nostris, sed externis, etiam Dominicanis solutionem ex hac diuisione desumptam aspernentur, videre licet apud Paulum Leonardum parte 2. sect. 2. n. 8. & 9.

Expositam iam diuisionem impugno, implicat voluntatem ponere disensum in sensu composito physica prædeterminationis ad consensum. Probo consequentiam, in instanti, in quo est physica prædeterminatio ad consensum non est ponibilis disensus, nisi in sensu composito prædeterminationis, quia eo ipso quod in eo instanti poneretur necessario esset coniungendus cum physica prædeterminatione præexistente, sed hoc modo non potest poni: ergo nullo. Quod casu, quo poneretur coniungeretur cum physica prædeterminatione, constaret ex præmissis, quia coniungere nihil aliud est quam vnum ponere quando est aliud.

Instauro idem argumentū: voluntas prædeterminata ad 100 consensum, non potest ponere disensum compositum cum physica prædeterminatione, non diuissum à physica prædeterminatione: ergo nullo modo. Non potest ponere disensum compositum cum prædeterminatione concedunt aduersarij: non posse ponere diuissum à prædeterminatione sic probo. Disensus diuissus à prædeterminatione, est disensus ab ea separatus, & existens physica prædeterminatione ablata; sed physica prædeterminatio est existens independentē à voluntate, & hæc illam auferre non potest: ergo non potest voluntas ponere disensum diuissum à prædeterminatione: ergo nullo modo. Probo consequentiam: qui non potest tollere vnum extremum, quod existens supponitur non potest ponere aliud absque eo, quod præexistenti coexistat, & cum illo componatur, vt per se notum est. Modo enim quando existit Angelus, cuius existentiam auferre non possum, non potero ego ponere aliquam existentiam separatam ab existentia Angeli, sed si eam ponam independentē à voluntate mea existentia à me posita erit simul cum existentia Angeli, & cum ea componetur, & resultabit coexistentia vtriusque.

Hinc deprehendes quanta sit differentia inter has propositiones, iustus potest peccare. Prædeterminatus potest dissentire. Prior vera est in sensu diuiso, quia iustus potest gratiam liberè amittere, & peccatum ponere diuissum à gratia expulsa per peccatum. Prædeterminatus verò, nec per sensum diuissum, neque modo aliquo potest prædeterminationem se à excutere, & ita non potest diuissum à prædeterminatione diuissum ponere, sed si poneretur esset coniunctus cum prædeterminatione, qui modus ponendi apud Thomistas implicat, apud quos hoc coniunctum Physica

fica prædeterminatio ad consensum, & dissensum chymericum est.

102 Rursus arguo: voluntas libere componit consensum cum physica prædeterminatione: ergo antecederet potest illum non componere, seu non coniungere: ergo potest libere facere, quod illius consensus non sit coniunctus cum physica prædeterminatione: ergo quod physica prædeterminatio sit separata à consensu, quod in Thomistarum sententia constituitur physicam prædeterminationem essentialiter coniunctam cum consensu chymericum est, ad quod semper implicat antecedens potestas: ergo debent fateri voluntatem liberam esse ad componendum & diuidendum consensum à physica prædeterminatione, ac proinde physicam prædeterminationem intrinsecè talem non esse, neque essentialiter cum consensu coniunctam.

103 Omnes illationes legitimæ descendunt ab illo antecedenti, *Voluntas libere componit consensum cum physica prædeterminatione*, quod probo ex Tridentino verbis relatis ex sess. 6. cap. 5. *eidem physica prædeterminationis libere assentiendo, & cooperando*; assentiri enim est simul consentire, & cooperari est simul operari; simul autem assentiri est coniungere assensum cum motione physica prædeterminationis, & simul operari est componere assensum & operationem cum physica prædeterminatione: ergo ad hunc sensum compositum, & hanc compositionem voluntas libere concurrat.

104 Denique cum libera voluntas essentialiter dependeat à physica prædeterminatione in operibus factis, ut oportet ad meritum, & iustificationem in sententia asserente ipsam includi in ratione gratiæ, & huius virtus, ut definit Tridentinum sess. 6. cap. 16. opera facta, ut oportet semper antecedit, comitetur, & subsequatur, omnis operatio meritoria est cooperatio, & coniunctio operis cum physica prædeterminatione de facto, nec separabilis est ratio operationis factæ ut oportet à ratione cooperationis, & coniunctionis cum physica prædeterminatione, cum verò operatio meritoria libera sit, ita & cooperatio cum physica prædeterminatione. Nec valet ad formales distinctiones operationis, & cooperationis recurrere, tum quia operatio meritoria ut talis includit cooperationem cum physica prædeterminatione, tum quia in his, quæ inseparabilia sunt, non potest dari libertas ad vnum absque eo, quod detur ad aliud.

105 Solutionem aliam adducit Aluares lib. 12. de Auxiliis disp. 116. n. 9. celebrem inter Thomistas, videlicet physicam prædeterminationem integrum relinquere iudicium indifferens rationis, & ita libertatem illam relinquere, quia posito iudicio indifferenti, nec Deus necessitatem voluntati potest imponere, neque illius libertatem destruere tali iudicio permanenti. In hac doctrina solutionem nullam reperio, neque illius speciem, sed conclusionem, quam Thomistæ nunquam probabunt, quod enim refert iudicio representari obiectum cum indifferencia, & ex vi huius representationis voluntatem nullam pati necessitatem, si aliunde ponitur principium aliquod voluntatem ad vnam partem adigens, & naturalitas, quale esse intendimus physicam prædeterminationem, alias dicere possem semoto concursu causæ primæ voluntatem liberam permanere, quia sine illo permanet entitas intrinseca voluntatis & iudicium indifferens.

106 Insuper argumentum supra factum ex determinatione, quam ad consensum voluntatis inducit physica prædeterminatio, & impossibilitate, quam habet cum dissensu eodem prorsus modo procedit, quidquid sit de iudicio indifferenti, & casu, quod verum esset, quod omnino est falsum, voluntatem cum iudicio indifferenti non posse pati necessitatem, aliunde esset soluendum argumentum adductum.

107 Neque vnquam PP. dum impugnabant Hæreticos, qui ineuitabili fato libertatem euerti defendebant, illos reiciebant, quia iudicium indifferens negarent, quod nunquam somniant, neque eos inconsequentia arguebant, quia retento rationis iudicio libertatem negabāt, sed quia affirmabant Deum sua voluntate, & præsentia iam præmouere voluntatem creatam, ut illam necessario faceret operari, quod optime obseruauit Suarez tom. 1. de gratia prolog. 1. cap. 4. n. 10. & doctissimus Hugo Cabellus in supplemento ad libros Scoti de anima tom. 2. editionis Lugd. disp. 3. sect. 14. n. 6. Hanc ergo solutionem omnino insufficientem iudico, quam Habra de Raconis Doctor Pa-

risensis in sua Philosophia tractatu de principiis quæst. 2. propositione 1. §. sed hæc responsio asserit pessimam esse omnium, quæ adhibentur.

168 Alia solutio, seu luso verborum est RR. quorundam asserentium voluntatem cum physica prædeterminatione ad consensum posse coniungere dissensum potentia absoluta, non tamen potentia infallibilitatis. Vocant potentiam infallibilitatis, quæ reuera, & cum effectu ad actum reducit. Hac ratione Tridentino respondent voluntatem cum physica prædeterminatione, in qua apud illos physica prædeterminatio consistit, posse dissentire, resistere, & gratiam abiicere potentia absoluta, non tamen potentia infallibilitatis. His vocibus existimant optime libertatem defendere, asserentes, ad libertatem requiri principia actus liberi posse coniungi cum vtroque extremo potentia absoluta, non tamen potentia infallibilitatis.

109 Explicemus verba: voluntas prædeterminata ad amorem non potest potentia infallibilitatis prædeterminationem coniungere cum carentia amoris. Inquiri vnde oriatur hæc impotentia infallibilitatis ad coniunctionem prædeterminationis, cum carentia amoris, & hæc infallibilitas coniunctionis cum amore. Si oritur ex natura intrinseca ipsius prædeterminationis essentialiter connexæ cum amore, ut Thomistæ affirmant implicat potentia aliqua absoluta ad disiungendam physicam prædeterminationem ab amore, seu ad componendam prædeterminationem cum carentia amoris, implicat enim potentia quantumvis absoluta dicatur ad faciendum aliquid, quod est contra suam essentiam, ut per se notum est.

110 Dicunt Thomistæ naturam physicæ prædeterminationis esse coniungi essentialiter cum actu libero, & ita ratione coniunctionis istius non habere potentiam infallibilitatis, ut diuidatur ab actu, & quia illius coniunctio est cum actu libero habere potentiam absolutam ad coniungendam carentiam amoris cum prædeterminatione ad amorem. Mirabilis physicæ prædeterminationis essentia ad producendum summè necessario actum liberum potens, in quo duplex contradictorium continetur, quia producere necessario actum est non producere actum liberum, & item quando necessario producit actum liberum illum liberum producit ut asseritur, & illum non producit liberum, quia necessario illum producit. Implicat igitur in terminis producere necessario actum liberum, seu producere necessario actum, & hunc liberum esse, producere enim actum liberum, & producere actum necessarium, nō ex alio capite desumitur, quam ex modo illum producenti, liberè, vel necessario. Rem ex terminis notam vnica propositione accipe, quæ verborum fallaciam, & equiuocum detegit, & euertit. Implicat hoc complexum voluntas prædeterminata ad amorem essentialiter coniuncta cum amore, & in ea esse potentiam absolutam, aliūque quouis nomine significetur ad hanc coniunctionem auferendam, & amorem ab eo separandum, siue essentialis illa coniunctio infallibilitatis naturalitas appelleretur, siue alio quouis nomine exponatur, quia contra rerum essentias nulla potentia dispensari potest.

111 Confirmatur: hoc coniunctum odium, & prædeterminatio ad amorem est chymericum, & implicatorium: ergo respectu illius nulla datur potentia. Antecedens prædeterminantibus sanctum est, consequentia negabit, qui admittat potentiam creatam ad duplex contradictorium, si asseratur impotentiam infallibilitatis ad coniungendam physicam prædeterminationem cum dissensu siam non esse in connexionem intrinsecam prædeterminationis cum actu prædeterminato, erit omnino discedere à prædeterminantium genere. Rursus nullum caput Thomistæ designabunt, ex quo oriatur hæc infallibilitas. Si enim intrinsecè physica prædeterminatio non repugnet coniunctioni dissensus, vnde constare poterit coniunctionem hanc aliquando futuram non esse. Si ex scientia Dei hæc infallibilitas desumatur Deus scit, quod alias est futurum, non enim hoc est futurum, quia Deus scit, sed Deus scit, quia futurum est: ergo aliud caput erit designandum ex quo infallibilitas futuri consensus desumatur. Denique, siue ex scientia, siue ex decreto infallibilitas desumatur auxilium intrinsece indifferens permanebit, quod admittere Thomistæ sæpe repugnant.

§. X.

Ex definitione libertatis Physica prædeterminatio reicitur.

112 Iterum probo non posse dari physicam prædeterminationem ad actus liberos ex definitione potentie liberæ sic habente. *Potentia libera est, quæ positis omnibus requisitis ad operandum potest operari, & non operari.* Tradunt hanc definitionem Gregorius Nyssenus, sanctus Thomas, Capreolus, Deza, Herueus, Conradus, Ferrara, Henricus de Gandauo, Scotus, Ocham, Gabriel, Gregorius, Marfilus, Adam Goudanus, Dionysius Cisterciensis, Hieronymus ab Angello, Rupertus, Holchor, Almainus, Guilielmus de Rubion, Ricardus, Taper, Cannerus, Malderus, quos tumultuariè retuli breuitatis causa, loca autem, quibus potentiam liberam ita definiunt, & definitiones ab ipsis traditas ad verbum transcriptas, reperies apud Ripaldam tom. 3. contra Baianos lib. 2. disp. 15. sect. 12.

113 His possunt adiungi, quam plures Theologi, ex antiquioribus, quos huius temporis Doctores omnes sequuntur, vnius verba non reticebo, quia nullis aliis melius potest definitio tradi, & comprobari, & quia tradita sunt ab illustri Thomistice Scholæ dinasta. Sic habet Sotus lib. 1. de natura, & gratia cap. 16. *Ita itaque causa libera est, quæ positis omnibus requisitis ad agendum, potest agere, & non agere.* Quia tamen concursus causæ primæ nonnulli non callentes definitionem perturbant. Sic addit. *Sunt ergo inter scholasticos, qui doceant posito concursu Dei non esse verumque in potestate voluntatis, scilicet, agere, & non agere, ob idque aiunt secundo, huiusmodi concursus non numerari inter requisita ad agendum, imò dicunt (ut sua utamur voce) comitari actionem ipsam, horum autem duorum, vel utrumque, nunquam intellexi, vel neutrum unquam credam. Etenim non est dubium, quin concursus Dei, licet comitetur, ut aiunt actiones, sit nihilominus vniuersumque causæ secundæ requisitus ad agendum, imò vero, & natura prærequisitus, quoniam non solum Deus est causæ effectus causæ secundæ, verum etiam ipse mouet, ad agendum, & quantum ille concursus sit prærequisitus, nihilo fecius, illo posito, tunc etiam est in facultate voluntatis agere, & cessare, alias nullus dabitur requisitorum numerus, quibus positis voluntas possit agere, & non agere, atque à Deo non erit libera, nam ante diuinum concursum non potest agere, & quando iste adest, ut isti aiunt non potest non agere.* Ex Soto hæc Thomistarum Scholæ magno Achille, quibus clariora alia pro nostra sententia scribi non poterunt. Argumentum factum ab ipso de concursu Dei ad physicam prædeterminationem transfero. Si enim illa posita non potest voluntas in sensu composito agere, & non agere nullus dabitur requisitorum numerus, quibus voluntas possit agere, & non agere, atque ideo non erit libera, nam ante physicam prædeterminationem, non potest agere, & quando ista adest non potest non agere.

114 Rationes huius definitionis naturæ lumen videtur ostendere, nam agentia necessaria possunt agere positis omnibus requisitis ad agendum, & aliquo ex illis ablato possunt non agere, imò non possunt agere: ergo potentia libera in eo debet à necessariis distinguui, ut positis amoribus requisitis ad agendum ita possit agere, ut illis perseverantibus possit non agere, & cum illis coniungere carentiam actionis: posse enim ablati prærequisitis ad operandum non dari operationem respectu cuiusvis potentie necessariæ verum est. Confirmatur: de ratione potentie liberæ est posse non producere, quando potentia necessaria non potest non producere, sed hæc tantum non potest non producere, quando habet omnia requisita ad producendum: ergo de ratione potentie liberæ est, posse non producere, quando sunt omnia requisita ad agendum, & carentiam suæ productionis dari posse in sensu composito necessariis ad agendum.

115 Hac definitione potentie liberæ præmissa arguitur sic. Potentia libera talis esse debet, ut positis omnibus requisitis possit operari, & non operari: sed voluntas prædeterminata ad operationem non potest operari, & non operari: ergo non est potentia libera. Consequentia est legitima: Maior continet definitionem potentie liberæ auctoritate reuerendam, & naturali ratione notam. Minorem probo. Voluntas prædeterminata ratione prædeterminationis connectitur essentialiter cum operatione est omnino inseparabilis ab operatione, & implicat sic prædeterminatam non operari: ergo sic prædeterminata non potest non operari: ergo sic prædeterminata non est potentia potens operari, & non operari.

Respondent Thomistæ voluntatem prædeterminatam in sensu composito habere potentiam ad non operandum, & cum physica prædeterminatione esse simultaneam potentiam ad operationem, & non operationem, licet non sit potentia ad coniungendam non operationem seu carentiam operationis cum prædeterminatione. Rectè staret solutio si voluntas posset à se excutere physicam prædeterminationem, & operatio sine illa dari posset, cum verò utrumque negent Thomistæ argumentum integrum manet. Voluntas prædeterminata non habet potentiam ad ponendam operationem coniunctam cum prædeterminatione, ut Thomistæ propugnant non disiunctam, seu diuisam à physica prædeterminatione: ergo nullo modo. Consequentia est legitima. Priorem partem antecedentis admittunt Thomistæ, posteriorem probo. Ad hoc ut voluntas haberet potentiam ad ponendam carentiam operationis disiunctam, vel diuisam à physica prædeterminatione, necesse erat physicam prædeterminationem, non existere, vel iam existentem posse auferri. Sed prædeterminatio iam supponitur existens independentè à libertate voluntatis, Agimus enim de voluntate prædeterminata, & voluntas non potest illa auferre: ergo non potest ponere carentiam operationis in sensu diuiso. Antecedens probo, ut voluntas possit ponere carentiam operationis in sensu diuiso prædeterminationis, necesse est, ut omne, quod est in hoc complexo, carentia operationis in sensu diuiso prædeterminationis, quod aliunde non existat possit poni à voluntate, sed in hoc complexo est essentialiter inclusa carentia physice prædeterminationis: ergo necesse est ut hæc aliunde existat, vel possit poni à voluntate: ergo voluntas prædeterminata non habet potentiam ad ponendam carentiam operationis in sensu diuiso physice prædeterminationis.

Confirmatur, non potest dari potentia in voluntate ad carentiam operationis, nisi ea ratione, qua hæc possibilis est. Sed carentia operationis tantum potest concipi ut possibilis in sensu composito, vel in sensu diuiso physice prædeterminationis. Sed neutro ex his modo voluntas potest illam ponere: ergo nullo. Non in sensu composito ut affirmant Thomistæ; non in sensu diuiso, quia ad hoc necesse erat physicam prædeterminationem non existere, vel voluntatem posse illam à se remouere, ea enim existente, quidquid existat in sensu composito illius existit. Sed physica prædeterminatio existens supponitur, agimus enim de voluntate prædeterminata, & voluntas non potest physicam prædeterminationem à se abigere: ergo voluntas non potest ponere carentiam operationis in sensu diuiso physice prædeterminationis. Mitto voluntatem prædeterminatam ad consensum indigere alia physica prædeterminatione, ut eliciat dissensum, unde hunc ex duplici capite elicere non potest, vnum, quia est prædeterminata ad consensum, alterum, quia non est prædeterminata ad dissensum.

118 Dices potentiam voluntatis esse ad carentiam operationis secundum se, non verò ad carentiam ut coniunctam cum prædeterminatione, neque ut diuisam ab illa. Contra est, quia est effectus continetur secundum suam entitatem in virtute causæ, posse illum proximè producere semper est dependentè à circumstantiis, & à negatione impedimentorum, quæ si adsint, & auferri non possint, virtus nequit in effectum erumpere, est enim habere virtutem visum coloris si ita sint oculi clausi, ut illos aperire non possim, videre non potero, quantumvis in virtute potentie visus contineatur visio. Sic voluntas prædeterminata impedimentum habet ad carentiam operationis, cum qua essentialiter opponitur prædeterminatio voluntatem occupans, quia prædeterminatio essentialiter coniuncta cum operatione, & aliunde voluntas prædeterminationem tollere non potest: ergo non est proximè potens non operari, neque posita prædeterminatione requisita ad operationem voluntas est potens operari, & non operari.

Respondent nonnulli definitionem illam debere intelligi de requisitis ex parte potentie, & actus primi, quibus voluntas possit operari, & non operari, non verò de his, quæ non pertinent ad potentiam, & actum primum, & ita non requiri potentiam prædeterminatam posse operari, & non operari, quia prædeterminatio non pertinet ad potentiam, neque requiritur ad posse, sed ad operari, neque attinet ad actum primum, sed est quid medium inter actum primum, & actum secundum, & applicatio actus primi ad actum secundum.

Nihil in his verbis inuenio, quod difficultatem emolliat:

liat: incipio ab illo, quod dicitur, prædeterminationem non requiri ad posse, sed ad operari. Prædeterminatio requiritur ad operationem, non vt constitutum illius, sed vt principium vt plures Thomistæ affirmant, vel vt applicatio principij, seu conditio; ergo pertinet ad constitutum actus primi proxime expediti ad operationem; agens enim esse in actu primo non solum dicit virtutem productivam effectus, sed applicationem, & omnes condiciones necessarias ad operandum, nec dicimus ignem esse in actu primo ad calefaciendum, ex eo solum quod habeat virtutem productivam caloris, sed ex eo, quod habeat virtutem applicatam, & non impeditam ad producendum calorem: sic ignis existens Compluti, etsi habeat sufficientem virtutem ad calefaciendum quodque lignum, non dicitur esse in actu primo ad calefaciendum lignum existens Romæ, quia non habet sufficientem applicationem; ergo etiam si voluntas prædeterminata ad amorem habeat sufficientem virtutem ad odium, & prædeterminatio necessarii, nempe prædeterminatio ad odium, & quia habet inevitabile respectu odij, & omnino indispensabile impedimentum ad odium producendum, nempe prædeterminationem ad amorem cum eo essentialiter connexam, & consequenter cum odio impossibilem.

121 Est igitur eadē omnino difficultas, siue prædeterminatio sit applicatio virtutis, & potentie, siue sit virtus aut potentia, siue sit medium inter actum primum, & secundum, siue quid ad actum primum spectans, de quo cum Thomistis contendendum non est, cum sit certum requiri, vt potentia sit proxime expedita ad operationem iuxta sententiam, quæ illam defendit, & prærequirit ad operationem, & ita dicendum est prærequiri ad operationem, & requiri ad posse proxime expeditum operationis, quod includit virtutem effectus, & condiciones, & negationem omnium impedimentorum impossibilium cum effectu producendo, vt virtus possit in suum effectum erumpere.

122 Rem confirmet materiale exemplum: Pone hominem cum potentia ad ambulandum fortissimis catenis deinctum, nemo culpæ dabit huic homini, si non ambulet, & Ecclesiam non petat, quantumvis illi positum sit præceptum petendi Ecclesiam. Non quia non habeat potentiam ambulandi, hanc enim habere supponimus, sed quia illam impotentiam habet, nec sic impeditur, & impotens impedimentum auferre liber ad ambulandum ab homine sanæ mentis dicitur. Sic se habet prædeterminatus ad odium, qui etsi potentiam habeat ad amorem, quia illam impeditam physica prædeterminatione impossibili cum amore, & essentialiter connexa cum odio liber dicendus non erit ad amorem.

123 Dicunt nonnulli disparem esse rationem ex eo, quod voluntas sit potentia præcisiva, & virtus loco motiva in homine, seu potentia progressiva præcisiva non sit. Disparitas non est ad rem: voluntas catenus est præcisiva, quatenus potest respicere vnum obiectum, & vnum motuum, & non aliud, quod potentie progressivæ non convenire fateor, sed hoc quid ad rem? cum omnia, quæ ad hanc difficultatem spectant sint paria, sicuti enim homo catenis deinctus ambulare non potest, sic voluntas prædeterminata ad odium, nec cum præcisione, nec sine illa potest amare, & sicuti voluntas prædeterminata ad odium retinet virtutem ad amorem, sic homo catenis vinculus retinet virtutem progressivam, & sicuti si homo à catenis sit absolutus, est liber ad ambulandum, sic voluntas ablata prædeterminatione ad odium, poterit amare, imo in hoc est disparitas, quæ magis argumentum contra aduersarios vrget, quod non sufficit voluntatem absolui à physica prædeterminatione ad odium, vt possit amare, sed requiritur post ablata prædeterminationem ad odium illam instrui prædeterminatione ad amorem vt possit amare, implicat enim amorem procedere à voluntate non prædeterminata ad illum.

124 Stat igitur potentiam liberam esse, quæ positis omnibus requisitis, siue per medium virtutis, siue per medium applicationis, seu conditionis ad operandum, vel per modum complementi ad actum primum potest operari, & non operari. Sic enim omnes Theologi illam definiunt absque vlla restrictione, nec dicunt potentiam liberam esse, quæ posita virtute, seu illa posita potest operari, & non operari, sed quæ positis omnibus requisitis ad operandum potest operari, & non operari. Alij dicunt potentiam liberam

esse, quæ omnibus eodem modo se habentibus potest operari, & non operari. Recole definitiones adductas ex autoribus citatis quos ad verbum refert Ripalda loco citato, & vniuersalem illam in omnibus requisitis, vel quid æquivalens in quacumque illarum reperies.

Sit vltima solutio nihilo præstantior alijs, quam tradit Aluarez disp. 22. de auxilijs n. 39. Suppositionem antecedentem tenentem se ex parte causæ vniuersalissimæ nempe Dei primæ causæ omnium effectuum bene posse necessario connecti cum effectu, & hunc liberum esse respectu voluntatis, secus autem quando suppositio se tenet ex parte causæ creatæ. Disparitatem assignat ex eo quod Deus propter suam infinitatem, & omnipotentiam, quæ est author voluntatis creatæ, potest illam immutare conformiter ad suam naturam, & mouere efficaciter, atque applicare ad producendum actum in particulari non solum secundum substantiam, sed secundum modum libertatis, quod non potest aliqua causa creatæ, quia finita est, & limitata, atque inferior ipsa voluntate.

Non nego: Deum ita posse mouere, & applicare voluntatem ad actum infallibiliter eliciendum, quod non potest alia causa creatæ; verumtamen hoc præstare potest Deus per media indifferentia data ex præuisione consensu conditionati, quæ proportionata sunt ad finem à Deo intentum infallibiliter obtinendum, non vero per media improporcionata essentialiter destructiua finis à Deo intenti, nempe libertatis in actu humano reperiende, sicuti esse intendimus physicam prædeterminationem essentialiter connexam cum actu. Dicere autem physicam prædeterminationem essentialiter connecti cum actu libero assertio est inuoluens duplex contradictorium, nam eo ipso, quod prædeterminatio talem connexionem habeat actus ab illa procedens non potest non esse, & vt sit liber in ratione liberi dicit essentialiter posse non esse.

Impugnatur etiam solutio, quia dum id quod antecedit voluntatem, intrinsecè est connexum cum actu, & cum eo non potest actus esse, eadem proliis ratione se habet in ordine ad libertatem impediendam, siue se teneat ex parte causæ increatæ, siue ex parte causæ creatæ, vt constat ex discursibus adductis. Constat etiam ex definitione libertatis in qua habetur *postis omnibus requisitis* absque vlla distinctione eorum, quæ requiruntur ex parte causæ increatæ, vel creatæ.

Adducit Aluarez in confirmationem doctrinæ suæ distinctionis reuelationem actus liberi futuri quæ essentialiter connectitur cum obiecto reuelato, illudque antecedit, & nihilominus libertatem non destruit, vt contigit in reuelatione facta à Deo de trina negatione Dni Petri. Resp. faciliè hanc reuelationem tantum tempore antecedere, non naturæ, ideo enim reuelauit Christus peccatum Petri, quia futurum erat, non vero Petri peccatum fuit prius futurum, & postea existens, quia Deus reuelauit, ex suppositione autem quod Petrus esset peccaturus, præiudicauit Christus peccatum Petri futurum, & ex hac præuisione illud reuelauit. Neque asserimus id, quod sequitur per necessariam consequentiam ex præcedenti successu durationis necessarium, & inimpedibile esse, quod merito Louanienfes damnarunt in Petro de Riua, cuius historiam diligenter inquisitam refert Eminentissimus Cardinalis de Lugo disp. 26. de incarnatione sect. 6. n. 7. & ex illo Paulus Leonardus parte 3. sect. 8. n. 38. Hoc notauit pro Magistro Ioanne à Sancto Thoma qui 1. part. tom. 1. dist. 20. art. 6. prope finem refert ex Fratre Thoma de Lemos Sextum quartum damnaſſe Petrum quemdam de Riua Louanienſem propter propositionem, quæ adstruebat, *Præsupposita aliqua suppositione antecedenti, ex qua infallibile est hominem operari, tolli liberum hominis arbitrium, quod alienum à veritate est, vt legenti Cardinalem de Lugo loco citato manifestè constabit. Lege Paulum Leonardum loco citato & Ripaldam tom. 2. disp. 113. qui similes fabellas, & narratiunculas inter vulgus sparsas castigant.*

PUNCTUM IV.

De consensu causæ primæ cum principio creato liberè operante.

Statuimus omnem causam creatam dependere à prima in operando; ita, vt nullam possit exercere actionem principium

principium creatum causa increata illud non comitante. Occurrit modò gravissima difficultas: quomodo scilicet possit hæc dependentia cum libertate componi: quam ex professo aperiam, & ex viribus solvam.

§. I.

Difficultas expenditur.

2 **C**ausam primam non operari necessariò, neque cæco modo cum secunda; sed liberè supponendum est, non probandum libertatem sine actu voluntatis incedere non posse tota testatur philosophia. Ex quibus principiis hæc in præsentibus suboritur difficultas: causa prima liberè operatur cum secunda: ergo ad operationem causæ primæ secunda supponitur actus voluntatis, quo velit operari: ergo ad concursum voluntatis identificatum cum concursu causæ primæ supponitur decretum Dei volentis ad illum concurrere: ergo actus voluntatis non procedit à principio indifferenti. Probo hanc consequentiam: procedit à decreto volentis ad illum concurrere: hoc decretum necessariam habet connexionem cum concursu: ergo procedit actus à principio necessario cum illo connexo: ergo non à principio indifferenti: ergo non procedit liberè.

3 Nec poteris ad necessitatem consequentem recurrere: quia necessitas orta ex principio nullo modo supponens effectum, non est consequens, sed antecedens: sed hæc necessitas oritur ab actu voluntatis, quo Deus vult cum voluntate concurrere: qui necessariò supponitur ex parte principij ad actum: ergo hæc necessitas non est consequens, sed antecedens. Si dixeris decretum hoc, quod ex parte Dei supponitur ad actum non habere connexionem necessariam cum illo, difficile erit hoc explicare decretum. Quia decretum efficax, quo Deus dicit, volo concurrere non potest non effectum fortiter alius Deus non faceret id, quod efficaciter decerneret. Voluntas verò inefficax concurrendi sufficiens non est, ut Deus determinetur ad concursum: quia talis voluntas non respicit obiectum, ut exercendum, & illa posita manet Deus æquè indifferens, & indeterminatus ad concurrendum, & non concurrendum, ac si illam non habuisset.

4 Alio modo difficultatem huius concursus expendo: Voluntas creata non potest suum elicere actum sine concursu Dei liberè se determinantis ad concurrendum: ergo Deo, non se determinante non potest actum elicere: sed quando voluntas non operatur, Deus non se determinat ad concurrendum cum illa: ergo quando non operatur, non potest operari. Maior est certa: Minorem probo: quando voluntas non operatur, Deus non operatur cum voluntate: ergo non determinatur ad operandum. Patet consequentia: implicat Deum determinari ad operandum, & non operari: ergo si non operatur, signum est evidens, non se determinare ad operandum. Maiori, & minori primi syllogismi concessis, consequentiam corrobore: volūtas operari non potest deficienti aliquo necessario requisito ex parte actus primi ad operationem; sed quando non operatur, deficit determinatio Dei volentis concurrere, necessariò requisita ad operationem: ergo quando non operatur, non potest operari.

§. II.

Solutio P. Vasquez expenditur.

5 **P**ater Vasquez 1. part. disp. 99. c. 7. n. 43. sic rem componit. Docet decretum Dei concurrendi supponere scientiam Dei, non quidem obiecti, ut absolutè futurum est, hoc enim Dei prædefinitionem supponit: sed eius, quod sub conditione cognoscitur, cuius præscientia omnem prædefinitionem antecedit. Cognoscit enim Deus: si Petrus tali vocatione præveniatur, & illi non desit meus concursus, actum elicet. Postea illum tali vocatione prævenit: & hæc posita decernit cum illo concurrere. Quod decretum, etiam si necessariam habeat connexionem cum effectu, tantum includit necessitatem consequentem, quia supponit iam ipsum consensum sub conditione futurum. Similiter agnoscit Deus: si Petrus tali cogitatione vocaretur, ille mihi deesset, & ideo non deberem illi cooperari: quia cognitione posita potest Deus non velle operari cum illo. Ex quo tantum inferitur negatio actus necessitate consequenti: quia ipsa supponitur sub conditione futura ante negationem concursus Dei. Sic docet, hæc scientia præmissa, iura liber-

tatis illæ manere; sine qua nullo modo posse subsistere testatur, quia necessitas determinationis esset antecedens, cum libertate incompotibilis.

Primò mihi difficultatem ingerit obiectum illud scientiæ conditionatæ. Si Petrus tali cognitione præveniatur, & illi non desit meus concursus, quia non deesse concursum idem est, ac esse concursum: ergo obiectum scientiæ erit, si Petrus vocetur, & fuerit meus concursus, operabitur: ergo est idem, ac dicere: Si Petrus vocetur, & fuerit illius concursus, operabitur. Probo consequentiam: Concursus Dei, & concursus Petri est idemmet indissolubilis: ergo idem est dicere: si fuerit concursus Dei, erit concursus Petri; ac dicere: si fuerit concursus Petri, erit concursus Petri: ergo hæc scientia Dei in Deo ponenda non est, neque utilis esse potest. Secundò obiectum illud, quod assignat Vasquez hominis non consentientis, scilicet, si tali vocatione vocaretur, ille mihi deesset, vel includit ex parte conditionis concursum Dei, vel non includit? si includit: ergo illo posito Deus deesse non potest: si non includit: ergo non qualis ponitur conditio secundum requisita ad operandum, in consensu, & in non consensu: ergo quod alius prævideatur consensurus, & hic non consensurus, non debet tribui illorum libero arbitrio, sed diversitati conditionum, quæ supponuntur in vno enim supponitur ex parte conditionis, cogitatio, & concursus: in altero verò cogitatio sine concursu.

Mitius gravissimum Patrem interpretor, & obiectum scientiæ ab illo assignatum sic intelligo: si Petrus tali vocatione alliciatur, & non desit meus concursus per modum actus primi, hoc est, quod ex me necessarium est per modum actus primi ad concursum, Petrus liberè consentiet. Quæ conditio, sic explicata, eodem modo potest poni in homine non consensuro: & tunc negatio consensus non conditionis, sed homini liberè se non determinanti imputabitur. Sic Vasquium intelligendum puto: aliàs scientia ab illo assignata, scientia non esset, sed negatoria quædam terminorum repetitio, non solum in Deo non admittenda, sed à quocumque non fatuo releganda.

Contra sententiam Vasquez sic explicatam, adhuc sunt nonnulla obicienda. Ut videatur consensus sub conditione futurus ex parte conditionis, debent supponi omnia illa, quæ necessariò supponit in statu absoluto, & sine quibus in illo esse non potest, quod per se patet: quia consequens non esset absolutè si deficeret aliquid ex necessariò requisitis, ut sit: ergo si non essent omnia requisita, consensus non esset: ergo ut consensus esset necessariò essent futura omnia requisita ad illum: ergo, ut cognoscatur sub conditione futurus, necessariò debent cognosci ex parte conditionis omnia, quæ ad illum requiruntur: quia non potest cognosci sub conditione futurus, sine aliquo, sine quo futurus non esset. Quæ ratione rectè docent Theologi, easdem causas requiri in statu conditionato ad effectum conditionatum, ac requiruntur in statu absoluto ad absolutum effectum. His positis sic argumentor.

Ut videatur consensus sub conditione futurus, debet videri sub conditione dependens à decreto Dei, à quo in statu absoluto necessariam habet connexionem: ergo non potest videri liberè, sed necessariò futurus in illo statu conditionato. Probo consequentiam: in illo statu videtur dependens, à conditione quæ necessariam connexionem habet cum illo: ergo sub illa conditione non potest videri contingenter, sed necessariò futurus. Probo antecedens: in illo statu videtur dependens à decreto efficaci: sed decretum efficax Dei habet necessariam connexionem cum effectu: ergo videtur dependens à conditione habente cum illo necessariam connexionem. Ultima consequentia est legitima, quia quod dependet à principio ad vnum determinatum, necessariò procedit ab illo; & non liberè, neque contingenter. Neque potest dicere, decretum non habere necessariam connexionem in statu conditionato cum causa: quia P. Vasquez fatetur decretum in statu absoluto habere connexionem cum effectu, quem vult supponi conditionatè, ne connexio decreti cum effectu inducat necessitatem antecedentem cum voluntate: ergo eandem connexionem habet in statu conditionato, eodem enim modo, quo effectus dependet in statu absoluto à causa absolute existente, eodem dependet in statu conditionato à causa conditionatè existente: & idem est necessaria hæc conditionalis: si ignis est applicatus, calefacit: quia hæc absoluta est necessaria: ignis est applicatus: ergo calefacit. Demum

Demum, si dicas decretum concurrenti non habere in statu absoluto necessariam connexionem cum effectu, ad quid recurrit Vasquez ad statum conditionatum, & cognitionem illius? hanc enim erit impertinens, ut voluntas posita hoc decreto maneat libera, cum ex positione illius nihil ponatur inducens necessitatem effectus, ex principio enim indifferenti nunquam potest oriri effectus antecedenter necessarius.

10 Vltimus virgo: Videatur consensus sub conditione liberè futurus, quin decretum videatur ex parte conditionis adhuc ita præsumitur decretum in statu absoluto in illum influens, necessitatem inducere quia ex eo, quod consensus præsumitur liber in statu conditionato sub his conditionibus, non inferitur liberè futurum in statu absoluto, variatis in hoc statu ex parte actus primi illis, quæ supponebantur in statu conditionato ex parte actus primi, seu ex parte conditionis: ergo si consensus in statu conditionato non fuit dependens à decreto liberè præsumitur, postea cum in statu absoluto ab hoc dependeat, poterit necessariò dependere. Rem explico: nōcitur Deus, me liberè consensurum, si tali cognitione præueniatur, & omnipotentia sit parata ad concurrentem mecum: supposita hac cognitione postea producit physicam prædeterminationem, vniōnem hypostaticam, vel visionem beatificam compellentem ad actum, & impossibilem cum negatione illius, idē ergo his positis liberè consentiam, quod præsumitur fui illis deficientibus liberè consensurus? Minime: quia non tenet consequentia ab statu conditionato ad absolutum rebus diuerso modo se habentibus, & positis diuersis principiis in utroque statu.

11 Clarius patet eadem ratio in negatione concursus: scit Deus me liberè non consensurum, si habeam omnia requisita ab consensum. Si posita hac scientia in statu absoluto, Deus non purificat conditionem, & mihi non tribuit omnia necessaria ad consensum, non dicar ego liberè non consentire; aliā possem dicere liberè non amare Deum, quando nullam habeo cogitationem inclinantem ad amorem, quia præuidet Deus, quod si illam haberem, liberè non consentirem: ergo si in statu absoluto Deus non habet decretum sufficiens ad consensum mihi præstandum, quidquid viderit in statu conditionato, non liberè omittam consensum, æquē enim necessarium est ad meum consensum decretum Dei, quo velit mihi concurrere, ac cogitatio, qua obiectum cognoscam: ergo si Deus non habet decretum, sine quo meus actus esse non potest, illius omissiono non est libera; sed in opinione Vasquez ex prævisione illius conditionati Deus non habet decretum necessarium ad meum consensum, quando de facto non concuro; ergo non liberè, sed necessariò omitto.

12 Nonnulli Vasquium intendunt defendere, afferentes Deum cognoscere intendenter à suo decreto hoc obiectum: si hanc voluntatem haberet hanc vocationem, & non dependet à me in operando de facto operaretur: quia posita scientia, & purificata conditione, Deus absolute decerneret concurrere: quia iam vidit consensum, quatenus est ex parte voluntatis præcedentem decretum absolutum concurrenti. Dissipletur hac doctrina: quia consensus per eandemmet indiuisibilem entitatem dependet à voluntate, & à Deo: ergo non potest videri futurus in aliquo statu quatenus dependet à voluntate, quin videatur in eodem quatenus dependet à Deo. Deinde: quia data illa conditionali, quod voluntas cum hac cognitione liberè operaretur, si non dependeret à Deo, non sequitur modò cum dependet, liberè operari: non enim valet consequentia: voluntas independens à Deo liberè operaretur cum hac vocatione, sine decreto Dei concurrente: ergo voluntas dependens à Deo, cum eadem vocatione liberè operabitur cum decreto Dei concurrente. Quia rebus diuerso modo se habentibus diuersum modum operandi habebit voluntas.

13 Vltimò: non acquiesco doctrinæ Vasquez afferentis, decretum hoc absolutum circa opera nostra, illa non præcedere supposita scientia conditionata, quæ hac ablata necessariò præcederet. Quod sic impugno: decretum nostra opera præcedere, nihil aliud est, quam esse natura prius illis, & veram causam illorum; sed hoc decretum supposita scientia, est causa, & prius natura consensui absoluto: ergo illum præcedit omni præcedentiā, quam haberet ablata scientia, quia hæc nulla alia esset, quam præcedentia causæ ad effectum. Ex hoc aliud desumo argumentum. Posita scientia, & ablata scientia eodem modo præcedit de-

cretum consensum absolutum, & eandem connexionem habet cum illo: ergo posita scientia, & ablata scientia eandem connexionem inferit in voluntate, vel illam cum eadem indifferentia relinquit. Eandem rationem expendo: cognitio Dei per se formaliter loquendo tantum potest inducere necessitatem voluntati, vel illius libertatem arguere, quatenus ex illa sequitur, vel non sequitur tale auxilium, vel tale decretum, vel tale comprincipium, seu talis influxus respectu effectus; ipsa enim per se formaliter, neque potest necessitatem inducere, neque liberam voluntatem constituere: ergo si poneretur idem decretum cum eisdem principiis respectu effectus, eadem esset necessitas, seu libertas respectu illius, posita in Deo scientia conditionata, vel negata: ergo decretum illud ablata scientia necessitatem non induceret, si illam non inferret scientia posita.

14 Dices decretum illud semper præcedere actum voluntatis; posita tamen scientia non præcedere voluntatem, sed ipsam ad actum comitari; ac proinde dici comitans respectu voluntatis. Hic modus loquendi, licet non terminis adeo expressis, multis est familiaris, & paucis vtilis; quia id quod destruit libertatem, non est quod antecedit voluntatem determinatè; sed quod antecedit determinationem illius: ergo si hoc decretum est antecedens respectu actus, & necessariam connexionem habet cum illo, antecedit determinationem voluntatis; cum qua habet connexionem: & ita determinatio est necessaria in causa, quæ necessitas opponitur cum libertate. Neque potest dari aliud quod principium respectu actus, quantumvis prædefinitum, quod non sit comitans respectu voluntatis: quodcumque enim sit, voluntatem comitabitur ad producendum illius actum qui à nullo principio, voluntate non concurrente, produci potest.

15 Vltimò: si propter aliquam rationem decretum illud induceret necessitatem consequentem, & non antecedentem, esset, quia ante illud supponebatur consensus sub conditione futurus; sed eodem modo supponeretur, etiam si Deus illud non cognosceret in omnibus casibus in quibus illum cognoscit: ergo si modò non tollit libertatem, neque tunc illam auferret. Maiorem admittunt aduersarij: minor probatur, quia ablata scientia Dei, illius obiectiua veritas permaneret: ergo permaneret consensus sub conditione futurus: ergo supponeretur ad decretum eodem modo, ac si à Deo cognosceretur.

16 Respondebis, consensum sub conditione futurum supponendum esse in omnibus casibus, in quibus posita scientia supponitur: fore tamen illa ablata plures casus, qui positi non sunt in quibus ille consensus supponeretur; quia sæpe haberet decretum concurrenti, quando voluntas ex se non esset consensura. Contrā: ex hoc sequitur decretum notitium libertati in casibus, in quibus consensus non supponitur; non verò in illis in quibus supponitur, & in quibus esset scientia.

17 Alio modo posset responderi, ablata scientia, nunquam supponi consensum sub conditione ad decretum absolutum; quia supponi ad hoc dicit esse aliquo modo causam illius; quod habet media scientia, ad quam consensum supponitur tanquam obiectum; & quæ supponitur ad decretum tanquam proponens obiectum, ex cuius prævisione mouetur Deus ad tale decretum ponendum quod ablata tali scientia ex vi præsentis motui non poneretur. Casu autem, quo Deus poneret decretum concurrenti sine hac scientia; etiam si tunc esset consensus sub conditione futurus, tantum esset concomitanter respectu decreti, & nullo modo supponeretur ad illud neque aliqua prioritas intercederet inter consensum conditionatum, & absolutum decretum.

18 Fateor, in hoc sensu scientiam conducere, ut consensus conditionatus præcedat decretum absolutum concurrenti; sed nihil longius à mente Vasquez, quam hic philosophandi modus; neque sufficiens est, ut dicamus decretum voluntatem liberam relinquare, si independenter ab hac præcedentia illi violentiam inferret; quia hæc causalitas, quam haberet consensus conditionatus, neque hæc præcedentia naturæ, non tolleretur præcedentia & prioritas, quam habet decretum absolutum respectu consensus conditionati, neque connexionem inter decretum & consensum, ex quibus necessitas consensus necessariò oritur.

Sententiam P. Didaci de Alarcon expono, & explodo.

- 19 **P**ater Alarcon tract. 2. de scientia Dei, disp. 5. cap. 8. refert sententiam Suar. Molin. Less. & Her. qui componunt concursum generalem Dei cum causa prima, per decretum quoddam antecedens, quo efficaciter decernit Deus concurrere cum causis secundis, iuxta uniuscuiusque naturam: cum Sole ad illuminandum: cum libero arbitrio ad amandum, vel odio habendum. Afferitque Suarium explicare hanc sententiam, per decretum quoddam conditionatum, quo Deus non absolute decernit amorem, vel odium; sed amorem, & odium conditionatè, & dependentè à voluntate. Hanc sententiam sic explicatam impugnatur, quia decreta conditionata in Deo reperiri nequeunt. Deinde, quia nullum potest reperiri connotatum externum talis decreti constitutum; neque decretum aliquod potest esse sine constitutiuo speciali.
- 20 Non leue fundamentum dedit Suarius, ut Alarcon putaret ipsum constituit decretum hoc conditionatum, & non absolutum, quia in opusculis lib. 1. de concursu Dei cum voluntate, cap. 15. num. 3. dixit Deum decernere concurrere cum voluntate, non absolute, sed dependentè ab illa includendo in decreto implicitam conditionem, si ipsa consentire voluerit. Et in Met. disp. 22. sect. 4. n. 14. dixit, per illud decretum Deum non absolute velle, ut causa libera actum eliciat; sed quasi subintellecta conditione velle illum actum, quatenus est ex se. Si tamen attentè Suar. legatur numquam docuit tale decretum esse conditionatum; sed illud per modum decreti conditionati explicuit. Quod denotant illa verba: *quasi subintellecta conditione*. Et Herice tom. de scientia, disp. 6. c. 4. n. 49. docuit, decretum hoc conditionatum falsò aduersarios impegisse nostris auctoribus; qui bene norunt non posse conditionatum constitui. Impugnationem aliam, quam adducit Alarcon contra hoc decretum ex defectu connotati, quod non potest esse respectu decreti indifferentis ad amorem, vel ad odium, non opponere, sed soluere debebat, ipse enim in sua sententia explicanda incidit in decretum, quod impugnauerat; neque Suarium posset hoc telo imperere, negantem nouum decretum Dei nouo indigere extrinseco connotato.
- 21 Venio iam ad explicandam Alarconij sententiam. Docet, causam creatam indigere extrinseca assistentia omnipotentis, quā constituatur potens completè elicere suos actus; & hanc assistentiam non esse entitatem intrinsecam Dei. Quas conclusiones efficaciter probat §. 2. Addit §. 3. num. 32. hanc assistentiam non esse decretum conditionatum, neque decretum aliquod efficax cōcurrendi cum causis secundis, si non addit impedimentum. Rursus non esse decretum aliquod efficax absolute prædefiniens actus liberos, vel necessarios; neque decretum aliquod, quo indifferenter velit concurrere ad vtrūque extremum; neque decretum, quo prius natura velit concurrere cum causa secunda ad effectum ab vtraque indiuisibiliter producendum. Tandem docet n. 33. hanc assistentiam esse obligationem quamdam morale ortam ex aliquo decreto, quo Deus se voluit obligare ad concurrendum cum causis secundis, iuxta illarū propensionem, inclinationem, vel libertatem. Quod decretum nobis constat ex reuelatione Dei; & efficax dici potest respectu effectus, quatenus ex illo oritur aliud decretum, quo Deus hic, & nunc concurrat cum qualibet causa ad suos effectus, iuxta illius inclinationem, vel libertatem.
- 22 Decretum secundum ortum ex primo explicat n. 40. vbi asserit inclusum esse in promissione, qua Deus se obligauit concurrere, & esse quasi indifferentem, quo (illius sunt verba) *in actu primo applicatur, & assistit proximè virtuti diuina indifferenter ad amorem, & odium, cum subordinatione ad voluntatem creatam, in cuius potestate, & non iam in Dei, est amor, vel odium, & propterea ipsi, & non Deo tribuitur negatio amoris, vel odij*. Hoc explicat exemplo habitus mulicæ concurrentis ad illos actus, ad quos voluntas illius determinat.
- 23 Nonnihil in hac sententia reperio, nescio an satis consequenter dictum. Negauerat enim §. 3. n. 32. assistentiam consistere in decreto indifferenti concurrendi ad amorem, vel ad odium, & postea docet hoc decreto ortum ex illo priori immediate applicari omnipotentiam causæ secundæ. Insuper §. 1. n. 9. dixerat nullum esse connotatum extrinsecum respectu decreti indifferentis ad amorem, vel

ad odium, quia omne connotatum vel est amor; & tunc erit connotatum decreti amoris: vel odium, & connotabit decretum odij: Odium autem, vel amor vagè non dantur in rerum natura; ac proinde non posse dari connotatum talis decreti: sed sic est, quod modò assignat ipse decretum aliquod, per quod omnipotentia immediate assistit voluntati indifferens ad amorem, vel odium: ergo debet ipse assignare connotatum, quod dixerat inueniri non posse.

Deinde asserit, posito hoc secundo decreto, iam non esse in voluntate Dei, ut sit amor, vel odium; sed totum hoc à voluntate dependere: ergo docet ex eodem decreto Dei posse oriri amorem, vel odium, & antecedenter esse indifferens ad vtrūque effectum: quod ipse eodem capite n. 12. contra Herice impugnauerat. Alarconis accipe verba: *Hec tamen sententia supra impugnata est. Quia alius amoris non elicitur determinatè per decretum illud indifferens ad amorem, & odium; sed per decretum aliud ad amorem determinatum, & non ad odium: quis enim dicit actum, quo B. Petrus dilexit Deum supra omnia, processisse à Deo per decretum, quo decreuit non magis amorem suum, quam adium fieri à B. Petro?*

Redeo ad primum illud decretum, quo Deus ex promissione se obligauit ad habendum aliud, quo immediate assistit causis secundis. Refert pro conclusione, qua tale decretum statuit, Suar. disp. 22. Metaph. sect. 4. n. 3. & Herice disp. 6. citata, n. 49. & 50. & Ruffum de scientia Dei, disp. 25. sect. 10. immeritè tamen: Quia Suarez nullum decretum assignauit, ex quo aliud oriatur; sed expressè docuit, per decretum illud indifferens immediate applicari omnipotentiam, & nulla alia motione indigere ad effectum producendum: neque dari decretum aliud, quod sit causa effectus producti: ita n. 14. & 30. quod fatetur ipse Alarcon §. 1. n. 5. vbi refert Suarez, asserentem ad concursum determinatum amoris non requiri aliud decretum, præter illud indifferens, ex vi cuius ponitur amor dependentè à voluntate. Eandem conclusionem refert ex Herice, quem impugnatur, ergo non consequenter, neque ad mentem illorum refert hos auctores pro illo decreto, quo Deus se obligat ad aliud postea habendum, quo immediate applicet suam omnipotentiam. Neque apud Ruicium verbum inuenies de decreto, quo Deus ad aliud habendum se obligat; sed tantum asserit Deum parare suam omnipotentiam, per decretum indifferens, ad amandum, vel non amandum, & odio habendum.

Tandem decretum hoc, quo Deus se obligat ad concurrendum cum causis secundis, tanquam superfluum ad concursum causæ primæ, & ad libertatem causæ secundæ relegandum est. Quod sic probat: Decretum, quo immediate omnipotentia applicatur, non est decretum hoc, quo Deus se obligauit ad concursum præbendum; sed aliud ortum ex isto, immediate produciens effectum dependentè à voluntate: ergo hoc decretum tantum conducit ad assistentiam omnipotentiam, quatenus obligat Deum, ut illi immediate assistat per secundum decretum, quod infert, & quod est formalis, & immediata applicatio. Sed potest Deus habere decretum liberè se ad illud determinans, sine vlla obligatione præcedenti: ergo necessaria non est præcedens obligatio, & superfluit decretum illam inducens, ut Deus immediate assistat causæ secundæ. Posse Deum habere secundum hoc decretum independentè à priori, existimo à nullo posse negari, quia quidquid Deus liberè promittit, potest liberè sine promissione præstare. Neque potest assignari ratio, propter quam decretum Dei circa effectum producendum, connexionem habeat necessariam cum promissione illud præcedente.

Respondet Alarcon num. 42. casu, quo Deus haberet secundum decretum sine primo, ita cum voluntate tali casu concursurum, ut posset non concurrere, quia nullo decreto antecedenti suam fidem obstrinxerat, ne à concursu abstinere. Fator ego, tunc Deum posse concursum suspendere, & creaturis non assistere, quod nequit supposita promissione infallibili. Verumtamen hoc nihil refert, dum de facto concurrat: si enim Deus habet decretum concurrendi mecum dependentè à mea libertate, dum illud habeat, quid mea, si hoc decretum immediate in se formaliter sit liberum, vel tantum in promissione: vel quid refert antecedenter potuisse non esse, quando est de facto ad effectum, quem præstat per suammet entitatem, quæ eadem est promissione illud præcedente, vel non præcedente? Ex quo, argumentum desumo contra priorem partem solutionis, videlicet illo decreto non fore omnipotentiam applicatam: quod sic efformo. In sententia Alarconis applicatio

applicatio immediata omnipotentia consistit in hoc secundo decreto concurrenti dependente à voluntate, & non in illo primo ad hoc determinatè: ergo permanente hoc secundo decreto, permanet eademmet immediata, & formalis applicatio, etiam si deficiat primum illud, obligationem ad applicationem inducens.

28 Vergeat applicatio in actu secundo omnipotentia ad voluntatem, est Deum mecum concurrere ad amorem dependenter à mea voluntate, & applicatio in actu primo est decretum, quo Deus ita mecum concurrat, vel non concurrat, ut pro me stet concursus, & negatio illius; ita ut ego possim concurrere, vel non concurrere: sed posito hoc secundo decreto, & me consentiente erit actus amoris, ita ut potuerit non esse: & non consentiente, ita erit negatio consensus, ut ego potuerim consensus elicere: ergo posito hoc decreto erit applicatio causa prima in actu primo: & addito meo consensu, erit applicatio causa prima in actu secundo, quocumque alio secluso. Sola minor indiget probatione, quam exhibeo: decretum est de concursu dependenter à mea voluntate: ergo illo posito, concursus dependet à mea voluntate: ergo me volente, erit concursus, & causa prima erit applicata in actu secundo, & renuente non erit, & potui facere, ut esset, & erit applicata omnipotentia in actu primo.

§. I V.

Explicatur propria sententia.

29 Dicendum est primò, voluntatem indigere extrinseca applicatione omnipotentia, promptè ad concurrendum cum illa. Hanc conclusionem docent omnes Theologi: & ratio illius facilis est, omnibusque communis. Voluntas non potest operari independentem à causa prima & necessario indiget concursu Dei simul cum illa concurrentis ad effectum, quem concursus potest Deus denegare, sicut illum denegavit igni Babylonico: ergo, ut voluntas possit operari, necessum est omnipotentiam applicari ad concursum præstandum.

30 Dicendum est secundò, hanc applicationem non consistere in infinitate, neque in immanitate, neque intima præsentia Dei cum creaturis. Probo clarè: Hæc omnia sunt in Deo summè necessaria, & deficere nequeunt: sed applicatio omnipotentia ad operandum cum causa secunda est libera, & potest deficere: ergo applicatio omnipotentia distinguitur ab his omnibus.

31 Dicendum est tertio, hanc applicationem non consistere in eo præcisè, quod Deus nullum habeat decretum prædefinitum concurrenti, vel non concurrenti independentem à voluntate: sed necessario importare actum positivum voluntatis Dei. Moueor ad hoc: quia licet sufficienter consultum esset voluntati, si Deus ex natura sua eo ipso, quod sit auctor naturæ, consideretur determinatus ad concurrendum cum voluntate dependenter ab illa, quotiescumque oppositum non decreverit, & concursus hoc modo edictus esset, libertati humanæ attemperatus, & liber respectu Dei potentis actu positivo voluntatis illum impedire: nihilominus talis modus concurrendi in Deo ponendus non est, quia ad Dei providentiam spectat, ut omnis effectus productus fiat, non tantum non repugnante voluntate divina sed illa positivo determinante, & volente productionem effectus. Ratio est: quia omnis effectus debet esse positivè dependens à voluntate divina, & non tantum negativè, tanquam à non impediante. Quia hæc dependentia non est propria, & per se; sed per accidens; neque effectus ita dependens est voluntarius respectu Dei neque in se, neque in causa; spectat autem ad divinam, & perfectissimam providentiam, ut nihil producat in rerum natura, quod non dependeat ab actu voluntario Dei, volentis ita fieri.

32 Dicendum est quartò: assistentiam omnipotentia divina, qua voluntas constituitur potens liberè amare libertate contradictionis, vel contrarietatis, nullo modo dicere decretum aliquod conditionatum ex parte obiecti, quo Deus dicat, *volo concurrere cum voluntate, si ipsa voluerit*. Probo hanc conclusionem: Deum cum voluntate concurrere, & voluntatem velle elicere actum, sunt eademmet indivisibilis entitas; quia concursus Dei, & voluntatis non distinguuntur: ergo idem erit dicere: *volo concurrere meum, si voluntas voluerit concurrere*, ac dicere: *volo concurrere voluntatis, si fuerit concursus voluntatis*: seu: *volo*

meum concurrere, si fuerit meus concursus: & idemmet indivisibilis concursus poneretur ex parte conditionis antecedentis, & ex parte consequentis: ergo tale decretum erit nugatorium, & ineptum, & à quocumque cordato relegandum.

33 Dicendum est quintò, assistentiam omnipotentia qua voluntas constituitur potens liberè elicere actum amoris libertate contradictionis, non importare decretum aliquod indifferens ad amorem, & odium; sed decretum quoddam terminatum ad amorem producendum dependenter à voluntate, indifferens ad amorem, & negationem illius; Quo decreto Deus dicat, *volo quatenus est ex me, ut sit actus amoris*: ita tamen illum decerno, ut voluntas possit ab illo cessare. Quia licet ex me vellem esse talem actum; non illum efficaciter decerno, independentem à voluntate, ne illius eadem libertatem. Priorem partem huius conclusionis admittent omnes quia ad hoc, ut voluntas possit liberè amare libertate contradictionis, necessum non est, imò omnino impertinens assistentia omnipotentia ad actum odij; quia libertas contradictionis ad amandum, solum dicit posse amare, & non amare, non verò posse odio habere.

34 Secundam partem conclusionis probabo: quia ad hoc, ut voluntas sit potens amare, requiritur applicatio omnipotentia per actum positivum voluntatis Dei; sed nullus potest excogitari sufficiens ad constituendam voluntatem completè potentem, ita attemperatus illius libertati, & conformis divina providentia: ergo in hoc, & non in illo constituenda est extrinseca assistentia omnipotentia ad voluntatem. Minorem probabo per singulas illius partes: tale decretum constituit omnipotentiam ita addictam, & determinatam ad concurrendum cum voluntate, ut illo posito non potuerit non concurrere: ergo constituit voluntatem completè potentem actum producere. Secundò: decretum nullo modo nocet libertati; quia per illud non Deus decernit actum voluntatis independentem à voluntate, neque ex vi illius necessario ponetur actus voluntate absolute non determinante; sed talis est naturæ, ut adhuc in sensu composito componi possit cum negatione actus: neque enim ex se est determinatus ad efficiendum actum, sed indifferens, ut illum eliciat, vel non eliciat, licet determinatè actum respiciat, sicut cogitatio determinatè respicit obiectum amandum, & inclinat ad amorem, & componi potest ex natura sua cum negatione talis amoris. Idem postea dandus explicuit Lessius ab omnibus laudatus exemplo habitus charitatis concurrentis ad actum secundum determinationemque voluntatis, illam semper indifferenter relinquentis ad actum, & negationem illius: ita omnipotentia per hoc decretum, quo dicimus applicari voluntati, illi subditur instar habitus cum indifferentia ad actum, & negationem eiusdem.

35 Tertio: decretum hoc esse consonum summæ Dei optimi maximi providentia; sic ostendo. Hoc decreto ita fertur Deus in actum bonum, ut quatenus est ex se, vellet illum absolute futurum, & non illum vult ita absolute independentem à voluntate, ne illi necessitatem inferat: ergo ex una parte Deus suam libertatem illam voluntati relinquit; & ex alia salva libertate, quasi bonum actum procurat, & ponit id, quod necessum est, ut talis eliciatur actus, & ostendit suam infinitam bonitatem, qua in hominibus quidquid honestum, & sanctum est, intendit, atque procurat.

36 Dicendum est sexto, decretum hoc, quo Deus assistit creature, ad actum amoris (idem intellige de quocumque actu bono) habere in se imbibitum affectum quemdam, per modum desiderij illius actus; qui rectè explicatur per hæc verba: *utinam sit talis actus*, quod sic probabo. Deus per hoc decretum fertur in bonitatem actus, quam ipse ex intentione nostræ salutis ardentissimè desiderat, iuxta illud: *Deus vult omnes homines salvos fieri*; in qua voluntate virtualiter includitur voluntas bonorum operum, quibus salus est acquirenda, & quam Deus non absolute prædefinit, ut integrum sit voluntati posse liberè consentire; quod necessarium requiritur ad meritum: ergo fertur in bonitatem illius actus quatenus sibi placentem, quem ipse à voluntate elici desiderat: ergo ex vi talis actus habet Deus prædictum affectum bonitatis, in quam fertur decretum, quo voluntati ad illam eliciendam assistit.

37 Dicendum est septimò, assistentiam, qua omnipotentia assistit voluntati, ut possit odio habere Deum libertate contradictionis (idem dico de assistentia ad quocumque actum

actum malum) est decretum quoddam, quo Deus dicit, *volo ut quatenus est ex me non deficiat actus odij, ut iura voluntatis non infringam: quem actum vellem ego non produci à voluntate, quia malus est, & inhonestus*. Et hac de causa Trid. sess. 6. cap. 6. definit circa actus malos Deum tantum se habere permissivè. Per hoc decretum voluntatem constitui potentem liberè actum elicere, probatur eodem modo, ac probatum fuit in decreto antecedenti. Deinde, hoc decretum congruum esse diuinæ providentiæ, patet, quia per illud fertur Deus in actum malum, non propter ipsam malitiam sed propter adimplendum munus causæ primæ, cui incumbit cum omnibus causis secundis præsto adesse, ut ipsæ iuxta suam propensionem naturæ effectus producere valeant, & propter libertatem voluntatis conservandam: quod motum est iustum, & honestum Deo: ergo valde conforme diuinæ providentiæ.

38 Dicendum est octavo, decretum, quo omnipotentia constituitur assilens ad actum malum, habere in se imbitam, vel cōcomitantem displicentiam circa talem actum, propter malitiam, quæ est in ipso, & inhonestatem, quam habet respectu voluntatis, quæ displicentia rectè explicatur per hanc particulam: *utram non sit talis actus, cui faciendum liberum concursum paro voluntati*. Ratio huius displicentiæ assignanda est eadem, ac complacentiæ, constitutæ respectu actus boni. Quia Deus ex se odit peccatum, & ardentissime desiderat ne committatur à voluntate, & quasi coactus ad materiale illius concurrat, ut libertatem voluntatis obseruet indemnem: Ergo talis actus ex tali motivo factus, virtualiter includit displicentiam obiecti, sicut actus, quo mercator merces in mare proicit necessitate coactus, ut saltem propriæ vitæ sit superstes, annexam habet displicentiam projectionis mercium in mare.

39 Probatur hæc conclusio simul cum præcedenti: quia ad diuinam providentiam spectat, ut adhuc, ut causa prima diverso modo, & ex diverso affectu concurrat ad actum virtutis, verbi gratia ad actum amoris, quo Beatissima Virgo ardentissime Deum diligebat, quam ad actum peccaminosum scilicet, quo Iudas vendidit Salvatorem. Hoc enim modo magis elucet amor Dei erga creaturas, & actui, quo cum illis concurret, tribuitur specialis honestas, quam non haberet, si non respiceret obiecta prædicto modo, sed tantum bonum actum, & malum ex intentione faciendi id, quod tenetur ex vi auctoris naturæ. Hac ratione impugno Soar, & Herice, & Doctores communiter asserentes, per eundem actum parare Deum concursum voluntati ad actum amoris, vel odij, decreto amorem, vel odium indivisibiliter respiciente, & eodem modo concurrere Deum, ut causam primam ad actum virtutis, & vitij.

40 Dicendum est nono, nullum dari decretum indifferens ad amorè, vel odium elicendum seu ad voluntatem liberè constituendam libertate contrarietatis. Probo hanc conclusionem: libertas contrarietatis nihil aliud dicit, quam libertatem ad duos actus contrarios: ergo eo ipso, quod voluntas sit libera ad duos actus contrarios, ad quemlibet libertate contradictionis, est libera libertate contrarietatis: sed per duo decreta à me assignata constituitur voluntas libera libertate contradictionis, ad duos actus contrarios: ergo constituitur libera libertate contrarietatis: ergo non est necessarium decretum aliud indifferens, idem indivisibiliter terminatum ad utrumque actum.

41 Dices necessarium non esse aliud decretum indifferens, suppositis his duobus à me assignatis: posse tamen unum indifferens poni his duobus ablatis. Contrà: amor, & odium sunt duo obiecta, quodlibet ex se sufficiens terminare actum diuinæ voluntatis, & Deus diverso modo, saltem inadæquato, fertur in illa: ergo non eodemmet actu formaliter, sed diverso. Probatur antecedens: actus amoris habet ex se sufficientem bonitatem, ut independentem ab actu odij terminet voluntatem diuinam, etiamsi simul cum illa respiciat ad impletionem muneris auctoris naturæ: & in illum fertur Deus, quatenus est ex se, ut illum efficaciter decerneret, ni libertas esset voluntati servanda. In actum odij fertur Deus, non propter bonitatem aliquam, quam in illo inueniat, sed propter munus causæ primæ ad complendum tali modo, ut si tale munus Deo non incumberet, concursus ad odium detestaretur: ergo diverso modo fertur in actibus amoris, & odij: ergo diversis formaliter actibus.

42 Dicendum est decimo, quodlibet ex decretis à me assignatis per se formaliter constituere potentiam completè

potentem suum effectum produceres, quod ab illis separari non potest. Quia illis positus, iam est ex parte Dei quid requiritur, ut voluntas operetur, & hæc constitutio potentie adæquatè potentis, est quasi primarius effectus talium decretorum necessariò illis competens: effectus vero productus ab illis simul cum voluntate liberè cooperante, est secundarius, qui pro libertate voluntatis desicere, vel subsistere potest. Docet hanc conclusionem Herice disp. 6. de scient. c. 3. iam cit. & ex dictis evidenter inferitur.

43 Dicendum est undecimo, ad hoc, ut hæc decreta, quibus omnipotentia assilens causis creatis, libertatem illarum relinquant, impertinenter se habere scientiam conditionatam: plurimum tamen hanc conducere, ut Deus excellentiori providentiæ hæc habeat decreta, & voluntatem liberè potentem operari constituat. Priorem partem huius conclusionis probavi contra Vasquez s. 2. secundum modò probò: quia ad perfectam providentiam spectat cognoscere, quid euenturum sit ex mediis, quæ applicantur ad aliquem finem, ut prævideatur quid mali, bonive ex applicatione talium mediorum sequatur, ne postea præter intentionem aliquid inopinatè contingat. Et ideo prudens quisque, antequam ad aliquid faciendum determinetur, attentè meditat, quid postea posita sua determinatione sit euenturum: ergo ad perfectam providentiam Dei spectat cognoscere, antequam suam applicet omnipotentiam, quid ex illa applicatione postea sit futurum: ut possit prævisio damno, vel commodo inferendo illam ponere, vel non ponere.

44 Contra hunc modum arguendi assilentiam omnipotentie causis liberis, vix potest aliquid obici, quod difficultatem contineat, quæ ex dictis facile non possit solui. Ex illo enim non sequitur, Deum confusè ferri in omnem effectum: sed distinctè in singulos; dependenter tamen à voluntate liberè operatura. Neque potest dici, Deum voluntati violentiam inferre: cum decretum determinationem voluntatis antecedens, indifferens sit, ut coniungatur cum actu, vel cum negatione illius. Neque est inconueniens asserere, decretum Dei hoc modo assignatum non habere effectum, quia Deus non absolute, & efficaciter decernit effectum producendum: sed dependenter à voluntate. Neque potest obici, Deum adhuc ut causam primam, eodem modo concurrere ad actum virtutis, & vitij. Quia iam assignavi diversum modum, quo decreta causæ primæ tendant in hæc obiecta actu essentialiter ad illa requisito, per modum causæ antecedentis: & postea de illis ex vi horum decretorum productis diversam providentiam habet Deus, quia virtutis actum respicit tanquam obiectum complacentiæ, & in ordine ad præmium: actum verò vitij tanquam obiectum displicentiæ, in ordine ad supplicium inferendum.

45 Vna tantum in hac resupersit difficultas. Quomodo possit Deus determinare indiuiduationem actus voluntatis determinantis se quoad specificationem, quam s. seq. explicabo. Circa materiam hoc puncto definitam legendi sunt Soar in Opuscul. 1. de concursu Dei cum voluntate, & in Metaph. disp. 22. sect. 4. ubi eruditè, & doctè hanc rem pertractat, & Ruissius tom. de scientia disp. 25. sect. 10. Mol. in concordia quæst. 14. art. 15. disp. 26. s. vi melius, & s. vi neuter, & disp. 32. s. primum, & secundum 1. part. quæst. 19. art. 3. disp. 3. s. boni consular: Lessius de gratia efficaci, cap. 4. num. 12. & 15. Qui omnes nobiscum sentiunt, decretum præcedens actum non habere necessariam connexionem cum obiecto: sed esse indifferens ad assensum, & negationem illius. Quam doctrinam apud Soar docent quàm plurimi ex antiquis, Greg. Gabr. Marf. Adam. Alm. Alenf. Capr. Contr. & Sotus. Quos omnes apud Soar citatos reperies, supra num. 14. & 16. Differt tamen nostra sententia ab his quas docent doctissimi auctores: quia nos non idem decretum constituimus indifferens ad amorem, & odium: sed duo diversa. Plerique autem ex relatis expressè affirmant, dari unum decretum indifferens ad actus oppositos: & alij id non explicant: Deinde nos diversum modum tendendi damus per decretum causæ primæ in actum virtutis, & vitium, per diversa motiva.

S. V.

Quomodo Deus indiuiduationem actus liberi determinet.

Non leuem difficultatem leuiter ferè omnes attingunt: quomodo scilicet voluntas determinet se quoad speciem

specificationem actuum, & Deus indiuiduationem horum determinet. Communis est dicendi modus, voluntatem determinare se quoad specificationem, hoc est, non quoad rationem aliquam communem; hac enim incomprehensibilis est à singularibus distincta; sed ad hunc vel illum actum amoris, sub horum tantum disfunctione, quatenus distinguuntur ab actibus odij, ad quos non producendos voluntas est iam determinata, & hac determinatione præmissa Deum decernere inter illos actus amoris, ad quos voluntas erat indifferens, hanc præ aliis & in hoc sensu dici, Deum determinare indiuiduationem, & voluntati tribui speciei determinationem.

47 Hic philosophandi modus grauissimus, ac penè insolubilem continet difficultatem; quam expendo. Antequam Deus videat voluntatem determinatam per productionem huius numero actus amoris, nihil potest videre, in quo cognoscatur esse determinatam ad hos actus indiuiduos amoris sub disfunctione, potius quam ad actus odij, sed omnino Deus illam videt indifferenter ad actus amoris, & odij ergo non potest prævideri determinatio voluntatis quoad speciem, & ex hac prævisione determinare Deum indiuiduationem actus. Consequentia est legitima, antecedens probat. Deus non potest videre determinationem quoad specificationem voluntatis in ipsamet voluntate, neque aliquo principio præcedentem ipsam determinationem actuum; neque in ipsis actibus: ergo nullo modo. Probat priorem partem antecedentis; quidquid præcedit actum, est indifferens ad actus amoris & odij, & ad actus omnes amoris; & ad omissionem omnium: ergo in nullo præcedente tales actus, potest determinatio ad illos cognosci. Antecedens latè probatum est, & admittunt omnes non prædeterminantes, & adhuc illud isti negare absolute non audent. Consequentia est legitima; quidquid enim æquè est indifferens ad diuersa extrema, non magis ex se inclinatur ad vnum, quam ad aliud. Secundam partem antecedentis probat: determinatio non potest videri in ipsis actibus amoris, vt iam productis; quia non possunt videri, vt producti, nisi determinati, nihil enim est vagè, neque sub disfunctione productum. Neque omnes vniquam possunt videri producti; quia in illo priori præcedente determinationem indiuidui, nullus est productus, & in signo posteriori vnus tantum est producendus. Non in illis, vt possibilibus, quia æquè sunt possibiles actus amoris, & actus odij; nullus enim illorum ex se repugnat, & voluntas ex se potens est omnes producere: ergo neque in ipsis actibus, neque in principio illorum potest Deus videre determinationem voluntatis, quoad specificationem, quovsq; illam videat quoad indiuiduationem per productionem huius numero actus determinatam.

48 Hæc difficultatis quæcumque supradictam tenentem viam, maxime anget. Quapropter laxiorem aliam, & faciliorem tento, quam apud Soar reperiō sect. 4. citata n. 35. Affero, non prævidere Deum voluntatem determinatam quoad specificationem, antequam illam quoad indiuiduationem determinet; neque illam determinare quoad indiuiduationem hanc huius tantum speciei, exercendam independentem à sua voluntate; sed ante omnem determinationem voluntatis per præparationem concursus ad hunc numero actum amoris, & non alium; & ad hunc numero actum odij, & non alium, illam determinari; vt ex suppositione, quod sit amatura hunc numero actum amoris, quem tantum intra hanc speciem elicere potest, eliciat; & ex suppositione, quod sit odio habitura, hoc tantum eliciat numero odium, quod tantum producere valeat. An verò amorem, vel odium productura sit, penes illius voluntatem remanet, Deus enim per assistentiam suæ omnipotentia reliquit illam indifferenter ad actum amoris A, & actum odij B, producendos vel omittendos, ad alios verò neque potentem completè illam conditum.

49 Hac ratione rectè intelligitur quomodo Deus adhuc non sit causa per se, vt sit potius hoc numero peccatum, quam illud: sed tantum per accidens, quatenus non constituit voluntatem liberam ad producendum aliud ab isto distinctum. Quo modo Deus determinat quoad indiuiduationem, & non quoad specificationem, etiam si, quando Deus determinat quoad indiuiduationem, non supponatur determinatio, quoad specificationem, quia non determinat quoad vnā indiuiduationem; sed ad duas diuersarum specierum; inter quas voluntas per productionem

Franc. de Guiedo, Philosoph. Tom. 1.

actus secundi, se determinat ad hanc huius speciei: & dicimus, se quoad speciem determinare.

Ex hac doctrina inferitur iuxta dicta, non prius se determinare voluntatem quoad speciem, & postea illam Deum determinare quoad indiuiduationem; sed è contra, prius determinari quoad indiuiduationem non absolute, sed ex suppositione, quod velit actum talis speciei elicere, & ad indiuiduum illius speciei, non absolute, sed ex prædicta suppositione. Inferitur similiter, hanc determinationem quoad indiuiduationem, quam Deus exhibet, esse antecedentem ad omnem determinationem voluntatis. Si quidem nullam supponit, & nullo modo lædere libertatem; quia non est absoluta; sed ex suppositione, quod voluntas velit operari intra hanc speciem, & illam relinquit indifferenter, vt amet, vel non amet, seu odio habeat. Infero vltimò, prædicto modo non per se, sed per accidens Deum posse determinare quoad speciem, & quoad indiuiduum, semper dependenter à voluntate libere volente illud producere, non solum inter species diuersas peccati ad grauiorem speciem peccati, sed etiam inter duplicem speciem alteram peccati, alteram virtutis, ad speciem peccati. Ratio est clara; quia posita cogitatione alliciente ad amorem Dei, & posita alia cogitatione inclinante ad odium Dei, ex vi quarum voluntas potest amare, vel odio habere, seu ab vtroque actu cessare: potest Deus pro sua libertate negare generalem concursum causæ primæ ad amorem, & illum offerre ad odium: quo voluntas erit libera ad odio habendum, vel non habendum; & impotens amorem elicere, & consequenter ex vi concursus causæ primæ, licet sit indifferens inter odium, & non odium, determinata erit inter odium, & amorem. Nam ex suppositione, quod sit elicitura amorem, vel odium, cum non possit amorem producere, necessariò tenetur in odium prorumpere, neque idè Deum illam determinat ad peccandum, cum illi relinquit indifferenter, vt possit elicere, & non elicere actum odij.

CONTROVERSIA XI. De causa finali, & exemplari.

NILVM est agens, quantumvis rationis expers, cuius operationibus non sit à natura finis præfixus, in quem tendunt, & ordinantur; lapis enim semper grauitat, vt destinatum finem, proprium videlicet centrum acquirit: leuia corpora eodem imperu sursum euolant, nulli que patiuntur obstaculis detineri, ne proprio careant centro, in quod suum rapidissimum motum dirigunt. Si in hunc sensum finalis causa vsurpetur, nullos habet suæ latitudinis terminos. Idè non de fine secundum hanc acceptionem nobis est disputatio constituenda; sed de fine, seu causa finali, quæ per sui representationem mouet principium cognoscitivum, & appetitivum, illudque ad sui amorem rapit, & ad sui prosecutionem inclinatur, atque determinatur.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid, & quonplex sit finis?

Definita fuit à Philosopho causa finalis, desumpta in sensu à nobis explicato, in 2. lib. cap. 3. text. 39. his verbis, *id cuius gratia, vt deambulandi sanitas*. Clarius 2. Metaph. text. 8. inquit idem Arist. *Finis est, cuius gratia cetera sunt*. Sibi semper constans, lib. 1. de generat. text. 55. postquam dixerat agens ad causam efficientem spectare, de fine annectit. *Cuius autem gratia cetera sunt, actiua non est*: ac si diceret, finalis causa vtens definitione loco definiti, non est actiua. Eodem modo loquitur text. 80. & lib. 1. & hic cap. 7. quibus locis innuitur finem propter se amari, & omnia propter ipsum. Ex his Philosophi locis desumpta est definitio, quæ vulgo circumfertur: *Finis est, cuius gratia cetera sunt: ipse verò nullius gratia*. Posterior definitionis pars prioris est explicatio: si enim omnia sunt propter finem, certum est ipsum

ipsum non fieri propter aliud, alias finis ipse, & omnia, quæ propter finem fiunt, fierent propter illud aliud, cuius gratia fieret finis. Ad hanc definitionem percipiendam scire debes, dupliciter posse aliquid amari. Primum propter bonitatem, quam in se habet, quia in se est honesta, vel delectabilis amanti, in cuius amorem, seu prosecutionem tendit voluntas; neque hanc bonitatem propter aliam; sed propter se ipsam amatur. Secundò potest aliud amari, non propter bonitatem, quam in se habet. Ibi sistendos; sed propter quam habet ad aliam bonitatem acquirendam: ita ut non quiescat voluntas in prosecutione illius: sed ex illa gradum faciat ad aliam bonitatem obtinendam. Vulgare, aptumque exemplum huius doctrinæ est sanitas, & venæ scissio: sanitas propter se ipsam amatur, quia ipsa propter se grata est, & iucunda illam intendenti: scissio venæ non propter se ipsam amatur, ipsa enim in se plurimum difficultatis, & horrois habet, & in se potius est iniusta voluntati: amatur tamen propter sanitatem acquirendam, ad quam ordinatur, & in qua sistit voluntatis desiderium, & non in venæ scissione. Sanitas ergo, quæ propter se amatur, & in cuius prosecutione quiescit animus, dicitur finis, seu finalis causa: scissio venæ, & reliqua, quæ propter sanitatem acquirendam amantur, non habent rationem finis: sed sunt media ad finem obtinendum. Finis amor intentio dicitur, mediorumque appellatur electio: de quibus actibus, & de eorum obiectis formalibus, de eorundem distinctione, vel identitate latè disputo Cont. 10. de anima, ubi plura de hac re inuenies.

2 Finis diuiditur in finem cuius, & finem cui: Finis cuius est illud bonum, quod amatur: finis cui est suppositum illud, cui bonum, amamus. Amo ego pecunias Petro, pecunias dicuntur finis cuius, & Petrus dicitur finis cui: quia illi ego pecunias amo. Ex his intulit Gabr. in 2. dist. 1. quæst. 5. art. 1. not. 1. Finem cuius propriè non subire rationem finis, quia non amatur propter ipsum: sed propter finem cui: quod autem amatur ut alij conueniens, videtur, non propter se amari, sed propter illud aliud, quod habet rationem finis. Ideò enim media, non habent finis naturam, quia non propter ipsa, sed propter finem amantur. Gabrielem impugnat alter noster Gabr. Vasquez quæst. 12. disp. 2. & P. Soar. tom. 1. Metaph. disp. 23. & ferè omnes, qui de hac re agunt. Quia, licet finis cuius ametur, ut conueniens alij, non amatur propter aliud bonum acquirendum: ille enim est ultimus bonum, quod intendit amans, non enim respicitur, ut conducens ad aliud acquirendum: sed ut id, quod ultimò acquiri intenditur, & illud ut acquirendum fini cui mouet ad sui amorem, & ad electionem mediorum. Media verò non respiciuntur tanquam id, in cuius acquisitione quiescit amans. Postquam enim finis cui media obtinuerit, restat aliud principalius amatum obtinendum, quod propriè est finis, & dicitur finis cuius. Hac ratione doctè asseruit Soar, neque finem cuius, neque finem cui, seorsim sumptum integrum constituere finem: sed hunc constari ex utroque, quod egregiè sanè dictum est: non enim moueor ego ad venæ scissionem, & potionem amaram sumendam propter me tantum, quia si mihi scissionem venæ, & potionem amaram non eligerem, sanitate carenti illam non concupirem ex mei amore, neque moueor tantum sanitate: quorsum enim propter sanitatem præcisè, & non ut mihi formaliter acquirendam, proprium sanguinem effunderem, & pharmaci amore me totum angerem? Moueor ergo propter me, tanquam propter finem cui, & propter sanitatem tanquam propter finem cuius, & propter sanitatem mihi acquirendam (in quo complexo includitur finis cuius, & finis cui) tanquam propter finem adæquatum.

3 Finis cuius, sæpè sæpius est res supposito distincta à fine cui, per aliquam actionem illi coniungendam. Exempli gratia: amo ego pecunias Petro, à quo realiter distinguor, & ad quem nullum ex se ordinem habent: ac proinde aliqua actione ab illo comparande sunt, ut ad ipsum pertineant. Hinc ortum duxit alia distinctio finis cuius in finem qui, & finem quo: finis qui dicitur bonum comparandum, sicuti pecunia: finis quo est actio, qua tale bonum comparatur, sicuti possessio pecuniarum. Volunt nonnulli totam rationem formalem in fine quo constituere, quia id, quod ego intendo est coniunctio boni mecum, verbi gratia, coniungere mihi pecunias, medià possessione, vel coniungere mihi Deum medià visione: non verò pecunias, neque Deum. Quia cum ego Deum, seu pecunias mihi concupi-

sco, non intendo Deum, aut pecunias efficere. Melius tamen communis sententia docet, finem adæquatum includere finem cui, qui, & quo. Non enim id tantum quod efficere intendo finis est: sed id, quod intendo possidere, & cuius bonitate moueor. Cum autem intendo Deum mihi coniungere, moueor non bonitate possessionis præcisè, ut distinctè à bonitate boni possidendi, sed bonitate ipsa formali ex qua refunditur bonitas in ipsam possessionem. Ideo enim possessio Dei bona est, quia Deus bonus est: Moueor ergo bonitate Dei, ad Deum possidendum, & ita bonitas ipsa Dei, quæ est finis qui, propriissimè rationem formalem finis habet, quia id, quod mouet formaliter ad intentionem, formaliter ad finem spectat: sed finis qui mouet formaliter ad intentionem: ergo non solum finis quo, sed etiam finis qui ad rationem cause finalis spectat.

Ultimò solet finis diuidi in finem vltimum, & non vltimum, seu intermedium. Finis vltimus est ille, qui propriè dicitur finis, cuius gratia cetera fiunt, ipse verò nullius gratia. Finis non vltimus, sed intermedius est ille, qui licet fiat gratia alterius, alia tamen fiunt propter ipsum. Exemplum rem explicat: intendo ego alloqui amicum, quia illius alloquutio mihi est grata, & iucunda: ex hoc fine decerno conducere equum; postea ex voluntate conducendi equum pecunias mutuas peto, ut equi domino solvam: alloquutio amici est finis vltimus, quia omnia propter ipsam intenduntur, & ipsa non propter aliud: Conductio equi est finis non vltimus respectu petitionis pecuniarum: finis, quia pecunias petuntur propter conductionem equi, non vltimus, quia conductione amatur propter alloquutionem amici. Hæc finis diuisio vniuoca non est. Finis enim intermedius propriè non est finis, de cuius essentia est non intendi propter aliud, & omnia vltimò amari propter ipsum: Conductio verò equi amatur propter alloquutionem amici: & pecuniarum petitio non vltimò propter conductionem equi, sed propter amici alloquutionem intenditur.

Vltimò nota, eandem entitatem esse posse finem vltimum respectu huius intentionis, & respectu illius rationem mediij habere. Possum enim alloquutionem amici efficaciter amare propter bonitatem ipsius: respectu cuius actus alloquutio amici rationem finis habet. Possum item per alium actum amare alloquutionem amici, ut illius voluntatem alliciam, ad munus aliquod mihi conferendum: respectu cuius alloquutio amici, non rationem finis: sed mediij induent.

PUNCTVM II.

An cognitio finis sit formalis ratio finis, vel tantum conditio?

Vulgare proloquium est inter Philosophos: nihil vultum, quin præcognitum, & voluntatem non ferri in incognitum, quia ex se est potentia circa, indigens illuminatione intellectus, quæ præuiā possit tendere in obiectum, quod ex vi illuminationis representatur. Habemus ergo ex communi sententia, voluntatem non posse naturaliter amare obiectum, quod prius intellectus non cognouit: & cognitionem requiri naturaliter ad amorem: an verò supernaturaliter possit hic exerceri sine illa, disputo Contr. 7. de anima punct. 3. ubi affirmatiue concludo. Hoc posito difficultas est: quomodo voluntas pertineat ad finem: an ut formalis ratio finis, in qua sita sit virtus causatiua finalis: an ut conditio applicans bonitatem finis, illiusque virtutem causatiuam, ut suam exerceat causali-tatem?

Dicendum est, cognitionem non esse rationem formalem cause finalis, sed tantum conditionem, & applicationem virtutis causatiue in genere cause formalis. Ita P. Vasquez 1. 2. cap. 2. P. Soar. in Met. disp. 23. sect. 9. à quibus in hac re nullus non absurdè discedet. Ratio à priori perspicua est. Ratio formalis est, quæ trahit, & mouet voluntatem ad sui amorem, & ad electionem mediorum: sed id, quod trahit ad sui amorem est bonitas, quæ ex vi cognitionis apparet, & non cognitio: ergo ratio formalis finis est bonitas, quæ attingitur per cognitionem, & non cognitio. Confirmatur: id mouet voluntatem ad sui amorem, quod ego intendo acquirere: sed quod intendo acquirere, non est cognitio obiecti, sed ipsum obiectum.

PUNCTUM III.

De causa exemplari.

obiectum: ergo id quod mouet voluntatem, non est cognitio obiecti, sed ipsum obiectum cognitum: ergo id, quod habet virtutem mouendi voluntatem, est bonitas obiecti, & non cognitio: ergo non hæc, sed illa habet virtutem causandi in genere causæ formalis: quæ non distinguitur à virtute mouendi voluntatem ad amorem obiecti, quod intendendo acquirere. Me non intendere cognitionem obiecti cogniti, sed ipsum obiectum cognitum bonum, patet in agro, qui morbo oppressus, nusquam ambit cognitionem sanitatis, quam iam habet, neque ex illius desiderio pharmacum selle plenum exhaustis, sed ex intentione sanitatis, quam audissimè exoptat, illius cognitione contempta.

3 Ceterum, cognitionem ipsam reflexè cognitam per aliam cognitionem posse habere rationem formalem finis intenti, & tanquam finem hanc de facto sæpè obtineri, nemo dubitat. Quia ipsa cognitio in se bonitatem habet, ratione cuius potest intendi à voluntate, si ex vi alius cognitionis representetur. In quo casu cognitio reflexa, quæ est propositio alius directæ cognitionis, se habebit vt conditio, & cognitio directæ erit ratio formaliter amata, quæ virtutem habebit mouendi voluntatem ad sui amorè, & ad executionem mediourum conducentium ad illam cognitionem obtinendam. Exempli gratia: cognosco in via visionem beatam mihi bonam esse, & eam mihi concupisco, & ex illius amore piè religioseque viuo ad illam obtinendam. Visio beata tunc se habet respectu huius intentionis, & amoris illam obtinendi, vt causa finalis, & vt formalis virtus causandi in genere causæ finalis: & cognitio reflexa se habet, vt conditio, respectu huius intentionis, sicuti eadem visio se habet respectu amoris, quo Beatus Deum amat cognitum per ipsam visionem beatificam.

4 Ex hoc infero, propositionem hanc: *obiectum bonum, vt cognitum est causa finalis*, non sine distinctione concedendam esse. Illud enim *vt*, duplicem sensum habet: aliquando reduplicat rationem formalem, & virtutem formaliter causatiuam, vt cum dicimus *homo*, vt intellectus demonstratorem efficit, in quo sensu propositio prædicta falsa est: aliquando eadem particula tantum reduplicat conditionem super virtutem causatiuam, vt cum dicimus *ignis*, vt applicatus calefacit, & in hoc sensu propositio prædicta absque formidine concedenda est. Neque refert, quod dicatur intellectus mouere, aut impellere voluntatem, quia loquutio hæc non significat intellectum propriè causam impellentem, mouentem, aut causantem finaliter actum voluntatis, sed esse causam applicantem virtutem, à qua tanquam à causa finali, procedit amor: sicuti dicitur homo domum comburere ex eo tantum, quod applicet ignem domum comburentem.

5 Obiicit. Cognitionis finis se habet veluti existentia bonitatis finis, seu causæ finalis, sed existentia causæ, & virtutis causatiuæ se tenent ex parte virtutis formalis, & non solum se habet vt conditio, vt patet in existentia ignis, quæ non est conditio, sed virtus formalis, à qua procedit calefactio: ergo cognitio finalis causæ se habet, tanquam virtus formalis respectu causalitatis producentis à fine, & non solum vt conditio. Respondent ferè omnes, cognitionem non esse existentiam virtutis causatiuæ in genere causæ finalis: sed tantum conditionem, quæ solutio non omnino difficultate caret: quia finis, vt causer debet habere existentiam, non physicam, sed obiectiuam. Existentiæ autem obiectiuæ est cognitio, per quam formaliter bonitas est obiectiuè in intellectu. Aliter ego respondeo, admittendo maiorem propositionem, videlicet cognitionem se habere instar existentie respectu causæ finalis: ex vi cuius existentia finis existit eo modo, quo debet existere ad causandum, & hac maiori omiſſa, distinguo minorem: existentia causæ se tenet ex parte virtutis causatiuæ quando existentia identificatur cum virtute, concedo: quando existentia realiter distinguitur ab illa, nego. Ideo enim dico ego existentiam ignis esse rationem formaliter productiuam caloris, quia non distinguo realiter existentiam ignis ab ipso igne, quam si distinguerem, dicerem esse tantum conditionem. Deinde nego consequentiam, quia cognitio bonitatis, seu causæ finalis, etiam si illius existentia intentionalis sit, non identificatur cum ipsa bonitate: cognitio enim, quæ bonitatem finis attingit, non suprà se ipsam reflectit: sed in aliud obiectum à se saltem negatiuè distinctum fertur.

1 Exemplaris causa finali affinis est valdè, vtrique enim intentionaliter, & media sui cognitione insluit in effectum. Disputat de exemplari satis eruditè noster Soar in Metaph. disput. 25. sect. 1. ex illo breuiter selectiora dabo, & omnia, quæ spectant ad huius causæ perfectam notitiam, attingam: quæ non longiorem disputationem exposcunt.

2 Arist. 7. Metaph. cap. 2. text. 32. causam exemplarem his verbis definit, *illud, in quod respiciens agens operatur*. Ex qua definitione constat non posse dari exemplar, nisi respectu effectus prouenientis à cognoscente, quia tantum cognoscentes potest respicere aliud, quod imitetur. Neque huius causæ effectus dicitur illud, quod non prouenit à cognoscente, & intendente tale exemplar imitari, quia si agenti insit exemplaris cognitio, & casu ab illo fiat effectus, quin per cognitionem exemplaris dirigatur actio, causa exemplari carebit: quia cognitio operationem non dirigens, respectu illius se habet, ac si non esset.

3 Duplex exemplar distinguunt Doctores: vnum internum, & externum aliud: externum exemplar vocant quod ante oculos externè sibi proponit artifex, vt instat illius effectum efformet, verbi gratia, pictor imaginem Regis sibi ante oculos statuit, vt ex illius descriptione Regem depingat; & imaginem aliam similem illi, quam sibi coram oculis obiecit, efficiat. Exemplar internum dicunt auctores, esse similitudinem quandam, quam sibi artifex fingit in intellectu postquam imaginem ad extra positam videt, ad cuius imitationem effectus dirigitur, quæ similitudo, seu idolum manet in mente, postquam exemplar externum ablatum est. Diuisionem hanc apud omnes inuenio, in qua ego maiorem explicationem desidero. Quod enim exemplar illud internum, seu idolum, quod artifex intendit imitari: an cognitio? an obiectum? non cognitio tantum, quia omnes exemplar internum diuidunt in obiectiuum, & formale. Si obiectum, hoc videtur esse obiectum externum, dices esse obiectum externum, non vt externè existens: sed vt existens in intellectu, quod constat, ex eo, quod remaneat in intellectu, etiam si externè auferatur, vel corrumpatur. Esto obiectum externum, vt existens in intellectu: si illud *vt* reduplicet existentiam in intellectu, dicitur cognitionem, & conceptum formalem, ex vi cuius existit obiectum in intellectu: si reduplicet rationes formales tenentes se ex parte intellectus, & terminantes cognitionem; hæc sunt ipsissimum obiectum externum, quod per se ipsum formaliter cognitorum terminat. Neque refert manere in cognitione, seu illam terminare, etiam si non existat, quia vt aliquod obiectum externum quodcumque illud sit terminet cognitionem, non requiritur illud physicè existere. Existentia enim, quæ modò non est, modò potest cognitionem terminare, & ita obiectum externum dum non existit, existitio potest terminare cognitionem, & esse exemplar, neque aliud ego cognosco exemplar internum à cognitione distinctum. Quapropter diuisionem illam exemplaris obiectiuum in internum, & externum explicio de eodem exemplari externo non extrinsecè denominato cognitione, sine qua influere nequit, quod externum dicitur eidem obiecto externo cognitione denominato, ratione cuius internum dicitur, non quia secundum se internum sit, sed quia per cognitionem denominatur existens in intellectu, cuius hæc in intellectu illi extrinseca existentia est cognitio intellectui intrinseca, ratione cuius obiectum per denominationem illi extrinsecam dicitur intellectui intrinsecum, seu exemplar internum intellectus. Hac ratione obiectum externum dicitur non esse intellectus exemplar, quia neque sufficit existentia intrinseca obiecti in se, sine existentia in intellectu, neque hac posita illum physicè dari necessum est, sed tota exemplaris ratio exemplari externo, seu exemplari quatenus cognito, seu in intellectu existenti tribuitur. Ceterum cum respiciens exemplar externum ex vi illius intendit effectum illi similem producere, non solum concipit imaginem illam, quam videt: sed etiam sibi similem per intellectum proponit, quam ductus cognitione externæ, quam videt, illiusque speciebus adiutus sibi conſpigit, & ideo semel, & iterum inspicit externum exemplar sibi propositum, vt aliud instat

instar illius omnino simile concipiat, quod intendit facere. Quia cum pictor intuens imaginem Caesaris, iterum Caesarem pingit, non intendit facere imaginem, quam videt; illa enim iam supponitur facta, & ab illo fieri nequit; sed aliam: ergo aliam concipit, quam facere intendit, non enim intendit facere id, quod non concepit. Itaque artifex videns exemplar externum, seu imaginem, quam habet pre oculis, concipit imaginem externam propositam iam factam; & simul aliam faciendam, hanc faciendam est, quam tantum intendit facere, & imitari, quia vult suam operationem conformari cum hac operatione, quam instar illius ipse sibi proposuit: externam illam non facere propter rationem iam dictam; sed imitari intendit. Quia cum intendat facere, quam ipse sibi proposuit; & hanc sit similis imagini externae propositae; & instar illius concepta: eo ipso, quod hanc intendat facere, intendit facere imaginem similem illi, quam sibi proposuit: quod est intendere illam imitari. Hanc in creaturis: Deus vero nullum externum exemplar respicit distinctum ab illo, quod intendit facere, quia, cum Deus ad concipiendam perfectam creaturam, quam intendit producere, non mendicat species ab alia creatura simili praecognita, instar cuius illam sibi proponat: sed immediate cognoscat creaturas in se ipsis, vel in sua essentia, tanquam in obiecto formali cognitionis terminatae ad creaturas; ad faciendam hanc creaturam, neque mediate, neque immediate ducitur cognitione alius creaturae, neque alicuius exemplaris creati distincti ab illo, quod intendit facere.

4. Difficultas est: an ratio exemplaris consistat in conceptu obiectiuo, an in formali? P. Vasquez 1. part. disp. 71. c. 2. censet in creaturis exemplar esse conceptum obiectiuum. Consentit Fonseca 1. Metaph. c. 7. quaest. 1. sect. 5. Conimbr. lib. 2. Physic. c. 7. quaest. 3. art. 2. Oppositum tenet P. Suarez, qui exemplar in conceptu formali constituit, loco cit. n. r. Suarium sequitur Rubius tom. 6. q. 2. leue inter utroque dissidium, & forsitan tantum de modo loquendi: rem breuiter compono.

5. Dico primo: ipsa formalis cognitio est, quae immediate dirigit operationem, & potentiam executricem gubernat, & media illa influit exemplar, si hoc in conceptu obiectiuo consistat. Conclusionem hanc nemo, qui rem attentè inspiciat, negabit: quia id tantum potest immediate dirigere subiectum, quod illi formaliter, & intrinsece inhaeret, sed hoc tantum est cognitio & non obiectum: ergo cognitio est, quae immediate gubernat potentiam executricem ad opus efficiendum, & a qua est regula ab intellectu praecipita, ut iuxta illam fiat effectus.

6. Dico secundò: id, quod agens intendit imitari, est conceptus obiectiuus. Probatur conclusio: opus efficiendum, ut sit iuxta id, quod ex vi exemplaris intenditur, non debet esse simile cognitioni, neque artifex intendit imaginem depingere similem cognitioni, sed obiecto cognito: ergo id, quod intendit imitari est obiectum cognitum, & non cognitio. Quod experientia ipsa compertum est: quia cum pictura similis est obiecto apprehenso, seu prototypo, dicimus factam esse iuxta ideam artificis, & conformem causae exemplari, & hoc tantum examinamus: non verò, an sit similis cognitioni, ex vi cuius imago faciendae, vel iam factae externae propositae erat intellectui: vix enim aliqua similitudo, & certe nulla reperiri potest inter cognitionem, & opus ex vi illius productum. Confirmatur: artifex, cum exemplari ductus externum efficit opus, ut plurimum suam cognitionem non cognoscat: ergo non intendit imitari cognitionem: sed obiectum cognitum, quia non potest intendere imitari id, quod nunquam nouit.

7. Dico tertio: Cognitio, seu conceptus formalis potest aliquo modo dici exemplar, quatenus artifex illam imitatur, non secundum entitatem, sed secundum representationem: ex eo enim, quod artifex sua operatione attingat id obiectum, quod intelligit intellectus sua cognitione, & operatio artificis, quem intentionaliter attingit cognitio, quod est conformari operationem cum cognitione. Sicuti dicimus operationem externam esse conformem legi, non quia sit legi similis, neque quia sit executio ipsius formalis legis: sed quia executio exercita est obiectum, quod respicit legem, realisque positio obiecti, quod lex poni praecipit. Secundum hunc sensum rectè dici potest cognitionem, seu formale obiectum esse

exemplar, quod artifex imitatur modo explicato, ratione cuius cognitio ab aliquibus dicitur exemplar quo, & obiectum exemplar quod. Qui loquendi modus nihil aliud significat, quam obiectum esse a parte rei eo modo, quo illud repraesentat cognitio: quod nullus negat. Neque existimo in alio sensu ab aliquo conceptum formalem exemplar dici posse. Quapropter re attentè inspecta tantum in hac quaestione vocum potest esse contentio: omnes enim rem eandem significant, siue dicant exemplar consistere in conceptu obiectiuo, siue in conceptu formali, quia omnes debent fateri non alio modo conformari operationem cum formali conceptu, nisi quia est exercitium illius, quod cognitio praescribit; quod negare poterit nemo. Neque dammandus est loquendi modus illorum, qui dicunt conceptum formalem esse exemplar, quod operatio externa imitatur: sunt enim alij plures similes in scholis. In eodem enim sensu dicimus opus lege praescriptum esse legi conforme, & conceptum definitionis, & definiti conuerti: quibus dicendi modis non intendimus significare, legem secundum se esse conformem operi, quod praescribit, sed opus praescriptum à me exercitum, v. g. auditionem Missae, conformem esse obiecto legis praecipientis Missam audiendam: & obiectum definitionis, & definiti esse idem in quo conuerti dicuntur conceptus formalis definitionis, & conceptus formalis definiti inter se valde differentes.

Dico quartò: Tunc perfectè operatur artifex, & perfectè influit exemplar eo modo, quo potest, cum idem omnino obiectum, quod mente percipit opere exercet. Probatur conclusio: tunc operatur perfectè artifex iuxta exemplar, quando operatur iuxta intentionem, quam conceptus formalis exemplaris gubernat, quod enim extra illius intentionem sit, non prouenit ab exemplari: ergo tunc operatur artifex perfectè iuxta exemplar, quando exercet id opus, quod intendit: ergo quando exercet idem opus, quod concepit per formalem conceptum exemplaris, qui intentioni obiectum ministrat, in quo ipsa fertur. Confirmatur: id procedit proprie ab exemplari, quod praescribit conceptus: ergo id, quod non praescribit, non procedit ab exemplari: ergo tantum potest dari exemplar respectu operis praecogniti: ergo propriissime operatur artifex exemplari ductus, quando exercet idem opus, quod praecognouit. Quod si non idem, sed aliud simile conficiat opus, simile factum extra intentionem agentis, quasi monstrum procedet ex illo conceptu, in quo consistit exemplar: erit enim praxis quaedam monstruosa respectu illius, ut de cognitione Practica dicebam in Logica, Controuers. 1. Punct. 1. Tradidi hanc conclusionem contra P. Vasquez asserentem non posse exemplar consistere in conceptu eiusdem obiecti apprehensi. Cuius fundamentum erat non potest obiectum apprehensum esse exemplar sui ipsius, quia nihil in se ipsum influere potest. Sed non placet conclusio, propter rationem iam factam, neque argumentum premit. Quia exemplar est causa quaedam intentionalis, & propria sicuti finis: & ita secundum esse apprehensum potest proprio illius influxu, qui improprius influxus est, in se ipsum ut existens influere: sicuti finis, ut intentus influit media intentione in ipsum, ut exercitum.

Dico quintò: In Deo exemplar est obiectiuus conceptus in se idem omnino cum re facta, & formalis cognitio Dei modo supra explicato. Conceptum formalem Dei esse exemplar defendit Vasquez, quod tantum in sensu à nobis explicato verum esse potest. De conceptu obiectiuo conclusionem traditam tenet Scotus 1. dist. 35. q. 1. & alij apud Suarium, & Rubium supra n. 67. utraque pars probatur facile: operatio Dei conformatur cum re, & modo, quem illius cognitio praescribit: ergo operatio Dei eodem modo diuinam cognitionem imitatur, quo artificis creati operatio potest cognitionem artificis imitari. Iam de conceptu obiectiuo id ostendo; si ex aliquo capite conceptus obiectiuus Dei non esset exemplar suae operationis; esset quia idem non potest esse sui ipsius exemplar, quam rationem reddit Vasq. etiam nos impugnauimus, vel quia Dei operatio dependeret à conceptu obiectiuo, seu ab eadè, ut prius cognita, quae ratio nullius est momenti, certum enim est Dei operationem dependere à cognitione, quae deus illam cognoscat, ut possibilem; & hanc cognitionem supponere suum obiectum, scilicet ipsam possibilitatem rei faciendae: quo deficiente obiecto, neque esset scientia, neque fieri posset. Et ita operatio Dei semper supponit possibilitatem ipsius, non physicè, sed obiectiuè, ut dicebam Controuers.

Controu. 7. Punct. 2. in quo nullum est inconueniens, quia hæc dependentia non est propriè dependentia; neque quæcumque sit, est dependentia entitatis intrinsecæ Dei, sed totum operationis creatæ adæquatè distinctæ à Deo.

10 Dubitari solet: an exemplar sit propriè causa: & ad quod genus causæ illius causalitas siue propria, siue impropria reducenda sit? Ad primam partem negatiuè respondi: ad secundam aliqui apud Patrem Suarium n. 7. putant ad genus causæ formalis pertinere. Melius P. Suarez cum aliis plurimis tenet pertinere ad genus causæ efficientis, quia insluit dirigendo mediâ cognitione, qua actio existit moraliter, tanquam à præscribente ipsius exequutionem.

11 Circa illius causalitatem breuiter dicendum est, non consistere in cognitione ipsâ secundum se, quia hæc sine effectu dari potest, neque in actione physica præcise sumpta, quia indifferens est, ut ab exemplari procedat, & non procedat, neque importare actionem aliquam intermediam, seu distinctam propter rationem immediatè dictam; sed dicere ipsam actionem quatenus directam ex hac cognitione, & factam ex intentione ipsam exequendi illo modo, quo eam cognitio præscribit. Quod importat actionem esse imperatam ab intentione, quam regit illa cognitio, quod dicit coexistentiam actionis cum intentione potente imperare potentia exequutrici opus exequendum.

LIBER TERTIVS PHYSICORVM.

DEFINIVIT Aristoteles lib. 2. naturam: *Principium, & causa motus*, & continuè in eodem lib. huius naturæ causas indagauit. Procedit in hoc tertio libro ad examinandum illud, cuius natura est causa, motum, videlicet, de quo hîc disputat; & quia motus iuxta Aristotelis mentem partibus infinitis constat, agit in hoc lib. de infinito.

CONTROVERSIA XII.

De Actione, Passione & Motu.

MOTVS, vt probabo, ab actione, & passione non distinguitur: neque Aristoteles actionem aliquam agnouit, quæ passio non esset; & ideo indifferenter his semper virtut nominibus actio, & motus. Hac ratione placuit in hoc lib. simul agere de natura actionis, passionis, & motus; in quibus nulla intercedit realis distinctio. Cæterum actio est duplex: vna eductiua; alia creatiua; hæc à motu semper distinguitur, cuius notitia Aristotelem subterfugit, de qua agam Controu. sequenti; vbi illa, quæ specialia sunt actioni creatiue, disquiram. Modò ago de actione, quam nouit Aristoteles, in qua multa sunt communia creatiue actioni, quæ in præfati explicabo.

PVNCTVM PRIMVM.

Quid sit actio, & passio, illarumque distinctio ab agente, passio, & termino?

1 **A**ristoteles lib. 3. text. 22. definit actionem: *Actus huius in hoc*, hoc est actus actiui in passum. Particula *actus*, importat rationem genericam. Per particulam *actiui* differt definitum ab aliis formis, quæ actiones non sunt; sed adhuc conuenit cum creatione, à qua differet per illam particulam *in hoc*. Passionem definit: *Actus huius ab hoc*, hoc est passio ab agente, dicitur actus passio, quia est, per quod illius exercetur virtus, & per quod ad actum reducitur illius passiuæ virtus, dicitur, *ab hoc*, quia omnis receptio semper est ab aliquo principio, sicuti omnis actiua formæ inductio semper est in aliquod subiectum. Definiri etiam solet actio, *actus actiui, quia tale est*, & passio: *actus passiuus, quia tale est*, nomen actus loco generis ponitur in definitione, reliqua propriam differentiam actionis, & pas-

sionis important, id enim, per quod actiuum suam virtutem exercet, dicitur actus actiui, quia actiuum est, id est, id quod actuat, seu ad actum secundum reducit suam actiuam virtutem, & ita rectè definitur actio, cuius formale est reducere ad actum secundum, actum primum potentia operatiue per actum actiui vt actiuum est, & similiter passio, cuius formale constitutum est reducere ad actum secundum virtutem passiuam per actum illius, cuius est constituere in actuali exercitio potentiam, quam in actu primo supponit. Cæterum prædicta definitio non tantum comprehendit actionem eductiuam, sed etiam creatiuam, utrique enim commune est esse actum actiui quatenus actiuum est, quapropter prior definitio adducenda est ad explicandam naturam actionis eductiue, vt distinctæ ab actione creatiua.

2 Ex hoc infero actionem, & passionem ex suo conceptu dicere distinctionem à principio effectiui, & passiuo, quia utraque dicit dimanare ab vno & esse in alio, sed nihil potest realiter à se ipso dimanare, neque esse in seipso: ergo non potest actio, & passio esse idem cum illo à quo dimanat, & cum illo in quo recipiatur: ergo non potest non distingui à subiecto, & passio. Neque potest dici posse per intellectum concipi emanationem eiusdem à se ipso, & in se ipsum, hæc enim emanatio sic concepta purum erit figmentum, quia realiter & à parte rei repugnat, & tantum habet esse obiectiue in intellectu: formaliter vero actionis, seu id, per quod actio, seu passio formaliter constituitur, debet esse quid reale, & non fictum, quia nulla entitas realis potest habere constitutum purè fictum, sed illud reale debet habere, ac proinde hæc emanatio per intellectum concepta sine distinctione eiusdem à principio actiui, & passiuo nullatenus posset pertinere ad constitutum formale actionis, aut passionis, neque ad rem est.

3 Specialius probò distinctionem actionis à principio: In primis probò distingui à principio increato, & postea ad creatum procedam. Omnipotentia, & omnia prædicta Dei, & quidquid est Deo intrinsecum, est ab æterno; sed nulla actio, ex vi cuius effectus producitur, fuit ab æterno: ergo omnis actio distinguitur ab omni intrinsecò Dei. Maiorem sancit fides; consequentiam illationis vis: minorem probò: omnes effectus ad extra producti sunt in tempore: ergo nulla actio fuit ab æterno: antecedens est fide firmum, consequentiam ostendo: implicat esse